

KALEM YAYINLARI

HADÎSLERLE

Hz. Peygamber ve Eshabının Yaşadığı

MÜSLÜMANLIK

Cilt . V

M. YUSUF KÂNDEHLEVİ

Mütercimler :
Ahmet M. BÜYÜKÇINAR
A. Ömer TEKİN **Mustafa YALÇIN**

İKİNCİ BASKI

İstanbul — 1978

İÇİNDEKİLER

ONALTINCI BÖLÜM

RESÛLÜLLAH'IN VE ESHABININ HUTBELERİ VE KONUŞMALARI

ONYEDİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER VE ESHABININ ÖĞÜTLERİ

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER VE ONUN ESHABINA ALLAH'IN GÖNDERDİĞİ MANEVİ YARDIMLAR

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

ASHABIN İLÂHÎ YARDIMA MAZHARİYETLERİNİN SEBEBİ

ONALTINCI BÖLÜM

RESÛLÜLLAH'IN VE ESHABININ HUTBELERI VE KONUŞMALARI

«Ey iman edenler, Allah ve Resûlünün huzurunda ileri gitmeyin. Allah'ın emirlerine muhalefetten sakının. Allah herşeyi işitir ve bilir.

Ey îman edenler, peygamberden daha yüksek sesle konuşmayın. Birbirinizle konuştuğunuz gibi Resûlüllah ile konuşmayın. Sonra amelleriniz mahvolur da siz farkında olmazsınız.

Allah'ın peygamberi yanında yavaş sesle konuşanlar, Allah'ın kalplerindeki samimiyeti denediği kimselerdir. Onlar için af ve büyük mükâfaat vardır." (Hucûrat: 1-3)

G İ R İ Ş

Şiirin, edebiyatın, hitabetin zirvede olduğu bir dönemde, Allah tarafından bütün insanlığa son peygamber olarak, ebedî bir mucize ile **Kur'ân-ı Kerîm** ile gönderilen Rasûlü zîşan efendimiz, Arabın ve Arap olmayanların ebedî mahsullerini gölgede bıraktı. Çarşıda, pazarda, panayırda, **Kâ'be**'nin çevresinde kendisini dinleyen insanlar onun peygamberliğine inanmasalar, İslâm Dinini kabul etmeseler bile bu büyük insanın konuşmalarını sonuna kadar dinliyor, hayretlerini ifade etmekten kendilerini alıkoyamıyorlardı. O getirdiği, tebliğe memur olduğu, İslâm Dininin kelimelerle ifade edilemeyen esaslarını, ruhunu, özünü anlatırken adeta Araba hitabet örneği veriyordu. Buyurdukları gibi Arabın, **Kureyş**'in en selis konuşanıydı.

İçinde yaşadığı insanların, toplumun seviyesine göre konuşuyor. konuşması sırasında hitab ettiği kimselerle diyaloğ kuruyor, onların ihtiyaçlarını, problemlerini dile getiriyor, çareler gösteriyordu İfadelerinde eksiklik veya fazlalık yoktu. Çok sözden ziyade, karşısındakilerinin akıllarında kalabilecek, kısa ve öz şeyler söylerdi. Muhataplarını yormazdı. Kırıcı konuşmazdı. Nezaket âbidesiydi. Söylenilenin anlaşılmayacağı bir mecliste konuşmaz, meclistekiler sustuktan sonra konuşmaya başlardı. Onu dinleyenler, başındaki kuşu ürkütmemek için kıpırdamayan insan gibi davranırlar, vecd ve istiğrak içinde onu dinlerlerdi.

Konuşması sırasında ne ses tonunda, ne de davranışlarında bir yapmacıklık vardı. Her şeyi tabiî idi.

Bir kumandan, bir imam, bir vaiz, bir devlet reisi, bir belediye başkanı v.s. onda, kendilerine yol gösterecek konuşma örnekleri bulabilirler. Ülkeler fetheden bir kumandan en güzel konuşma örneğini Rasûlullah'da bulacaktır. Mekke'yi fethettikten sonra yaptıkları konuşmanın bir benzerini henüz tarih kaydetmemiştir. Ondan onüç asır sonra insanlık, insan hakları havarisi kesilenler onun **Veda** Haccında yüzbinin üzerindeki insanlara hitaben yaptığı konuşmada açıkladığı fikirlerin ilerisine geçememişlerdir.

Onun en büyük özelliği, konuşmalarının müessiriyeti, konuştuğunu yaşayan, diğer bir ifadeyle yaşadığını konuşan insan olmasından ileri gelmektedir.

Hulefâ-i Raşidîn ve ashab da sevgili peygamberimizi örnek almakla kusur etmemişlerdir.

RASÛLULLAH (S.A.V.)'IN KONUŞMALARI

Rasûlullah (s.a.v.)'ın Medine'deki İlk Hitabesi:

Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) Medine'deki ilk konuşmasını yaparken ayağa kalktı, Allah'a hamdetti ve onu şanına lâyık sözlerle övdükten sonra şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Kendinize ahiret için bir şeyler hazırlayın. Kesin olarak biliyorsunuz ki, Allah sizden birinin ruhunu alır, koyunlarını çobansız bırakır. Daha sonra da ona, hiçbir tercümana ve aracıya muhtaç olmadan:

«— Sana benim elçim gelip emirlerimi tebliğ etmedi mi? Sana servet vermedi mi? Hem de bol bol vermedi mi? Ahiret için kendine ne hazırladın?» der. Bunun üzerine o sağına soluna bakar, hiçbir şey göremez. Sonra önüne bakar, orada da cehennemden başka birşey göremez. **Kim kendisini, yarım hurma ile de olsa cehennemden kurtarmaya muktedirse kurtarsın. Onu da bulamazsa tatlı dilli olsun**; çünkü bunlarla yapılan iyiliklere on mislinden yediyüz misline kadar mükâfat verilir.

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi sizin ve Rasûlü'nün üzerine olsun.»[1]

Bir başka zaman da Rasûlullah şu konuşmayı yapmıştır:

«Hamd Allah'a mahsustur. Ona hamdeder ve ondan yardım dilerim. Nefislerimizin şerlerinden ve kötü amellerimizden Allah'a sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu kimse saptıramaz. Kimi doğru yoldan saptırırsa onu da kimse doğru yola sevk edemez. Ben, her bakımdan tek, ortağı olmayan Allah'dan başka Tanrı olmadığına şehadet ederim.»

Sözlerin en güzeli Allah'ın kitabıdır (Kur'ân'dır). Allah'ın, kalplerini süsleyerek ve küfürden kurtararak islâm'a soktuğu kimseler felâha ermişlerdir. Allah Kur'ân-ı Kerîm'i insanların sözlerine tercih etmiştir. O sözlerin en güzeli ve en üstünüdür (beliğidir). Allah'ın sevdiği kimseleri seviniz. Allah'ı bütün kalbinizle seviniz.

---

1 Beyhaki.

Allah'ın kelâmından (Kur'ân'dan) ve Allah'ı zikretmekten usanmayınız. Allah'ı unutarak kalplerinizi karartmayın. Allah kulları arasından bazılarını seçer ve yükseltir. Hayırlı amelleri, salih kulları, güzel sözleri, bütün helâl ve haramı bildirmiştir.

Allah'a kulluk ediniz. Ona hiçbir şeyi ortak koşmayınız. Allah'a asî olmaktan son derece sakınınız. Konuştuğunuz güzel şeyleri yaparak Allah'a karşı yalancı çıkmayın. Aranızda adaleti ve merhameti gerçekleştirmek sureti ile birbirinizi seviniz. Allah Teâlâ'nın emirlerini yerine getirmeyenler onun gazabına uğrarlar.

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.»[2]

Rasûlullah'ın Cuma Hutbesi:

Said b. Abdurrahman el Cemhî'den: Bana, Rasûlullah'ın (s.a.v.) **Medine'de Benî Sâlim b. Avf** yurdundaki ilk cuma hutbesinde şunları söylediği nakledildi:

Hamd Allah'a mahsustur. Ona hamdeder ondan yardım dilerim, ondan günahlarımın affını ve beni doğru yoldan ayırmamasını talep ederim. Ona iman ederim, onu inkâr etmem. Onu inkâr edene düşman olurum. Her bakımdan tek ortağı olmayan Allah'dan başka Tanrı olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Allah Rasûlü'nü, elçilerinin arkasının kesildiği, ilmin azaldığı, insanların dalâlete düştüğü, aradan uzun zaman geçtiği, kıyâmetin ve ecelin yaklaştığı bir zamanda hidâyetle nûrla ve öğütle göndermiştir.

Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse doğru yola girmiş olur. Kim de Allah'a ve Rasûlüne asî olursa azmış, kusur işlemiş ve doğru yoldan tamamen sapmış olur. Size, Allah'a isyandan kaçınmanızı tavsiye ederim. Müslümanın müslümana yapacağı en hayırlı tavsiye, birbirlerini ahiret için hazırlanmaya teşvik etmeleri ve birbirlerine, Allah'a asî olmaktan sakınmayı emretmeleridir.

Allah'ın haram kıldığı şeylere yaklaşmayın. Bu söylediklerimden daha güzel bir nasihat ve öğüt yoktur. Rablerinden korkarak ve sakınarak bunları yerine getirenlerin takvası ahiretteki arzularına ulaşmakta en iyi yardımcıdır.

Kim Allah'la kendi arasında olan hususlarda gizli ve açık dürüst hareket ederse ve bunu sadece Allah rızasını gözeterek yaparsa, bu onun için dünyada bir şeref ve ölümden sonra en çok muhtaç olacağı bir azıktır.

Böyle yapmayanlar, ahirette amellerini görmek bile istemeyeceklerdir. Allah sizi kendisine asî olmaktan sakındırır. Allah kulla-

---

2 **Bidaye 3/214; İbn-i Asâkir.**

rına karşı çok merhametlidir. Sözünde sadık olan, vaadini yerine getiren Allah hiçbir sözünden ve vaadinden dönmez. Şöyle buyurmaktadır:

«Benim nezdimde hükümler değiştirilmez. Ben kullarıma zulmedici değilim.»[3]

Gizli, aşikâr, dünya ve ahirete ait işlerde Allah'a muhalefetten sakınınız. Kim Allah'a muhalefetten sakınırsa Allah onun hatalarını affeder ve ona büyük mükâfatlar verir. Allah'a isyandan sakınan büyük bir kazanç sağlamış olur.

Takva kişiyi Allah'ın gazabından, cezasından ve hoşnutsuzluğundan korur. Takva yüzleri ağartır, Allah'ı razı eder ve kişinin derecesini yükseltir. Fırsatı kaçırmayın ve Allah'a karşı vazifelerinizi ihmal etmeyiniz. Allah size kitabını (Kur'ân'ını) öğretti, inananları ve inkâr edenleri tesbit için doğru yolu gösterdi. Allah'ın size ihsanda bulunduğu gibi siz de iyilik yapın. Düşmanlarına düşman olun. Allah yolunda hakkı ile cihad edin. Allah, insanlar arasından sizi seçti ve size müslüman ismini verdi. Artık bundan sonra mahvolan haksız yere mahvolmamış, bahtiyar olan da sebepsiz yere bahtiyar olmamış olur. Allah'ın yardımı olmadan hiçbir şey yapılamaz. Öyleyse Allah'ı çok zikrediniz, gelecek için çalışınız. Allah'la arasındaki münasebetlerde dikkatli olan kimseleri, Allah diğer insanlarla olan münasebetlerinde korur. Bu, Allah'ın insanlar hakkında dilediği hükmü verebilmesi ve insanların ise Allah'ın hükmüne bir müdahalede bulunamamaları sebebiyledir. Allah insanlar üzerinde dilediği gibi hükümrandır. İnsanlar Allah'ın işine karışamazlar. Allah büyüktür ve yüce olan Allah'ın yardımı olmadan hiç bir kuvvet işe yaramaz.[4]

Rasûlullah'ın Savaşlardaki Hitabeleri:

Rasûlullah'ın ashabından olan **Harrâr** (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'la (s.a.v.) savaşta beraberdik. Düşmanlarımızla karşılaşınca Hz. Peygamber ayağa kalkarak Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Sarı, kırmızı, yeşil mallar arasındasınız. Ağırlıklarında daha neler, neler var! Düşmanlarınızla karşılaşır karşılaşmaz hemen ileri atılın. Çünkü Allah yolunda savaşan herkes için iki tane hurî yardıma koşar. İlk kan damlası yere düşen şehidin Allah bütün günahlarını affeder ve o kimsenin yüzündeki tozları silen hurîler:

---

3 **Kaf, 29.**

4 **İbn-ü Cerir 2/115; Bidaye 3/213; Tefsir-ü Kurtubi 18/98.**

«— Sana kavuşmamız yaklaştı,» derler.

Şehid düşen kimse de:

«— Benim de size kavuşmam yaklaştı,» diye mukabele eder.»[4*]

Câbir (r.a.) anlatıyor: **Tebük** savaşına giderken Rasûlullah (s.a.v.) Hıcr'da konakladığı zaman kalkarak müslümanlara şöyle bir konuşma yaptı:

«— Ey insanlar! Peygamberinizden mucizeler istemeyin. Salih (a.s.)'ın kavmi peygamberlerinden kendilerine bir deve göndermesini istemişlerdi, o da göndermişti. O deve işte şu yoldan gelir, geldiği gün onların bütün suyunu içerdi. Onlar da deveden ertesi gün, bir gün önce içmiş olduğu su kadar süt sağarlardı. Sonra da deve şu yoldan çıkıp giderdi. Onlar deveyi kestiler. Bunun üzerine Allah Teâlâ onlara üç gün mühlet verdi. Allah sözünde asla yalan çıkmaz. Sonra yerle gök arasında korkunç bir ses hasıl oldu. Harem-i Şerif'deki zat müstesna hepsi helâk oldular. O adamı Harem-i Şerif Allah'ın azabından korudu.»

«— Ya Rasûlâllah! O kimdir?» diye sorulduğunda Hz. Peygamber:

«— Ebû Rigâl» diye cevap verdi.[5]

Hasan b. Ali (r.a.) anlatıyor: **Tebûk** savaşının olduğu gün Hz. Peygamber minbere çıktı, Allah'a hamdü senâ ettikten sonra şöyle buyurdu:

«— Ey insanlar! Ben size Allah'ın emrettiklerinden başkasını emretmiyorum. Ben sizi sadece Allah'ın nehyettiklerinden sakındırıyorum. Öyleyse Allah'dan güzel talepte bulunun. **Ebû Kâsım'ı** kuvvet ve iradesi ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, sizden biri rızkına kavuştuğu gibi eceline de kavuşur. Eğer dara düşerseniz Azîz ve Celîl olan Allah'a itaat ederek rızkınızı isteyiniz.»[6]

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor:

Mekke Rasûlullah (s.a.v.) tarafından fethedilince Hz. Peygamber:

«— Bekr oğullarından Huzaa'lılar hariç, kimseye dokunmayın!» buyurdu. İkindi namazına kadar onlarla savaşın devam etmesine izin verdi. Sonra da:

«— Silâhları bırakın!» dedi. Ertesi gün Huzâa kabilesinden bir adam Müzdelife'de Benî Bekre kabilesinden bir adamla karşılaşarak onu öldürdü. Bu haber Rasûlullah'a ulaşınca kalkarak bir hitabede bulundu. Konuşurken sırtını Kâ'be duvarına dayamıştı.

4* Taberâni; Bezzar; Mecme'uz-Zevaid 5/575.

5 Mecme'uz-Zevaid 7/38; Taberâni; Evsat; Bezzar; Müsned-ü Ahmet b. Hanbel.

6 Taberâni, El Kebîr; Tergîb 3/196.

«Allah'ın en büyük düşmanı Harem-i Şerif'de adam öldüren, kendine dokunmayanı öldüren ve cahiliyye devrinden kalma bir kan davası yüzünden adam öldüren kimsedir,» buyurdu. Bunun üzerine bir adam kalkarak:

«— Falan benim oğlumdur,» deyince Rasûlullah (s.a.v.):

«— İslâm'da boş iddialar dinlenmez. Cahiliye devri geçmiştir. Çocuk kimin yatağında doğmuşsa ona aittir. Zina eden recmedilir,» buyurdu.

Sonra şöyle devam etti: «Sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar ve ikindi namazından sonra güneş batıncaya kadar nafile namaz kılınmaz. Bir kadın hala veya teyzesi ile aynı anda bir adamın nikâhı altında bulunamaz.»[7]

İbn-ü Ömer (r.a.) anlatıyor:

Mekke'nin fethedildiği gün, Rasûlullah (s.a.v.) Kâ'be'nin merdivenleri üzerinde ayağa kalkarak Allah'a hamdü senâ ettikten sonra şöyle dedi:

«Vaadinde sadık kalan, kullarına yardım eden ve Hendek savaşında bize saldıran düşmanları tek başına hezimete uğratan Allah'a hamd olsun.

Dikkat edin!

Kırbaç ve sopa ile öldürülenler gibi hataen öldürülenlerin diyeti yüz devedir. Develerin kırk tanesinin gebe olması lâzımdır.

Dikkat edin!

Bütün cahiliye devri âdetleri ve cahiliye devrinden kalma kan davaları şu iki ayağımın altındadır. Sadece Kâ'be'nin bakımı ve hacılara su dağıtma âdetini olduğu gibi bırakıyorum. Önceden bu işlere bakanlar yine işlerine devam etsinler.»[8]

İbn-ü Ömer (r.a.)'dan:

Mekke'nin fethedildiği gün, Rasûlullah (s.a.v.) kulağı kesik devesi üzerinde, elinde asası[9] ile rükünlerde istilâm ederek[10] Kâ'be'yi tavaf etti. Kâ'be'de devesini çöktürerek yer bulamadığı için müslümanların elleri üzerinde indi. Deve de **Batn-ı Mesif**'e götürülerek orada çöktürüldü. Sonra da devesi üzerinde halka hitap ederek, Allah'a hamdetti. Onu lâyıkı vechile övdü ve şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Allah Teâlâ cahiliyye devrinden kalma bütün kötü âdetlerinizi ve babalarınızla övünmenizi kaldırmıştır.

---

7 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 6/178.

8 İbn Mâce, sh. 478.

9 Ucu kıvrık, hükümdarların özel asasına benzer bir değnek.

10 İstilâm: Tavaf sırasında, Hacer-i Esved'in hizasına gelindiğinde bu mübârek taşın selâmlanması.

İnsanlar iki kısımdır:

Birincisi, Allah katında iyi, müttekî ve şerefli, ikincisi de asî zalim ve değersiz olanlardır. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmuştur:

«Ey insanlar! Biz sizi bir kadınla bir erkekten yarattık. Tanışmanız için milletlere ve kabilelere ayırdık. Sizin Allah katında en şerefliniz takvaca en üstün olanınızdır. Muhakkak ki Allah Teâlâ her şeyi bilir ve her şeyden haberdardır.»[11]

Daha sonra şöyle buyurdu: «Sözümü burada bitirir, Allah'dan sizin için ve kendim için af dilerim.»[12]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Ramazan Ayı Hakkındaki Konuşmaları:

Selmân (r.a.) anlatıyor:

Şaban ayının son gününde Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle bir konuşma yaptı:

«Ey insanlar! Büyük, mübarek bir aya giriyorsunuz. O ayda bin aydan daha hayırlı bir gece vardır. Allah o ayda oruç tutmayı farz kılmıştır. Geceleri ibadet etmeyi de müstehap kılmıştır. Kim bu ayda bir hayır işlerse, diğer aylarda bir farz işlemiş gibidir. Kim bu ayda bir farz işlerse, diğer aylarda yetmiş farz işlemiş gibidir. Bu ay sabır ayıdır, sabrın mükâfatı ise cennettir. Bu ay, yardımlaşma ayıdır. Mü'minlerin rızıklarının arttırıldığı bir aydır. Kim bu ayda bir oruçluyu iftara davet ederse günahları affedilir, cehennem ateşinden kurtulur. İftara davet eden oruç tutanın mükâfatı kadar mükâfat alır. Oruç tutanın mükâfatından da hiç birşey eksilmez.»

«— Ya Rasûlâllah! Hepimiz oruçluyu iftar ettirecek birşey bulamıyoruz,» dediler.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

«— Allah Teâlâ bu sevabı, oruçluya bir hurma ile iftar ettirene de, bir yudum su ile iftar ettirene de, su katılmış süt ile iftar ettirene de verir. Bu ay evveli rahmet, ortası mağfiret, sonu da cehennemden kurtuluşa vesile olan bir aydır. Kim bu ayda elinin altındakilerinin işlerini hafifletirse Allah o kimseyi affeder ve onu cehennemden kurtarır.

Öyle ise bu ayda dört şeyi çok yapın:

Bunlardan ikisi ile rabbinizi razı edersiniz. İkisinden de zaten siz müstağni olamazsınız.

---

11 **Hucürât, 13.**
12 **İbn Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-ü Kesîr 4/218.**

Rabbinizi razı edeceğiniz iki şey, Allah'dan başka Tanrı olmadığına şehadet etmeniz (Kelime-i şehadet) ve Allah'dan af dilemenizdir.

Sizin müstağni olamıyacağınız iki şey ise, Allah'dan cenneti istemeniz ve cehennem azabından ona sığınmanızdır.

Kim oruçlu birine su verirse Allah da ona benim havzımdan su verir ve o kimse cennete girinceye kadar bir daha susamaz.»[13]

Enes (r.a.) anlatıyor:

Ramazan ayı yaklaşınca, Hz. Peygamber bir akşam namazı bize kısa bir konuşma yaparak şöyle dedi:

«— Ramazan geliyor. Onu karşılayınız. Bilmiş olun ki, Ramazanın ilk gecesinde affedilmeyecek tek bir müslüman kalmayacak.»[14]

Hz. Ali (r.a.) anlatıyor:

Ramazan ayının ilk gecesi Rasûlullah (s.a.v.) ayağa kalktı ve Allah Teâlâ'yı överek şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Allah Teâlâ sizi cinlerden olan düşmanlarınızdan korumuştur. Dualarınızı kabul edeceğini vaadetmiş ve Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurmuştur: «...**Bana dua ediniz, kabul edeyim.**»[14a]

Allah Teâlâ mel'un şeytanların her birini yedi melekle tutmuştur. Ramazan sona erinceye kadar şeytanlar bırakılmazlar. Ramazanın ilk gecesinden itibaren son gecesine kadar tevbe kapıları açıktır. Bu ayda dualar kabul edilir.»

Hz. Peygamber Ramazan ayının son on gününün ilk gecesinden itibaren hanımlarından ayrılır, itikâfa girerek geceleri ibadetle geçirirdi.[15]

Cuma Namazının Önemi Hakkında Rasûlullah'ın Hitabesi:

Câbir (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bize şöyle bir hitabede bulundu:

«— Ey insanlar! Ölüm gelmeden önce Allah'a yöneliniz. Fırsat elden gitmeden salih amel yapmaya çalışınız. Çok zikretmek, gizli ve açık olarak çok sadaka vermek sureti ile Rabbinize yaklaşınız ki rızıklanasınız, yardım göresiniz ve eksiklerinizin yerine yenileri verile.

Bilmiş olunuz ki, Allah Teâlâ bu senenin bu ayında, bu yerde ve bugünde kıyâmete kadar devam etmek üzere cuma namazını sizlere farz kıldı.

---

13 **İbn Huzeyme, Salih; Tergîb 2/218; Beyhakî; İbnü neccar; Kenz'ul-Ummal 4/323.**

14 **İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 4/325.**

14a **Gâfir, 60.**

15 **İsfahanî, Tergîb; Kenz'ul-Ummal 4/323.**

Kim benim hayatımda yahutta benden sonra -adil veya zalim imamları varken- hâkir görerek ve önemsemiyerek cumayı terkederse, Allah o kimsenin iki yakasını bir araya getirmez, işleri rast gitmez.

Tevbe edinceye kadar Allah o kimsenin orucunu, haccını, zekâtını ve namazını hiçbir hayırını kabul etmez. Kim de tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder.

Katiyyen kadın erkeğe imam olmasın. Bedevî muhacire imam olmasın.

Sultan tarafından kılıç ve kırbaç tehdidi yoksa hiçbir fasık da müttakî bir mü'mine imam olamaz.[16]

Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor:

Cuma günü Rasûlullah (s.a.v.) kalktı ve hutbede şöyle buyurdu:

«Öyle bir zaman gelecek ki, Medine'ye bir mil mesafede bulunup da cuma namazına gelmeyenler olacak.» İkinci defa şöyle dedi:

«Öyle bir zaman gelecek ki, Medine'ye iki mil uzaklıkta bulunup da cuma namazına gelmeyenler olacak.» Üçüncüsünde de şöyle buyurdu:

«Yine öyle bir zaman gelecek ki, Medine'ye üç mil mesafede bulunup da cuma namazına gelmeyenler olacak. Allah o kimselerin kalplerini mühürlemiştir.»[17]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Hac Mevsimindeki Konuşmaları:

İbn-i Abbas (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) Veda Haccında müslümanlara şöyle hitap etti:

«Şeytan artık sizin topraklarınızda kendisine uyulmasından ümidini kesmiştir. Fakat o önemsemediğiniz amellerinizde kendisine uymanıza razı olur. Dikkat edin! Ben size öyle şeyler bırakıyorum ki onlara sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapıtmazsınız. Bunlar da Allah'ın kitabı ve onun peygamberinin sünnetidir. Müslümanlar birbirinin kardeşidir, müslümanlar kardeştir. Bir kimsenin kirdeşinin malını gönül rızası olmadan alması haramdır. Zulmetmeyin, benden sonra birbirinizin boynunu vurarak küfre dönmeyin.»[18]

«Ey insanlar! Ben size sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla doğru yoldan ayrılmayacağınız birşey bırakıyorum. O da Allah'ın Kitabı-

---

16 İbn Mâce, sh. 172.
17 Münzirî; Tergîb 2/31; Taberânî, Evsat.
18 Müstedrek 1/93.

dır. (Kur'ân-ı Kerîm'dir). Ahirette vazifemi yapıp yapmadığım size sorulacak. Ne diyeceksiniz?»[19]

İbn-i Abbas (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) **Mescid-i Hayf'da** bize hitap ederek Allah'a hamdetti, gereği veçhile onu andıktan sonra şöyle buyurdu:

«Kimin hedefi ahiret ise Allah onun işlerini rast getirir, kısa zamanda onu zenginleştirir. Dünya emrine amâde olur. Kimin de hedefi dünya olursa Allah onun işlerini bozar. Kısa zamanda fakirleştirir, dünyada ona sadece mukadder olan verilir.»[20]

İbn-i Ömer (r.a.)'dan:

Mina'daki Mescid-i Hayf'da Rasûlullah (s.a.v.) bize hitap ederek şöyle buyurdu:

«Benim sözlerimi dinleyip de başka müslüman kardeşlerine nakleden kimselerin Allah yüzünü ağartsın. Şu üç şeye bağlı kalan kimsenin kalbi kendisine ihanet etmez.

Sırf Allah için amel etmek, idarecilere yol göstermek, cemaattan ayrılmamak. Böylelerinin duaları, kendilerini korur.»[21]

Câbir (r.a.)'dan gelen uzun rivayette şu ilâve vardır:

Rasûlullah (s.a.v.) **Arafat'a** kadar geldi. Orada kendisi için hurma dalları ile yapılmış gölgeliği görünce orada konakladı. Güneş zevalden dönünce **Kasva'yı**[22] getirmelerini emretti. Yola çıktı. **Batn-ı Vadiye** gelince halka hitab ederek şöyle buyurdu:

«Bu beldede bu ayda bu günün kutsallığı gibi kanlarınız, mallarınız da kutsaldır. Şunu iyi bilin ki, cahiliye âdetlerinden herşey ayaklarımın altındadır, kaldırılmıştır. Cahiliye devrindeki kan davaları da kaldırılmıştır. Kan davalarımızdan kaldırdığım ilk kan davası **Rebîa Hâris'in** oğlunun kan davasıdır. O, **Sa'd** oğullarına emzirilmeye verilmişti. **Hüzeyl** tarafından öldürüldü.

Cahiliye devrinden kalma faizler de kaldırılmıştır. Faizlerinizden kaldırdığım ilk faiz de **Abbas b. Abdül Muttalib'in** faizidir. Hepsi toptan kaldırılmıştır.

Kadınlarınıza karşı muamelelerinizde Allah'dan korkunuz. Çünkü siz onları Allah'ın emaneti olarak aldınız. Onlarla Allah'ın emri ile evlendiniz.

Hoşlanmadığınız hiç kimseyi eve almamaları sizin onlar üzerinde hakkınızdır. Eğer istemediğiniz bir kimseyi eve alırlarsa in-

---

19 **Buharî; Müslim.**

20 **Taberânî; Ebû Bekir El Haffaf, Mu'cem; İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 8/202.**

21 **İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 8/228.**

22 **Kasva: Kulağı kesik demektir. Hz. Peygamber'in devesinin adı olduğu da söylenir.**

citmeden dövünüz. Gerektiği şekilde giydirmeniz ve yeme-içmelerini temin etmeniz de onların sizin üzerinizdeki hakkıdır.

Size, sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapmayacağınız birşey bıraktım. Allah'ın kitabı (Kur'ân-ı Kerîm) ahirette vazifemi yapıp yapmadığım size sorulacak, ne söyleyeceksiniz?» Bunun üzerine, oradakiler:

«— Dini tebliğ ettiğine, vazifeni ifa ettiğine ve bize bildirdiğine şehadet ederiz!» dediler. Hz. Peygamber de şehadet parmağını havaya kaldırıp halka işaret ederek:

«— Şahit ol Yarab! Şahit ol Yarab! Şahit ol Yarab!» buyurdu.[23]

İbn-i Abbas (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) kurban bayramı günü müslümanlara:

«— Ey müslümanlar! Hangi gündeyiz?» diye sordu.

«— Mukaddes bir gündeyiz» dediler.

«— Hangi beldedeyiz?» diye sordu.

«— Mukaddes bir beldedeyiz,» dediler.

«— Hangi aydayız?»

«Mukaddes bir aydayız,» dediler.

Bunun üzerine:

«— Kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da bu beldede, bu ayda, bu günün kutsallığı gibi kutsaldır,» buyurdu. Sonra bu sözlerini birkaç defa tekrar ederek başını semâya kaldırdı:

«— Tebliğ ettim mi Allahım! Tebliğ ettim mi Allahım!» dedi.

Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki şu sözler onun ümmetine vasiyyeti idi:

«Burada olanlar olmayanlara bildirsin. Benden sonra birbirinizin boynunu vurarak küfre dönmeyiniz.»[24]

Cerir (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bana:

«— Cerir! Cemaatı sustur!» dedi. Bazı şeyler söyledikten sonra şöyle devam etti:

«— Bu hale geldikten sonra birbirinizin boynunu vurarak küfre döndüğünüzü görmeyeyim.»[25]

Ümmü Husayn (r.a.)'dan:

Veda Haccında Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdim. Üsame ile Bilâl'i Akabe'de şeytan taşlayıncaya kadar, birini Rasûlullah'ın (s.a.v.)

---

23 Müslim; Bidaye 5/148, Ebû Dâvud; İbn Mâce; Kenz'ul-Ummal 2/23.

24 Buharî; Bidaye 5/194; Müsned-i Ahmet b. Hanbel; İbn Ebî Şeybe; İbn Mâce; Taberânî; Bağavî; Kenz'ul-Ummal 3/25.

25 Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Bidaye 5/197.

devesinin yularını tutarken, birini de güneşten korumak için elbisesi ile ona gölge yaparken gördüm.

Rasûlullah (s.a.v.) çok şey söyledi. Sonra onun şöyle buyurduğunu duydum:

«Başınıza sizi Allah'ın Kitabı ile idare eden burnu, kulağı kesik siyah bir köle de geçse onu dinleyin, ona itaat edin!»[26]

Ebû Ümame (r.a.)'dan:

Veda Haccı hutbesinde Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum:

«Allah her hak sahibine hakkını vermiştir. Mirasçılara vasiyette bulunulmaz. Çocuk, kimin döşeğinde doğmuşsa ona aittir. Zina yapan recm edilir, gerisi Allah'a bırakılır.

Kim babası olmayan bir kimseye babamdır derse, kim de velisi olmayanı veli kabul ederse kıyâmet gününe kadar Allah'ın lâneti onun üzerine olsun. Kadın kocasının izni olmadan kimseye evinden birşey vermesin.» Bu söz üzerine:

«— Ya Rasûlâllah! Yiyecekte mi vermesin?» dendi.

Rasûlullah (s.a.v.):

«— Yiyecek bizim kıymetli mallarımızdan değil mi?» buyurarak:

«— Ariyeten (iğreti) alınan mal geri verilmeli. Faydalanılmak için alınan mal iade edilmeli. Borç ödenmeli, kefil de borçludur.»[27]

Ebû Ümame (r.a.) naklediyor:

O gün Rasûlullah (s.a.v.) Ced'â adındaki devesinin üzerinde halkın işitebilmesi için üzengilere basarak doğrulmuş vaziyette, yüksek sesle şöyle buyurdu:

«— Beni duyuyor musunuz?»

Bunun üzerine halkın arasından bir adam:

«— Ya Rasûlâllah! Bize ne emredeceksiniz?» dedi.

Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— Rabbinize kulluk edin! Beş vakit namazınızı kılın! Bir ay orucunuzu tutun! İdarecilerinize itaat edin ki, Rabbinizin cennetine giresiniz.»[28]

Abdurrahman b. Muaz Et-Teymî (r.a.)'dan:

Mina'da iken Rasûlullah (s.a.v.) bize bir konuşma yaptı. Can kulağı ile dinlediğimiz için tâ yerimizden ne söylediğini işitiyorduk. Cemrelerde taş atma usulüne kadar haccın menâsikini anlattı. Şehadet parmağı ile başparmağı arasına küçük bir taş aldı:

---

26 Müslim; Bidaye 5/196; Nesâi; Kenz'ul-Ummal 3/62; İbn Sa'd 2/184.
27 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Ebû Dâvud; Tirmizî; Nesaî.
28 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Tirmizî; Bidaye 5/198.

«— Taşı böyle atın!» buyurdu. Sonra muhacirlere Mescid-i Hayf'ın önünde konaklamalarını; Ensar'a da mescidin arkasında konaklamalarını emretti. Daha sonra da diğer müslümanlar konakladılar.[29]

Rafi b. Amr El Müzenî (r.a.)'dan:

Rasûlullah'ı (s.a.v.) Mina'da, kuşluk vakti bir katırın üzerinde hitap ederken gördüm. Ali (r.a.)'da sözlerini uzaktakilerin işitmesi için tekrar ediyordu. Müslümanların kimi ayakta kimi de oturuyordu.[30]

Ebû Hurre Er Rekaşî amcasından (r.a.) naklediyor:

Kurban bayramında Rasûlullah'ın (s.a.v.) devesinin yularından tuttum, halkın arasından peygamberimize yol açıyordum. O şöyle buyurdu:

«— Ey insanlar! Biliyor musunuz hangi aydasınız? Biliyor musunuz hangi gündesiniz? Biliyor musunuz hangi beldedesiniz?» Oradakiler:

«— Mukaddes bir günde, mukaddes bir ayda ve mukaddes bir beldedeyiz,» dediler. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti:

«— Bu gününüzün, bu ayınızın ve bu beldenizin kutsal olduğu gibi kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız da kıyâmete kadar kutsaldır. Sölyediklerimi iyi dinleyin ki rahat edesiniz? Sakın zulmetmeyiniz! Sakın zulmetmeyiniz! Sakın zulmetmeyiniz! Müslüman bir kimsenin malı gönlü razı olmadan diğer müslümana helâl değildir.

Dikkat edin! Cahiliye devrinden kalma bütün kan davaları, haksız yere alınan mallar ve kötü âdetlerin hepsi kıyâmete kadar şu ayaklarımın altındadır. İlk kaldırdığım kan davası Beni Leys kabilesinden bir süt annede bulunmakta iken **Hüzeyl** tarafından öldürülen **Haris b. Abdülmuttalib**'in oğlu **Rebîa**'nın kan davasıdır. Cahiliye devrinden kalma faizlerin tümü kaldırılmıştır. Azîz ve celîl olan Allah ilk olarak **Abbas b. Abdülmuttalib**'in faizinin kaldırılmasını emretti. Ancak verdiğiniz parayı alabilirsiniz. Böylece ne zulmetmiş ne de zulme uğramış olursunuz.

Dikkat edin! Aylar, Allah'ın yeri ve gökteki yarattığı zamanki gibi -ilk günkü gibi- normal halini almıştır.»[31]

---

29 **Ebû Dâvud; İbnü Sa'd 2/185; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Nesaî.**

30 **Ebû Dâvud; Bidaye 5/198.**

31 Araplar, haram aylarla diğer aylardan herhangi birini değiştirirler, böylece haram aylar her sene başka başka zamanlara rastlardı. Bu değişiklik devam ederken, öyle sene olurdu ki, aylar gerçek yerlerini almış olurlardı. İşte o sene de aylar normal yerlerini aldığından Rasûlullah böyle buyurmuştur.

Sonra şu âyet-i kerîme'yi okudu:

«Kitabında da bildirdiği gibi, gökleri ve yeri yarattığı günden beri Allah katında ayların sayısı onikidir. Bunlardan dördü haram aylarıdır.[32] İşte bu dosdoğru bir dindir. Bu aylarda haksızlık yaparak cezaya maruz kalmayın. Bütün müşrikler topyekûn sizinle nasıl harp ediyorlarsa siz de topyekûn onlarla harp edin. Biliniz ki Allah müttekilerle beraberdir.»[33]

Dikkat edin!

Benden sonra birbirinizin boynunu vurarak küfre dönmeyiniz.

Dikkat edin!

Şeytan, namaz kılanların kendisine uymalarından ümidini kesmiştir. Fakat aranızda fesat çıkarmakla da yetinir. **Kadın hakları hususunda Allah'a muhalefetten** sakınınız. Onlar sizin emrinizde yardımcılarınızdır. Kendi başlarına birşey yapamazlar. Onların sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerindeki haklarınız: Sizden başka hiç kimseyi yatağınıza bastırmamaları ve hoşlanmadığınız hiç kimsenin evinize girmesine izin vermemeleridir. İsyan etmelerinden korkarsanız onlara nasihat edin. Yataklarına varmayın, yaralamadan ve incitmeden dövün.

Kadınlarınızın rızıklarını temin etmeniz ve maddî durumunuza göre onları giydirmek size düşer. Onları Allah'ın emriyle aldınız, azîz ve celîl olan Allah'ın adı ile nikâhlandınız.

Dikkat edin!

Kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin.» Ellerini uzatarak:

«— Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi? Tebliğ ettim mi?» buyurdu. Sonra da:

«— Burada bulunan bulunmayana bildirsin. Çünkü sizden burada bulunmayanların bazıları burada bulunup dinleyenlerden daha çok faydalanırlar,» dedi.

Humeyd der ki: Hasan Basri buraya geldiği zaman şöyle dedi:

Nitekim, ashab bunları başkalarına da tebliğ ederek onların mes'ut olmalarını sağlamışlardır.»

Aynı mânada İbn-ü Ömer'den (r.a.) gelen bir hadîsin evvelinde şöyle bir ilâve vardır:

«Nasr sûresi Veda Haccında, Mina'da eyyam-ı teşrîk'in ortalarında nazil olmuştur.»

---

32 Zilkâde, Zilhicce, Muharrem, Recep.
33 Tevbe, 36.
34 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel.

Rasûlullah (s.a.v.) bu haccın veda haccı olduğunu bildirdi ve **Kusva** adındaki devesinin getirilmesini emretti. Hemen deve hazırlandı. Sonra Hz. Peygamber ona binerek **Akabe**'ye kadar gitti. Orada müslümanlar etrafına toplandı. Rasûlullah (s.a.v.) Allah'a hamd-ü senadan sonra şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Cahiliye devrinden kalan kan davaları kaldırılmıştır...» Yukarda zikredilen hadîse ilâve olarak da şunlar vardır:

«Ey insanlar! Şeytan, artık kıyâmete kadar kendisine, sizin memleketinizde ibadet edilmesinden ümidini kesmiştir. Fakat o sizin önemsemediğiniz küçük günahlara da razı olur. Dinimizin icaplarına uymakta titizlik gösterin. Küçük de olsa günah işleyerek şeytanı sevindirmeyin.»

Bu hadîse şu ilâve de vardır:

«Ey insanlar! Ben size sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapıtmıyacağınız birşey bıraktım. O da Allah'ın kitabıdır. **(Kur'ân-ı Kerîm**'dir). Onunla amel ediniz.»

Bu rivayetin sonunda da şu ilâve vardır:

«Bu sözlerimi, burada bulunanız bulunmayanınıza ulaştırsın. Benden sora peygamber gelmeyecektir. Sizden sonra da ümmet gelmeyecektir.»

Sonra ellerini kaldırarak şöyle buyurdu:

«Allahım şahit ol!»[35]

Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) Kurban bayramında bize veda hutbesini irad ederek şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Rabbiniz tektir. Babanız da birdir. Arap olanın arap olmayana asla bir üstünlüğü yoktur. Arap olmayanın da arap olana bir üstünlüğü yoktur. Ne kırmızının siyaha, ne de siyah renkli olanların kırmızı renkli olanlara bir üstünlüğü vardır. Üstünlük sadece takva iledir. Allah katında en şerefliniz takvaca en üstün olanınızdır.

Tebliğ ettim mi?»

Orada bulunanlar:

«— Evet ya Rasûlâllah!» dediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.):

«— Öyleyse bunları, burada bulunanlar bulunmayanlara bildirsin,» buyurdu.[36]

Abdullah b. Mes'ûd'dan (r.a.):

Rasûlullah (s.a.v.) Arafat'da kulağı kesik olan devesi üzerinde ayağa kalkarak şöyle buyurdu:

---

35 Bezzâr; Bidâye 5/202; Maverdî; İbn Merdeveyh; Kenz'ul-Ummal 3/26.
36 Beyhakî; Tergîb 4/392.

«— Bu günün hangi gün olduğunu, bu ayın hangi ay olduğunu, bu beldenin hangi belde olduğunu biliyor musunuz?»

«— Burası mukaddes bir beldedir. Bu ay mukaddes bir aydır. Bu gün de mukaddes bir gündür,» dediler.

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle devam etti:

«— Bu beldede, bu ayda, bu günün kutsallığı gibi mallarınız ve kanlarınız da kutsaldır (dokunulmazlığı vardır).

Ben havzın başına önce gidip, sizi bekleyeceğim. Diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim. Yüzümü kara çıkarmayın.

Ben bir kısım insanı kurtaracağım, bir kısmını da kurtaramıyacağım. O zaman:

«— Ya Rabbi! Ashabım!» diyeceğim. Cenabı Allah da:

«— Senden sonra onların neler yaptıklarını, sen bilmiyorsun!» buyuracak.[37]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Deccal, Müseyleme, Ye'cüc, Me'cüc ve Ay Tutulması Hakkındaki Konuşmaları:

Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatıyor:

Veda Haccına dair konuşuyorduk. Fakat o haccın Rasûlullah (s.a.v.) tarafından yapılan son hac olduğunu bilmiyorduk. O hacda Hz. Peygamber deccal hakkında uzun uzun konuştuktan sonra sözünü şöyle bitirdi:

«— Allah Teâlâ hiçbir peygamber göndermemiştir ki, o ümmetini deccalden sakındırmış olmasın. Nuh (a.s.) ve ondan sonra gelen peygamberlerin hepsi ümmetlerinin deccale karşı uyanık olmalarını tenbih etmişlerdir. Onun alâmetleri sizce malûmdur. Dikkat edin, sizi şaşırtmasın. Rabbiniz şaşı değildir.»[38]

Sefîne (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bize hitap ederek şöyle buyurdu:

«Benden önce, ümmetimi deccalden sakındırmayan hiçbir peygamber gelmemiştir. Onun sol gözü şaşıdır. Sağ gözünde de et parçası vardır. Alnında kâfir diye yazılıdır. Yanında iki vadi vardır; biri cennet vadisi, diğeri ise cehennem vadisidir. Hakikatte onun cenneti cehennem cehennemi de cennettir. Yanında peygamberlere benzeyen iki de melek vardır. Biri sağında biri solundadır. Bunların ikisi de insanları imtihan içindir. Deccal:

«— Ben sizin öldürüp dirilten rabbiniz değil miyim?» der. Meleklerden biri:

---

37 **İbn Mâce, sh. 565; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Kenz'ul-Ummal 3/25.**
38 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 7/338.**

«— Yalan söylüyorsun» der. Fakat insanlardan hiç kimse işitmez. Sadece diğer melek işitir ve ona:

«— Doğru söyledin» diye cevap verir. Onun sesini halk işitir ve onun deccalı tasdik ettiğini zannederler. İşte bu da bir imtihandır.

Sonra deccal Medine üzerine yürür, fakat oraya girmesine izin verilmez. Bunun üzerine:

«— Burası ahir zaman peygamberinin memleketidir,» diyerek tâ Şam'a kadar yürür. Daha sonra azîz ve celîl olan Allah Teâlâ onu Efîk[39] patikasında helâk eder.»[40]

Cünâde b. Ebû Ümeyye El Ezdî'den:

Ben ve ensardan bazıları Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabından bir adama gittik.

«— Rasûlullah'ın (s.a.v.) deccal hakkında söylediklerinden duyduklarını bize anlat,» dedik. O Rasûlullah'ın (s.a.v.) bu konuda kendilerine şunları söylediğini nakletti:

«— Sizi deccalden sakındırırım! Sizi deccalden sakındırırım! Sizi deccalden sakındırırım! Çünkü ümmetini ona karşı uyandırmayan hiçbir peygamber gelmemiştir. Ey Ümmet! O, mutlaka sizin içinizden çıkacak. O, kıvırcık saçlı, sol gözü şaşı ve esmerdir. Beraberinde cennet cehennem, dağlar kadar ekmek ve nehirler kadar sular vardır. Yağmur yağdırır, fakat ağaç bitiremez. Bazı kimseleri öldürür, bazılarını öldüremez. Yeryüzünde kırk sabah bekler, her yere girer, fakat dört mescide giremez. Mescid-i Aksa, Mescid-i Haram, Mescid-i Medine ve Mescid-i Tûr.

Şüpheye düşmeyin. Çünkü azîz ve celîl olan Rabbiniz şaşı değildir.[41]

Ebû Ümame el Bâhili (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bize bir konuşma yaptı. Konuşmasının ekseriyeti deccalle ilgili idi. Söyledikleri arasında şunlar da vardı:

«Allah Teâlâ ümmetini deccalden sakındırmayan hiçbir peygamber göndermemiştir. Ben nebîlerin sonuncusu, siz de ümmetlerin sonuncususunuz. Hiç şüphesiz o sizin içinizden çıkacak. Eğer ben aranızda iken o çıkarsa, ona karşı her müslümanın dinini ben müdafaa edeceğim. Eğer benden sonra çıkarsa herkes dinini kendisi müdafaa etsin, Allah bütün müslümanların yardımcısıdır.

O Irak'la Şam arasındaki bir yoldan zuhur edecek, kısa zamanda her tarafı fesada verecek. Ey Allah'ın kulları! Dininizde sebat gösterin. O önce şöyle söyler:

---

39 Efîk: Havran ve Gavr arasında bir köydür.
40 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 7/340.
41 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 7/343.

«— Ben peygamberim, benden sonra peygamber gelmeyecek.» İkinci olarak da şu iddiada bulunur:

«— Ben sizin rabbinizim.» Halbuki siz ölünceye kadar Rabbinizi göremiyeceksiniz.

Onun altında «Kâfir» diye yazılıdır. O yazıyı her mü'min okur. Sizden kim onunla karşılaşırsa yüzüne tükürsün ve Kehf sûresinin baştarafını okusun. O, insanlardan bir kısmına musallât olur, onları öldürür, sonra diriltir. Onun bu öldürüp diriltmesi belli kişileri kapsar, diğerlerine dokunamaz. Beraberinde cennet ve cehennemin bulunması onun hilesidir. Onun cenneti, cehennem, cehennemi ise gerçekte cennettir. Kim onun cehennemine uğrarsa gözlerini kapasın ve Allah'dan yardım istesin. Ateşin Hz. İbrahim'i yakmadığı ve bir emniyet yeri olduğu gibi ona da deccalin ateşi zarar vermez ve emin bir yer olur.

Bir yere uğrayıp orada onu tasdik etmeleri, ona inanmaları ve ora halkı için dua edip aynı gün yağmur yağdırması yine onun imtihan şekillerindendir. O dua edip yağmur yağdırınca her yerde bolluk olur. Hayvanları evvelkinden daha semiz, daha yağlı ve daha sütlü olurlar.

Yine deccal bir yere uğrar orada da onu yalanlarlar, ona inanmazlar. O da onlara beddua eder. Böylece onların rahatı ve huzuru kalmaz.

Deccal kırk gün hükümran olur. Fakat onun bir günü bir sene kadar, diğer günü bir ay kadar, bir diğer günü hafta kadar, öbür günü normal bir gün kadar, daha öbür günü ise çok kısa bir zaman kadar olur. O kadar ki şehrin bir ucundan çıkan bir kimse daha öbür ucuna varmadan akşam olur.»

«— O kısa günlerde nasıl namaz kılarız, ya Rasûlâllah?» diye sordular. Şöyle buyurdu:

«— Uzun günlerdekine benzer şekilde namaz vakitlerini ayarlarsınız.»[42]

Câbir (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) minberde:

«— Ey insanlar! Ben sizi gökten gelen bir haber için toplamadım,» buyurdu, sonra da Cessase[43] hadisini zikrederek şunu söyledi:

«— O âmadır. Medine hariç kırk günde bütün yeryüzünü dolaşır.» Daha sonra şöyle buyurdu:

---

42 **Müstedrek, 4/536.**

43 **Cessâse, deccâle haber toplayan insanın dışında bir varlık.**

«— Medine-i Münevvere'ye giremeyecek, onun hiçbir kapısı yoktur ki, melekler kılıçlarını çekip deccale engel olmasınlar. Mekke'ye de giremez.»[44]

Basra eşrafından Sa'lebe b. Abbâd el Abdî'den:

Bir gün Semüre b. Cündeb'in (r.a.) hutbesini dinledim. O, hutbesinde Rasûlullah'dan (s.a.v.) bir hadiseyi nakletti. Güneşin açılması, kûsuf namazının ikinci rek'atın tahiyyetine rastlamıştı, dedi. Züheyr de:

«— Zannedersem,» dedi.

Semûre daha sonra şöyle devam etti:

«— Selâm verdi. Azîz ve celîl olan Allah'a hamd-ü senâdan sonra kendisinin Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet etti. Sonra da şöyle buyurdu:

«— Ey insanlar! Allah aşkına azîz ve celîl olan Rabbimin emirlerini tebliğde bildiğiniz kusurlarım varsa bana söyleyin.» Bunun üzerine bazıları ayağa kalkarak:

«— Şehadet ederiz ki, sen Rabbinin emirlerini tebliğ ettin, ümmetine samimiyetle anlattın ve üzerine düşeni yerine getirdin,» dediler.

Rasûlullah (s.a.v.) daha sonra şöyle buyurdu:

«— Bu güneşin ayın tutulmasını, yıldızların yerlerinden kaymalarını büyük adamların ölümlerine bağlayanlar yalan söylüyorlar. Onlar Allah'ın varlığının alâmetlerinden bir alâmettir. Onlarla kullarını imtihan eder, kimlerin tevbe ettiklerine bakar. Ben namazda sizlerin dünya ve ahirette nelerle karşılaşacağınızı gördüm. Yine yemin ederim ki, otuz tane yalancı çıkmadan kıyâmet kopmayacaktır. Onların sonuncusu sol gözü kör olan deccaldir. Onun gözü aynı **Ebû Tıhyâ**'nınki gibidir.[45]

O ne zaman çıkacak? (yahut da ne zaman çıkmayacak) buyurdu:

O Allah olduğunu iddia eder. Kim ona iman eder, onu tasdik eder ve ona uyarsa geçmiş hiçbir iyi ameli ona fayda vermez. Kim ona inanmaz, onu yalanlarsa geçmiş kötü amellerinden dolayı cezalandırılmaz. O yakında yeryüzüne çıkacak (veya sadece çıkacak, buyurdu), fakat sadece **Beytül Makdis**'e giremeyecek. Mü'minleri **Beytül Makdis**'de muhasara edecek, mü'minler çok sıkıntı çekecekler. Sonra da Allah Teâlâ onu helâk edecek. O kadar ki, duvar dipleri veya ağaç dipleri bağıracak, yahut ey mü'min veya ey müslim

---

44 Ebû Ya'lâ; Mecme'uz-Zevaid 7/346.

45 Ebû Tıhye; Ensarın oturduğu mahalle ile Hz. Âişe'nin evi arasında bulunan bir yerde ikamet etmekte olan ensardan yaşlı bir zattır.

yahudi işte burada, veyahut da bu kâfirdir, gel onu öldür, diye çağırır.

Yalnız: «Peygamberiniz size bundan bahsetmiş miydi?» diye birbirinize soracağınız büyük hadiseler zuhur etmedikçe, dağlar yerlerinden oynamadıkça bu hadiseler olmaz. İşte ondan sonra da kıyâmet kopacak.

Sonra Semüre'nin kelimesi kelimesine, olduğu gibi bu hadîs-i şerîf'i anlattığını dinledim.[46]

İmam-ı Ahmed ve **Bezzar**'ın naklettikleri hadîste ise şu ilâve vardır:

«Kim Allah'ın emirlerine sımsıkı sarılır ve Rabbim Allah'tır, diridir ve asla ölmez, derse ona azap yoktur. Kim de deccale sen benim Rabbimsin derse, helâk olmuştur.»

Ebû Bekir (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) daha hiç birşey söylememişken halk **Müseyleme** hakkında dedikoduyu çoğaltmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kalkarak şöyle bir konuşma yaptı:

«Sizin, hakkında konuştuğunuz bir adam kıyâmet kopmadan önce çıkacak olan otuz yalancıdan biridir. Deccalin korkusunun ulaşmadığı hiçbir ülke kalmayacaktır.»[47]

Müstedrek'de şu ilâve vardır:

«Deccal korkusu sadece **Medine**'ye gelmeyecek. Çünkü her vadide bulunan iki melek o gün deccale karşı **Medine**'yi müdafaa edecekler.»[48]

Halit b. Abdullah b. Harmele, teyzesinden naklediyor:

Akrep soktuğu için başı sarılı olarak Rasûlullah (s.a.v.) şu konuşmayı yaptı:

«Siz düşman yok diyorsunuz. Halbuki Ye'cüc ve Me'cüc gelinceye kadar siz savaşa devam edeceksiniz. Ye'cüc ve Me'cüc enli yüzlü, küçük gözlü kırmızı göz bebeklidirler. Yeryüzünün her tarafından çıkarlar, yüzleri sanki üst üste geçirilmiş kalkan gibidir.»[49]

Ka'ka'nın karısı **Bakîre**'den:

Ben kadınlar sofasında otururken Rasûlullah'ın (s.a.v.) sol eli ile işaret ederek şöyle buyurduğunu duydum:

«Ey insanlar! Güneşin şu taraftan doğduğunu duyduğunuz zaman kıyâmet mutlaka gelip çatmıştır.»[50]

---

46 Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 7/341.
47 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 7/332
48 Müstedrek, 4/541.
49 Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 8/6.
50 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 8/9.

Gıybetin Kötülüğü Hakkında Rasûlullah'ın (s.a.v.) Bir Konuşması:

Berâ (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.), bize bir hutbe irad etti. O kadar yüksek sesle konuştu ki, evlerinde bulunan (yahut yatak odalarında bulunan) genç kızlar bile bu konuşmayı dinlediler:

«Ey dili ile ikrar edip de kalbine iman girmeyenler! Müslümanların gıybetini yapmayınız. Onların ayıplarını araştırmayınız. Kim müslüman kardeşinin ayıbını araştırırsa Allah da onun ayıbını araştırır. Allah kimin ayıbını araştırırsa Allah onun evinin içinde rezil eder.»[51]

İbn-i Abbas (r.a.)'dan gelen başka bir rivayette şunlar vardır:

«Mü'minlere eziyet etmeyin, onların ayıplarını araştırmayın. Çünkü kim müslüman kardeşinin ayıbını araştırırsa Allah da onun gizli olan şeylerini meydana çıkarır.»[52]

İyiliği Emredip Kötülüğe Engel Olmak Hususunda Rasûlullah'ın (s.a.v.) Konuşması:

Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) yanıma geldi. Yüzünden kendisine bir şeyler olduğunu anladım. Hemen abdest aldı, hiç kimse ile konuşmadı. Ben de odaya çekilerek ne söyleyeceğini dinlemeye başladım. Minbere çıktı, Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Allah size şöyle buyuruyor:

Dua edip de kabul etmediğim, isteyip de vermediğim ve yardım dileyip size yardım etmediğim zaman gelmeden önce iyiliği emredin ve kötülüğü nehyedin.»

Başka birşey söylemeden indi.[53]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Kötü Huylardan Sakındıran Bir Konuşması:

Abdullah b. Ömer (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bize bir konuşma yaparak şöyle buyurdu:

«Sakın zulmetmeyin. Çünkü zulüm kıyâmet günü sizi karanlıkta bırakır.

Kötülükten ve kötülüğe alışmaktan da sakının. Size cimrilikten sakınmanızı tavsiye ederim. Çünkü sizden önce helâk olanlar hep cimrilik yüzünden helâk oldular. Cimrilik onlara dostlarla alâkayı

---

51 Ebû Ya'lâ; Mecme'uz-Zevaid 8/93.
52 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 8/94; Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 8/200.
53 İbn Mâce; İbn Hıbbân; Tergîb 4/12; Mecme'uz-Zevaid 7/266.

kesmeyi emretti, onlarda kestiler. İçlerindeki o duygu onlara cimri olmayı emretti, onlar da cimrileştiler, kötülüğü emretti, onlar da kötü oldular.»

Bunun üzerine bir adam kalkarak:

«— Ya Rasûlâllah! İslâm'da en efdal olan nedir?» diye sordu. Hz. Peygamber de:

«— Eliyle ve diliyle kimseyi incitmemek,» buyurdu. Adam tekrar (veya başka biri):

«— Ya Rasûlâllah! Hangi hicret (terk) daha üstündür?» diye sordu.

Hz. Peygamber de şöyle buyurdu:

«— Rabbinin hoşlanmadığı şeyden hicret etmen (Rabbinin hoşlanmadığı şeyi terketmen).

Hicret iki kısımdır: Taşrada olanların hicreti, merkezde olanların hicreti. Taşradakilerin hicreti, davet edildiği zaman icabet etmek ve emrolunduğu zaman emre itaat etmektir. Merkezde bulunanın hicreti (terkedeceği şeyler) mükâfaat bakımından taşrada bulunanınkinden daha üstün ve yerine getirilmesi daha ağırdır.»[54]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Günah-ı Kebâirden Sakındırmasına Dair Konuşmaları:

Eymen b. Hureym (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) kalktı ve şöyle konuştu:

«Ey insanlar! Yalan yere şahitlik etmek Allah'a şirk koşmakla aynıdır.» Bu sözü üç defa tekrar ettikten sonra şu âyet-i kerîme'yi okudu:

«Herkim Allah'ın mukaddes emirlerine hürmet ederse, onun bu hareketi Allah nezdinde kendisi için hayırlı olur. Haram olduğu size bildirilenlerin dışında kestiğiniz hayvanlar size helâl kılınmıştır. O halde murdar putlara hürmet göstermekten çekinin ve yalan sözden sakının.»[55]/[56]

Enes b. Malik (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bize yaptığı bir konuşmada faizi anlattı ve onun tehlikelerini belirterek şöyle buyurdu:

«Bir kimsenin faizden bir dirhem kazanması, Allah katında otuzaltı zina günahı işlemesinden daha büyüktür. Faizin de en beteri müslüman kardeşinin namusuna göz dikmektir.»[57]

---

54 **Müstedrek; Ebû Dâvud; Tergîb 4/158 ve 3/467.**
55 **Hac, 31**
56 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Tirmizî; Kenz'ul-Ummal 4/7.**
57 **İbn Ebiddünya; Tergîb 4/282.**

Ebû Musâ el Eş'arî (r.a.)'dan:

Bir gün Rasûlullah (s.a.v.) bize şu konuşmayı yaptı:

«Ey insanlar! Allah'a şirk koşmaktan sakının. Çünkü o yürüyen karıncanın ayak seslerinden daha gizlidir. (Hiç umulmadık konularda Allah'a şirk koşmak ihtimali mevcuttur). Kim:

«— Şirk, yürüyen karıncanın ayak seslerinden daha gizli olduğuna göre ondan nasıl sakınırız, ya Rasûlullah?» derse şöyle dua etsin:

Allahım, bilerek şirk koşmaktan sana sığınırız. Bilmeyerek yaptıklarımızdan da senden af dileriz.»[58]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Şükür Hakkındaki Konuşmaları:

Nu'mân b. Beşîr (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bu kütüğün üzerinde (veya bu minberde şöyle buyurdu:

«Aza şükretmeyen, çoğa da şükretmez. İnsanlara teşekkür etmeyenler azîz ve celîl olan Allah'a da şükür etmezler. Allah'ın verdiği nimetleri anıp hakkını vermek şükür, bunu terketmek ise küfürdür. Birlik rahmet, ayrılık felâkettir.»

Bu arada Ebû Ümame el Bâhilî:

«— Birliğe, beraberliğe koşun!» dedi... ve şu âyeti okudu:

«Allah'a ve Rasûlüne itaat edin, de. Eğer yüz çevirirlerse Peygamberin vazifesi, risaleti tebliğ, sizin vazifeniz de ona itaattır. Eğer Allah'ın Rasûlüne itaat ederseniz doğru yolu bulursunuz. Rasûlullah'a düşen sadece apaçık tebliğdir.»[59]/[60]

Ebû Zer (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) bir konuşmasında şu âyeti okuduğunu duydum:

«Mabetlerden, heykellerden, büyük havuzlara benzer çanaklardan veya taşınması güç kazanlardan Süleyman'a (a.s.) dilediğini yaparlardı. Ey Dâvud oğulları! Şükredin! Kullarımdan şükredenler pek azdır.»[61]

Daha sonra şöyle buyurdu:

«Kimde şu üç güzellik bulunursa **Dâvud'a** (a.s.) verilenler ona da verilmiş olur: Gizli ve aşikâr her yerde Allah korkusu; sakin ve

---

58 İbn Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal 2/169.
59 Nûr, 54.
60 Abdullah b. Ahmed; Bezzar; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 5/218.
61 Sebe', 13.

öfkeli hallerde âdil hüküm vermek, zenginlikte ve fakirlikte tutumlu olmak.»[62]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Hayatın Değerlendirilmesi İle İlgili Konuşması:

Hz. Ali (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«Kavrıyarak dinleyenin veya konuşan âlimin hayatından daha değerli bir hayat yoktur. Ey insanlar! Sizler sulh, sükûnet devrindesiniz. Zaman süratle ilerliyor. Görüyorsunuz gece ve gündüz her yeniyi eskitiyor, her uzağı yakınlaştırıyor, her va'di gerçekleştiriyor. Öyleyse gelecekteki mücadeleler için hazırlanın.» Bunun üzerine **Mikdâd** (r.a.):

«— Ey Allah'ın Peygamberi Sulh nedir?» diye sordu. Hz. Peygamber de şöyle cevap verdi:

«— Yakında mîadı dolacak olan bir hazırlanma devresidir. **Karanlık geceler gibi işler karıştığı zaman Kur'ân-ı Kerîm'e sarılınız.** Çünkü o, şefaat eden ve şefaatı kabul edilendir. Kendisine uymayanların yenilmeyen hasmıdır. **Kim Kur'ân'ı rehber edinirse Kur'ân onu cennete götürür.** Kim de **Kur'ân'ı** arkasına atarsa **Kur'ân** da onu cehenneme sevk eder. O en hayırlı yolu gösterir. Emirleri açık ve kesindir, boş sözler değildir. Onun zahiri ve batını vardır. Zahiri açık hükümler, batını ise ilimle anlaşılır. Mânaları çok derindir. Güzellikleri sayılmaz, âlimler ona doymazlar. O, hakikate ulaşmak için Allah'ın sağlam ipidir. Dosdoğru yoldur. Cinlerin duydukları zaman hayretten: **«Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'ân dinledik ve hemen inandık. Ve artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmıyacağız.»**[63] dedikleri hakikattır.

Her şeyi **Kur'ân'la** isbat edenler doğru söylemiş olurlar. **Onunla** amel edenler mükâfatlandırılırlar. Kur'ân'la hüküm edenler adâlet yapmış olurlar. Kim onunla amel ederse dosdoğru yola iletilir. Onda hidayet kandilleri vardır, hikmet nûrları vardır. O insanı gerçeğe sevk eder.»[64]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dünyaya Bağlanmama Hususundaki Konuşmaları:

Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah'ı (s.a.v.) ayağa kalkmış ashabına hitap ederken gördüm. Şöyle buyuruyordu:

---

62 **İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 8/226.**
63 **Cin, 1-2.**
64 **Askerî; Kenz'ul-Ummal 1/218.**

«Ey insanlar! Sanki ölüm bizden başkalarına gelecek. Sanki bu din başkalarına gelmiş gibi kayıtsızsınız. Ölenler kısa zaman sonra tekrar bize döneceklermiş gibi, miraslarını yiyoruz, onlardan sonra ebedî kalacakmışız gibi davranıyoruz. Bütün öğütleri unutmuşuz, bütün belâ ve musîbetlerden eminmiş gibiyiz. Kendi ayıplarını düşünmekten başkalarının ayıplarını araştırmaya vakit bulamayan kimselere ne mutlu! Ne mutlu helâlinden kazananlara! Kalbini düzeltenlere, dışını güzelleştirenlere ve doğru yolda yürüyenlere! Ne mutlu, zillete düşmeden Allah rızası için tevazu gösterenlere! Ne mutlu helâl kazancından hayra harcayanlara! Ne mutlu sofî ve âlimlerle düşüp kalkanlara, düşkün ve yoksullara merhamet edenlere!

Ne mutlu malının fazlasını Allah için verenlere, az konuşanlara, hareketlerini sünnete uydurup bid'at işlemeyenlere!»

Sonra aşağı indi.[65]

Başka rivayetlerde de şu ilâveler vardır:

«Rasûlullah (s.a.v.) kulaksız devesi üzerinde bize şöyle hitap etti:

«Ey insanlar!.. Ölenlerimizin evleri mezarlarıdır, onların miraslarını yiyoruz... Ne mutlu sünnete uyup bid'at işlemiyenlere!.. Fakîhlerle düşüp kalkanlara, şüpheci ve bid'atçılardan sakınanlara, dış görünüşünü düzeltenlere ve şerlerden insanları emin kılanlara!..»[66]

Hz. Aişe (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) minberde etrafındaki insanlara şöyle hitap etti:

«Ey insanlar! Allah'dan hakkı ile utanın.»

Bu sözler üzerine bir adam:

«— Ya Rasûlâllah! Allah'dan da mı nasıl?» deyince Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

«Sizden hiç kimse ölümü unutarak bir gece bile uyumasın. Karnını, kafasını ve bütün azalarını haramlardan korusun. Ölümü ve ötesini düşünsün. Dünya süsüne aldanmasın.»[67]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Haşr Hakkındaki Hutbesi:

İbn Abbâs (r.a.)'dan: Rasûlullah'ın (s.a.v.) minberde şöyle hitap ettiğini işittim:

«— Sizler Allah'ın huzuruna yalın ayak çıplak ve sünnetsiz olarak geleceksiniz.»

---

65 Hılye, 3/202.
66 İbn Asâkir; Kenz'ul-Ummal 8/204 ve 10/229; Bezzâr.
67 Taberâni; Evsat; Tirmizî; Tergîb 5/200.

Bir diğer rivayet de şöyledir:

Rasûlullah (s.a.v.) bize şu nasihatı verdi:

«— Ey insanlar! Siz Allah'ın huzurunda yalın ayak ve çıplak ve sünnetsiz olarak toplanacaksınız. **Tıpkı ilk defa nasıl yaratmışsak, onları tekrar dirilteceğiz. Bu bizim verilmiş bir sözümüzdür. Biz, söylediklerimizi yaparız.»**[68]

Yaratıklardan ilk giydirilen **İbrahim** (a.s.)'dır. Ümmetimden bir kısım kimseler getirilecek, defterleri sol taraflarından verilmiş olan bu kimseleri görünce ben:

«— Ya Rabbi, bunlar benim ümmetim,» diyeceğim.

Cenab-ı Allah da:

«— Onların senden sonra neler yaptığını bilmiyorsun,» buyuracak. Bunun üzerine ben sâlih bir kul olan Hz. İsâ'nın (a.s.) dediği gibi:

«...Onların arasında bulunduğum müddetçe hallerine şahit idim. Benim ruhumu aldıktan sonra, onların murakıbı sendin. Sen her şeye hakkıyla şahitsin. Onlara azap edersen, onlar senin kullarındır. Onları bağışlarsan, azîz sensin, hakîm sensin,»[69] diyeceğim. Bunun üzerine bana:

«— Senin onların arasından ayrılışından itibaren onlar izleri üzerine gerisin geriye döndüler,» buyuracak.[70]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Kader Hakkındaki Hutbesi:

Hz. Ali (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıktı, Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle buyurdu:

«— Öyle kitaplar vardır ki Allah onlara cennet ehlinin isimlerini ve neseblerini yazmıştır. Bu kitaplar, her şeyi teker teker kaydetmiş ve hiçbir şeyi dışarıda bırakmamıştır. Kıyâmete kadar onlara ne birşey ilâve edilir ne de onlardan birşey eksiltilir.

Yine öyle kitaplar vardır ki, Allah onlara da cehennemlikleri isim ve nesebleri ile yazmıştır. Onların hepsi bu kitaplarda toplanır. Kıyâmete kadar onlara ne birşey ilâve edilir, ne de onlardan birşey eksiltilir. Cennetlikler, hangi ameli işlemiş olurlarsa olsunlar, cennet ehline yakışan amel üzere iken ölürler.

Cehennemlikler de hangi ameli işlemiş olurlarsa olsunlar, cehennem ehlinin yaptığı amel üzere ölürler.

---

68 **Enbiya, 104.**
69 **Mâide, 121-122.**
70 **Buharî; Müslim; Tergîb 5/345.**

Bahtiyar kimseler bahtsızların yolunda giderken «Bunlar ne kadar da bahtiyar kimselere benziyorlar, belki de onlardandır,» denecek. Onlar bu hallerinden kurtulup saadete erecekler.

Bahtsız kimseler de bahtiyarların yolundan giderken «Bunlar ne kadar da bahtsız kimselere benziyor, belki de onlardandır,» denecek. Onlar da bahtiyarların yolunda uzaklaşıp bedbaht olacaklar.

Allah, Levh-i Mahfuz'da kimi mes'ud olarak yazmışsa, ölmeden önce dünyada yarım günlük zamanı bile kalmış olsa, o kimseyi ahirette bahtiyar edecek ameli işletmedikçe dünyadan ayırmaz. Kimi de levh-i mahfuz'da bahtsız olarak yazmışsa, ölmeden önce dünyada yarım günlük zamanı bile kalmış olsa, o kimseyi bedbaht edecek ameli işletmedikçe Allah onu dünyadan ayırmaz.

Ameller sonuçlarına göre değerlendirilirler.»[71]

Kendisiyle Akrabalığın Faydası Hakkında Rasûlullah'ın (s.a.v.) Hutbesi:

Ebû Said (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) minberde şöyle buyurduğunu işittim:

«Bazılarına da ne oluyor? Rasûlullah ile akraba olmak kıyâmette fayda vermez diyorlar. Allah'a yemin ederim ki, benimle akraba olmak, hem dünyada, hem âhirette fayda verir. Ey insanlar! Kıyâmet günü ben sizden önce Havz'ın başına varacağım. İnsanlar bana:

«— Ya Rasûlâllah! Falan oğlu falanım,» diyerek. Ben de:

«— Kim olduğunuzu biliyorum. Fakat sizler, benden sonra bir takım şeyler uydurdunuz. Dinden çıkarak gerisin geriye döndünüz,» diyeceğim.[72]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Zekât Memurları ve İdarecilerle İlgili Hutbesi:

Ebû Said (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bize hutbe irâd ederek şöyle buyurdu:

«— Rabbimin beni davet edeceği, benim de icâbet edeceğim zaman yaklaştı. Benden sonra gelen bazı idareciler sizin bildiklerinize ve örflerinize göre amel edecekler. Onlara itaat etmek gerekir. Bu durum bir müddet devam edecek. Sonra bir kısım idareciler gelecek sizin bilmediğiniz ve örfünüze uymayan şeylerle amel edecekler. Kim onlara yol gösterir ve nasihat ederse, hem kendisinin, hem de başkalarının helâkine sebep olur. Onlarla birlikte bulunsanız

---

71 Taberâni; Evsat; Kenz'ul-Ummal 1/87; Mecme'uz-Zevaid 7/213.
72 İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 1/98; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Tefsir-ü İbnü Kesîr 3/256.

bile, onların yaptıklarını yapmayın. İyilerin iyi olduğuna, kötülerin kötü olduğuna şahit olun.»[73]

Ebû Humeyd es Sâidî (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) birini zekât memuru tâyin etti. Zekât memuru işini bitirip Hz. Peygamber'e gelerek:

«— Ya Rasûlâllah! Bu size **(Beytülmale)** bu da bana hediye edildi,» dedi.

Bunun üzerine Hz. Peygamber ona:

«— Ana ve babanın evinde oturup bekleseydin sana hediye verilir miydi, yoksa verilmez miydi?» dedi. Akşamleyin namazdan sonra Allah Teâlâ'nın varlığına, birliğine şehadet getirdi ve onu lâyıkı veçhile övdükten sonra şöyle bir konuşma yaptı:

«— Tâyin ettiğimiz memurlara ne oluyor da bize gelerek: Bu sizin (Beytülmâlin), bu da bana hediye edildi, diyorlar. Ana babalarının evlerinde oturup bekleselerdi onlara hediye verilir miydi, yoksa verilmez miydi?»

Muhammed'i kuvvet ve kudreti ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, sizden biriniz, devlet malından aldığınız şeyi kıyâmet günü, boynunda taşıyarak getireceksiniz. Eğer haksız olarak kazandığı bir deve ise, getirirken deve kükreyecek, inek ise, inek böğürecek, koyun ise meleyecek.

Tebliğ ettim mi?»

Ebû Humeyd derki: Sonra Rasûlullah (s.a.v.) koltuk altlarını görebileceğimiz kadar ellerini kaldırdı. Bu hutbeyi Rasûlullah'dan (s.a.v.) benimle beraber **Zeyd b. Sabit**'de (r.a.) dinledi. İsterseniz ona da sorun.[74]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Ensar Hakkındaki Hutbesi:

Ebû Katâde (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) minberde Ensar hakkında şöyle buyurduğunu işittim:

«— Müslümanlar ümmetim, ensar ise dostlarımdır. Eğer bütün müslümanlar bir tarafa, ensar da başka bir tarafa gitseydi elbette ben ensarın gittiği tarafa giderdim. Eğer hicret olmasaydı, ben de ensardan biri olmak isterdim. Kim ensarın başına geçerse iyilik yapanlarına iyilik etsin, kusurlu olanlarını da affetsin. Kim onlara

---

73 **Taberânî, Evsat; Mecme'uz-Zevaid 5/237.**

74 **Buharî 2/982; Müslim; Ebû Dâvud; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, Camî'us sagîr.**

yardım ederse, -eliyle kendisini işaret ederek- bu şahsa da, yardım etmiş olur.»[75]

Malik El Ensarî'nin torunu **Abdullah b. Ka'b**[76] (r.a.) ashabın bazılarından naklediyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir gün başı sarılı vaziyette gelerek şöyle bir hitabede bulundu:

«Ey muhacirler! Sizler gün geçtikçe çoğalıyorsunuz fakat ensar artmıyor. Ensar benim kendilerine sığındığım dostlarımdır. İyilerine iyilik yapın, kusurlarını görmemezlikten gelin.»[77]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Muhtelif Hutbeleri:

Hz. Ebû Bekir (r.a.)'dan:

Minberin kütüğü üzerinde Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittim:

«Yarım hurma ile de olsa kendinizi cehennemden koruyun. Çünkü o yarım hurma açlıktan iki büklüm olanı doğrultur, insanı ölüm tehlikesinden kurtarır. Açları doyurmuşcasına makbule geçer.»[78]

Âmir b. Rebîa, babasından naklediyor:

Rasûlullah'ı (s.a.v.) konuşurken dinledim, şöyle buyuruyordu:

«Kul ister az, isterse çok salâvat getirsin, salâvat getirdiği müddetçe melekler de onun için af dilerler.[79]

Abdullah b. Amr (r.a. anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) aramızdan kalkarak şu konuşmayı yaptı:

«Cehennemden kurtulup cennete girmek isteyen kimseye, Allah'a ve ahiret gününe imanını kaybetmeden ölümü nasip olsun. Kendisine yapılmasını istediği şeyleri başkalarına yapsın.»[80]

Enes (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) benzerini hiç duymadığım bir hutbe okuyarak şöyle buyurdu:

«...Eğer benim bildiğimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.» Bunun üzerine ashab için için ağladılar.

Başka bir rivayette de şöyle denilmektedir:

Rasûlullah (s.a.v.) ashabın yaptıklarını duyunca şöyle buyurdu:

---

75 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid** 10/35.
76 Tevbesi kabul edilen üç zevattan biridir.
77 **Mecme'uz-Zevaid** 10/36.
78 **Ebû Ya'lâ; Bezzâr; Tergîb** 2/134.
79 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; İbn Ebî Şeybe; İbn Mâce; Tergîb** 3/160.
80 **İbn Cerir; Kenz'ul-Ummal** 1/76.

«Cennet ve cehennem bana gösterildi. Bugünkü kadar sevinçli ve neşeli bir gün daha geçirmedim. Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz az güler, çok ağlardınız.» Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabı bugünkü kadar sıkıntılı bir gün geçirmemişlerdi. Başlarını elleri arasına alarak için için ağladılar.[81]

Ebû Said'den :

Rasûlullah (s.a.v.) konuşurken şu âyet-i kerîme'yi okudu :

«Rabbinin huzuruna suçlu olarak gelen cehenneme girer, orada ne ölür kurtulur, ne de rahat yaşayabilir,»[82] ve şöyle buyurdu :

«Cehennem ehli, orada ölmezler ki dirilsinler. Cehennemde ebedî olarak kalmayacaklara gelince ateş onları yakar sonra da şefaatçiler şefaat ederek onları kurtarır. Bunun üzerine topluca hayat denilen nehrin başına götürülürler. Selin getirdiği milden otların çıktığı gibi onlar da taptaze bir vücuda sahip olurlar.[83]

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan :

Rasûlullah (s.a.v.) ayağa kalkarak şu konuşmayı yaptı :

«Ey insanlar! Âlemlerin Rabbi hakkında hüsnü zanda bulunun. Zira Allah, kulunun zannettiği gibidir.»[84]

Ebû Züheyr Es-Sekafî (r.a.)'dan :

Rasûlullah'ın (s.a.v.) bir hutbesinde şöyle buyurduğunu işittim:

«Ey insanlar : Nerede ise sizler cennetliklerle cehennemlikleri (veya iyilerle kötüleri) ayırd edebileceksiniz.» Bunun üzerine bir adam :

«— Neyle? Ya Rasûlâllah!» diye sordu.

Hz. Peygamber de :

«— Başkalarının onlar hakkında söyledikleri iyi, kötü sözlerle. Çünkü siz birbirinizi tanırsınız.»[85]

Abdullah b. Sa'lebe babasından (r.a.) naklediyor :

Rasûlullah (s.a.v.) ayağa kalkarak bir konuşma yaptı ve sadaka-i fıtırın büyük, küçük, hür ve köle herkes tarafından bir sa' hurma veya bir sa' arpa olarak verilmesini emretti.[86]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Hikmet Dolu Hutbeleri :

Ukbe b. Âmir El-Cühenî anlatıyor :

Tebük seferine çıkmıştık. Geceleyin bir yerde konakladık. Ra-

---

81 **Buharî; Müslim; Tergîb 5/26.**
82 **Tâha, 74.**
83 **İbn Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesir 3/159.**
84 **İbn Ebiddünya; İbnünneccar; Kenz'ul-Ummal 2/143.**
85 **Müstedrek, 4/436.**
86 **Hılye; Kenz'ul-Ummal 4/338.**

sûlullah (s.a.v.) uyudu. Güneş bir mızrak boyu yükselinceye kadar uyanamadı. Uyanınca:

«— Ya Bilâl! Sana bizi şafak sökünce kaldır demedim mi?» buyurdu. Hz. Bilâl de:

«— Ya Rasûlâllah! Ben de senin gibi uyuya kalmışım.» diye cevap verdi. Rasûlullah (s.a.v.) vakit kaybetmeden namazını kıldı. Daha sonra, Allah'a hamd-ü senâ ederek şu konuşmayı yaptı:

«Sözlerin en doğrusu Allah'ın kitabıdır. En sağlam bağ takvadır. Dinlerin en hayırlısı **Hz. İbrahim**'in dini (İslâm), yolların en hayırlısı da **Hz. Muhammed**'in (s.a.v.) yoludur.

Sözlerin en şereflisi Allah'ı zikir, kıssaların en güzeli **Kur'ân**'dır. Amellerin en hayırlısı farzların muntazam olarak yerine getirilmesidir. Amellerin en kötüsü de bid'atlardır. Yolların en güzeli Peygamberin yolu, ölümlerin en şereflisi şehit olarak ölmektir. En kötü sapıklık, doğru yolda iken sapmadır. İlmin en hayırlısı faydalı olan, yolların en hayırlısı takip edilen yoldur. En kötü körlük kalp körlüğüdür. Veren el alan elden daha üstündür. Az ve faydalı olan çok olup da zararlı olandan daha hayırlıdır. En kötü mazeret ölüm anında ileri sürülen mazeret, pişmanlıkların en kötüsü de kıyâmet gününde duyulan pişmanlıktır.

İnsanlardan bir kısmı namazlarını vaktinde değil geciktirerek kılarlar. Bir kısım insanlar da Allah'ı zikrederler. Hataların en büyüğü yalan söylemektir. Zenginliklerin en hayırlısı gönül zenginliğidir. Azıkların en hayırlısı ise takvadır.

Hikmetin başı Allah korkusudur. Kalplerde yerleşen şeylerin en hayırlısı iman-ı yakîndir. Şüphe küfürdür. Ölünün arkasından bağırıp, çağırarak ağlamak cahiliye devri âdetidir. Aldatmak cehenneme gitmek için bir sebeptir.

Zekâtını vermeden mal biriktiren cehennemde ütülenmeyi göze almış demektir. Zararlı olan şiir, bir nevi şeytan zurnasıdır. İçki günahın başıdır. Kadın, şeytanın bağıdır. Gençlik bir nevi deliliktir. En kötü kazanç faizdir. Yenecek şeylerin en kötüsü de yetim malıdır. Mes'ud, başkasına örnek gösterilendir.

Bedbaht, anasının karnında bedbaht olandır.

Her biriniz mutlaka dört arşınlık yere (Kabire) gireceksiniz. İşler neticelerine göre değerlendirilirler, ameller neticelerinden ayrı düşünülemezler. Ağızdan ağıza dolaşan sözlerin en kötüsü yalandır. Gelmekte olan her şey yakındır. Mü'minin söğmesi fâsıklıktır. Mü'minlerin birbirleriyle savaşmaları küfürdür. Mü'minin gıybetini yapmak Allah'a asî olmaktır.

Mü'minin kanı gibi malı da kutsaldır (dokunulmazlığı vardır).

Kim fena bir şey üzerine yemin ederse Allah onu yeminini yerine getirtmez, yalan çıkarır.

Affedeni Allah da affeder. Bağışlayanı Allah da bağışlar. Kim öfkesini yenerse Allah onu mükâfatlandırır. Kim belâya sabrederse Allah ona karşılığını verir. Kim gösterişe kapılırsa Allah onu rüsvay eder. Kim sabrederse Allah ona kat kat verir. Kim Allah'a asî olursa Allah ona azap eder.

Allahım, beni ve ümmetimi affet! Allahım, beni ve ümmetimi affet! Allahım, beni ve ümmetimi affet!

Kendim için ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[87]

Iyad b. Hımar El-Mücâşiî (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir gün bir hutbe irad etti. Hutbesinde şöyle buyurdu:

«Kullarıma verdiğim her şey helâldir. Kullarımın hepsini ben temiz olarak yarattım. Şeytan geldi onları dinlerinden ayırdı, benim kendilerine helâl kıldığım şeyleri onlara haram kıldı. Ben kendisine herhangi bir yetki vermediğim halde onlara, bana ortak koşmalarını emretti.»

Azîz ve celîl olan Allah sonra da yeryüzündekilere bakarak ehl-i kitabın dışında arap ve acem herkese gazap etti. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

«Ben seni, seni ve senin vasıtanla başkalarını imtihan için gönderdim. Ben sana uyurken ve uyanıkken daima hafızanda bulunan bir kitap indirdim.»

Daha sonra azîz ve celîl olan Allah Kureyş'i yok etmemi emretti. Ben:

«Yarabbi, ben onlarla başa çıkamam,» deyince:

«Öyleyse, onların seni yurdundan çıkardıkları gibi sen de onları yurtlarından çıkar. Onlarla savaş, sana yardım ederiz. Üzerlerine ordu gönder, beş mislini de biz göndeririz. Sana isyan edenlere karşı sana itaat edenlerle beraber savaş,» buyurdu ve şöyle devam etti:

«Cennet ehli üç gruptur:

Güçlü, başarılı, adil ve fakirleri gözetenler.

Merhametli, yakınlarına ve diğer müslümanlara karşı şefkatli olanlar.

İffetli, fakir, çoluk çocuk sahibine tasaddukta bulunan kimseler.

Cehennem ehli de beş gruptur:

---

87 **Beyhakî, Delâil; Tarih-u İbn-i Asâkir; Ebû Nasr Es-Secezî; Kitabül İbane; İbn Ebî Şeybe; Hılye; Kudâî, Şihab; Askerî; Deylemî Süyutî Cami'us-Sagîr; Menâvî, Feyzül Kadîr 2/179; Müstedrek Zâd el-Maad 3/7**

Kendilerini ilgilendirmeyen şeylerden sakınamayacak kadar akılı olmayanlar.

Aranızdaki, çoluk çocuk ve mal istemeyen taklitçiler.

Her şeye tama eden, en ufak bir şeye bile göz diken hainler.

Sabah, akşam malına ve ailesine hile düşünenler.

Cimrileri ve yalancıları da zikrederek kötü ahlâklılar.»[88]

Ebû Said El-Hudrî (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) ikindi namazını kıldı. Sonra da kalkarak bir konuşma yaptı. Kıyâmete kadar olacak her şeyi bize haber verdi. Hz. Peygamber'in anlattıklarını ezberleyebilenler ezberledi, ezberleyemeyenler de unuttular. Rasûlullah'ın (s.a.v.) söyledikleri arasında şunlar da vardı:

«Dünya parlak, tatlı ve çekicidir. Allah sizi oraya hükümran kılmıştır, ne yaptığınız gözünden kaçmamaktadır. Öyleyse dünyanın cazibelerinden ve kadınların fitnelerinden korununuz. Çünkü İsrail oğulları arasında ilk fitne kadınlar yüzünden çıkmıştır.

Şunu iyice bilin ki, adem oğulları çeşitli mertebelerde yaratılmışlardır:

Onlardan bir kısmı mü'min ana-babadan doğar, mü'min olarak yaşar ve mü'min olarak ölür. Bir kısmı kâfir ana-babadan doğar, kâfir olarak yaşar ve yine kâfir olarak ölür. Bir kısmı da, mü'min ana-babadan doğar, mü'min olarak yaşar ve kâfir olarak ölür. Yine bir kısmı ise kâfir ana-babadan doğar, kâfir olarak yaşar ve mü'min olarak ölür.

Öfke, Âdem oğlunun karnında yanan bir kor gibidir. Görmüyor musunuz, gözlerin kızarmasını, boyun damarlarının nasıl şiştiğini! Herhangi biriniz kızdığı zaman hemen yerine otursun. İnsanların en hayırlısı geç öfkelenen ve çabucak yumuşayandır. İnsanların en kötüsü ise çabucak öfkelenip geç yumuşayandır. Geç öfkelenen ve öfkesi geç inen adamla çabuk öfklenen ve öfkesi çabuk geçen adamın durumu aynıdır.

Tüccarların en hayırlısı, vereceğini güzellikle veren ve alacağını da iyilikle isteyen kimselerdir. Tüccarların en kötüsü ise, vereceğini kötülükle veren ve alacağını da kötülükle alan kimsedir.

Borçlarını güzellikle veren ve alacaklarını da kötülükle isteyen adamla, borçlarını kötülükle veren ve alacaklarını da güzellikle alan adamın durumları aynıdır.

Kıyâmet gününde zulmeden herkesin yaptığı zulmün derecesine göre bir bayrağı olacaktır. Dikkat edin! Zulmün en büyüğü idareci durumunda olan kimselerin yaptığı zulümdür.

---

88 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Müslim; Nesaî; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 2/35.**

İnsanlardan korku, hiç kimsenin bildiği gerçeği söylemesine engel olmasın. Şunu bilin ki, cihadların en faziletlisi zalim bir başkanın karşısında gerçekleri söylemektir.

Dünyanın ömründen kalan zaman, geçen zamana nisbetle sizlerin ömürlerinden geçen zamanın kalan zamana nisbeti gibidir.»[89]

Ashab devrinde yaşayan ve Şam ahalisinden olan Saib b. Mihcan anlatıyor:

Hz. Ömer Şam'a girdiği zaman Allah'a hamd-ü senâ etti ve va'zü nasihatta bulundu. İyilik yapmalarını emretti, kötülükten sakındırdı ve sonra da şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) benim bugün aranızdan kalkıp konuştuğum gibi bir konuşma yaptı. Konuşmasında Allah'ın emirlerine muhalefetten sakınmayı akrabaları ziyaret etmeyi ve dargınların aralarını bulmayı emrederek şöyle buyurdu:

«Cemaat olmanız gerekir! (Başka bir rivayette dinlemeniz ve itaat etmeniz gerekir!) Zira Allah'ın yardımı cemaatedir. Şeytan tek kişi ile beraberdir, iki kişiden uzaktır. Hiç kimse mahremi olan bir kadınla başbaşa kalmasın. Şeytan onları baştan çıkarabilir. Kimi yaptığı iyilik sevindirir, yaptığı kötülük de üzerse bu hareket onun mü'min ve müslüman olduğunun işaretidir. Yaptığı kötülüğe üzülmemek, yaptığı iyiliğe de sevinmemek münafıklığın alâmetidir. Münafık, hayırlı bir iş yaparsa bu yaptığı işten dolayı Allah'dan hiçbir sevap beklemez. Kötü bir iş yaparsa da bundan dolayı Allah'ın vereceği hiçbir cezadan korkmaz.

Dünya nîmetlerini meşru yollardan talep ediniz. Allah sizin rızkınızı vermeyi üzerine almıştır. Herkesin başladığı iş mutlaka biter. İşlerinizde Allah'dan yardım isteyiniz. Allah dilediğini değiştirir, dilediğini de olduğu gibi bırakır. Levhi mahfuz onun elindedir. (Takdir O'nundur.)

Salât, selâm ve Allah'ın rahmeti Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) ve onun âli üzerine olsun. Esselâmü Aleyküm!»[90]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Son Konuşmaları:

Muaviye b. Ebî Süfyan (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«Üzerime, çeşitli kuyulardan getirilmiş yedi kırba su dökün de halkın huzuruna çıkıp emirlerimi onlara bildireyim.»

---

89 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Tirmizî; Müstedrek, Beyhakî; Süyutî, Camî, Menarînin Şerhi, 2/181.
90 İbn Merdeveyh; Beyhakî; İbn-ü Asâkir; Kenz'ul-Ummal 8/207.

Bunun üzerine başı sarılı olarak minbere çıktı. Allah'a hamd-ü sendan sonra şöyle buyurdu:

«Allah'ın kullarından biri dünyada kalmakla Allah'a kavuşmak arasında muhayyer bırakıldı. O da Allah'a kavuşmayı tercih etti.»

Bu sözün mânasını **Hz. Ebû Bekir** (r.a.)'dan başkası anlayamadı. Bu hutbenin mânasını anlayan **Hz. Ebû Bekir** ağladı ve şöyle dedi:

«Analarımız, babalarımız ve çocuklarımız sana fedâ olsun!»

Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— Sakin ol! Bana göre en iyi arkadaş ve cömert kişi insanların en üstünü **İbn Ebî Kuhâfe (Ebû Bekir)**'dir. Mescidin sokağa açılan kapılarına bakın, **Ebû Bekir**'in evine açılan kapıdan başka hepsini kapatınız. Çünkü ben, **Ebû Bekir**'in kapısının üzerinde bir nûr gördüm,» buyurdu.[91]

Başka bir rivayette de Hz. Peygamber'in **Uhud** şehitlerini andığı ve onlara dua ettiği ilâve edilmektedir.[92]

Eyyûb b. Beşir (r.a.)'dan gelen bir rivayette de şu farklar vardır:

Rasûlullah (s.a.v.) Allah'a hamd-ü senâdan sonra **Uhut**'da şehid olanları andı ve onlar için Allah'dan af diledi, onlara dua etti. Sonra da şöyle buyurdu:

«— Ey muhacirler! Sizler çoğalıyorsunuz, ensar ise olduğu gibi duruyor. Onlar benim kendilerine sığındığım dostlarımdır. Onların iyilerini mükâfatlandırın, kusurlarını görmemezlikten gelin.»[93]

Ebû Said (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) halka hitap ederek şöyle buyurdu:

«Allah bir kulu dünyada kalmakla kendisine kavuşmak arasında muhayyer bıraktı. O da Allah'a kavuşmayı tercih etti.» Bunun üzerine **Hz. Ebû Bekir**'in (r.a.) ağlamasına biz hayret ettik. Halbuki o muhayyer bırakılan kul Hz. Peygamber'in kendisi imiş. **Ebû Bekir** (r.a.) bunu bizden daha iyi anlamış.

Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) ağlaması üzerine Hz. Peygamber:

«Arkadaşlık hususunda olsun, mal hususunda olsun insanların en lûtufkârı **Ebû Bekir**'dir. Eğer Rabbimden başka bir dost edinseydim, elbette **Ebû Bekir**'i dost edinirdim. Fakat dostluğumuz İslâm dostluğu ve samimiyetidir...»[94]

İbn-i Abbas (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) son hastalığında başında siyah bir sargı ve

---

91 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/42.**
92 **Taberânî; Evsat; El-Kebîr.**
93 **Beyhakî; İbnü Kesîr, El Bidaye 5/299.**
94 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Buharî; Müslim; Bidaye 5/299.**

omuzlarında bir velense ile evinden çıkıp minbere oturarak hutbesini irad etti. Orada ensarla ilgili vasiyetini yaptı. Bu, Rasûlullah'ın (s.a.v.) ölmeden önce son hutbesi oldu.[95]

Abdurrahman b. Kâ'b b. Malik[96] babasından (r.a.) naklediyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir konuşmasında Allah'a hamd-ü senâdan sonra Uhud harbinde şehid düşenler için mağfiret diledi. Daha sonra da:

«Siz, ey muhacirler!..» diyerek ensarla ilgili vasiyetini yaptı...»[97]

Ebû Hüreyre ve İbn-i Abbas'dan:

Son hutbesinde Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittik:

«Kim beş vakit namazı cemaatle kılarsa o kimse, sırat köprüsünden parlayan şimşek gibi ilk geçen olur. Allah o kimseyi ashabtan sonra haşredeceği ilk zümre arasına koyar. Ayrıca, her gün ve gece o kimse için Allah yolunda öldürülen bin şehid ecri kadar ecir yazılır.»[98]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Sabahtan Akşama Kadar Süren Konuşması:

Ebû Zeyd El Ensarî (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) bize sabah namazını kıldırdı, sonra da öğleye kadar konuşma yaptı. Minberden indi, öğle namazını kıldırdı. Sonra tekrar ikindiye kadar konuşma yaptı. İkindi namazını da kıldırarak yine minbere çıktı ve akşama kadar bize konuşma yaptı. Olacak olan her şeyi bize anlattı. Bu konuşmalarda bizim en çok şey öğrenenimiz hafızası en kuvvetli olanlarımız oldu.[99]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Konuşma Anındaki Hali:

Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) halka hitap ederken gözleri kızarır, sesini yükseltir ve sanki orduya sabah veya akşam karşılaşabileceği bir tehlikeyi haber veriyormuş gibi ciddîleşirdi. Sonra da orta parmağı ile şehadet parmağını birleştirerek şöyle buyururdu:

«Ben, kıyâmet bu kadar yakınken gönderildim.» Daha sonra da şöyle derdi:

---

95 **Buharî; Bidaye 5/230; İbn Sa'd 2/251.**
96 **Bu zat tevbesi kabul edilen üç kişiden biridir.**
97 **Taberânî; Beyhakî; Mecme'uz-Zevaid 10/37; Müstedrek 4/78.**
98 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 2/39.**
99 **Müstedrek, 4/484.**

«Yolların en güzeli Muhammed'in yolu, işlerin en kötüsü bidatlerdir, her bid'at de sapıklıktır. Kim arkasında mal bırakarak ölürse bıraktığı ailesinindir. Kim de arkasında borç ve çoluk-çocuk bırakarak ölürse onların idaresi ve sorumluluğu bana aittir.»[100]

Müslim'de şu ilâve vardır:

«Sözlerin en hayırlısı Allah'ın Kitabıdır. Ben her mü'mini kendisinden daha çok düşünürüm.»

---

100 İbn Sa'd 1/376; Beyhakî; El Esma v'es sıfat, sh. 144.

RASÛLULLAH'IN (S.A.V.) HALİFESİ HZ. EBÛ BEKİR (R.A.)'IN HUTBELERİ

Halife Seçildiği Zaman İrad Ettiği Hutbe:

Urve anlatıyor:

Ebû Bekir (r.a.) halife seçildiği zaman, halka bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâ ettikten sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Ben sizin en hayırlınız olmadığım halde işlerinizi üzerime aldım. Fakat Kur'ân nazil oldu Rasûlullah (s.a.v.) hidayet yollarını gösterdi. Bize, müttekiliğin akıllılık, isyankârlığın da ahmaklık olduğunu öğretti. Başkasının hakkını kendisinden alıncaya kadar sizin en kuvvetliniz benim indimde zayıftır. Başkasındaki hakkını alıncaya kadar da sizin en zayıfınız benim indimde kuvvetlidir.

Ey insanlar! Ben, Hz. Peygamber'in yolunu takip edeceğim, yeni bir yol tutacak değilim, eğer iyilik yaparsam bana yardım ediniz, doğru yoldan saparsam beni düzeltiniz.

Söyleyeceklerim bunlar. Kendim için ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[101]

Abdullah b. Ukeym anlatıyor:

Ebû Bekir'e (r.a.) bîat edildiği zaman minbere çıktı ve Rasûlullah'ın (s.a.v.) durduğu basamağın bir altındaki basamakta durarak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Biliniz ki, ey insanlar! En akıllılık takva sahibi olmaktır...»

«...Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz! Cihadı terk eden hiçbir kavim yoktur ki, Allah onları fakirlik ve zillete dûçar etmesin. Arkasında fenalık zuhur eden hiçbir kavim yoktur ki, Allah onları umumî olarak bir belâya dûçar etmesin. Öyleyse ben Allah'a itaat ettiğim müddetçe siz de bana itaat ediniz. Allah'a ve Rasûlüne asî olduğum takdirde bana itaat etmeyin.

Söyleyeceklerim bundan ibaret. Kendim ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[102]

---

101 İbn Sa'd; Muhamilî; Kenz'ul-Ummal 13/130.
102 Dîyneverî; Kenz'ul-Ummal 3/135.

Aynı sözleri **Hasan-ül Basrî**'den naklediyor ve şunları ilâve ediyor:

«Ahmaklık isyankârlıktır. Benim nazarımda doğruluk emanete riayettir, yalancılık ise emanete hıyanettir. Halbuki ben sizin hayırlınız değilim...»

Bu sözler üzerine **Hasan-ı Basrî** şöyle dedi:

«Bilâkis, hiç şüphesiz o, ashabın hayırlısı idi, fakat mü'min tavazu gösterir. «**Hasan-ı Basrî Ebû Bekir**'in (r.a.) konuşmasını nakletmeye devam eder:

«Keşke sizden biri bu vazifeyi benden alsa! -vallahi doğru söylemiş- eğer siz benim, Allah'ın kendisini vahiy ile, doğru yoldan ayırmadığı Hz. Peygamber gibi idare etmemi istiyorsanız, ben bunu yapamam. Çünkü ben sadece bir insanım, ona göre bana uyun.»[103]

Hasan-ı Basrî'den:

Ebû Bekir Es Sıddîk (r.a.) bir gün bir konuşma yaparak şöyle buyurdu:

«Vallahi ben sizin en hayırlınız değilim. Hakikaten bu mevkii istemiyorum. Keşke içinizden biri benden bu vazifeyi alsa. Zannediyor musunuz, içinizde Rasûlullah'ın (s.a.v.) sünnetine en uygun amel eden benim? Ben böyle olamam. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) vahy ile korunurdu ve yanında da bir melek vardı. Halbuki beni rahat bırakmayan bir şeytan vardır. O yüzden, kızdığım zaman size bir zararımın dokunmaması için benden uzak durun.

Bana yardımcı olun, eğer doğru yolda isem yardım ediniz. Yanlış yola saparsam beni düzeltiniz.»

Ebû Bekir (r.a.)'dan sonra kimse böyle bir hutbe okumadı.»[104]

Başka bir rivayet de şöyledir:

«Ben sadece bir insanım, doğru da yapabilirim, hata da edebilirim. İsabet ettiğim (doğru icraatta bulunduğum) zaman Allah'a hamdediniz. Hata ettiğim zaman da hatamı düzeltiniz.»[105]

Kays b. Ebû Hâzım anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) vefatından bir ay sonra halifesi **Hz. Ebû Bekir** (r.a.)'ın yanında oturuyordum. Halka:

«Haydi toplanın!» diye bağırıldı. Bunun üzerine halk toplandı. Hemen halife minbere -kendisi için yapılıp üzerinde hutbe irad ettiği yer- çıktı. Bu **Ebû Bekir**'in (r.a.) okuduğu ilk hutbe idi. Hutbede Allah'a hamd-ü senâ ettikten sonra şöyle buyurdu:

---

103 **Beyhakî, 6/353.**
104 **Ebû Zer El Herevî, El-Câmi; İbn Rehâveyh; Kenz'ul-Ummal 3/126.**
105 **Kenz'ul-Ummal 3/136.**

«Keşke bu işte yerime başkası geçseydi. Eğer, beni Rasûlullah'ın (s.a.v.) yolunda gitmekle mes'ul tutarsanız benim buna gücüm yetmez. Çünkü Hz. Peygamber şeytandan korunmuş idi ve Allah'dan ona vahy geliyordu.»[106]

İsâ b. Atıyye'den gelen bir rivayet de şöyledir:

«Ey insanlâr! İnsanlar ister istemez İslâm Dini'ne girdiler ve böylece de onlar Allah'ın huzurunda ve onun himayesinde oldular. Gücünüz yeterse Allah'ın huzurunda sorumlu olmamaya gayret ediniz. Şeytan gelip beni kandırabilir. Onun için, beni kızgın gördüğünüz zaman yanıma yaklaşmayın ki size bir zararım dokunmasın.

Ey insanlar! Hizmetçilerinizin ücretlerine dikkat ediniz. (Haramdan kazanmasınlar). Zira haramla beslenen bir beden cennete girmeye lâyık değildir.»[107]

Asım b. Adî anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) vefatından iki gün sonra Üsame ordusunun hazırlıklarını tamamlamak için **Ebû Bekir**'in (r.a.) tellâlı şöyle bağırdı:

«**Medine**'de, **Üsame** ordusundan olupta **Cürüf**'deki askeri karargâha gitmeyen hiç kimse kalmasın!»

Sonra **Ebû Bekir** (r.a.) kalkarak Allah'a hamd-ü senâ ettikten sonra şöyle buyurdu:

«Ey insanlar! Ben de sizin gibi insanım. Bilmiyorum, belki Rasûlullah'ın (s.a.v.) takat getirip yaptığı şeyleri benden de isteyeceksiniz. Çünkü Allah (c.c.) Muhammed'i (s.a.v.) bütün âlemlere, seçerek gönderdi. Onu âfetlerden korudu. Ben ise sadece onun yolunu takip edeceğim. Ben yeni bir şey ihdas edecek değilim. Onun için, eğer doğru yolda isem bana tabi olunuz, doğru yoldan saparsam da beni düzeltiniz.

Rasûlullah (s.a.v.) ruhunu teslim edinceye kadar, bu ümmetten hiç kimse çıkıp da, bir kırbaç darbesi veya daha aşağı bir haksızlık sebebiyle hakkını istemedi. (Böyle bir hâdise olmadı). Dikkat edin, beni devamlı rahatsız eden bir şeytan vardır. O bana geldiği zaman, size bir zararım dokunmaması için hemen etrafımdan dağılın.

Siz ne zaman sona ereceğini bilmediğiniz bir ecel peşinden sabah akşam koşmaktasınız. Eğer ömrünüzü faydalı bir amelle geçirmeye gücünüz yeterse hiç fırsatı kaçırmayın. Fakat Allah'ın yardımı olmadan asla bunu yapamazsınız. Eceliniz gelip de sizi amel edemez hale getirmeden önce (ölmeden önce) faydalı amel etmeye

---

106 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 5/184.**
107 **Taberânî.**

gayret ediniz. Zira bazı toplumlar ecellerini unutup da başkaları için ameller işlediler. Sizleri onlar gibi olmaktan sakındırırım. Acele edin! Çabuk olun! Kurtulun! Çünkü arkanızdan sizi hırsla takip eden bir ecel koşmaktadır. Ölüme hazırlanın! Babalarınızdan, çocuklarınızdan ve kardeşlerinizden ibret alınız. Yaşayanlara değil, öldükten sonra onların bırakacakları güzel şeylere gıbta ediniz.»[108]

Said b. Ebî Meryem anlatıyor:

Duyduğuma göre Ebû Bekir (r.a.) halife seçildiği zaman minbere çıkarak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle demiş:

«Allah'a yemin ederim ki, eğer gözlerimizin önünde işlerinizin alt üst olmasını görmeseydim bu işin (halifeliğin) kendisine en çok kızdığım birinizin omuzlarında olmasını isterdim. Bu da tabi onun için hiç iyi olmazdı.

Dünya ve ahirette insanların en bedbahtı biliniz ki, hükümdarlardır.» Bunun üzerine ashab hayretle başlarını kaldırıp halifeye bakınca Ebû Bekir (r.a.):

«Ağır olun! Acele ediyorsunuz. Çünkü hiçbir hükümdar yoktur ki, hükümdar olmadan önce Allah onun hükümdarlığını bilip de ömrünün yarısını noksanlaştırmasın, onu hüzün ve korkuya garketmesin, onu cimrileştirmesin, halkın elinde bulunanlara arzu duyurmasın ve hayatını sıkıntıya sokmasın. Her ne kadar o temiz yeyip, iyi giyinse de, bu böyledir, taki ölüp yok oluncaya kadar. Rabbinin huzuruna varınca da Allah onu şiddetli bir hesaba çeker ve onun affedilme ihtimali de azdır.

Biçareler, affedilecek olanların tâ kendileridir. Biçareler, affedileceklerin tâ kendileridir. Biçareler, affedileceklerin tâ kendileridir.»[109]

Ebû Bekir (r.a.)'ın Takva ve Ahiret İçin Amel Hususundaki Hutbesi:

Abdullah b. Ukeym'den:

Ebû Bekir (r.a.) bize şöyle bir konuşma yaptı:

«Size Allah'tan korkmanızı, O'nu lâyık olduğu şekilde övmenizi, korku ile ümit arasında olmanızı ve Allah'a çok yalvarmanızı tavsiye ederim. Çünkü Cenab-ı Allah Zekeriyya Aleyhisselâmı ve ailesini bu yüzden şöyle övmüştür:

«Gerçekten, onlar iyi işlerde yarışıyorlar, korkarak, umarak bize yalvarıyorlar ve gönülden bize saygı duyuyorlardı.»[110]

---

108 Taberâni; Tarih 2/460.
109 İbn Zenceveyh, Kitab'ül Emval; Kenz'ul-Ummal 3/162.
110 Enbiya, 90.

Sonra, Allah'ın kulları biliniz ki, Allah Teâlâ kendi haklarına karşılık sizin canlarınızı rehin almış ve bunun için de sizden söz almıştır. Allah çok ebedî olana karşılık sizden az ve fani olanı satın almıştır.

Mucizeleri ebedî olan Allah'ın kitabı sizdedir. Onun nûru sönmez. Onun için emirlerini tasdik edin ve onunla amel edin. Karanlık günler için ondaki nûrdan faydalanın. Zira Allah sizi kulluk etmeniz için yarattı. Yanınıza yaptıklarınızı tescil eden melekler verdi.

Ey Allah'ın kulları! Biliniz ki, sizler ne zaman geleceğini bilmediğiniz bir ecelin peşinden gece gündüz koşmaktasınız. Eğer ömrünüzü Allah rızası için amel yaparken bitirmeye gücünüz yeterse, yapınız. Allah'ın yardımı olmadan da asla bunu yapmaya muktedir olamazsınız.

Ömrünüz sona ermeden veya fena bir amel işlemeye başlamadan önce Allah için amel işlemekte yarış edin. Çünkü bazı kavimler hayatlarında kendilerini bırakıp da başkaları için iş yaptılar ve kendilerini unuttular. Onlara benzemekten sizi men ederim.

Çabuk olun! Çabuk olun! Kurtuluş yolu arayın! Kurtuluş yolu arayın! Çünkü arkanızda sizi hararetle isteyen ve peşinizden koşan bir ecel vardır.»[111]

Ebû Bekir'in (r.a.) Takva ve Geçmiştekilerden İbret Almayı Tavsiye Eden Konuşması:

Amr b. Dinar'dan:

Ebû Bekir (r.a.) şöyle bir konuşma yaptı:

«Fakirlik ve zaruret içinde olduğunuz zamanlar Allah'dan korkmanızı, O'nu lâyık olduğu şekilde övmenizi ve O'ndan af dilemenizi tavsiye ederim. Çünkü O çok affedicidir.

Biliniz ki, sizler azîz ve celîl olan Allah'a karşı samimi olduğunuz müddetçe Rabbinize itaat etmiş ve hakkınızı korumuş olursunuz. Öyleyse içinde bulunduğunuz günlerdeki vazifelerinizi yapınız. Boş zamanlarınızda nafile ibadetleri ihmal etmeyin. Fakirlik ve ihtiyaç anınızda da vazifelerinizi aynen ifa ediniz. Ey Allah'ın kulları, sonra da düşününüz! Sizlerden öncekiler dün nerde idiler, bugün neredeler? Ülkeler idare eden ve imar eden hükümdarlar, hani neredeler?

Muhakkak ki kendileri de hâtıraları da unutuldu. Bugün onlar hiç yaşamamış gibidirler.

İşte yaptıkları zulümlerden dolayı boş ve viran kalan evleri!

---

111 Hılye 1/35; İbn-i Ebî Şeybe; Hennâd; Müstedrek; Beyhakî; İbn Ebiddünya Kısâr'ul-Emel; Kenz'ul-Ummal 8/206.

Onlar ise kabrin karanlığı içindeler. Onların hiç birinden birşey hissediyor veya onlardan en ufak bir ses duyuyor musunuz? Hani arkadaşlarından ve kardeşlerinden tanıdıkların? Muhakkak ki önceden hazırladıklarına kavuştular ya bedbaht ya da mesutturlar. Allah'la kullarından hiç biri arasında bir akrabalık yok ki bu yüzden ona bir hayır versin veya ondan bir kötülüğü kaldırsın. Bu sadece Allah'a itaat etmek ve emirlerine uymakla olur.

Muhakkak ki, cehenneme götüren hayır, hayır değildir. Cennete götüren şer de şer değildir.

Söyleyeceklerim bundan ibaret. Kendim ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[112]

Nûaym b. Nemha'dan:

Ebû Bekr'i Sıddık (r.a.) bir konuşmasında şöyle dedi:

«Biliyorsunuz ki malûm bir ecelin peşinde gece gündüz koşuyorsunuz. Allah rızası için söylenmeyen hiçbir sözde hayır yoktur. Azîz ve celîl olan Allah yolunda harcanmayan hiçbir malda da hayır yoktur. Bilgiçlik taslayarak gururlananlarda hayır olmadığı gibi Allah için yaptıklarında, insanların kınamasından korkanlarda da hayır yoktur.»[113]

Takva ve Ölüp Gidenlerden İbret Almak Hususundaki Hutbesi:

Asım b. Adî'den:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) bir başka seferinde tekrar ayağa kalkarak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Azîz ve celîl olan Allah sadece kendi rızası için yapılan amelleri kabul eder. Onun için siz de amellerinizle Allah'ın rızasını isteyiniz.

Bilmiş olun ki, amellerinizde samimi olursanız Allah'a itaat etmiş, hatadan kurtulmuş, vazifelerinizi yapmış olursunuz.

Ey Allah'ın kulları, ölenlerinizden ibret alınız. Sizden öncekilerin durumlarını düşününüz. Dün neredelerdi, bugün neredeler? Hani nerede zalimler? Nerede, harp meydanlarında zafer ve savaşçılıklarıyla ün yapmış olanlar?

Zaman onların da hakkından geldi, toprak olup gittiler. Aleyhlerinde de çok şeyler konuşuldu:

Kötü kadınlar, kötü erkekler, kötü erkekler de kötü kadınlara yakışır.

Hani nerede ülkeler idare eden ve imar eden hükümdarlar? Geçip gittiler, isimleri unutuldu, bir hiç oldular. Allah onların ye-

112 **Hılye, 1/35.**
113 **Hılye, 1/36; Tefsîr-ü İbn Kesîr 4/342.**

rine başka nesiller bıraktı. Onların her türlü arzu ve isteklerine son verdi. Amelleri kendilerinin, dünya ise başkalarının dünyası. Onlardan sonra yerlerine biz kaldık. Eğer onlardan ibret alırsak kurtuluruz. Gurura kapılır kendimizi aldatırsak biz de onlar gibi oluruz.

Nerede güzel yüzlü kimseler, gençliği ile böbürlenenler? Toprak oldular. Yapmadıkları şeyler sebebiyle pişman oldular. Hani nerede şehirler kuran, etrafını surlarla çevirip orada hayret verici eserler yapanlar? Onlar da yaptıklarını kendilerinden sonra gelenlere bıraktılar. İşte meskenleri bomboş. Kendileri ise kabrin karanlıklarında. Onların hiç birinden bir varlık eseri veya en ufak bir ses duyuyor musun?

Oğullarınızdan ve kardeşlerinizden tanıdıklarınız neredeler? Ecelleri yakaladı. Daha önce hazırladıklarına kavuşup onlarla başbaşa kaldılar. Ölümden sonra bedbaht veya mes'ut oldular.

Ortağı olmayan Allah'la kullarından hiç biri arasında bir akrabalık yoktur ki, o yüzden ona hayır versin veya yaptığı bir kötülüğü cezalandırmaktan vazgeçsin. Allah'ın kullarına hayır vermesi de kötülüklerini cezalandırmaktan vazgeçmesi de sadece O'na itaat etmek ve emrine uymakla olur.

Biliniz ki, sizler muhtaç olan kullarsınız. Allah katında olanlara ancak O'na itaat edilerek ulaşılabilir. Cehenneme götüren hayır, hayır değildir. Cennete götüren şer de şer değildir.»[114]

Ebû Bekir'in (r.a.) Hikmet Dolu Bir Konuşması:

Musâ b. Ukbe anlatıyor:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) şöyle bir konuşma yaptı:

«Hamd âlemlerin Rabbine mahsustur. O'na hamdeder, ondan yardım dileriz. Öldükten sonra ondan şeref isteriz. Zira benim de sizin de eceliniz yaklaştı. Ben şehadet ederim ki tek olan ve ortağı olmayan Allah'dan başka Tanrı yoktur. Muhammed de O'nun kulu ve Rasûlüdür. Allah O'nu yaşayanları uyarmak, sözünün (vaadinin) de kâfirler aleyhine gerçekleşmesi için hakkı müjdeleyici, ikaz edici ve parlak bir kandil olarak gönderdi.

Allah'a ve Rasûlüne itaat eden doğru yolu bulmuş olur. Onlara asî olan ise apaçık bir şekilde sapıtmış olur. Size, Allah'dan korkmanızı ve Allah Teâlâ'nın sizin için indirip, size doğru yolu göstermek için gönderdiği kitabına sarılmanızı tavsiye ederim. İslâm'-

---

114 **Taberâni, Tarih 2/460.**

da, ihlâs'dan sonra en önemli şey, âmirlerinizi dinlemek ve onlara itaat etmektir.

Kim, iyiliği emredip kötülüğe engel olan âmire itaat ederse, o felâha ermiş ve üzerine düşeni ifa etmiş olur. Nefsinize uymaktan sakının. Arzu, tamah ve öfkesini yenen felâha ermiştir. Sakın böbürlenmeyin! Topraktan yaratılıp tekrar toprağa dönecek olan yaratıkların böbürlenmesi doğru değildir? Sonra cesetlerini kurt yer. Bugün sağ olan yarın ölü değil midir? Onun için ibadetlerinizi gününde ve saatinde yapınız. Mazlumun ahından sakınınız. Gururlanarak dünyaya aldanmayın. Sabırlı olunuz, çünkü her şey sabırla elde edilir. Uyanık olunuz, zira uyanıklık faydalıdır. Amel ediniz, ameller kabul edilir. Allah'ın, yapıldığında ceza vereceğini bildirdiği şeylerden sakınınız. Allah'ın vaadettiği rahmetine kavuşmaya gayret ediniz. Anlayın ki anlaşılasınız. Korunmaya çalışın ki korunasınız.

Allah Teâlâ size, sizden öncekileri helâk sebeplerini ve kurtuluş yollarını açıklamıştır. Kitabında helâli, haramı, sevdiği ve sevmediği amelleri de açıklamıştır. Ben sizi ve kendimi ihmal etmeyeceğim. Allah kendisinden yardım istenendir. Hatadan uzaklaşma ve itaate yönelme ancak Allah'ın yardımıyla olur.

Biliniz ki, amellerinizde samimi olduğunuz müddetçe rabbinize itaat etmiş, nasibinizi almış ve refaha kavuşmuş olursunuz. Nafile ibadetleri gösterişe kaçmadan yapınız. Selefinize de sadık kalın. Ahirette Allah'ın lûtfuna muhtaç olduğunuz zaman mükâfaatınız verilir.

Ey Allah'ın kulları! Ölüp yok olan kardeşlerinizi ve arkadaşlarınızı düşünün. Onlar yaptıkları amelleriyle haşroldular (yaşıyorlar). Öldükten sonra bedbaht veya mes'ut oldular. Allah'ın hiçbir ortağı yoktur. İtaat etmek ve emirlerine uymaktan başka, Allah'ın hiçbir kula bir yakınlığı yoktur ki, ona hayır versin veya onu cezalandırmaktan vazgeçsin. Cehenneme götüren hayır, hayır değildir. Cennete götüren şer de; şer değildir.

Söyleyeceklerim bu kadar. Kendim ve sizin için Allah'dan af dilerim. Peygamberinize salât-ü selâm getirin. Allah da ona rahmet etsin ve selâmet versin. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi onun üzerine olsun.»[115]

Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) Allah'ın Ahiretteki Nimetini İnkâr Edenlerin Durumu Hakkındaki Konuşması:

Yezid b. Hârun'dan:

Ebû Bekir (r.a.) bir konuşmasında şöyle dedi:

---

115 İbnü Ebiddünya, Kitabül Hazr; İbnü Asâkir; Kenz'ul- Ummal 8/206.

Allah'ın kendisine nimet, bedenine sıhhat verdiği, bol bol rızıklandırdığı ve buna rağmen Rabbinin nimetlerini inkâr eden bir kul Allah'ın huzuruna getirilir ve ona şöyle denir:

«— Bugün için ne yaptın? Kendin için ne hazırladın?» Bunun üzerine o kul, daha önce hazırladığı birşey bulamayınca göz pınarları kuruyuncaya kadar ağlar. Sonra, Allah'a itaat etmediğinden dolayı utandırılır, rezil edilir. O da gözlerinden kanlı yaşlar döker. Daha sonra dirseklerine dek ellerini yiyinceye kadar utandırılır ve rezil edilir. Sonra yine Allah'a itaatsizliklerinden dolayı utandırılır, rezil edilir, bu sefer de göz bebekleri yanaklarına düşünceye kadar ağlar. O uzun fasılalarla bu azaplara dûçar edildikten sonra tekrar:

«— Ya Rabbi! Beni bu durumdan kurtar, beni cehenneme gönder» deyinceye kadar utandırılır ve rezil edilir. Cenab-ı Allah'ın bu husustaki buyruğu şöyledir:

Allah'a ve Peygamberine karşı koymaya kalkışanlar, içinde ebedî kalacakları cehennem ateşi bulunduğunu bilmezler mi? İşte büyük rezillik budur.»[116/117]

Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) Muhtelif Konuşmaları:

Muhammed b. İbrahim b. Haris'den:

Ebû Bekr-i Sıddîk halka hitap ederek şöyle dedi:

«Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, eğer haramlardan sakınır ve iyilik yaparsanız hemen hemen hiç sıkıntıya düşmezsiniz. O kadar ki ekmek ve yağla doyarsınız.»[118]

Urve b. Zübeyr babasından naklediyor:

Ebû Bekir (r.a.) halka hitap ederek şöyle dedi:

«Müslümanlar!

Azîz ve celîl olan Allah'dan haya ediniz. Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, açıkta bir yere tuvalete gittiğim zaman, azîz ve celîl olan Rabbimden utandığım için elbisemi perde yaparım.»[119]

İbn-ü Şihab'dan:

Ebû Bekr-i Sıddîk bir gün bir konuşmasında şöyle dedi:

«Allah'dan haya ediniz. Vallahi ben, Rasûlullah'a (s.a.v.) bîat edeli beri Rabbimden haya ettiğim için başımı bir örtü ile kapamadan hiçbir ihtiyacımı karşılamaya çıkmadım.»[120]

---

116 Tevbe, 63.
117 Eb'üş-Şeyh; Kenz'ul-Ummal 1/246.
118 İbnü Ebiddünya; Dîneverî; Kenz'ul-Ummal 8/206.
119 Hılye 1/34; İbnü Mübârek; Rüste; İbnü Ebi Şeybe; Harâitî; Mekârimül Ahlâk; Kenz'ul-Ummal 8/306.
120 İbnü Hıbban, Ravdat'ül-Ukalâ; Kenz'ul-Ummal 5/124.

Hz. Ebû Bekir (r.a.) minberde ayağa kalkarak ağladı, sonra da şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) hicretin ilk yılında aramızdan ayağa kalkarak minbere çıktı. Sonra da ağlayarak şöyle buyurdu:

«Allah'dan sıhhat ve afiyet isteyiniz. Hiç kimseye imandan sonra afiyetten daha hayırlı birşey verilmedi.»[121]

Evs'den:

Ebû Bekir (r.a.) bize hitap ederek şöyle dedi:

Hicretin ilk yılında Rasûlullah (s.a.v.) bulunduğum bu makamda ayağa kalkarak şöyle buyurmuştu:

«— Allah'dan afiyet isteyiniz. Çünkü, hiç kimseye imandan sonra afiyetten daha hayırlı birşey verilmemiştir.

Size doğru olmanızı tavsiye ederim. Zira doğruluk iyilikle beraberdir. Bu iki özellik de insanı cennete götürür. Yalancılıktan sakının. Yalancı facirlerle beraberdir. Bunların ikisi de cehennemdedir.

Birbirinize haset etmeyin! Birbirinize öfkelenmeyin! Birbirinizi ziyareti ihmal etmeyin! Birbirinize küsmeyin! Ey Allah'ın kulları! Allah'ın emrettiği gibi birbirinizle kardeş olunuz.»[122]

Amr b. Hazm'ın torunu Ebû Bekir b. Muhammed'den:

Ebû Bekr-i Sıddîk bir konuşma yaparak şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

«— Riya ve gösterişten Allah'a sığınırız.» Oradakiler:

«— Riya ve gösteriş nedir, ya Rasûlâllah?» diye sordular. O da:

— **Görünüşün mütevâzi, kalbin nîfak dolu olmasıdır,**» buyurdu.[123]

Ebû Âliye'den:

Ebû Bekr-i Sıddîk bize hitap ederek şöyle dedi:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

Farz namazları yolcular iki, mukîm olanlar da dört rek'atı kılmalıdırlar. Doğum yerim Mekke, göç ettiğim yer ise Medine'dir. Ben Zül-Huleyfe'den[124] dışarı çıktığım zaman dönünceye kadar farzları iki rek'at olarak kıldım.»[125]

---

121 **Tirmizî; Nesaî; Tergîb; 5/233.**
122 **Nesaî; İbnü Hıbban; Müstedrek; Kenz'ul-Ummal 1/291.**
123 **Hâkim; Askerî; Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 4/229.**
124 Medine yakınlarında bugün **Ebyâr-ı Alî** denilen **yerin** adı.
125 **Hılye; İbnü Cerîr; Kenz'ul-Ummal 4/239.**

Ebû Damre'den:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle bir konuşma yaptı:

«**Şam** mutlaka yakında fethedilecektir. Böylece siz de verimli yerlere sahip olacaksınız. Oralarda ekmek ve yağla karnınızı doyuracaksınız[126] Yine orada size mescidler yapılacak. Allah'ın mescidlere eğlenmek, boş vakit geçirmek için gittiğinizi bilmesinden sizi sakındırırım. Çünkü mescidler Allah'ı zikr için yapılmışlardır.»[127]

Enes (r.a.)'dan:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) bir konuşmasında, insanın yaratılışından bahsediyordu. Şöyle dedi:

«İnsan iki cinsiyet organının birleşmesi neticesinde meydana gelmiştir.» O bunu o kadar açıklıkla anlatıyordu ki biz kendimizin ne kadar değersiz, övünme ve böbürlenmemizin ne kadar yersiz olduğunu anladık.[128]

---

126 O zaman ekmek ve yağın ne büyük ve değerli bir nîmet olduğu unutulmamalı.

127 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Kenz'ul-Ummal** 4/259.

128 **İbnü Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal** 8/205; Bakınız: **Hadislerle Müslümanlık**, c. 2, sh. 436-442, sk. 600; **Hadislerle Müslümanlık**, c. 3, iyiliği emretmek kötülüğe engel olmak bölümü.

MÜ'MİNLERİN EMİRİ ÖMER B. HATTAB'IN (R.A.) KONUŞMALARI

Hz. Ebû Bekir'in (r.a.) Defnedilmesinden Sonraki Konuşması:

Humeyd b. Hilâl'dan:

Hz. Ebû Bekir Sıddîk'ın cenazesinde bulunanlardan bize haber verdiklerine göre, **Ömer** (r.a.) **Hz. Ebû Bekir**'in defninden sonra elinin toprağını silkeleyerek ayağa kalkmış, şu konuşmayı yapmıştır:

«Allah sizi benimle, beni de sizinle imtihan ediyor. İki arkadaşım (Hz. Peygamber ve Hz. Ebû Bekir) hakkın rahmetine kavuştuktan sonra Allah idarenizi bana bıraktı. İşlerinize artık ben bakacağım.

Gözümden hiç birşey kaçmaz ki, kusur edeyim. Eğer iyilik yaparsanız ben de size iyi muamele yaparım. Kötülük yaparsanız mutlaka cezalandırırım.» Ravilerden birisi:

«Vallahi, dediklerini ölünceye kadar aynen yaptı,» diyor.[129]

Hz. Ömer'in (r.a.) Halife Seçildiği Zaman Yaptığı Konuşması:

Şa'bî'den:

Ömer b. Hattab halife seçildikten sonra minbere çıktı.

«Allah benim, kendimi **Ebû Bekir**'in yerine lâyık görmemi hoş karşılamaz,» diyerek bir basamak aşağı indi. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Kur'ân'ı okuyun ki, onunla tanınasınız. Onunla amel edin ki Kur'ân ehlinden olasınız. Hesaba çekilmeden önce günah ve sevaplarınızı tartınız. Sizden en ufak bir şeyin Allah için gizli kalamıyacağı büyük gün (mahşer günü) için hazırlanınız. Allah'a isyan hususunda âmirlere itaat etmek gerekmez.

Ben, Beytülmali (hazine) idarede, kendimi yetimin velisi durumunda görüyorum. İhtiyacım olmazsa almam. İhtiyacım olursa yetecek kadar alırım.»[130]

---

129 **İbnü Sa'd, 3/275.**
130 **Dîneverî; Kenz'ul-Ummal 8/210; Fedailî; Riyâd'ün-Nadre 2/89.**

Hz. Ömer hutbesinde şöyle dedi:

«Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekiniz. Çünkü böyle yapmanız kıyâmette hesaba çekilmenizde size kolaylık sağlar. Sevap ve günahınız tartılmadan önce kendi sevap ve günahlarınızı tartınız. En ufak bir şeyinizin bile gizli kalamıyacağı büyük arz günü (mahşer) için hazırlanınız.»[131]

Hz. Ömer'in (r.a.) İnsanları Tanıma Yolları Hakkında Yaptığı Bir Konuşma:

Ebû Firas'dan:

Ömer b. Hattab bir defasında şöyle konuştu:

«Ey insanlar! Biz sizleri iyice tanıyorduk. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) aramızda idi, vahiy geliyordu ve Allah sizin durumlarınızı bize haber veriyordu. Şimdi ise Rasûlullah (s.a.v.) aramızdan ayrılmış ve vahy kesilmiştir. Bizde sizler hakkında şöyle hüküm veriyor ve tanıyoruz:

Sizden kimin iyi bir iş yaptığını görürsek, onun iyi olduğunu sanıyor, onu seviyoruz. Kimin de bir kötülük yaptığını görürsek onun da kötü olduğunu kabul ediyor ve ona buğuz ediyoruz. İçinizi Allah'la sizden başka kimse bilmez.

Bir zamanlar, Kur'ân okuyan kimselerin sadece Allah rızasını ve onun indinde olanları istediğini zannediyordum. Fakat son zamanlarda duyduğuma göre bazıları Kur'ân'ı insanlardan bir şeyler koparmak için okuyorlarmış. Onun için Kur'ân okumaktaki maksadınız Allah'ın rızasını kazanmak olsun ve amel yaparak Allah'ın rızasını isteyiniz.

Dikkat edin! Vallahi ben valilerimi size, ne sizi dövmeleri ne de sadece mallarınızın vergilerini almaları için gönderiyorum. Onları ben size dini ve sünneti öğretmeleri için gönderiyorum. Kime bunun dışında bir muamele yapılırsa durumu bana bildirsin. Böyle birşey olursa kuvvet ve iradesiyle yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, onun intikamını alırım.

Dikkat edin! Müslümanları dövüpte onları küçük düşürmeyin. Onları ailelerinden uzun müddet ayırmayın, sonra aralarında fitne çıkarırsınız. Haklarına engel olmayın, sonra onları küfre sevk edersiniz. Orduyu ormanda konaklatmayın ki zayiat verdirmeyesiniz.»[132]

---

131 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; İbnü Ebî Şeybe; Kenz'ul-Ummal 8/208.**

132 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; İbnü Sa'd; Müsedded; İbnü Huzeyme; Müstedrek 4/439; Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 8/209; Mecme'uz-Zevaid 5/211.**

Hz. Ömer'in (r.a.) Fazla Mehir Vermekten ve Falan Şehit Oldu Demekten Men Etmesi:

Ebûl Acfâ'dan:

Hz. Ömer bir konuşmasında şöyle dedi:

«Sakın kadınların mehirlerini artırmayın. Eğer fazla mehir vermek dünyada bir meziyet veya Allah katında müttekilik olsaydı elbette Rasûlullah (s.a.v.) daha fazla verirdi. Rasûlullah (s.a.v.) hanımlarına 84 miskalden fazla mehir vermediği gibi, kızlarına da 84 miskalden fazla mehir verilmedi.

İçinizden biri karısının mehrini fazla verip de onu kendisine düşman yapmasın. Mehir fazla verilirse kadın:

«Sana su tulumunun kayışını bile sattırdım,» der.

Diğer bir husus da, savaşta ölenlerinize:

«— Falan şehit edildi veya falan şehit olarak öldü,» demenizdir. Çünkü, belki o bir menfaat uğruna ölmüştür. Onun için böyle demeyin de Rasûlullah'ın (s.a.v.) buyurduğu gibi söyleyin:

«Allah yolunda öldürülen veya ölen kimse cennetliktir.»[133]

Mesruk'dan:

Ömer b. Hattab minbere çıktı. Sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Kadınlara neden bu kadar çok mehir veriyorsunuz! Halbuki Rasûlullah'ın (s.a.v.) da ashabının da verdikleri mehir dörtyüz dirhemden fazla değildi. Eğer fazla mehir vermek, Allah katında müttekilik veya bir şeref olsaydı elbette siz onlarla bu hususta yarış edemezdiniz. -Onlar daha fazla verirlerdi-.»[134]

Hz. Ömer Cabiye'de müslümanlara bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Allah'ın hidayete erdirdiğini kimse saptıramaz. Allah'ın saptırdığını da kimse hidayete erdiremez.»

Bunun üzerine önünde duran bir papaz farsça bir şeyler söyledi. **Hz. Ömer** tercümanına onun ne dediğini sordu. Tercüman:

«— Allah'ın hiç kimseyi saptıramıyacağını iddia ediyor,» dedi.

Hz. Ömer:

«— Yalan söylüyorsun, ey Allah'ın düşmanı! Tam aksine, seni yaratan Allah'dır, sapıtan odur, dilerse cehenneme sokacak olan da

---

133 **Rezzâk; Tayâlisi; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Dârimî; Tirmizî; Ebû Dâvud; İbnü Mâce.**

134 **Said b. Mansur; Ebû Ya'lâ; Kenz'ul-Ummal 8/297. Mehir konusunda fazla malûmat için üçüncü cildin nikâh bahsine bakınız.**

O'dur. Eğer zimmîleri korumak hususunda taahhüdümüz olmasaydı mutlaka senin boynunu vururdum,» dedi. Sonra şöyle devam etti:

«— Allah Âdem'i (a.s.) yarattıktan sonra onun neslini çoğalttı. Cennet ehlini ve yapacakları amelleri, cehennem ehlini ve yapacakları amelleri yazdı.» Sonra da bu ameller cennetlikler, bu ameller de cehennemlikler içindir, dedi. Çok geçmeden insanlar hiziplere ayrıldılar ve kader mevzusunda ihtilâfa düştüler.[135]

Abdurrahman b. Ebzî'den:

Hz. Ömer'e gelerek:

«— Halk kader mevzuunda konuşuyor,» dedi. Bunun üzerine **Hz. Ömer** (r.a.) şu konuşmayı yaptı:

«Ey insanlar! Sizden önceki ümmetlerin bir kısmı kader meselesi yüzünden helâk oldular. Ömer'i kuvvet ve iradesi ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, iki kişinin dahi olsa kader mevzuunda konuştuklarını duyarsam boyunlarını vururum.» Böylece Hz. Ömer müslümanları kader konusunda konuşmaktan menetti. Hiç kimse, **Haccac** zamanında **Şam'da Nabîga**[136] grubunun zuhuruna kadar bu konuda konuşmadı.[137]

Hz. Ömer'in (r.a.) Cabiye'de Yaptığı Konuşma:

Bahilî'den:

Hz. Ömer Şam'a girerken **Cabiye'de**[138] şu konuşmayı yaptı:

«Kur'ân'ı öğrenin ki, onunla tanınasınız. Kur'ân'la amel edin ki, Kur'ân ehlinden olasınız.

Allah'a isyan olan işlerde amire itaat gerekmez. Bilmiş olun ki, doğru söz ve şan şeref eceli yakınlaştırmadığı gibi Allah tarafından verilen rızkı da uzaklaştırmaz.

Yine bilmiş olun ki, kulla rızkı arasında bir perde vardır. Eğer kul sabrederse rızkı ona gelir, acele ederse perdeyi yırtar ve rızkına ulaşamaz.

Atları eğitiniz, atış öğreniniz, ayaklarınıza birşey giyiniz, dişlerinizi misvaklayınız, sade yaşayınız.

Yabancıların ahlâkını almaktan, zalimlere yardım etmekten ve Salib'in (haç) aranızda yükselmesinden sakınınız. İçki içilen sofraya oturmayınız. Peştemalsız hamama girmeyiniz. Kadınlarınızı hamama göndermeyiniz. Onların hamama gitmeleri doğru değildir.[139]

---

135 **Ebû Dâvud, Kitabül Kaderiyye; İbnü Cerîr; İbnü Ebî Hâtim.**
136 **Gaylan ed-Dimeşkî** bunlardandır.
137 **Le'lekâî; İbnü Asâkir; Kenz'ul-Ummal** 1/86.
138 Şam'ın güneyinde **Havran'da** bir köyün adı idi. Şimdi **Harbî** denilmektedir.
139 O günün hamamlarının durumu gözönüne alınmalıdır.

Yabancıların topraklarını fethedip oraya yerleştikten sonra onlarla orada devamlı kalmak üzere anlaşma yapmayınız. Olur ki memleketinize dönmeniz gerekir.

Kâfirlere karşı küçük düşmekten sakınınız. Konakladığınız yerlerde arapların sürülerine dokunmayınız.

Bilmiş olunuz ki, meşrubat üç şeyden yapılır:

Üzümden, baldan ve hurmadan. Yalnız bunlar mayalanırsa içkiye dönüşür ki, o zaman içmek haram olur.

Bilmiş olun ki, Allah üç grup insanı temize çıkarmaz, onların yüzüne bakmaz. Kıyâmet günü onlara yakınlık göstermez. Onlar için elem verici bir azap vardır:

Bu üç gruptan biri, devlet başkanına dünya menfaatı düşüncesiyle biat eden kimsedir. Böyle kimseler menfaat sağladığı sürece sözünde durur, menfaat elde edemediği zaman da sözünden döner.

İkincisi, ikindiden sonra malını pazara çıkarıp malım şöyle iyidir, böyle iyidir diye yemin ederek malını satan kimsedir.

Üçüncü gruba giren kimseler ise kendilerinde şu özellikler bulunanlardır:

Müslümana sövmek fısktır, müslümanı öldürmek küfürdür. Bir mü'minin diğer bir mü'min kardeşi ile üç günden fazla dargın durması haramdır.

Kim bir sihirbaz, kâhin veya müneccim görür de onların söylediklerini tasdik ederse Hz. Muhammed'e (s.a.v.) indirileni (Kur'ân'ı) inkâr etmiş olur.»[140]

Hz. Ömer'in (r.a.) Cabiye'de Yaptığı Uzun Bir Konuşma:

Musâ b. Akabe'den:

Bu, Ömer b. Hattab'ın Cabiye'de bulunduğu sırada yaptığı konuşmadır:

«Size, baki olan ve kendisinden başka her şeyin fani olduğu Allah'a asi olmaktan sakınmanızı tavsiye ederim. O, öyle Allah'dır ki, kendisine itaat eden dostlarını şereflendirir, kendisine isyan eden düşmanlarını sapıtır. Bir kimse doğru zannederek yaptığı bir işten dolayı helâk olmamak için bir mazeret ileri süremez. Batıl zannederek hakkı terketmesinden dolayı da helâk olmamak için bir mazeret ileri süremez.

Devlet başkanının halka yapacağı en doğru taahhüt, Allah'ın onlara taahhütleri olan ve kendilerini hidayete götürecek olan dini

140 Adenî; Kenz'ul-Ummal 8/207.

vazifeler konusunda taahhütleridir. Bize düşen, Allah'ın size emrettiklerini emretmek, yasakladıklarından da sizi sakındırmaktır. Yine bize düşen, azîz ve celîl olan Allah'ın emrini yakınlarımıza uzaklarımıza tatbik etmektir. Haklı çıkan kim olursa olsun haksızı korumayız.

Duyduğuma göre bazıları:

Namaz kılanlarla namaz kılarız, cihad edenlerle cihad ederiz, hicret edenlerle de hicret ederiz, diyerek dini hususlara önem vermiyorlarmış. Bunları dini vazifeleri hakkı ile yapmayan kavimler de yapıyorlar. İman gösterişle olmaz.

Namazlar Allah'ın tâyin ettiği vakitlerde kılınırlar. Bunların dışındaki vakitlerde farzlar kılınmaz. Sabah namazının vakti, şafağın söktüğü ve oruçluya yeme içmenin yasak olduğu zamanın başlamasından itibaren girer. Sabah namazında uzun sûreler okuyunuz. Öğle namazının vakti, güneş tepeden (zevalden) döndüğü zaman başlar, gölgelerin bir misli olmasına kadar devam eder. Bu, yolcuların yola çıktıkları zamandır. Kışın ise -öğlenin vakti- güneşin zevalden batıya doğru dönmesinden başlayıp sol göze gelmesine kadar geçen zaman aralığıdır. Bunun dışında abdestte, rükû ve sücûtta da Allah'ın emrettiği şartlara uymak gerekir. Bütün bu şartlar namazı ihmal etmemek içindir.

İkindi namazının vakti, güneşin bembeyaz bir hal almasından itibaren sararmasından önceki âna kadardır. Bundan sonra bir yolcu normal giden devesi ile güneş batmadan önce iki fersahlık yol alır.

Yatsı namazının vakti ise, karanlığın basıp ufuktaki kırmızılığın kaybolmasından gecenin üçte birine kadardır. Kim yatsıyı kılmadan önce uyumak isterse Allah onun gözlerine uyku vermesin. İşte namaz vakitleri bunlardır.

Namaz, mü'minlere belirli vakitlerde farz kılınmıştır.[141]

«Ben hicret ettim,» diyen kimse gerçekte hicret etmemiştir. Çünkü gerçek muhacirler, günahları terkedenlerdir.

Bazıları:

«Cihad ettik,» diyorlar. Allah yolunda cihad, düşmanla savaşmak ve haramlardan el çekmektir.

Muhakkak ki, bazı kavimler güzel savaşırlar, bunun karşılığında da ne bir ücret ne de şan, şeref beklerler. Savaşta ölmek de neticesi itibariyle ölümdür. Ama herkes, ne niyetle savaşmışsa ona göre mükâfat alır.

---

141 Nisâ, 103.

Bazıları yaratılış itibariyle cesur oldukları için savaşırlar, tanıdıklarını ve tanımadıklarını kurtarırlar. Bazıları da yaratılış itibarıyla korkaktır, analarını babalarını bile teslim ederler. Halbuki bir köpek bile sahibini kurtarmak için peşinden gider.

Bilmiş olun ki, oruç birçok şeyi yapmamayı gerektiren bir ibadettir. Bir müslüman kişi oruçlu iken kendini yemeden, içmeden ve cinsî münasebetten alıkoyduğu gibi müslümanlara eziyet etmekten de alıkoymalıdır. İşte tam olan oruç budur.

Zekât, Allah ve Rasûlü'nün gönül hoşluğu ile vermeyi emrettiği ve karşılığında bir iyilik beklenmemesi gereken bir ibadettir. Size verilen öğütleri iyi anlayın. **Dinini kaybeden kimse gerçekte her şeyini kaybetmiş demektir.** Gerçek soyulan, dininden soyulan, bahtiyar başkalarından ibret alan kimsedir. Bedbaht ise anasının karnında bedbaht olan kimsedir.

Amellerin en kötüsü bid'atlardır. Sünnet üzere yapılan az amel, bid'at olarak yapılan çok amelden daha hayırlıdır.

Halk, sultanlarından nefret eder. Onun için bu duruma düşmekten Allah'a sığınırım. Sizi de bana kin tutmaktan, arzularınıza uymaktan ve dünyayı ahirete tercih etmenizden sakındırırım. Ben zalimlere meyil etmenizden korkuyorum. Kendilerine zenginlik verilen kimselere imrenmeyin.

Bu Kur'ân'a sarılın. Çünkü onda nûr ve şifa vardır. Onun dışındakiler insanı mutsuz eder. Azîz ve celîl olan Allah'ın bana yüklediği işlerinizi yerine getirdim. Size öğütler verdim. Size, geçineceğiniz kadar maaşın verilmesini emrettik. Ordularınızı düzenledik. Sizin için savaşlar plânladık. Herkesi lâyık olduğu mevkie yerleştirdik. Savaşarak ve savaşmadan ganîmetlerden payınıza düşeni bol bol verdik.

Siz Allah'a itiraz edemezsiniz, fakat Allah size nîmetlerinin karşılığında yaptıklarınızı sorar.

Söyleyeceklerim bu dar, Allah'dan kendim için ve sizler için af dilerim.»[142]

Ömer (r.a.) **Ali b. Ebî Talib**'i yerine vekil bıraktıktan sonra bir ata binerek Medine'den çıktı. Cabiye'ye varınca durdu. Orada uzun ve beliğ bir konuşma yaptı:

«Ey insanlar! İçinizi düzeltiniz ki, dışınız da düzelsin. Ahiretiniz için çalışın ki, dünya işleriniz de düzelsin. Biliniz ki hiç kimsenin **Hz. Âdem** (a.s.)'dan başka bir atası olmadığı gibi Allah'la kendisi arasında da bir aracı yoktur. Kim cennete gitmeyi dilerse ce-

---

142 Kenz'ul-Ummal 8/210.

maate katılsın. Çünkü şeytan yalnızlarla beraberdir, iki kişiden uzaktır. Sizden hiç kimse kendisine haram olan bir kadınla başbaşa kalmasın. Çünkü şeytan onları kötülüğe teşvik eder. Kimi yaptığı iyilik sevindirir ve yaptığı fenâlık da üzerse o gerçek mü'mindir...»[143]

Hz. Ömer'in (r.a.) Cabiye'de Rasûlullah (s.a.v.)'dan Naklen Yaptığı Bir Konuşması:

İbn-ü Ömer'den:

Ömer b. Hattab (r.a.) **Cabiye'de** şöyle dedi:

«Rasûlullah (s.a.v.) şu anda benim yaptığım vazifeyi yaparken şöyle buyurmuştu:

Ashabıma karşı iyi davranın. Onlardan sonra gelenlere de daha sonra gelenlere de iyi davranın. Daha sonra ise yalan söyleyenler çoğalacak, o kadar ki, bazıları çağırılmadan gelip şahitlik yapacaklar. Sizden kim cennetin en iyi yerini isterse cemaata katılsın. Çünkü şeytan yalnız kalanla beraberdir, iki kişiden uzaktır. Hiç biriniz mahremi olan bir kadınla yalnız birarada bulunmasın. Zira şeytan onları kötülüğe sevk edebilir. Kimi yaptığı iyilikler sevindirir ve yaptığı fenalıklar da üzerse, o hakikî mü'mindir.»[144]

Süveyd b. Gafele'den:

Ömer (r.a.) **Cabiye'de** şunları söyledi:

«Rasûlullah (s.a.v.) ipek elbise giymeyi yasakladı. -elinin ayası ile göstererek- Fakat şöyle iki, üç veya dört parmak enliğinde olanına müsade etti.»[145]

Amevâs Taununun Olduğu Sene Cabiye'den Dönerken Hz. Ömer'in Yaptığı Konuşma:

Seyf, Ömer'in (r.a.) hicretin onyedinci yılı sonunda, **Amevâs** Taunundan sonra **Cabiye'ye** gelişini anlattı ve şöyle dedi:

Hz. Ömer, Zilhicce ayında **Cabiye'den Medine'ye** dönerken halka bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Başınıza emir tâyin edildim. Allah'ın beni vazifelendirdiği işlerinizden üzerime düşeni yaptım. Allah'ın izniyle ganîmetleri aranızda adaletle taksim ettim, yerlerinizi (amir memur) ve savaş plânlarınızı tesbit ettim. Durumunuza muttali olduk, ordularınızı düzenledik, sığınaklarınızı hazırladık, barınaklarınızı temin ettik, Fey'i ve Şam'da savaşlardan elde ettiğiniz ganîmetleri bollaştırdık. Hisselerinizi tesbit ettik, maaşlarınızın, yiyip içeceklerinizin ve ganîmetlerinizin verilmesini emrettik.

---

143 **İbnü Kesîr, Bidâye 7/56.**
144 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel 1/18.**
145 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel 1/51.**

Yapılması gereken birşey varsa bildirin. Allah'ın izniyle yaparız. Allah'ın yardımı olmadan hiçbir kuvvet işe yaramaz.»[146]

Hz. Ömer'in Halifelik ve Halkın Hakları İle İlgili Yaptığı Konuşmalar:

Urve b. Zübeyr'den:

«Ömer (r.a.) konuşmasında Allah'a hamd-ü senâdan sonra halka azîz ve celîl olan Allah'ı ve ahiret gününü hatırlatarak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Size halife oldum. Eğer sizin en hayırlınız, en kuvvetliniz ve önemli işlerinize en çok muttali olanınız olmasaydım bunu kabul etmezdim. Adaletten ayrılmadan haklarınızı nasıl alıp nereye dağıtacağımın, aranızda nasıl davranacağımın üzüntüsü ve düşüncesi Ömer'e yeter. Bu hususta tek yardımcım Rabbimdir. Çünkü, azîz ve celîl olan Allah rahmeti, yardımı ve desteği ile gözetmezse Ömer'in güvendiği ne bir kuvvet ne de bir çözüm yolu vardır.»

Urve b. Zübeyr'den:

Azîz ve celîl olan Allah beni başınıza halife tâyin etti. Sizin için en faydalı olanı biliyorum. Bu hususta Allah'ın bana yardım etmesini isterim. Başkalarına karşı koruduğu gibi kendi katında da beni korumasını dilerim. Yaptığım taksimlerde emrettiği şekilde bana adaleti ilham etmesini isterim. Ben, azîz ve celîl olan Allah yardım etmedikçe sadece müslüman bir kişi ve zayıf bir kulum. Size halife olmam inşaallah ahlâkımdan hiçbir şeyi değiştirmez. Büyüklük, sadece azîz ve celîl olan Allah'a mahsustur. Kullarda böbürlenilecek hiçbir özellik yoktur.

Hiç biriniz, Ömer halife olalı değişti, demeyecek. Hakikatı bizzat araştırır tatbik ederim ve yaptıklarımı da size açıklarım. Kimin bir ihtiyacı olur, zulme uğrar veya bir davranışımda beni tenkit ederse hemen bana söylesin. Çünkü ben de sizden biriyim. Gizli ve açıkta, haramlarda ve namusunuzu ilgilendiren hususlarda Allah'a muhalefetten sakınmanızı tavsiye ederim.

Hakkı teslim ediniz. Benimle ilgili işlerde birbirinizi aracı yapmayınız. Çünkü benimle sizin aranızda hiçbir aracıya lüzum yoktur. Ben sizin iyiliğinizi isterim, size çıkışmak bana ağır gelir. Siz insanların hepsi Allah'ın ülkesindesiniz. Ve sizler Allah'ın lütuflarının dışında ne tarımdan ne de hayvancılıktan geliri olan bir beldenin sakinlerisiniz. Azîz ve celîl olan Allah, size çok iyilikler vadetti. Ben üzerime aldığım emanetten ve kendi yaptıklarımdan sorumluyum. Allah'ın izniyle burada her şeye (yaptıklarıma) muttaliyim.

146 Bidâye, 7/79.

Buradaki vazifemi kimseye bırakmam. Uzak yerlerdeki işleri de sizden emin olanlarınıza ve samimi bir şekilde istişarede bulunabileceklere yaptırırım.

İnşaallah, emanetimi bunların dışında hiç kimseye bırakmam.»[147]

Ömer (r.a.) Allah'a hamd-ü senâdan ve Rasûlullah'a salâtü selâmdan sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Tama' fakirliktir. Tok gözlülük ise zenginliktir. Sizler yiyemeyeceğiniz şeyleri topluyorsunuz, elde edemiyeceklerinizi düşünüyorsunuz. Sizler, aldatıcı dünyada gelip geçicisiniz. Rasûlullah (s.a.v.) zamanında vahiy ile hakkınızda hüküm veriliyordu; gizli birşey yapanın yaptığı şey vahiy ile açığa çıkarılıyor, yapan hesaba çekiliyordu. Aşikâre bir suç işleyene de zaten gereği yapılıyordu. Onun için başkaları ile münasebetlerinizin güzel olmasına dikkat edin, içinizdekileri de Allah bilir. Kim kötü birşey yapar da kalbinin temiz olduğunu iddia ederse inanmayınız. Kim de başkalarına iyi davranırsa biz de onun iyi olduğuna hükmederiz.

Şunu aklınızdan çıkarmayın! Öyle cimrilikler vardır ki, bir nevî nifaktır. **«Öyleyse, kendi menfaatiniz için mallarınızdan sarfediniz. Kendi cimriliklerinden korunanlar, işte onlar saadete erenlerin tâ kendileridir.»**[148]

Ey insanlar! Misafirlerinize ikramda bulunun. İşlerinizi düzeltiniz. Rabbinize muhalefetten sakınınız. Kadınlarınıza mısır kumaşından[149] elbiseler giydirmeyiniz. Çünkü o her ne kadar şeffaf değilse bile vücut hatlarını belli eder.

Ey insanlar! Ben üzerime aldığım bu işten kârsız ve zararsız olarak kurtulmayı isterim. Az veya çok ömrüm olursa Allah'ın izniyle hakkı yerine getireceğimi umarım. Evinde otursada, hazineden payına düşeni veririm ve hakkı verilmeyen hiçbir müslümanın kalmamasını isterim. Ne kimsenin yorulmasını ne de işinin geciktirilmesini isterim. Allah'ın size rızık olarak verdiği mallarınızı iyi işlerde kullanınız. Kimseyi incitmeden yapılan azıcık iyilik insanları kırarak yapılan çok iyilikten daha hayırlıdır.

Savaşta öldürülmek de bir nevî ölümdür. İyiye de isabet eder, kötüye de edebilir. Şehit, kendisini fedâ edip karşılığını Allah'dan bekleyen kimsedir. Herhangi biriniz deve almak isterse, kanlı iri ve boylu olanını seçsin ve sopa ile ona vursun, eğer dayanıklı bulursa onu hemen satın alsın.»[150]

---

147 Tarih-ü İbni Cerîr et Taberî, 3/281.
148 Tegâbün, 16.
149 Mısır kumaşı, ince beyaz bir kumaştır.
150 Tarih-ü İbni Cerîr, 3/282.

Hz. Ömer'in (r.a.) Allah'ın Müslümanlara Vermiş Olduğu Nîmetleri Açıklaması ve Onları Bu Nîmetlerin Şükrüne Teşvik Etmesi:

Urve ve diğerleri şöyle dediler:

«Her türlü noksan sıfatlardan tenzih ettiğimiz ve kendisine hamdettiğimiz Allah, siz hiç istemeden ve arzu etmeden, dünya ve ahiret nîmetlerinden verdiğinin karşılığı olarak şükrü ve haccı sizlere farz kıldı. Sizi hiç yoktan sırf kendisi için ve kendisine kulluk etmeniz için yarattı. Halbuki sizi daha basit bir mahlûk olarak yaratmaya da kâdirdir. Bütün mahlûkatı sizin faydalanmanız için yarattı. Sizi diğer mahlûkatın emrine âmade kılmadı **«Göklerde ve yerde olanları sizin emrinize âmade kıldı. Görünen ve görünmeyen nîmetlerini de size bol bol verdi.»**[151] Karada ve denizde size imkân verdi. Belki şükredersiniz diye tertemiz yiyip içecek şeyler verdi.

Sonra size göz, kulak verdi. Allah'ın nîmetlerinden bir kısmı bütün insan oğlu içindir. Bir kısmı da sizin dindaşlarınız içindir. Sizin dindaşlarınız için olan bu nîmetlerden bir kısmı ise sizin devrinizde, sizin aranızda ve sizin devletinizin sınırları içinde yaşayanlar içindir. Size ihsan edilen bu nîmetlerden bir kişiye düşen eğer, bütün insanlar arasında taksim edilseydi Allah ve Rasûlüne iman etmek sureti ile Allah'ın yardımı olmaksızın bu nîmetin şükrünü îfa etmek onlara hem çok ağır gelir ve hem de onları yorardı.

Sizler yeryüzüne hükümran olacak insanları idareniz altına alacaksınız. Allah dininizin yayılmasında size yardım edecek. İki gruptan başka hiçbir grup dininize muhalefet etmeyecek: Bunlardan biri; İslâm'a ve müslümanlara tabi olan ve cizye veren zimmîlerdir. Onların maîşetlerinin, gayretlerinin ve alın teri dökerek kazandıklarının en iyileri sizce alınır. Cefa onların, sefa sizindir.

İkinci grup ise; hergün ve gece Allah'ın ordusunun saldırısını bekleyen gruptur. Allah onların kalplerini korku ile doldurmuştur. Onların ne sığınacakları bir yeri ne de korunacakları bir kaleleri vardır. Biiznillâh, azîz ve celîl olan Allah'ın orduları rahat bir hayat sürerek, servet içinde, heyetler vasıtası ile görüşmeler yaparak, stratejik noktaları tutarak onları ablukaya almış ve onların sınırlarına inmiştir. Hem de bu millet, müslüman olarak, hiç elde edemediği umumî bir sıhhat ve afiyet içindedir. Kendisine hamdedilen Allah her bölgedeki büyük fetihlerde müslümanlarla beraberdir. Artık şükredenlerin şükretme, zikredenlerin zikretme ve cihad edenlerin de cihad etme zamanı gelmiştir. Bütün bunlara karşılık Allah'ın

---

151 **Lokman, 20.**

verdiği sayıya hesaba sığmayacak kadar çok olan nîmetlerin hakkı, ancak Allah'ın yardımı, rahmeti ve lûtfu ile ödenebilir. Kendisinden başka ilâh olmayan, verdiği nîmetlerle bizi imtihan eden Allah'dan bizi kendisine itaatkâr kılmasını ve rızasına uygun hareket nasip etmesini temenni ederiz.

Ey Allah'ın kulları! Allah'ın, sizi imtihan için verdiği nîmetleri hatırlayınız. Birerli, ikişerli toplantılarınızda Allah'ın size verdiği nîmetlerini tamamlamasını isteyiniz. Azîz ve celîl olan Allah Musâ'ya (a.s.) şöyle buyurmuştur: **«Kavmini karanlıklardan aydınlığa çıkart, onlara: Allah'ın sizi, Firavun'un zulmünden kurtardığı zamanki nîmetlerini hatırlat.»**[152] Muhammed'e (a.s.) de şöyle buyurdu:

«Yer yüzünde az ve zayıf olduğunuz günleri hatırlayınız. İnsanların, üzerinize çullanıp sizi esir olarak götürmelerinden korkardınız. Allah sizi himaye etti, yardımıyla kuvvetlendirdi size helâl rızıklar ihsan etti...»[153] Eğer zayıf ve dünya nîmetlerinden mahrûm iken hak ve hakikat üzere iseniz, Allah'ı ve dinini tanıyarak hakka inanıyor ve onda huzur buluyorsanız, bunlardan dolayı da ölümden sonraki hayatta bir hayır umuyorsanız bu mutlaka gerçekleşecektir.

Siz çok kötü hayat şartları içindeydiniz, Allah'ı tanımamakta en çok direnenlerdiniz. Eğer Allah'ın sizi mahvolmaktan kurtardığı dini olmasaydı en sonunda varılacak bir yer olan ahiretiniz için güveniniz olmadığı gibi, dünyada da nasibiniz olmayacaktı. Güç şartlardan dolayı dünya nîmetlerine en lâyık sizler oldunuz. Bu alanda diğerlerinden daha ileri oldunuz.

Gerçi Allah, sizlere dünyada fazîlet ve ahirette şeref vermiştir. Kim bu iki nîmeti elde etmek isterse, Allah'ın hakkını tanıyıp gereğince amel etmediği takdirde, ona kalbi ile Allah arasındaki perdeyi hatırlatırım. Siz Allah'a itaat hususunda nefsinizi yendiniz. Nîmetleri biriktirirken onun el değiştireceğini ve onun yok olup gideceğini düşündünüz.

Nîmetlerin elden gitmesi için küfrân-ı nîmet etmekten, nîmetlerin artıp çoğalması için de şükürden daha büyük bir vesile yoktur.

Benim sizlere söylemek mecburiyetinde olduğum şeyler bunlardır.

Hz. Ömer'in (r.a.) Uhut Harbindeki Konuşması:

Kûleyb'den:

Cuma günü Ömer bir hutbe irad ederek Âl-i İmran sûresini **«İki topluluğun karşılaştığı gün, içinizden yüz çevirenleri, yaptıklarının**

---

152 **İbrahim, 5.**
153 **Enfâl, 26.**

bir kısmından ötürü şeytan yoldan çıkarmak istemişti. Allah onları affetti. Allah hakikaten bağışlayıcı ve halimdir,»[154] âyetine kadar okudu. Sonra şöyle devam etti·

«Uhut harbinde bozguna uğradığımız zaman, hemen koşarak dağa tırmandım. Beni bir görecektiniz, dağ keçisi gibi sıçrıyordum. Halk, Muhammed öldürüldü, diyordu. Ben de: Kim Muhammed öldürüldü derse boynunu vuracağım, diyerek bu söylentiye engel olmak istedim. Sonra dağda toplandık. O sırada şu âyeti kerîme nazil oldu:

«İki topluluğun karışlaştığı gün, içinizden yüz çevirenleri, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan yoldan çıkarmak istemişti. Allah onları affetti. Allah hakikaten bağışlayıcı ve halîmdir.»[154/a]

Yine Kûleyb'den:

Ömer bize yaptığı bir konuşma sırasında Âl-i İmran sûresini okuyor ve o Uhut'da nazil olmuştu, diyordu. Daha sonra sözlerine şöyle devam etti:

«Uhut harbinde Rasûlullah'ın (s.a.v.) etrafından ayrılmıştık, hemen dağa tırmandım. Bu sırada bir yahudinin: Muhammed öldürüldü, dediğini işittim. Ben de: Kimin Muhammed öldürüldü dediğini duyarsam boynunu vururum, diye tehdit ettim. Birden Rasûlullah (s.a.v.)'ı gördük. Halk etrafını alıyordu. Bu sırada şu âyeti kerîme nazil oldu:

«Muhammed sadece bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmişti. O, ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz? Geriye dönen, Allah'a hiçbir zarar vermez. Allah şükredenlerin mükâfatını verecektir.»[155]

Hz. Ömer'in (r.a.) Muhtelif Vesilelerle Yaptığı Konuşmalar:

Abdullah b. Abdî b. Hıyar'dan:

Ömer b. Hattab'ın minberde şöyle dediğini duydum:

«Kul, Allah rızası için tevazu gösterirse, Allah onun kadru kıymetini ve mevkisini yükseltir. Ona: Varol, Allah seni sıkıntıya sokmayacaktır, der. Gerçekte o hakîr bir kul olduğu halde, insanların gözünde büyür. Bir kul da büyüklenir, davranışlarını değiştirirse Allah onu kaldırır atar ve: Rezil ol, Allah seni rezil etsin, der. O kul kendisini büyük gördüğü halde insanların nazarında hakirdir. O kadar ki onu domuzdan daha aşağı görürler.»[156]

---

154 Âl-i İmrân, 155.
154a Âl-i İmrân, 155; İbnü Cerîr.
155 Âl-i İmrân, 144; Münzir; Kenz'ul-Ummal 1/238.
156 Ebû Ubeyd; Harâitî; Sabanî; Abdürrezzâk; Kenz'ul-Ummal 2/143.

Ebû Said El Hudrî'den:

Ömer b. Hattab bize hitaben şöyle dedi:

«Belki ben, size faydalı görünen bir şeyi yasaklıyor, faydasız görünen bir şeyi de emrediyorum. Şu bir gerçektir ki, faiz ile ilgili âyet Kur'ân-ı Kerîm'in son inen âyetlerindendir. Rasûlullah'ın (s.a.v.) ömrü kifayet etmediği için onu bize açıklayamadı. Onun için siz, üzerinde tereddüt etmediğiniz şeyleri tereddüt ettiklerinize tercih ediniz.»[157]

Esved b. Yezîd Hz. Ömer'den naklediyor:

Hz. Ömer (r.a.) halka hitaben yaptığı bir konuşmada şöyle dedi:

«Sizden hacca gitmek isteyenler **mîkat** yerlerinin dışında ihrama girmesinler. Rasûlullah'ın (s.a.v.) tâyin ettiği mikatlar, **Medine** ve Medine'ye dışarıdan gelenler için **Zülhuleyfe, Şam** halkı ve Şam'dan yolu geçenler için **Cuhfe, Necid** halkı ve yolu Necid'den geçenler için **Karn, Yemenliler** için **Yelemlem, Iraklılar** ve diğer yerlerden gelenler için ise **Zâtü Irk**'tır.»[158]

İbn-ü Abbas'dan:

Ömer (r.a.) konuşmasında recmi hatırlatarak şöyle dedi:

Recm hususunda kimse sizin aklınızı çelmesin! Recm de Allah'ın koyduğu cezalardan (hadlerden) biridir. Dikkat edin! Rasûlullah (s.a.v.) recmi tatbik etmişti, ondan sonra biz de tatbik ettik. Eğer **Ömer** Allah'ın kitabında (Kur'ân) olmayan şeyi ona ilâve etti demeselerdi, Mushaf'ın bir yerine şunu yazardım:

«**Ömer b. Hattab, Abdurrahman b. Avf**, falan ve falan Rasûlullah'ın (s.a.v.) recmi tatbik ettiğini bizzat gördüler. Rasûlullah'dan (s.a.v.) sonra biz de bu cezayı tatbik ettik.»

Dikkat edin! Sizden sonra recmi, deccalı, şefaatı, kabir azabını ve yandıktan sonra bazı mü'minlerin cehennemden çıkacağını inkâr eden bir kavim gelecek. (Bunlara inanmayın.)»[159]

Said b. Müseyyib'den:

Ömer (r.a.) **Mina**'dan indikten sonra **Ebtah**'da mola verdi. Kumdan bir öbek yaparak alıp elbisesinin bir tarafını serdi ve üzerine sırtüstü yattı. Daha sonra ellerini semâya kaldırarak şöyle dua etti:

Allahım yaşım ilerledi, kuvvetim azaldı, tebam her tarafa yayıldı, tebamın başına birşey gelmeden ve emirlerinde bir kusur işlemeden benim ruhumu kabzet.

Medine'ye geldikten sonra da halka hitap ederek şöyle dedi:

«Ey insanlar! Allah size farzlarını bildirdi ve sünnetlerini de or-

---

157 **Hâtîp; Kenz'ul-Ummal 2/232.**

158 **İbnü Dıyâ; Kenz'ul-Ummal 3/30.**

159 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Ebû Ya'lâ; Ebû Ubeyd.**

taya koydu. Apaçık bir yolda bırakıldınız.» Daha sonra sağ elini sol eline vurarak:

«Ancak, insanları sağa sola saptırmanıza birşey diyemem. Sizin recm âyeti yüzünden mahvolmamanızı tavsiye ederim. Recm ve celde (dayak cezası) Kur'ân'da yok, demekten sizi sakındırırım. Ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) recmi uyguladığını gördüm, ondan sonra biz de uyguladık. Vallahi eğer müslümanlar: Ömer, Allah'ın kitabında (Kur'ân'da) olmayan bir şeyi sonradan ona ilâve etti demiyecek olsalardı mutlaka bunları mushafa yazardım. Halbuki biz: Evli kadın ve erkek zina ederlerse onları mutlaka recmedin, diye okumuştuk.»

Bilâhare Hz. Ömer Zilhicce ayının sonlarına doğru yaralandı.[160]

Ma'dan b. Ebî Talha el Ya'murî'den:

Ömer b. Hattab Cuma günü minberde ayağa kalkarak Allah'a hamd-ü senâ etti. Rasûlullah (s.a.v.) ve Ebû Bekir'i de zikrettikten sonra şöyle dedi:

«Bir rüya gördüm. Bunu ecelimin yaklaştığından başka bir şeye yoramıyorum. Rüyamda kırmızı bir horozun bana iki gaga vurduğunu gördüm. Rüyamı **Umeys'in** kızı **Esma'ya** anlattım. O da bu rüyayı; seni bir yabancı öldürecek, diye tabir etti.

Halk benden halefimi seçmemi istiyor. Halbuki azîz ve celîl olan Allah dinine zarar verdirmez. Rasûlünü görevlendirerek gönderdiği hilâfetini boş bırakmaz. Eğer bana birşey olursa bu işi Rasûlullah'ın (s.a.v.) kendilerinden hoşnut olarak vefat ettiği şu altı kişiye bırakıyorum: **Osman, Ali, Zübeyr, Talha, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebî Vakkas.** Onlardan birine bîat ederseniz onu dinleyin ve ona itaat edin. Halkın bu konuda ileri geri konuşacağını biliyorum. Eğer hayatta olsaydım. İslâm adına onları ellerimle öldürürdüm. Çünkü böyleleri Allah'ın düşmanları olan sapıkların tâ kendileridir.

Bence Kelâle[161] meselesinden daha önemli birşey bırakmıyorum. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah'la arkadaşlık yaptığım müddetçe parmağı ile göğsüme bastırarak, Kelâle meselesinden daha çok önem verdiği bir mesele yoktur. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: Bu mevzuda Nisâ sûresinin son âyeti sana yeter. Eğer ömrüm olursa, o âyeti okuyanın da okumayanın da bilebileceği bir tatbikatta bulunacağım.

Allah şahidimdir ki, ben valileri, şehirlere, halka sadece dinlerini, Rasûlullah'ın (s.a.v.) sünnetini öğretmeleri ve onların müşküllerini bana iletmeleri için gönderiyorum.

---

160 **İbnü Sa'd; Müsedded; Müstedrek; Kenz'ul-Ummal** 3/90; **İmam Malik.**

161 **Kelâle:** Asıl ve fürûdan hiçbir akrabası yokken vefat eden kimsenin bıraktığı miras durumu.

Ey insanlar! Benim yenmesini hoş bulmadığım soğan ve sarımsağı siz yiyorsunuz. Allah'a yemin ederim ki, Rasûlullah (s.a.v.) ağzında soğan ve sarımsak kokusu olanların ellerinden tutulup mescidden çıkarılarak **Bakî** mezarlığına kadar gönderilmesini emrettiğine ben şahit oldum. Onu mutlaka yemeniz lâzımsa pişirip kokusunu gidererek yiyiniz.»

Hz. Ömer cuma günü halka hitap etti. **Zilhicce**'nin son dördüncü günü olan çarşamba günü yaralandı.[162]

Yesar b. Ma'rur'dan:

Ömer (r.a.) bize hitaben şöyle dedi:

«Ey insanlar! Bu mescidi Rasûlullah (s.a.v.), biz, ensar ve muhacirlerle beraber yaptı. Mescid kalabalık olduğu zaman birbirinizin üzerine secde ediniz. Rasûlullah (s.a.v.) yolda namaz kılan bir gurup gördü. Onlara: Mescidde kılınız! buyurdu.»[163]

Said b. Mansur ve **Temmam**'dan:

Ömer b. Hattab (r.a.) halife seçildiği zaman müslümanlara bir konuşma yaparak şöyle dedi:

Rasûlullah (s.a.v.) nikâh-ı muta'ya[164] üç gün izin verdi. Sonra da onu yasakladı. Vallahi hangi evli kişinin mut'a nikâhı yaptığını duyarsam onu recmederim. Ancak, Rasûlullah'ın (s.a.v.) bu nikâhı helâl kıldığına dair dört şahit getirirse neâlâ. Hangi bekârın mut'a nikâhı yaptığını da duyarsam ona da celde tatbik ederim. Ancak, o da Rasûlullah'ın (s.a.v.) bu nikâhı haram kıldıktan sonra tekrar helâl kıldığına dair dört şahit getirirse durum değişir.»[165]

Abdullah b. Said dedesinden naklediyor: **Ömer b. Hattab** (r.a.) minbere çıkarak şöyle dedi:

«Ey müslümanlar! Allah sizlere yabancıların kadın ve çocuklarını ganîmet olarak verdi. **Hz. Peygamber** devrinde de **Hz. Ebû Bekir** devrinde de müslümanlar bu kadar ganîmete nail olmamışlardı.

Duyduğuma göre bazıları ganîmet olarak alınan kadınlarla evleniyorlarmış. Kim ganîmet olarak aldığı bir kadınla evlenir de ondan çocuğu olursa bu çocukların anasını satmasın. Eğer böyle yaparsanız siz, bilmeden bir hataya düşebilirsiniz.»[166]

---

162 **Tayâlesî; İbnü Sa'd; İbnü Ebî Şeybe; Müsned-i Ahmed; İbn-i Hıbban; Müslim, Nesâî; Ebû Avâne; Ebû Ya'lâ; Kenz'ul-Ummal 3/153.**

163 **Taberâni; Evsat; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Şâşî; Beyhakî; Kenz. 4/259.**

164 Geçici bir süre için nikâhlanma.

165 **İbnü Asâkir; Kenz'ul-Ummal 8/293.**

166 **Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 8/292.** Evlenilen cariyeden çocuk olursa, bu cariyeyi satmak yasaktır. Çünkü bu çocuğun ileride bilmeyerek annesi veya kız kardeşi ile evlenme ihtimali vardır.

Ma'rur (veya **İbn-ü Ma'rur et Temimî**)'den:

Ömer b. Hattab'ın (r.a.) minbere çıkarak, Rasûlullah'ın (s.a.v.) durduğu basamaktan iki basamak aşağıda durduğunu ve şöyle dediğini duydum:

«Size Allah'a muhalefet etmekten sakınmanızı tavsiye ederim. Başınızdakilere itaat edin, onları dinleyin.»[167]

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan: **Ömer b. Hattab** bir hutbesinde şöyle söylüyordu:

«Her arzusuna uymaktan, öfke ve temadan kendilerini koruyanlarınız felâha ermişlerdir. Doğru konuşanlar da felâha ermiştir. Çünkü, doğru konuşmak kişiye hayıra sevk eder. Kim yalan söylerse haktan sapmıştır. Kim haktan saparsa helâk olur. Sakın haktan sapmayınız. Topraktan yaratılıp yine toprağa döneceklerin haktan sapmasına sebep nedir? Bugün hayatta olan yarın yoktur. Amalleri günü gününe yapınız. Mazlumun bedduasından sakınınız. Kendinizi ölülerden sayın.»[168]

Kabîsa'dan:

Ömer'in (r.a.) minberde şöyle dediğini duydum:

«Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Affetmeyen affedilmez. Müsamaha etmeyene müsamaha edilmez. Allah'ın emirlerine muhalefetten sakınmayan korunmaz.»[169]

Urve'den: Ömer hutbesinde şöyle dedi:

«Biliyorsunuz ki, tama fakirliktir. Tok gözlülük ise zenginliktir. Kişinin ummadığı şeye ihtiyacı olmaz.»[170]

Abdullah b. Hıraş amcasından naklediyor: **Ömer b. Hattab'ın** (r.a.) hutbede şöyle dediğini duydum:

«Allahım, bizi ipine (Kur'ân'a) sımsıkı tutundur. Bizleri emirlerine uymaktan ayırma.»

Bir başka rivayette de «Fazlu kereminden bize rızık ver,» ilâvesi vardır.[171]

Ebû Said'den: Ömer halka şöyle hitap etti:

«Azîz ve celîl olan Allah dilediğini yapması için Peygamberine ruhsat verdi. Rasûlullah (s.a.v.) da Allah'ın yolunda yürüdü. **«Allah'ın emrettiği gibi Haccı ve Umreyi tamamlayınız.»**[172] Bu kadınların namuslarını koruyunuz.»[173]

---

167 **İbnü Cerir; Kenz'ul-Ummal 8/208.**
168 **Beyhakî; Kenz'ul-Ummal 8/208.**
169 **Buharî; İbnü Huzeyme; Cafer El Feryâbî; Kenz'ul-Ummal 8/207.**
170 **Hılye, 1/50; İbnü Mübarek; Kenz'ul-Ummal 8/235.**
171 **Hılye, 1/54; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Le'lekâî, İbnü Asâkir.**
172 **Bakara, 196.**
173 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel 1/17.**

İbn-ü Zübeyr'den: **Ömer b. Hattab'ın** (r.a.) bir hutbesinde şöyle dediğini duydum: «Rasûlullah (s.a.v.), dünyada ipek giyenler ahirette onu giyemezler, buyurdu.»[174]

Abdurrahman b. Avf'ın kölesi Ubeyd'den:

Ömer b. Hattab'la (r.a.) bir bayramda bulundum. Hutbeden önce ezansız ve kaametsiz namaz kıldı, sonra hutbe okuyarak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.) şu iki günde oruç tutmayı yasakladı. Bunlardan biri, oruçtan sonra bayram yaptığınız ramazan bayramının (Fıtır Bayramı) birinci günüdür. Diğeri de Kurbanlarınızı kesip yediğiniz Kurban Bayramının birinci günüdür.»[175]

Alkame b. Vakkas Elleysî, Ömer b. Hattab'ın (r.a.) halka hitab ederek şöyle dediğini duydu:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu: Ameller niyetlere göredir, kişi niyetinin karşılığını görür. Kim Allah ve Rasûlü için hicret ederse, onun hicreti Allah ve Rasûlünedir. Kim de dünya nimeti elde etmek veya bir kadınla evlenmek için hicret ederse, onun hicreti de hicret ettiği şey içindir.»[176]

Süleyman b. Yesar'dan: Ömer b. Hattab (r.a.) bir kıtlık zamanında şöyle bir konuşma yapmıştı:

«Ey insanlar! Bizzat kendinizin bildiği ve insanların bilmediği hususlarda Allah'a muhalefetten sakınınız. Ben sizinle siz de benimle imtihan ediliyorsunuz. Bilmiyorum, bu öfke sadece bana mı, yoksa sadece size mi? Yoksa hepimize mi? Gelin dua edelim. Allah kalplerimizi düzeltsin, bize merhamet etsin ve bizden kıtlığı kaldırsın.» Bundan sonra Ömer'in ellerini kaldırarak Allah'a dua ettiği görüldü. Müslümanlar da dua etti. Ömer ve oradakiler bir müddet ağladılar. Daha sonra Hz. Ömer (r.a.) minberden aşağı indi.[177]

Ebû Osman En-Nehdî'den:

Ömer, halka hitap ederken ben, minberin dibinde idim. O Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu naklediyordu:

«Ümmetim için en çok korktuğum şey, ağzı iyi lâf yapan münafıklardır.»[178]

---

174 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel 1/120**
175 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel 1/34**
176 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel 1/43**
177 **İbn-ü Sa'd 3/322**
178 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel 1/44**

Hz. OSMAN'IN (r.a.) KONUŞMALARI

İbrahim b. Abdurrahman el Mahzumî'den: Osman (r.a.) kendisine bîat edildikten sonra halkın huzuruna çıkarak onlara bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Ey insanlar! Zor bir işin başındayız. Önümüzde daha çok günler var. Eğer yaşarsam tatbik edeceğim bazı plânlarım var. Biz hatip değiliz, Allah ne konuşacağımızı bize gösterecek.»[179]

Bedr b. Osman, amcasından naklediyor: Ehl-i Şûra **Hz. Osman'a** bîat ettikleri zaman o son derece üzgün ve rengi sapsarı olmuş bir vaziyette dışarı çıktı. Rasûlullah'ın (s.a.v.) minberine gelerek halka hitap etti. Önce Allah'a hamd-ü senâ etti, Rasûlullah'a (s.a.v.) da salât-ü selâm getirdikten sonra şöyle dedi:

«Siz fani bir dünyadasınız. Ömürlerinizin sonuna geldiniz. Ahiretiniz için en iyi bir şekilde hazırlanınız. Ömrünüz devamlı eksilmektedir. Dikkat edin! Dünya aldatıcıdır. **«Dünya hayatı sizi aldatmasın. Aldatıcıların en aldatıcısı olan şeytan Allah hakkında sizi aldatmasın.»**[180]

Geçenlerden ibret alınız, sonra gayretli çalışınız. Gafil olmayınız, hiçbir hareketinize göz yumulmaz. Hani nerede, dünyaya gelip de orada uzun müddet menfaatler sağlayan, orayı imar edenler, ekip biçenler ve onların kardeşleri? Onları unuttunuz mu? Dünyaya, Allah'ın değer verdiği kadar değer veriniz. Ahiretten de nasibinizi isteyiniz. Allah Teâlâ dünyayı ve dünyada neyin hayırlı olduğunu darbı mesel şeklinde şöyle buyurmuştur:

«Onlara bu dünya hayatının misalini getir. Dünya hayatı gökten indirdiğimiz yağmur gibidir. Onunla arzın bütün bitkileri yeşerir, sonra da kurur, ufalanır. Rüzgârlar da onu savurur. Hak Teâlâ herşey üzerinde kudret sahibidir. Mallar, evlâtlar dünya hayatının zînetidir. Bakî olan doğru dürüst işler, Tanrı'nın nezdinde sevapça da, ümitçe de daha hayırlıdır.»[181]

---

179 İbn-ü Sa'd 3/62
180 Lokman, 33
181 Kehf, 45-46

Daha sonra da halk kendisine bîat etmeye başladı.[182]

Utbe'den : Hz. Osman, müslümanlar kendisine bîat ettikten sonra onlara hitaben şu konuşmayı yaptı :

«Bana bir vazife verildi, ben de kabul ettim. Ben, benden öncekilerin yolunda gideceğim, yeni birşey ihdas etmeyeceğim. İcraatımda, azîz ve celîl olan Allah'ın kitabı ve Rasûlullah'ın (s.a.v.) sünnetinden sonra üç şeyi daha takip edeceğim. Bunlardan biri, üzerinde ittifak ettiğiniz ve takip ettiğiniz konularda benden öncekilere ittiba. İkincisi, daha öncekiler tarafından ihdas edilmeyen fakat sonradan ehl-i hayrın ortaya koyduğu yolu takip etmek. Üçüncüsü de, cezayı hak etmediğiniz sürece size ceza vermemek.

Dünya göz alıcıdır. İnsanları kendisine çeker. İnsanların çoğu ona kendisini kaptırmıştır. Dünyaya meyledip ona güvenmeyiniz, o güvenilir değildir. Bilmiş olun ki, dünyayı terketmeyeni dünya terketmez.»[183]

Mücahid'den : Osman b. Affan bir hutbesinde şöyle dedi :

«Âdem oğlu! Bilmiş ol ki, ruhunu almakla vazifeli olan melek seni bırakmaz, ecelin geldiğinde seni bırakıp da başkasına gitmez. Sanki o başkasını bırakıp da sana gelecekmiş gibi ölüme hazır ol. Gafil olma, çünkü sen unutulmuş değilsin.

Adem oğlu! Bilki sen kendinden gafil olur, hazırlanmazsan başkası senin yerine hazırlanmaz. Mutlaka Allah'ın huzuruna çıkacaksın, kendini hazırla, kendi işlerini başkasına havale etme. Vesselâm...»[184]

Hasan-ı Basrî'den : Osman b. Affan halka hitap ederek Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi :

«Ey insanlar! Allah'a muhalefetten sakınınız. Çünkü Allah'a muhalefetten sakınmak bir ganîmettir. En akıllı insan, kendisini hesaba çeken, kendisini iyi idare eden, ölümden sonrası için amel eden ve kabrin karanlığı için Allah'ın nûrundan faydalanandır. Kul, gözleri gördüğü halde Allah'ın kendisini âma olarak haşretmesinden korksun. Hikmetten anlayana mânalı bir söz kâfidir. Manen sağır olanlar zaten hakkı duyamaz.

Biliniz ki, Allah kiminle beraberse o hiçbir şeyden korkmaz. Allah kime de gazap etmişse onun, affını isteyeceği başka kimse yoktur.»[185]

Hasan-ı Basrî'den : Osman'ı minberde şöyle hitap ederken gördüm :

---

182 **Tarih-i İbn-i Cerîr Et Taberî 3/305**
183 **Tarih-i İbn-i Cerîr, 3/446**
184 **Dîneverî, Mücâlese; İbn-ü Asâkir; Kenz'ul-Ummal 8/109**
185 **Dîneverî, İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224**

«Ey insanlar! Kimsenin görmediği, vâkıf olamadığı işlerinizde Allah'a muhalefetten sakının. Çünkü ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittim:

Muhammed'i kuvvet ve iradesi ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, gizli bir iş yapanın yaptığını Allah mutlaka açığa çıkarır. O, yaptığı hayırsa hayır olarak, şerse şer olarak mutlaka onu açığa çıkarır. Sonra şu âyet-i kerîme'yi okudu:

Ey insan oğlu! Ayıp yerlerinizi örtecek ve sizi süsleyecek olan elbiseler gönderdik. Takva örtüsü ise daha hayırlıdır.»[186] Buradaki Takva örtüsü, güzel durum, vakar demektir.[187]

Abbas b. Zahir'den: Osman'ın şöyle bir konuşma yaptığını duydum:

«Allah'a yemin ederim ki, biz hazarda da seferde de Rasûlullah'la (s.a.v.) beraber bulunduk. O hastalarımızı ziyaret eder, cenazelerimize gelir, bizimle savaşlara iştirak eder ve az çok bize yardım ederdi. Hz. Peygamberi hiç görmemiş olan bazıları kalkmış bize onu öğretiyorlar.»[188]

Başka bir rivayette şu ilâve vardır:

Ferazdak'ın üvey oğlu **E'yen Hz. Osman'a**:

«— Ey Na'sel![189] Sen Hz. Peygamberin takip ettiği yolu değiştirdin,» dedi. **Hz. Osman**:

«— Bu kim?» diye sordu.

«— E'yen» dediler. Bunun üzerine **Hz. Osman**:

«— Bilâkis onu sen değiştirdin ey kul,» diye çıkışınca halk **E'yen'in** üzerine yürüdü. Bunun üzerine **Benî Leys'den** bir adam halka mani olarak **E'yen'i** evine götürdü.[190]

Ebû Süheyl b. Malik babasından naklediyor: **Osman b. Affan** bir hutbesinde şöyle söyledi:

«Küçük çocukları kazanca zorlamayınız.[191] Eğer onları kazanca zorlarsanız hırsızlık yaparlar. Elinde bir sanatı olmayan cariyeleri de kazanca zorlamayın. Eğer onları kazanca zorlarsanız, zina yaparak istediğiniz parayı kazanmaya mecbur olurlar. Namus ve şerefinizi koruyun ki, Allah da sizin namus ve şerefinizi korusun.

---

186 Araf, 26
187 İbn-ü Cerîr; İbn-ü Ebî Hâtim; Kenz. 2/137
188 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Bezzâr; Mervezî; Şaşî Ebû Ya'lâ; Said b. Mansur; Kenz. 4/44
189 Mısır'da uzun sakallı Na'sel adında biri vardı. Hz. Osman'ın düşmanları bu adama teşbihen kendisine Na'sel diyorlardı.
190 Mecme'uz-Zevaid 7/228; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Ebû Ya'lâ, Kebîr
191 O devirde araplar küçük çocuklarının günde belli bir miktar para kazanmalarını emrederlerdi. Bu parayı getirmedikleri takdirde onları döverlerdi.

Yiyeceklerinizin helâl ve temiz olmasına dikkat ediniz.»[192]

Zeyd b. Salt Hz. Osman'ın minberde şöyle dediğini duydu:

«Ey insanlar! Kumar aletlerinden sakınınız. Duyduğuma göre bazılarınızın evinde kumar aletleri varmış. Kimin evinde varsa hemen yaksın, yahut da kırsın.»

Başka bir defasında da minberde şöyle dedi:

«Ey insanlar! Kumar aletleri meselesinde size bazı şeyler söylemiştim. Bakıyorum hâlâ onları yok etmediniz. Artık karar verdim, kimin evinde kumar aleti varsa bir kucak odun gönderip evinin yakılmasını emredeceğim.»[193]

Kuteybe b. Müslim'den:

Haccac b. Yusuf bize hitap ederek kabirden bahsetti ve şöyle dedi:

«Kabir birlik evidir, gurbet, yalnızlık evidir.» Bunun üzerine kendisi ağladı ve etrafındakileri de ağlattı. Daha sonra şöyle devam etti:

«Mü'minlerin emirî **Abdül Melik**, babası **Mervan**'ın bir hutbesinde şöyle dediğini işittiğini söyledi:

Osman b. Affan bir hutbesinde şöyle demişti:

Rasûlullah mezarlığa her baktığında ve kabirden bahsettiğinde mutlaka ağlardı.»[194]

Said b. Müseyyib'den:

Osman'ın minberde şöyle dediğini duydum:

«— Ben, **Benî Kaynuka** denilen yahudî kabilesinden kabala hurma alır, kârına satardım. Rasûlullah (s.a.v.) bunu duyunca bana şöyle dedi:

«— Osman, alırken de ölç, satarken de ölç.»[195]

Hasan-ı Basrî'den:

«**Osman**'ın köpeklerin öldürülmesini, güvercinlerin de kesilmesini emrettiğine bizzat şahit oldum.»[196]

Bedr b. Osman amcasından naklediyor:

Osman, cemaate irad ettiği son hutbesinde şöyle dedi:

---

192 Şafii; Beyhakî 8/9; Kenz. 5/47
193 Beyhakî; Kenz. 7/334.
194 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/109.
195 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 1/62
196 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 1/72. Hz. Osman'ın öldürülmesini emrettiği köpekler bir işe yaramayan ve insanlara saldıran köpeklerdir. Araplar evde güvercin beslerler, onları bazan salıverirler, onlar da başkalarının güvercinlerini beraberlerinde alır gelirlerdi. Böyle olunca başkasına ait güvercinler yakalanmış oluyordu. Hz. Osman böyle yapılmaması için ökse olarak kullanılan bu güvercinlerin kesilmesini emretmişti.

«Azîz ve celîl olan Allah size ahireti kazanmanız için dünyayı vermiştir. Onu sadece bağlanasınız diye size vermemiştir. Dünya fanî, ahiret ise bakîdir. Fanî olan dünya sizi şımartıp da bakî olan ahiretten alıkoymasın. Fanî olana, bakî olanı tercih ediniz. Dünya yok olup gidicidir, sonunda varılacak yer Allah'ın huzurudur.

Azîz ve celîl olan Allah'dan korkunuz. Çünkü Allah korkusu, insanı, onun gazabından koruyan bir kalkan ve rızasını kazanmak için de bir vesiledir.

Hâdiseler karşısında Allah'dan sakının. Cemaate katılın, fırka fırka ayrılmayın. **«Allah'ın size olan nîmetlerini hatırlayınız; düşmandınız, kalplerinizi kaynaştırdı da onun nîmeti sayesinde kardeş oldunuz.»**[197]

---

197 Âlî İmrân, 103; Tarihü Taberî, 3/446 Bk. Müslümanlık, 2/452

HZ. ALİ'NİN KONUŞMALARI

Ali b. Hüseyn'den: Ali (r.a.) halife seçildiği zaman ilk konuşmasını yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Azîz ve celîl olan Allah, içinde hayır ve şerri beyan ettiği, doğru yolu gösteren kitabı (Kur'ân'ı) indirdi. Onun için hayırlı olanı yapın, şerri bırakın. Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah'ın emrettiği farzları yapınız ki, Allah sizi cennete koysun.

Allah haramları açıkça bildirmiş, müslümanların haklarını gayrî müslimlerin hepsinin haklarından üstün kılmış, müslümanları samimiyet tevhid inancı ile birbirlerine bağlamıştır. Müslüman, hakkı yerine getirmenin dışında, elinden ve dilinden kimseye zarar gelmeyendir. Hak ettiği cezanın dışında müslümana eziyet edilemez.

Umumun menfaati için çalışınız. Bilhassa ölüm için hazırlanınız. Görüyorsunuz ki herkes ölüyor. Ölüm sizin de peşinizde. Yükünüzü hafifletin (kendinizi dünyaya tamamen bağlamayın) ki, ahiretinizi kazanasınız. Oraya kavuşasınız. Önce gidenler, gelecek olanları bekliyorlar.

Ülkeler ve kullar arasındaki muamelelerinizde Allah'a muhalefetten sakınınız. Çünkü sizler, ülkelerinizden ve hayvanlarınızdan bile sorumlusunuz. Azîz ve celîl olan Allah'a itaat ediniz, ona asî olmayınız. Şer kabul ettiğiniz şeyi de yapmayınız. Yeryüzünde az ve zayıf olduğunuz zamanları hatırlayınız.»[198]

Ali'den: Bir kişinin kabilesine olan ihtiyacı, kabilesinin ona olan ihtiyacından daha fazladır. Eğer kişi kabilesinden ayrılırsa kabileden bir kişi eksilmiş olur. Kabilesi ondan yüz çevirirse, o birçok kimsenin sevgi himaye ve yardımından uzak kalmış olur. O kadar ki, bazan biri diğerine kızdığı zaman, kabilen olmasa, sana ne yapacağımı bilirdim der. Şimdi size bu konuda Allah'ın kitabından (Kur'ân'dan) Lût'la (s.a.) ilgili bir âyet okuyacağım:

«Keşke size yetecek bir kuvvetim olsa veya sağlam bir yere sı-

---

198 **Tarih-ü İbn-ü Cerîr, 3/457**

ğınsam.»[199] Buradaki «sağlam bir yer»den maksat aşîrettir, kabiledir. Lût'un (s.a.v.) bir kabilesi yoktu.[200] Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki Allah Lût'dan (a.s.) sonra, kabile gibi bir servete sahip olamayan hiçbir peygamber göndermemiştir.

Şuayb (a.s.) hakkında da şu âyeti hatırlatayım:

«Ey Şuayb! Söylediklerinin çoğunu anlamıyor ve aramızda seni de güçsüz görüyoruz.»[201] Şuayb peygamber âmâ idi, o yüzden onu güçsüz buluyorlardı. «Eğer taraftarların olmasaydı seni taşlardık.»[202]

Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, onlar Tanrı'larının celâlinden değil de Şuayb'ın (a.s.) kabilesinden korktular.»[203]

Şa'bî'den: Ali (r.a.), Ramazan ayı geldiği zaman konuşma yapar, şöyle söylerdi:

«Bu, Allah'ın oruç tutmayı farz kıldığı mübarek aydır. Gecelerini ibadetle geçirmenizi emretmedi. Kimse, falan oruca başladığı zaman oruca başlıyorum, falan iftar ettiği zaman iftar ediyorum, demesin. Dikkat edin! Oruç, sadece yemeyi ve içmeyi terketmek değildir. Yalanı, küfürü ve batılı da terketmektir.

Dikkat edin de oruca, ramazan girmeden başlamayın. Hilâli gördüğünüz zaman hemen oruca başlayın, gelecek ayın yine hilâlini gördüğünüz zaman da bayram ediniz. Eğer hava bulutlu ise sayıyı (otuza) tamamlayınız.» Hz. Ali bu konuşmalarını sabah ve ikindi namazlarından sonra yapardı.[204]

İbn-ü Asâkir'den: Hz. Ali bir konuşmasında Allah'a hamd-ü senâdan sonra ölümü hatırlatarak şöyle dedi:

«Ey Allah'ın kulları! Vallahi ölümden kurtuluş yoktur. Önüne durursanız yakalar, kaçarsanız yetişir. Kurtuluş yoluna koşunuz! Acele edin! Acele edin! Arkanızda sizi hemen isteyen kabir var. Onun sıkmasından, karanlığından ve yalnızlığından korununuz. Kabir ya cehennem çukurlarından bir çukur, ya da cennet bahçelerinden bir bahçedir. O her gün üç defa lisan-ı hal ile:

«— Ben karanlıklar eviyim! Ben, yılan çayan yuvasıyım! Ben yalnızlık diyarıyım!» der.

---

199 Hûd, 80

200 Hz. Lût'un kabilesi kendisine iman etmediği gibi, tebliğ ettiği dinin esaslarına da aykırı davranıyorlar, Lût (a.s.)'ı müşkül durumda bırakıyorlardı. Çevresinde, kendisini destekleyecek bir gurup da yoktu.

201 Hûd, 91

202 Hûd. 91

203 Ebû Şeyh; Kenz. 1/250

204 Hüseyin b. Yahya El Kattân; Beyhâki; Kenz. 4/322.

Dikkat edin! Ondan ötesi daha da kötüdür. Ateşinin ısısı yüksek, dibi derin ve zinetleri de demir kelepçelerdir. Bekçisi Zebânidir. Orada Allah'ın merhameti yoktur. Cehennemin ötesinde ise müttekîler için hazırlanmış, genişliği yer ve gökler kadar olan cennet vardır. Allah bizleri ve sizleri müttekîlerden kılsın! Bizleri ve sizleri elem verici azaptan korusun.»[205]

Esbağ b. Nebâte'den gelen rivayette ise, «Ben, yalnızlık diyarıyım!» dedikten sonra **Hz. Ali**'nin şöyle devam ettiği ilâve edilmektedir:

«Dikkat edin, kabir hayatından sonra öyle bir gün gelecek ki, o gün, küçükler ihtiyarlar, büyükler sarhoş olur, her hamile kadın çocuğunu düşürür. Sen insanları sarhoş zannedersin, gerçekte onlar sarhoş değildirler. Allah'ın azabının şiddetinden bu hale gelmişlerdir.» Daha sonra **Hz. Ali** ve etrafındakiler ağladılar.[206]

Abdullah b. Salih el Iclî babasından naklediyor: **Ali b. Ebû Talib** bir gün bir konuşma yaparak Allah'a hamd-ü senâdan ve Rasûlullah'a (s.a.v.) salâtü selâmdan sonra şöyle dedi:

«Ey Allah'ın kulları! Dünya hayatı sizi aldatmasın. Çünkü dünya, belâlarla çevrili, faniliği ile maruf ve aldatıcılığı ile mevsuf bir yerdir. Oradaki herşey yok olmaya mahkûmdur. Dünyadakiler arasında devamlı bir mücadele ve el değiştirme vardır. Dünyadakiler dünyanın şerrinden asla beri olamazlar. Bir bakarlar bolluk ve neşe içindeler, bir de bakarlar ki, başlarına bir belâ gelmiş, dünya onları aldatmış!

Dünya hayatı yerilmiştir, bolluğu sürekli değildir. Orada herkes hedeftir, dünya onları okları ile vurur, ölümü ile helâk eder.

Ey Allah'ın kulları! Siz bu dünyadan göçüp gidenlerden farklı değilsiniz. Onlar sizden daha uzun ömürlü, daha kuvvetli, daha mamur beldelere ve daha ölmez eserlere sahip idiler. Birkaç nesil sonra sesleri sakinleşti ve tamamen duyulmaz oldu. Cesetleri çürüdü, yurtları bomboş kaldı ve eserleri yok oldu. Onlar muhteşem saraylarını, konforlarını ve atlastan dokunmuş yatak-yastıklarını üzerleri sapıtma taşlarıyla örtülü, toprak yığılı viranelere yapılmış mezarlara değiştiler. Yerleri dar, sakinleri gariptir. Onlar orada yalnızların, kendi başının derdine düşenlerin ve birbirleriyle samimi olmayanların arasındadırlar. Evleri yakın ve duvar duvara oldukları halde komşular birbirlerini ziyaret etmiyorlar. Nasıl ziyaret etsinler ki, zaman onları öğüttü, taş ve topraklar da yedi. Hayattan

---

205 **Sâbunî, Mieteyn, İbn-ü Asâkir**
206 **Kenz. 8/110; Bidâye 8/6**

sonra ölümü, refahtan sonra sıkıntıyı tattılar. Dostlarından ayrıldılar, toprağı mesken edindiler, dönüşü olmayan bir yolculuğa çıktılar.

Heyhât! Onların, yarabbi beni tekrar dirilt, belki iyi ameller yapar ve bıraktıklarımı tamamlarım, demeleri sadece kendi lâflarıdır. Onların arkalarında, tekrar diriltilecekleri güne kadar geri dönmelerine mani olan engeller vardır.

Sizin de ölüler diyarına varmanız ve orada, yaptıklarınıza karşılık rehin olarak kalmanız yakındır. Sizi de kabir kucaklayacak. İşler bitince haliniz ne olur. Kabirdekiler diriltilir, gizli olanlar açığa çıkarılır, azametli bir hakimin huzurunda hesap için durdurulursunuz. Dünyada işlenen günahların korkusundan dolayı kalpler ürperir, örtü ve perdeleriniz yırtılır; ayıplarınız sırlarınız ortaya çıkar. Orada herkes yaptığının karşılığını alır. Kötülük yapanlar yaptkları ile cezalandırılır, iyilik yapanlar da iyilikle mükâfatlandırılırlar. Amel defterleri ortaya konur konmaz, günahkârların defterlerinde olanlardan korktuklarını görürsün. Onlar vah bize, eyvah bize! Bu defter nasıl olmuş da, büyük küçük, birşey bırakmadan hepsini muhafaza etmiş, derler. Yaptıkları her şeyi o defterde görürler. Rabbiniz hiç kimseye zulmetmez.

Allah, bizlere ve sizlere, kendi lûtfuyla ebedî kalınacak cennete yerleştirinceye kadar kitabı ile (Kur'ân'la) amel etmeyi ve dostlarına uymayı nasip etsin. Şüphesiz Allah hamdetmeye ve övmeye en lâyıktır.»[207]

Başka bir rivayette de hutbenin evvelinde şu ilâve vardır:

«Hamd Allah'a mahsustur. Ona hamdeder, ondan yardım ister, ona iman eder ve ona güvenip dayanırız. Allah'dan başka Tanrı olmadığına, onun ortaksız, her bakımdan tek olduğuna ve **Muhammed**'in de Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim. Allah **Muhammed**'i, kötülüklerinizi gidermek, sizleri gafletten uyarmak için yol gösterici olarak ve hak din ile gönderdi. Biliniz ki, öleceksiniz, öldükten sonra diriltilip yaptıklarınızın hesabını vererek mükâfatlandırılacak veya cezalandırılacaksınız. Dünya hayatı sizi aldatmasın...»[208]

Cafer b. Muhammed babasından, o da dedesinden naklediyor: **Ali** (k.v.) bir cenazede bulundu. Ölü mezara konunca ailesi bağıra bağıra ağlamaya başladılar. Bunun üzerine **Ali** (r.a.) :

«— Ne ağlıyorsunuz? Vallahi, eğer ölülerinin gördüklerini onlar görseler, gördükleri onlara ölülerini unutturudu. **Azrâil**, hiç kimse kalmayıncaya kadar gidip gelecek,» dedi. Sonra ayağa kalkarak şu konuşmayı yaptı :

---

207 **Dineverî; İbn-ü Asâkir**

208 **Kenz. 8/219; Müntehab 6/324; Sıfat'üs-Safve 1/124**

«Ey Allah'ın kulları! Size güzel misaller veren, ecelinizi tâyin eden Allah'a muhalefetten sakınmanızı tavsiye ederim. Allah sizlere, istediğini dinleyebilen kulaklar, gören gözler ve gelecek olan çeşitli felâketleri sezen kalpler vermiştir. Allah sizleri boş yere yaratmadı. Sizi başıboş olarak da bırakacak değil. O size güzel nîmetler ikram etti, bol bol yardım etti. Sizin her yaptığınızı tescil ediyor. İyi ve kötü günlerinizde size yardım etti.

Ey Allah'ın kulları! Allah'a muhalefetten sakınınız! Yapacağınız işlerde azimli olunuz. İhtiyaç ve isteklerin son bulacağı ölüme iyi amaller yaparak hazırlanınız. Çünkü dünya nîmetleri geçicidir. Onun felâketlerinden emin olunamaz. Aldatıcıdır. Zayıf bir gölge ve yıkılmaya yüz tutmuş bir dayanaktır. Nîmetleri yenilerini isteyerek çekip gider. Arzu ve emelleri yorarak helâk eder.

Ey Allah'ın kulları! İbret alınması gerekenlerden hisse kapınız. Her şeyden ibret alınız. Korkunç haberlerden ders alınız. Öğütlerden istifade ediniz. Ölümün pençesine geçmek üzeresiniz! Toprak sizi bağrına basmak üzere. Sûrun üfürülmesiyle korkunç tehlikeler sizin etrafınızı saracak. Kabirdekiler çıkarılacak, mahşer yerine sevk edilecekler. Cebbâr olan Allah'ın denetimi altında hesaba çekileceksiniz. **Mahşer** yerine giderken, herkesin yanında onu oraya götüren biri ve yaptıklarına şahitlik edecek bir de şahit bulunacak. O gün Allah'ın nûru ile yer yarılır, amel defterleri ortaya konur, peygamberler ve şahitler huzura getirilirler. Kimseye zulmedilmeden aralarında adaletle hükmedilir.

O gün ülkeler sarsılır, tellâllar bağırır. O gün kavuşmak günüdür. Gizli olan herşey açığa çıkar, güneş tutulur. İnsanlar ve onlarda hakları olan hayvanlar aynı yerde toplanırlar. Sırlar açığa çıkar, kötüler helâk olur, kalpleri ürperir. Cehennemlik olanlara Allah tarafından helâk edici bir darbe ve feryad ettirici bir azap gelir. Cehennem hırslı, homurtulu, korkunç seslerle, hiddet ve tehdit savurarak karşılarına çıkarılır. Ateşleri yanar, suları kaynar, sıcaklığı vücutlara işler. Ebedî cehennemlik olanlar hiç çıkamazlar, onların pişmanlıklarının sonu yoktur, zincirleri de kırılmaz. Onların yanında kendilerine ateşin geldiğini, cehennemin yaklaştığını haber veren melekler vardır. Cehennemlikler Cemalullahı göremezler, Allah'ın dostlarından ayrılarak cehenneme giderler.

Ey Allah'ın kulları! Alçak gönüllü, mütevazi ve Allah korkusundan dünya değiştiren kullar gibi siz de Allah'a muhalefetten sakınınız. Onlar sakındırıldıklarından çekinirler, korkarlar, iyiliği istemekte acele ederler, tehlikelerden kaçarlar kurtulurlar. Onlar ahiret için iyi ameller yaparlar, azıklarını hazırlayarak giderler.

İntikam alıcı ve ileriyi iyi gören olarak Allah kâfidir. Davacı ve delil olarak amel defterleri kifayet eder. İyiliklerin mükâfatı olarak cennet, kötülüklere karşı ceza olarak da cehennem kâfidir. Kendim için ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[209]

İbn-ü Asâkir'den: **Hz. Ali** (r.a.) müslümanlara hitaben yaptığı bir konuşmasında Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Dünya sırt çevirdi, vedâ etmek üzere. Ahiret bize doğru yöneldi ve bakmaya başladı. Bugün hazırlık günüdür, yarın müsabaka var.

Dikkat edin! Sizler, peşinden ecel gelecek olan arzu ve istekler âlemindesiniz. Kim, bu ecel gelmeden önce arzu ve isteklerini dizginlemezse, sonra pişman olur. Sıkıntılı ve korkulu zamanlarınızda Allah'a ibadet ettiğiniz gibi, bolluk ve rahat içinde olduğunuz zamanlarda da ibadet ediniz. Ben, cennet gibi taliplileri uykuda olan bir yer görmedim. Haktan faydalanmayan, bâtılın zararına dûçar olur. Doğru yoldan nasibini almayan kimse de sapıklığa düşmeye mahkûmdur. Sizler göçle emredildiniz, azık hazırlamalısınız.

Ey insanlar! Dünya, iyi ve kötü insanların yemek yediği açık bir sofradır. Ahiret ise, her şeye muktedir bir hükümdarın hükümlerinin geçerli olduğu buluşma yeridir. Şeytan sizin fakir olacağınızı telkin ediyor ve kötülüğü emrediyor. Allah ise sizi affetmeyi ve lûtfunu vadediyor. Allah, her şeyi ihata eder ve her şeyi bilir.

Ey insanlar! Hayatınızda iyilik yapın ki, arkanızdan kötü konuşulmasın. Noksan sıfatlardan münezzeh ve yüce olan Allah, kendisine itaat edenlere cennetini vadetti. İsyan edenlere de cehennemini vadetti. Cehennemin gürültüleri asla kesilmez, oraya düşen kurtulamaz, oranın açtığı zararlar tamir edilmez. Cehennemin ateşi şiddetli, dibi derin, suları ise irindir.

En korktuğum şey, sizin nefsinize uymanız ve hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlanmanızdır.»[210]

Evfa b. Delhem'den gelen bir rivayette şu ilâve vardır: «Arzu ve isteklere uymak, hakikatten meneder. Tûl-i amel ise ahireti unutturur.»[211]

Ziyad b. A'rabî'den: Mü'minlerin Emîri **Ali b. Ebû Talib** (r.a.) **Nehrevân**'da haricilerin ayaklanmasını bastırdıktan sonra **Kûfe**'ye gelip minbere çıkarak bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan gözleri doldu, konuşamadı. Göz yaşlarından sakalı ıslanıncaya ka-

---

209 Hılye, 1/77
210 Dîneverî; İbn-ü Asâkir
211 Kenz. 8/220; Müntehab'ül Kenz. 6/324; Bidâye 8/7

dar ağladı. Sonra sakalını sıvazlayarak ıslaklığını sildi. Bu sırada damlalar bazılarının üzerine düştü. O zaman biz «Onun göz yaşları kimlerin üzerine isabet ettiyse, Allah onlara cehennemi haram kılmıştır,» dedik. **Hz.** Ali ağlayıp açıldıktan sonra şöyle devam etti:

«Ey insanlar! Amel etmeden ahirette cenneti umanlardan olmayın. Tûl-i emel yüzünden günahlarına tevbe etmeyi geciktirenlerden olmayın. Zâhidler gibi konuşan, fakat hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlananlardan da olmayınız. Dünya için çalışanlara ne kadar verilse doymazlar, verilmediği zaman da kanaatkâr olamazlar. Elindekilerin şükrünü ifa edemedikleri halde daha da isterler. Başkalarına emreder fakat kendileri yapmazlar. Başkalarına menettikleri şeylerden kendileri vazgeçmezler. Salih kimseleri severler fakat yaptıklarını yapmazlar. Zalimlere buğz ederler fakat kendileri de onlardandır. Şüphe ettikleri şeylerde nefislerine galip gelirler de, yakînen bildikleri şeylerde ona mağlup olurlar. Zengin olurlarsa nefislerine uyarlar. Hastalanınca üzülürler. Fakir düştükleri zaman umutlarını keserek gevşerler. Günahla nîmet arasında otlarlar. Sıhhatte oldukları zaman şükretmezler. Başlarına bir belâ geldiği zaman sabretmezler, sanki başkaları ölüme karşı uyarılıyor, sanki, tehdit edilenler, zorlananlar onlar değil de başkaları!

Ey ölümlere hedef olanlar! Ey ölümün elinden kurtulamayacak olanlar! Ey tehlikelere maruz kalanlar! Ey günlerin getirdiklerine hedef olanlar! Ey zamanın ganîmetleri! Ey ölüm mahkûmları! **Ey** afetler içinde kalan çiçek! Ey sorguya çekildiğinde dili tutulacak olanlar! Ey etrafı fitnelerle sarılı olanlar! Ey ibret alınacak hadiselerle arasına perde gerilenler! Gerçeği söylüyorum! Sadece ve sadece kendini bilenler kurtulabilmişlerdir. Helâk olanlar; sadece elinin altındakiler yüzünden mahvolmuşlardır. Allah Teâlâ da bu hususta şöyle buyurmuştur:

«Ey iman edenler! Yakacağı insanlarla taşlar olan cehennemden kendinizi ve ailenizi koruyunuz.»[212]

Allah bizleri ve sizleri, öğütleri dinleyip gereğini ifa eden ve emredildikleri ibadetleri yapan kullarından eylesin.»[213]

Yahya b. Ya'mer'den: Ali b. Ebû Talib (r.a.) halka bir konuşma yaparak Allah'a hamd-ü senâdan sonra da şöyle dedi:

«Ey insanlar! Sizden öncekiler günahlara daldıkları için helâk oldular. Alimleri ve sûfileri onlara mani olmadılar, Allah da onları cezalandırdı. Dikka tedin! Onların başına gelenler gibi sizin başınıza da bir felâket gelmeden önce iyiliği emredin, kötülüğe engel olmak,

---

212 **Tahrîm, 6**

213 **İbn-i Neccâr; Kenz. 8/220; Müntehab, 6/325**

ne rızkı keser ne de eceli yaklaştırır. İyiliği emretmek gökten inen yağmur gibidir. O Allah'ın takdiri üzere, kimisinin elindekini daha bollaştırır, kimisinin de malına, canına veya ailesine bir zarar verir. Sizden birinin malına, canına veya ailesine bir zarar gelir de, bunun aynının başkasının da başına gelmesini istemezse, bu felâket onun için bir zarar değildir. Kötülüğün tesirinde kalmayan müslüman, kötülük anıldığı zaman ürperir. Kötü insanlar, ilk oyunda kazanıp zengin olmayı ve borçlarını ödemeyi uman mağrur kumarbaz gibidirler. İyi müslümanlar dua ettikleri zaman, Allah indinde kendileri için hayırlı olan iki iyilikten birini isterler. Eğer Allah onun için zenginliği muvafık görmüşse birden bire o mal, mülk ve evlâdü iyâl sahibi olur. İki türlü gelir vardır; mal ve evlât dünya geliri, ameli salih ise ahiret geliridir. Allah bunların her ikisini de kulları için bir araya getirmiştir.»

Süfyan b. Uyeyne bu konuşma için şöyle dedi: «Bu güzel konuşmayı Ali b. Ebû Talib'den başka kim yapabilir!»[214]

Yine Yahya'dan gelen bir başka rivayette şu ilâve vardır:

«...Birden bire o, dininden ve yaptığı işlerin sevabından hiç birşey kaybetmeden mal, mülk ve evlâdü iyâl sahibi olur. Eğer Allah ona, ahirette mükâfat vermeyi uygun görmüşse, o daha iyi ve daha ebedîdir. Gelir iki türlüdür: Dünya için gelir, mal ve takvadır. Ahiret geliri ise hayırlı amellerdir.»[215]

Ebû Vâil'den: Ali (r.a.) Kûfe'de halka hitap ediyordu. Onun şunları söylediğini işittim:

«Ey insanlar! Kim fakir görünmeye çalışırsa fakir düşer. Ömrü olan musîbetlere uğrar. Belâlara hazır olmayan belâya uğradığı zaman sabredemez. Bir iş başına geçen kendi menfaatine önem verir. İstişare etmeyen pişman olur.» Konuşmasına şöyle devam etti:

«Neredeyse İslâm'ın adından, Kur'ân'ın da yazısından başka birşey kalmayacak! Bilmeyen, bilmediğini öğrenmekten utanmasın. Kendisine, bilmediği şeyler sorulan da bilmiyorum, demekten utanmasın. Bugün mescidleriniz mamur, fakat kalpleriniz ve bedenleriniz hidayetten mahrum. Şu gökkubbe altında yaşayanların en beterisiniz. Fitne fakihleriniz arasından çıkar ve onlar arasında yayılır.» Bir adam kalkarak:

«Ne zaman? Ya emîrel mü'minîn,» diye sordu. Hz. Ali de şöyle cevap verdi:

---

214 İbn-ü Ebiddünya; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/220; Müntehab 6/326
215 Bidâye 8/8; İbn-ü Ebiddünya

«Hukuk, âdî olanlarınızın eline düştüğü, kötüler, iyi sayıldığı ve saltanat küçüklerinize geçtiği zaman. İşte o zaman işiniz bitmiştir.»[216]

Ali (r.a.) ayağa kalkarak şu konuşmayı yaptı:

«Hamd, varlıkları yoktan var eden, gecenin içinden gündüzleri çıkaran, ölüleri mezarlarından kaldırıp dirilten Allah'a mahsustur. Ben şehadet ederim ki, Allah'dan başka Tanrı yoktur. Yine ben şehadet ederim ki, **Muhammed** Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

Allah'a muhalefetten sakınınız. Kulu kurtaracak olan en üstün vesileler iman, Allah yolunda cihad, insanın tabiatında mevcut olan samimiyet, dinin direği olan namazı kılmak, Allah'ın farz kıldığı zekâtı vermek, Allah'ın azabına karşı bir kalkan olan Ramazan orucunu tutmak, fakirliği gideren ve günahları döken haccı ifa etmek, serveti bollaştıran, ömrü uzatan ve dostların sevgisini kazandıran akrabayı ziyaret, hataları silen, Allah'ın gazabına mani olan gizli verilen sadaka ve fena bir şekilde zuhur edecek ölüme engel olan ve korkudan koruyan iyiliktir.

Allah'ı devamlı zikrediniz. Çünkü zikirlerin en güzeli Allah'ı zikretmektir. Müttekîlere vadedilenleri isteyiniz. Çünkü Allah'ın vadi vaadlerin en doğrusudur. Peygamberinizin yolundan gidiniz. Çünkü o, yolların en efdalidir. O'nun sünnetlerine uyun, çünkü O'nun sünnetleri yolların en şereflisidir. Allah'ın kitabını öğreniniz. Çünkü Allah'ın kitabı sözlerin en değerlisidir. Dini iyi anlayın, çünkü dini iyi anlamak kalpleri parlatır. Kur'ân'ın nûrundan şifa isteyin, çünkü o gönüllerdeki marazlara şifadır. Kur'ân'ı, hakkına riayet ederek okuyunuz, çünkü en güzel haberler ondadır. Kur'ân okunduğu zaman dinleyiniz. Konuşmayınız, umulur ki Allah size merhamet eder. Kur'ân vasıtası ile doğru yolu bulduğunuzda öğrendiklerinizle hidayete daim olasınız. İlmiyle amel etmeyen âlim, bilgisizliğinden dolayı doğru yolu bulamayan günahkâr cahil gibidir. Bana göre, cehaleti içinde bocalayan cahile nisbetle ilmi ile amel etmeyen âlimin vebâli daha büyük ve âlim daha perişandır. Her ikisi de mahvolmuş sapıklardır.

Vehme kapılmayın, şüpheye düşersiniz. Şüpheye düşmeyin sonra küfre gidersiniz. İşin kolayına kaçmayın, sonra gaflete düşersiniz. Haktan gafil olmayın, sonra zararlı çıkarsınız. İhtiyatlı davranırsanız kendinize güveniniz olur, kendinize güveniniz olursa gurura kapılmazsınız. Kendisine karşı en samimi olanlarınız, Rablarına karşı en itaatkâr olanlardır. Kendi kendini en çok aldatanlar, Rablarına en asî olanlardır. Allah'a itaat edenler belâlardan emin ve yaptıklarından müsterihtirler. Allah'a asî olanlar ise her şeyden

---

216 Beyhâki; Kenz. 8/218

korkar, yaptıklarından dolayı da pişman olurlar. Allah'dan her hususta apaçık bilgi ve afiyet isteyiniz. Kalplerde olanların en hayırlısı iman-ı yakîn ve amellerinizde de azîmeti tercih etmek efdaldir. Amellerin sonradan uydurulanları en zararlılarıdır. Çünkü her sonradan uydurulan şey bid'attır. Her yeni şey uyduran bid'atçıdır. Bid'at uyduranlar zarardadırlar. Her bid'at uyduran mutlaka bir sünneti terkeder. Gerçekten aldanmak, bir kimsenin dininde aldanmasıdır. Aldanan kendisini zarara sokmuştur. Riya, Allah'a bir nevî şirk koşmaktır. Samimiyet, amelin kabulüne delil ve imanın bir icabıdır. Eğlence meclislerine devam etmek Kur'ân'ın emirlerini unutturur. Oralara şeytan gelir ve insanı her türlü taşkınlığa sevk eder. Kadınlarla oturup kalkmak kalbi bozar, gözleri de şeytanın tuzağı olan kadınlara bakmaktan ayırmaz. Allah'a verdiğiniz sözde durunuz. Zira Allah, verdiği sözde duranlarla beraberdir. Yalandan kaçınınız. Çünkü yalanla iman bir arada durmaz. Doğruluk, kurtuluş ve şeref vesilesidir. Yalan ise insanı tehlikeden tehlikeye atar. Hakkı söyleyin ki, onunla tanınasınız. Doğru söz mucibince amel edin ki, doğru söyleyenler zümresinden olasınız.

Emanetleri emin bulduklarınıza veriniz. Sizi unutan dostları ziyaret edin. Size dargın olanları, siz fedakârlık göstererek ziyaret ediniz. Verdiğiniz sözde durunuz. Karar mevkiinde olduğunuz zaman adaletli olunuz. Atalarınızla övünmeyiniz. Birbirinize lâkap takmayınız. Birbirinizle alay etmeyiniz. Birbirinize buğzetmeyiniz. Zayıflara, zulme uğrayanlara, kimsesizlere, Allah yolunda olanlara, yolculara, yoksullara ve kölelere yardım ediniz. Dul ve yetimlere acıyınız. Birbirinize selâm veriniz. Verilen bir selâma ya aynı şekilde, yahut da daha güzel bir şekilde mukabele ediniz.

İyilikte ve takvada yardımlaşınız. Günahta ve düşmanlıkta yardımlaşmayınız. Allah'ın emirlerine muhalefetten korkunuz. Çünkü onun azabı şiddetlidir.»[217]

Misafirlere ikramda bulununuz. Komşularınıza iyilik ediniz. Hastaları ziyaret ediniz. Cenazelere katılınız. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olunuz.

Dünya yüz çevirdi, veda etmek üzere. Ahiret ise sizi karşılamak üzere. Bugün hazırlanma günüdür, yarın müsabaka var. Kazanan cennete, kaybeden cehenneme girecek.

Arkasında, sizi hemen isteyen ecelin bulunduğu, arzu ve istekler âlemindesiniz. Eceli gelmeden, bu hazırlık dünyasında Allah rızası için samimiyetle amel edenler, amelini en güzel şekilde yapmış

---

217 **Mâide, 2**

ve arzusuna da kavuşmuş olurlar. Amellerinde kusur edenler, zarar etmiş, arzusuna ulaşamamış ve üstelik de arzuları kendilerine zarar vermiş olur. İyi ve kötü günlerinizde Allah rızası için amel ediniz. İyi günlerinizde Allah'a şükrediniz, kötü günlerinizi de hatırlayınız. Çünkü Allah Teâlâ müslümanlara akıbetlerinin iyi olacağını ve şükredenlerin nîmetlerini arttıracağını bildirdi. Ben, cennet gibi, talipleri uyuyan bir yer görmedim. Cehennem gibi de, girmek istemiyenlerin gaflet içinde olduğu bir yer görmedim. Gizli olan her şeyin açığa çıktığı büyük günahların toplandığı bir gün için kazanılandan daha büyük kazanç görmedim. Hakkın fayda vermediği kimseler bâtılın zararını görürler. Doğru yolu bulamayanlar sapıklığa meylederler. İman-ı yakîn'in fayda vermediği kimseyi şüphe zarara uğratır. Elindekinden faydalanmayana elinde olmayan hiç fayda vermez. Sizler göçle emredildiniz, azık hazırlamalısınız. Sizin namınıza iki şeyden korkuyorum: Tûl-i emel sahibi olmanız ve nefsinize uymanız. Çünkü tûl-i emel sahibi olmak, âhireti unutturur, nefse uymak ise hakikatten uzaklaştırır. Dünya tasını tarağını toplamış gidiyor, ahiret ise bize doğru geliyor. Her ikisinin de evlâtları vardır. Gücünüz yeterse siz, ahiretin evlâdı olunuz, dünyanın evlâdı olmayınız. Bugün amel günüdür, hesap yoktur. Yarın ise yapılanların hesabı sorulur, orada da amel yoktur.»[218]

Ebû Hayre'den: Kûfe'ye kadar Hz. Ali'ye arkadaşlık yaptım. Oraya varınca minbere çıkarak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«— Peygamberinizin ehl-i beyti aranıza gelse ne yaparsınız?» oradakiler:

«— Onlar için her şey yaparız,» dediler. Bunun üzerine Hz. Ali şöyle dedi:

«— Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, onlar aranıza gelecek, siz çıkıp onları öldüreceksiniz.» Daha sonra şu mısraları okudu:

Onları aldatarak çağırdılar ve yalnız bıraktılar.

Davetlerine icabet ediniz, yoksa sizin için ne kurtuluş vardır, ne özrünüz kabul edilir.[219]

İbrahim Et-Teymî babasından naklediyor: **Ali** (r.a.) bize hitap ederek şöyle dedi:

«Kim bende, Allah'ın kitabı (Kur'ân) ve şu sayfalardan başka

---

218 **Bidâye, 7/30**
219 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid, 9/191**

okuduğum bir şeyin olduğunu iddia ederse yalan söylemiş olur.[220] Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur. Ayrdan Sevre[221] kadar Medine de Harem sayılır. Kim orada bir cinayet işler veya suçluyu saklarsa Allah'ın meleklerin ve bütün insanların lâneti onun üzerine olsun. Kıyâmete kadar Allah bunların ne tevbesini, ne de fidyesini kabul etsin. Kim kendisini, babasından başkasına veya efendisinden başkasına nisbet ederse, Allah'ın meleklerin ve bütün insanların lâneti onun da üzerine olsun. Kıyâmete kadar Allah, onun ne tevbesini, ne de fidyesini kabul etsin. Müslümanların hepsinin hakları eşit değerdedir. Onların haklarını korumak hususunda hiçbir fark gözetilmez.[222]

İbrahim En-Nehaî'den: **Alkame b. Kays** bu minbere vurarak şöyle dedi: **Ali** (r.a.) bu minberin üzerinden bize hitap etti. Allah'a hamd etti, onu övdü ve hatırlatılması gerekenleri bize hatırlatarak şöyle dedi:

«Rasûlullah'dan (s.a.v.) sonra insanların en hayırlısı **Ebû Bekir** (r.a.) ve **Ömer** (r.a.)'dır. Onlardan sonra, hükmünü Allah'ın takdir edeceği bazı hadiseler oldu.»[223]

Ebû Cühayfe'den: **Ali** (r.a.) minbere çıkarak Allah'a hamdetti, onu övdü ve Rasûlullah'a (s.a.v.) salâtü selâmdan sonra şöyle dedi:

«Peygamberlerinden sonra bu ümmetin en hayırlısı **Ebû Bekir** (r.a.) ikincisi de **Ömer** (r.a.)'dır. Allah hayrını sevdiklerine verir.»[224]

Alkame'den: **Ali** (r.a.) bize hitap ederek Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Duyduğuma göre bazıları beni **Ebû Bekir** (r.a.) ve **Ömer**'den (r.a.) daha üstün tutuyorlarmış. Eğer daha önce bunu yasaklamış olsaydım, şimdi onları mutlaka cezalandırırdım. Fakat, haber vermeden cezalandırmak istemiyorum. Bundan sonra, kim bu konuda birşey söylerse iftira etmiş olur. Müfteriye ne ceza verilirse ona da aynı ceza verilir. Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra insanların en hayırlısı **Ebû Bekir** (r.a.) sonra da **Ömer** (r.a.)'dır. Onlardan sonra hükmünü Allah'ın takdir edeceği bazı olaylar oldu.»[225]

Zeyd b. Vehb'den: **Hz. Ali**'nin hilâfeti zamanında **Süveyd b. Gafele** huzuruna girerek şöyle dedi:

---

220 Bu sayfada, deveden verilecek diyet, zekât ile yaralama ve yaralanma ile ilgili bazı hükümler vardı.
221 Ayr ve Sevr, Medine, civarında iki dağın isimleridir.
222 Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/81
223 Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/127
224 Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/106
225 İbn-ü Ebî Âsım; İbn-ü Şahin; Le'lekâî, Sünne; İsfahânî; Hucce; İbn-ü Asâkir

«— Ey mü'minlerin emîri! Bir guruba rastladım. Hz. Ebû Bekir'le Hz. Ömer'e hak etmedikleri bazı sözler söylüyorlardı.» Bunun üzerine Hz. Ali hemen kalktı, minbere çıkarak şu konuşmayı yaptı:

«Tohumları yeşerten ve canlıları yaratan Allah'a yemin ederim ki, o ikisini sadece fazîletli mü'minler sever. Ve onlara sadece dinden çıkan bedbahtlar buğzeder. Onları sevmek, Allah'a yaklaşma vesilesidir. Ne oluyor da, bazıları Rasûlullah'ın (s.a.v.) kardeşlerini, vezirlerini, samimi arkadaşlarını, Kureyş'in ileri gelenlerini ve müslümanların büyüklerini çekiştiriyorlar? Bazılarının onları fena olarak anmalarını ben tasvip etmiyorum. Onlar cezalarını görecekler.»[226]

Ali b. Hüseyin'den: Hz. Ali, Sıffîn harbinden döndükten sonra, Haşim oğullarından bir genç ona:

«— Ey mü'minlerin emîri! Sen cumalarda, Allah'ım! Hulefa-i Raşidin'i düzelttiğin gibi bizi de düzelt, diye dua ediyorsun. Hulefa-i Raşidin kimlerdir?» dedi. Bunun üzerine Hz. Ali'nin gözleri yaşla doldu, sonra da şöyle dedi:

«— Ebû Bekir (r.a.) ve Ömer (r.a.)'dır. O ikisi hidayet önderi, İslâm'ın ileri gelenleri ve Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra kendileri vasıtası ile doğru yola kavuşanlardır. Kim, o ikisine uyarsa dosdoğru yola girmiş olur. O ikisine uyanlar doğru yolu bulmuşlardır. Kim onların yaptıklarına sarılırsa, o Allah'ın taraftarlarındandır. Allah'ın taraftarları ise kurtuluşa erenlerin tâ kendileridir.»[227]

Benî Temim'den Şeyh naklediyor: Ali (r.a.) bize bir konuşma yaparak şöyle dedi:

«Öyle kötü zamanlar gelecek ki, zengin elindekini sıkacak, kimseye yardım etmeyecek. Halbuki Allah onlara böyle emretmedi. Aziz ve celîl olan Allah şöyle buyuruyor:

«Birbirinize ikramı unutmayın.»[227/*] Kötüler ayaklanacak, iyiler zelil düşürülecek, eldekileri, ucuza satmak, alınacakları da yüksek fiatla almak mecburiyetinde bırakacaklar. Halbuki Rasûlullah (s.a.v.) insanların elindekileri ucuza satmak, alacaklarını da yüksek fiatla almak mecburiyetinde bırakılmalarını, ele geçmesi mümkün olmayanı satmayı ve ağacındaki meyvayı yenecek hale gelmeden satmayı yasak etmiştir.»[228]

---

226 Müntehab, 4/443 ve 446 Bk. Müslümanlık, 3/35
227 Le'lekâî; Ebû Talib El İşarî; Nasr Hücce; Müntehab, 4/444
227* Bakara, 237
228 Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/116

Abdurrahman b. Avf'ın azatlısı **Ebû Ubeyd'den**:

Ali (r.a.) ile bir bayramda beraberdim. Hutbeden önce, ezansız ve kaametsiz olarak namazı kıldırdı. Sonra hutbeyi okuyarak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.) kurban etlerinizi üç günden fazla bekletmenizi yasak etmişti. Onun için, kurban etlerinizi üç günden fazla bekletmeyiniz.»[229]

Rib'î b. Hıraş Hz. Ali'nin bir konuşmasında şöyle dediğini işittiğini söylüyor:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Bana yalan isnat etmeyiniz. Benim adıma yalan söyleyen cehenneme girer.»[230]

Ebû Abdurrahman Es-Sülemî'den: Ali (r.a.) bir konuşmasında şöyle dedi:

«Ey insanlar! İster evli, isterse bekâr olsunlar, kölelerinize şer'î cezaları tatbik ediniz. Çünkü, Rasûlullah'ın (s.a.v.) bir cariyesi zina etmişti. Hz. Peygamber bunun recmedilmesi için bana emir verdi. Vardım, bir de baktım ki, cariye son nefesinde. Cezayı tatbik edersem, onun öleceğinden korktum. Hemen Rasûlullah'a (s.a.v.) gelip durumu haber verdim. Hz. Peygamber de iyi yapmışsın, buyurdu.»[231]

Abdullah b. Seb'dan: Ali (r.a.) bir konuşmasında şöyle dedi:

«Tohumları yeşerten, canlıları yaratan Allah'a yemin ederim ki, başıma vurulacak ve akan kanla sakalım ıslanacak!» Halk:

«— Kim vurcak? Bize bildir, kökünü kazıyayım!» dediler. **Hz. Ali** şöyle devam etti:

«— Sakın katilimden başkasını öldürmeyin!» yine halk:

«— Mademki öldürüleceğini biliyorsun, yerine bir halife tâyin et,» dediler. **Hz. Ali**:

«— Hayır, sizi Rasûlullah'ın (s.a.v.) bıraktığı şeylere (kitap ve sünnete) bırakacağım,» dedi.[232]

Amr b. Alâ naklediyor: **Ali** (r.a.) bir konuşmasında şöyle dedi:

«Ey insanlar! Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, mallarınızdan (Beytül Mal'dan) şu şişeden başka (gömleğinin yeninden içinde koku olan bir şişe çıkararak) ne az, ne çok hiç birşey almadım. Bunu da bana bir vali hediye etmişti.»[233]

Umeyr b. Abdülmelik naklediyor: **Ali b. Ebû Talib** (r.a.) **Kûfe** minberinden bize hitap ederek şöyle dedi:

---

229 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/141**
230 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/150; Tayalisî, sh. 17**
231 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/156**
232 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/156**
233 **Abdürrezzâk; Müntehab, 5/54**

«Eğer, Rasûlullah'a (s.a.v.) ben birşey sormazsam, söze o başlardı. Eğer, ben birşey sorarsam anlatırdı. O bir defasında azîz ve celîl olan Rabbinden şöyle bir hadîs-i kutsî nakletti: Rabbim şöyle buyuruyor:

Arşımdan yüceyim. Bir hane halkı olsun, köy halkı olsun, veya bir vaha halkı olsun, benim istemediğim isyan üzere olup da, sonradan dönüp (istediğim bir hal olan) itaat üzere olurlarsa, ben de onların istemediği azabımdan, onların hoşlandığı rahmetime dönerim. Yine bir aile halkı olsun, köy halkı olsun veya bir vaha halkı olsun, benim sevdiğim bana itaat üzere iken, sonradan isyana dönerlerse, ben de rahmetimden, gazabıma dönerim.»[234]

---

234 **İbn-ü Merdeveyh; Kenz. 8/203**

MÜ'MİNLERİN EMİRİ HASAN b. ALİ'NİN KONUŞMALARI

Hübeyre'den : Ali b. Ebû Talib şehit edildikten sonra, Hasan b. Ali (r.a.) kalkarak, minbere çıktı ve şu konuşmayı yaptı :

«Ey insanlar! Öncekilerin derece bakımından geçemediği, sonra gelenlerin derecesine ulaşamayacağı biri, bu gece ruhunu teslim etti. Rasûlullah (s.a.v.) onu bir yere gönderdiği zaman hemen, sağına Cebrail soluna da Mikâil (a.s.) geçer, Allah ona zaferi müyesser kılıncaya kadar onu bırakmazlardı.

O, yediyüz dirhemden başka birşey bırakmadı. Onunla da bir hizmetçi tutmak istiyordu. Onun ruhu, Meryem oğlu İsa'nın ruhunun göğe çıkarıldığı, Ramazan'ın yirmiyedinci gecesi olan bu gece kabzedildi.»[235]

Başka bir rivayette de şu ilâve vardır :

«O, ne altınlar, ne de gümüşler bıraktı. Sadece maaşından artırdığı yediyüz dirhem bıraktı.»[236]

İbn-ü Asâkir'den : Ali (r.a.) şehit edildiği zaman, Hz. Hasan (r.a.) kalkarak bir konuşma yaptı. Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi :

«Kur'ân'ın nazil olduğu bir gece olan bu gece, birini öldürdünüz. Meryem oğlu İsa (a.s.) bu gece göğe çıkarıldı. Musâ (a.s.)'ın yanındaki genç Yûşa b. Nûn bu gece öldürüldü. İsrail oğulları Allah tarafından bu gece affedildiler.»[237]

Başka bir rivayette şu ilâve vardır :

«...Beni tanıyan tanıyor. Kim beni tanımıyorsa, ben Muhammed'in (s.a.v.) torunu Hasan'ım.» Sonra şu âyeti okudu : «Atalarım İbrahim, İshak ve Ya'kub'un dinine uydum. Allah'a herhangi bir şeyi ortak koşmamız, bizim için doğru olmaz. Bu, bize ve insanlara Allah'ın lûtfu inayetindendir. Fakat insanların çoğu buna şükretmezler.»[238]

---

235 İbn-ü Sa'd, 3/38
236 Hılye, 1/65; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/199
237 Ebû Ya'lâ; İbn-ü Asâkir; Müntehab 5/61
238 Yûsuf, 38

Daha sonra konuşmasına şöyle devam etti:

«Ben, müjdecinin torunuyum. Ben, tehlikeleri insanlara haber verenin torunuyum. Ben, Peygamberin torunuyum. Ben, etrafı aydınlatan kandilin torunuyum. Ben, âlemlere rahmet olarak gönderilen bir kimsenin torunuyum. Ben Allah'ın kendilerinden her türlü günah ve vesveseyi kaldırıp, tertemiz kıldığı Ehl-i Beyt'tenim. Ben, Allah'ın sevilmesini ve korunmasını farz kıldığı Ehl-i Beyt'tenim. Allah (c.c.) Muhammed (s.a.v.)'a indirdiğinde (Kur'ân'da) şöyle buyurmuştur: **«Ben tebliğime karşı, akrabalarıma sevgiden başka hiçbir şey istemiyorum.»**[239]

Bir diğer rivayette de şu ilâve vardır: «...Savaş kızıştığı sırada, Cibril (a.s.) sağında savaşıyordu. Bu olay, Ramazanın onbirinde idi.»[240]

Ebûttufeyl'den gelen bir rivayette ise şöyle bir ilâve daha vardır: «Ben, evlerine Cebrâil'in gelip gittiği Ehl-i Beyt'tenim. **Kim bir iyilik yaparsa, biz onun bu iyiliğin arttırırız.**[241] Buradaki iyilik, biz Ehl-i Beyt'e sevgidir.»[242]

Ebû Cemîle'den: Ali (r.a.) şehit edildiği zaman yerine, oğlu Hasan (r.a.) halife seçildi.

Hz. Ali, namaz kıldırırken, bir adam hemen üzerine atılarak onu hançeri ile omuzundan yaraladı. Bu yara yüzünden aylarca hasta yattı.

Hz. Hasan halife seçildikten sonra kalkarak, minbere çıktı ve şu konuşmayı yaptı:

«Iraklılar! Bize muhalefet ederken Allah'dan korkunuz. Çünkü biz sizlerin idarecileriniz ve misafirleriniziz. Aziz ve celil olan Allah'ın haklarında şöyle buyurduğu Ehl-i Beyt'teniz: **Ey Ehl-i Beyt! Allah, günahlarınızı affedip sizi, tertemiz yapmak ister.»**[243]

Hz. Hasan (r.a.) bu konuşmasını yaparken mescidde ağlamayan kalmadı.[244]

---

239 Taberânî; İbn-ü Sa'd; Ebû Ya'lâ; Mecme'uz-Zevaid, 9/146 ;Taberânî, Evsat, Kebîr, Şûra, 23
240 Bezzâr; Taberânî; Kebîr; Müsned-i Ahmed b. Hanbel
241 Şûra, 23
242 Müstedrek, 3/172
243 Taberânî; Ahbâb, 33
244 Mecme'uz-Zevaid, 9/172

Ebû Cemîle'den gelen başka bir rivayette şöyledir: «Hz. Hasan (r.a.) konuşurken, mescidde bulunan herkes hıçkıra, hıçkıra ağlıyordu.»[245]

Şa'bî'den: Hz. Hasan (r.a.), Nahîle'de Muaviye (r.a.) ile anlaşma yaptığında ben de orada idim. Anlaşma yapıldıktan sonra Muaviye (r.a.) Hasan'a (r.a.):

«— Mademki bu iş oldu kalk, bir konuşma yap. Halifeliği bana bıraktığını haber ver,» dedi. Bunun üzerine Hasan (r.a.) kalkarak minbere çıktı, Allah'a hamd-ü senâdan sonra kulaklarımla duyduğum şu konuşmayı yaptı:

«En akıllı kimse takva sahibi olandır. En ahmak ise, fitne ve fesat çıkaranlardır. Muaviye ile aramızdaki ihtilâfa gelince: Hilâfet benim hakkım ise, ümmet-i Muhammed'in iyiliği ve kanlarının dökülmemesi için onu Muaviye'ye bırakıyorum. Eğer benden daha lâyık birinin hakkı ise, ben zaten onu bırakmış durumdayım. Bilmiyorum, bu hilâfet belki sizin için bir fitne ve fesat olur, belki de bir müddet ondan menfaat temin edersiniz.»[246]

Başka bir rivayette şu ilâve vardır: «...Söyleyeceklerim bu kadar. Kendim ve sizler için Allah'dan af dilerim.»[247]

Yine başka bir rivayette de şu ilâve vardır:

«...Ey insanlar! Allah, atalarımız vasıtası ile sizlere hidayet verdi. Bizim vasıtamızla da kanlarınızın dökülmesini önledi. Bu, bir müddet böyle devam edecek. Fakat, dünya devamlı el değiştiriyor. Cenab-ı Allah Peygamberine şöyle buyurmuştur: **«Bilmiyorum, belki o sizin için bir fitne ve fesat vesilesi olur, belki de bir müddet ondan faydalanırsınız.»**[248]

---

245 İbn-ü Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesîr, 3/486
246 Taberânî; Kabîr; Mecme'uz-Zevaid, 4/208
247 Müstedrek, 3/175; Beyhakî, 8/173
248 Tarih-ü İbn-i Cerîr, 4/124; Enbiya, 111

ASHABTAN DİĞERLERİNİN KONUŞAMALARI

Muaviye b. Ebû Süfyan'ın Konuşmaları:

Muhammed b. Kâ'b el Kurazî'den: Muaviye b. Ebû Süfyan Medine'de konuşurken şunları söyledi:

«Ey insanlar! Allah'ın verdiğine kimse engel olamaz. Engel olduğuna da kimse veremez. Hiçbir güç, onun gücünün önüne geçemez. Allah kim için hayır dilemişse onu, dinde fakîh yapar. Bu kütük (minber) üzerinde, bu sözleri Rasûlullah'dan (s.a.v.) bizzat işittim.»[249]

Muhammed b. Abdurrahman'dan: Muaviye'nin (r.a.) şöyle bir konuşmasını dinledim:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: Allah kim için hayır dilerse, onu dinde fakîh yapar. Ben sadece malları taksim ediyorum. Veren Allah'dır. Kıyâmete kadar bu ümmete Allah'ın emirlerine uydukları müddetçe muhalifleri zarar veremezler.»[250]

Umeyr b. Hâni'den: Muaviye b. Süfyan müslümanlara hitaben şunları söyledi:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: Ümmetimden bir gurup Allah'ın emri üzere hareket eder. Muhalif olanlar onları ne zelîl edebilirler, ne de onlara bir zarar verebilirler. Onlar bu hal üzere iken kıyâmet kopar.»

Başka bir rivayette de: «...İnsanlar, onların emirleri altında iken...» denilmektedir.

Daha sonra **Umeyr b. Hâni,** şöyle devam etti: **«Mâlik b. Yehâmir** kalkarak, **Muaz b. Cebel'in** (r.a.), Allah'ın emri üzere hareket eden bu gurubun **Şam'**da olduğunu söylediğini, duydum dedi.»[251]

Yunus b. Celîs ül-Cenedî'den gelen rivayette şu ilâve vardır:

«...Sonra şu âyeti delil getirerek ondan bir hüküm çıkarmak istedi: **Ya İsâ! Seni öldürecek olan, onlar değil, benim. Seni kendime yükseltip kaldıracak, seni küfredenlerin içinden kurtarıp terte-**

---

249 **İbn-ü Abdil Ber, Cami-u Beyan'il İlm, 1/20**
250 **İbn-ü Abdil Ber, Cami-u Beyan'il İlm 1/20**
251 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Ebû Ya'lâ; Ya'kub b. Süfyan**

miz çıkaracak ve sana tabi olanları kıyâmet gününe kadar küfredenlerin üstünde tutacak olan da yine benim.»[252]

Mekhûl'den : Muaviye minberde konuşurken şöyle dedi :

«Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle dediğini işittim : İlim, öğrenmekle elde edilir. Fıkıh, çalışıp çabalamakla öğrenilir. Allah, kim için hayır dilerse onu, dinde fakîh kılar .Allah'dan, sadece onun âlim kulları korkarlar. Ümmetimden bir gurup doğru yolda devam edecek. Bunlar diğerlerini emirleri altına alırlar. Muhaliflerine aldırmazlar. Kendilerine karşı gelenleri de önemsemezler. Onlar bu halde iken kıyâmet kopar.»[253]

Abdullah b. Zübeyr'in Konuşmaları :

Muhammed b. Abdullah Essekafî'den : Hac mevsiminde **İbn-ü Zübeyr'in** bir hutbesini dinledim. **Terviye** gününden bir gün önce, ihramlı olarak o dışarı çıkıncaya kadar, onun gibi yakışıklı, kâmil bir adam görmemiştik. O dışarı çıkarken :

«İşte mü'minlerin emîri!» dediler. Hemen minbere çıktı. Üzerinde iki kat, beyaz elbise vardı. Halka selâm verdi. Halk selâmını alınca, o güne kadar hiç duymadığım güzellikle bir telbiyede bulundu. Allah'a hamdedip, onu övdükten sonra şöyle dedi :

«Sizler, çeşitli ülkelerden Allah'ın evine heyetler halinde geldiniz. Allah, elçilerine ikram eder. Her kim Allah katında olanlara talip ise Allah, isteyeni boş çevirmez. Sözlerinizi hareketlerinizle doğrulayınız. Çünkü, söz hareketle değer kazanır. Niyet, kalbin niyetidir. Böyle günlerde Allah'a yalvarmayı ihmal etmeyiniz. Çünkü, böyle günlerde günahlar affedilir. Sizler, çeşitli ülkelerden buraya ne ticaret için ne servet kazanmak için ne de dünyevî bir menfaat için geldiniz.» Sonra telbiyede bulundu. Halk da onu takip etti. Uzun uzun konuştuktan sonra şöyle devam etti :

«Benim esas anlatmak istediğim şudur : Azîz ve celîl olan Allah Kur'ân-ı Kerîm'inde şöyle buyuruyor : **«Hac, belli aylarda yapılır.»** Bu aylar, Şevval, Zilka'de ve Zilhicce'nin ilk on günüdür. **«Kendisine hac farz olup da, o aylarda hacceden kimseler, karılarına yaklaşamazlar. Kötü söz söyleyemezler, kavga edemezler.»** Buradaki «kadınlara yaklaşmak»dan maksat cima etmek, «kötü söz»den maksat küfür etmek, «kavga»dan maksatta gösteriş yapmaktır. **«Siz ne hayır yaparsanız, Allah onu bilir. Ahiret için azık hazırlayınız. Azık-**

---

252 İbn-ü Asâkir, Âl-i İmrân, 55
253 İbn-ü Asâkir; Kenz. 7/130.

ların en hayırlısı da takvadır.»[253/a] Azîz ve celîl olan Allah yine şöyle buyuruyor: **«Hac mevsiminde; ticaret yaparak Rabbinizden rızık istemeniz günah değildir.»** Yani, hacca gidenlerin ticaret yapmaları helâldir. **«Arafat'dan, seller gibi boşanıp aktığınız zaman»** Arafat, hacı adaylarının güneş batıncaya kadar vakfe yapıp, ayrıldıkları yerdir. **«Hemen, Meş'ar-i Haram'ın yanında Allah'ı zikredin.»** Meş'ar-i Haram vakfenin yapıldığı dağdır, yani Müzdelife'dir. **«O, size nasıl hidayet ettiyse, siz de onu öylece anın. Bilirsiniz ki sizler, bundan önce iyice sapıktınız.»**[253/b] Bu ifade herkes için değildir. Buranın eski halkı, **Cem'den** gelirken, diğer insanlar da **Arafat'dan** gelirdi. Allah onların bu şekilde yapmalarını istemediği için şu âyeti inzal etti: **«Sonra, insanların döndüğü yerden siz de dönün.»** Yani, hac ibadetlerini yapmaya kurbanlarınızı kestiğiniz yere dönün. **«Allah'dan günahlarınızı mağfiret buyurmasını isteyin. Çünkü Allah, çok yargılayıcı ve hakkıyla esirgeyicidir.»**[253/c] Cahiliye devrinde araplar haclarını yaptıktan sonra, babaları ile öğünmeye başlarlardı. Bunun üzerine azîz ve celîl olan Allah şu âyeti inzâl buyurdu: **«Hep beraber Arafat'dan döner dönmez, hemen babalarınızı andığınız gibi veya daha fazla Allah'ı zikrediniz. Kim, Yarabbi bize nasibimizi dünyadan ver, derse artık ahirette onun nasibi yoktur. Kim de, ya Rabbi bize dünyada ve ahirette nasib ver, bizi cehennemden koru, derse, işte onların hem dünyada, hem de ahirette kazandıklarından nasipleri vardır. Allah, hesapları süratle görendir.»**[253/d] Burada dünya ve ahirette nasip isteyenler, daha dünyada iken, hem dünya hem de ahiret için çalışanlardır. **«Bir de sayılı günlerde Allah'ı zikredin.»** Buradaki sayılı günlerden maksat, teşrik günleridir. Yani, arefe sabahından, Zilhicce'nin onüçüncü gününün sabahına kadar olan günlerdir. O günlerde Allah, tesbih ederek, tekbir ve kelime-i tevhid getirerek, hamdederek ta'zim ederek zikredilir.» Daha sonra **Abdullah b. Zübeyr,** ihrama girilecek yerleri tekrarlayarak şöyle dedi: **«Medine'lilerin mîkadı Zülhuleyfe, Irak'lıların mîkadı Akîk, Necid ve Taiflilerin mîkadı Karn, Yemenli'lerin mîkadı ise Yememlem'dir.»** Bundan sonra da ehl-i kitaptan kâfir olanlara şöyle beddua etti: «Allahım, senin âyetlerini inkâr eden, peygamberini yalanlayan ve senin yolunda yürüyenlere engel olan ehl-i kitaba azap et! Allahım onlara azap et! Kalplerini, günahkâr kadınların kalpleri gibi yap...»

253[a] Bakara, 197
253[b] Bakara, 198
253[c] Bakara, 199
253[d] Bakara, 200-202

Devamla şöyle dedi: «Şurada bir kısım insanlar görüyorum. Allah, gözleri gibi, onların kalplerini de köreltmiştir. Bunlar, Horasan'dan hacca niyetle gelenlere, olmayacak şeyleri yapmaları için fetva veriyorlar. Gelen kimseye:

«— Hacca olan niyetini umreye çevir, sonra da, buradan itibaren hacca niyet et,» diyorlar.

Allah'a yemin ederim ki, bunlar ancak ihsarlı olana caizdir. Başkaları böyle hareket edemezler.»

Abdullah b. Zübeyr Lebbeyk dedi, müslümanlar da **Lebbeyk**, dediler. Ben, o günkü kadar müslümanların ağladığına hiç şahit olmamıştım.

Hişam b. Urve'den:

Abdullah b. Zübeyr bir konuşmasında şöyle dedi:

«Kesinlikle bilmiş olun ki **Batn-ı Urene'nin**[254] dışında **Arafat'ın** her yerinde vakfeye durulur. Yine şunu da bilin ki, **Batn-ı Muhassır'ın**[255] dışında da bütün **Müzdelife** mevkıf, yani vakfe yapılacak yerdir.»[256]

Sa'düssa'dil Ensarî'nin torunu **Abbas b. Sehl'den: Abdullah b. Zübeyr'in Mekke** minberi üzerindeki bir konuşmasını dinledim. Şöyle söylüyordu:

«Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Âdem oğluna bir vadi dolusu altın verilse, o ikincisini de ister. İki vadi dolusu verilse bir üçüncüsünü ister. Âdem oğlunun karnını topraktan başkası doyuramaz. Tevbe edenlerin tevbesini Allah kabul eder.»[257]

Ata b. Ebî Rebah'dan: Abdullah b. Zübeyr bize yaptığı bir konuşmasında şöyle dedi:

«Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **Mescid-i Haram** müstesna, benim bu mescidimde kılınan bir rek'at namaz, diğerlerinde kılınan bin rek'at namazdan daha efdaldir. **Mescid-i Haram'da** kılınan bir rek'at namaz ise, benim mescidimde kılınandan yüz kat daha efdaldir.» Demek ki, **Mescid-i Haram'da** kılınan bir rek'at namaz, diğer mescidlerde kılınan bir rek'at namazdan yüzbin kat daha efdaldir.

Abdullah b. Zübeyr'in bu sözleri üzerine ben:

«— **Ebû Muhammed!** Bu efdaliyyet sadece **Mescid-i Haram'da** kılınan namazlar için mi, yoksa **Harem-i Şerif'de** kılınan bütün namazlara da şamil mi?» diye sordum. O:

---

254 Batn-ı Urene, Arafat dağında bir vadinin adıdır. Burada vakfe yapılmaz.
255 Batn-ı Muhassir, Müzdelife yakınlarında bir vadinin adıdır. Burada da vakfe yapmak caiz değildir.
256 Tefsir-ü İbn-i Cerir, 2/168
257 Hılye, 1/337

«— Harem-i Şerif'in her tarafında kılınan namazlar için durum aynıdır. Çünkü Harem-i Şerif'in her tarafı mesciddir.»[258]

Abdullah b. Zübeyr'in azatlısı Vehb b. Keysân'dan: Bayramda **Abdullah b.** Zübeyr'in hutbesini dinledim. Hutbeden önce namaz kıldırdı. Sonra da kalkarak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Hutbe ve bayram namazı, her ikisi de Cenab-ı Allah'ın bir emri ve Rasûlullah'ın (s.a.v.) da sünnetidir.»[259]

Sabit'den: **İbn-ü Zübeyr'i** konuşma yaparken dinledim, şöyle dedi:

«**Muhammed** (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Dünyada ipek elbise giyenler ahirette giyemezler.»[260]

Ebû Zübeyr'den: **Abdullah b. Zübeyr'i** bu minber üzerinde konuşurken dinledim. Şöyle söylüyordu:

«Rasûlullah (s.a.v.) namazın (veya namazların) sonunda selâm verdiği zaman şöyle derdi: **Lâ ilâhe illâllahü vahdehû lâ şerîke leh. Lehülmülkü ve lehü-l hamdü ve hüve alâ külli şey'in kadîr. Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh, velâ na'büdü illâ iyyah. Ehlün-ni'meti, vel fadli, vessenail hasen. Lâ ilâhe illâllahü muhlisîne lehüddîne, velev kerihel kâfirûn.**»[261]

Süveyr'den: **Abdullah b. Zübeyr'in** minberde yaptığı bir konuşmasını dinledim. Şöyle söyledi:

«Bu aşûre günüdür, (Muharremin 10. günü). Onda oruç tutunuz. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) aşûre günlerinde oruç tutmayı emretti.»[262]

Gülsüm b. Cebr'den: **İbn-ü Zübeyr** bize şöyle bir hitabede bulundu:

«**Ey Mekkeliler!** Duyduğuma göre, Kureyş'den bazıları nerdşîr denen (bir nevî tavla) bir oyun oynuyorlarmış. Halbuki Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **Ey iman edenler! İçki, kumar, tapınmak için taş dikmek ve oklarla fala bakmak şeytanın yaptığı kötü amellerdendir. Derhal bunlardan kaçının ki, felâha eresiniz.**»[263]

---

258 **Tayâlisî, sh. 195**
259 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 4/4**
260 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 4/5**
261 Mânası: Her bakımdan tek ve ortağı olmayan Allah'dan başka ilâh yoktur. Mülk O'nundur. Hamd O'na mahsustur. O her şeye kadîrdir. Allah'dan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur. Biz sadece ona ibadet ederiz. Nîmeti ve fazileti veren O'dur. O, en güzel övgüye lâyıktır. Allah'dan başka ilâh yoktur. Kâfirlerin hoşuna gitmese de Hak Din O'nun dinidir. O'na kulluk ederiz.
262 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 4/6**
263 **Mâide, 90**

Allah'a yemin ederim ki, oyun oynadı diye bana getirilenleri saçlarını kesmek ve elbisesini soymak sureti ile cezalandırırım. Üzerinden çıkarttığım elbiselerini de kendini yakalayıp bana getirene veririm.»[264]

Abdullah b. Mes'ud'un Konuşmaları:

Ebûdderdâ (r.a.)'dan: **Rasûlullah** (s.a.v.) kısa bir konuşma yaptı. Konuşmasını bitirdikten sonra da:

«— **Ebû Bekir**, kalk, bir konuşma yap!» buyurdu. Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) Hz. Peygamberinkinden daha kısa bir konuşma yaptı. Konuşma bittikten sonra Hz. Peygamber **Ömer**'e:

«— **Ömer** kalk! Bir konuşma da sen yap,» diye emretti. **Ömer** (r.a.) konuşmasını Hz. Peygamber ve Hz. **Ebû Bekir**'inkinden de daha kısa yaptı. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ey falan! Kalk konuş» dedi. Adam kalktı, fakat güzel konuşabilmek için kendisini zorladı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Sus! (veya otur) güzel konuşacağım diye kendini zorlamak şeytanın işlerindendir. Apaçık ve meramı ifade edecek şekilde konuşmak ise bir nevî sihirdir,» buyurdu. Bu sefer de:

«— **İbn-ü Ümmi Abd!**[265] kalk, konuş!» **İbn-ü Ümmi Abd** kalktı, Allah'a hamd-ü senâdan sonra şu konuşmayı yaptı:

«Ey insanlar! Azîz ve celîl olan Allah Rabbimizdir. İslâm dinimizdir. **Kur'ân-ı Kerîm** imanımızdır. **Beytullah** kıblemizdir. (Rasûlullah'ı (s.a.v.) işaret ederek) Bu peygamberimizdir. Allah ve Rasûlünün bizim için seçtiklerine razı olduk. Allah ve Rasûlünün yapmamızı hoş karşılamadığı şeyleri biz de beğenmedik.»

Abdullah b. Mes'ud'un bu konuşması üzerine Hz. Peygamber:

«— **İbn-ü Ümmi Abd** doğru söyledi! **İbn-ü Ümmi Abd**, doğru söyledi! Allah Teâlâ'nın, benim ve ümmetimin için seçtiklerine razı oldum. **İbn-ü Ümmi Abd**'ın istediklerini de istedim,» buyurdu.[266]

Ebûdderdâ'dan (r.a.) gelen başka bir rivayette şu fark vardır:

«...Allah'ın, **İbn-ü Ümmi Abd**'ın benim ve ümmetim için istediklerini ben de istedim. Allah'ın ve **İbn-ü Ümmi Abd**'ın, benim ve ümmetim için hoş karşılamadıklarını ben de hoş karşılamam.»[267]

Amr b. Hureys'den gelen başka bir rivayet ise şöyledir:

«— ...Rasûlullah (s.a.v.) **İbn-ü Ümmi Abd**'e:

«— Konuş,» dedi. O da söze başlarken Allah'a hamdetti, onu öv-

---

264 Buharî, Edeb'ül-Müfred, sh. 186
265 İbn-ü Ümmi Abd, Abdullah b. Mes'ud'un künyesidir.
266 Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/290
267 İbn-ü Asâkir

dü, Rasûlullah'a (s.a.v.) salâtü selâm getirdi. Allah ve Rasûlü için şehadette bulunduktan sonra şöyle dedi:

«Rab olarak Allah'ı din olarak İslâm'ı seçtik. Allah ve Rasûlü-nün sizler için istediklerini ben de istedim.» Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle mukabele etti:

«İbn-ü Ümmi Abd'ın sizler için istediklerini ben de sizler için isterim.»[268]

Ebûl Ehvas El Cüşemî'den: Bir gün **İbn-ü Mes'ud,** bize bir konuşma yaparken, birden duvarda yürüyen bir yılan gördük. **İbn-ü Mes'ud** hemen konuşmasını keserek elindeki sopa ile yılanı öldürdü. Sonra da şöyle dedi:

«Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: Bir yılan öldüren, öldürülmesi helâl olan bir müşriği öldürmüş gibidir.»[269]

Ebû Vail'den: Osman b. Affan halife seçildiği zaman, **Abdullah b. Mes'ud** (r.a.) Medine'den Kûfe'ye geldi. Yolculuğu sekiz gün sürmüştü. Orada bir konuşma yaparak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle dedi:

«Demek istediğim şudur. Mü'minlerin emîri **Ömer b. Hattap** vefat etti. O günkü kadar ağlandığını hiç hatırlamıyorum. Biz, **Muhammed'in** (s.a.v.) ashabı toplandık. Bizden daha üstün, faziletli birini halife seçmekte kusur etmedik. **Osman'a,** mü'minlerin emîri olarak bîat ettik. Siz de ona bîat edin.»[270]

Utbe b. Gazva'nın (r.a.) Konuşmaları:

Halit b. Umeyr El Adevî'den: Utbe b. Gazvan Basra'da vali iken, bize bir konuşma yaptı. Önce Allah'a hamdetti, onu övdü ve sonra da şöyle dedi:

«Dünya sonunun geldiğini bildirdi ve sür'atle arkasını döndü. Sadece tortusu kalan meşrubat misali, dünyanın tortusundan başka bir şeyi kalmadı. Sizler dünyadan ebedî olan bir âleme göç ediyorsunuz. Onun için elinizdeki imkânları en iyi şekilde değerlendirerek göç ediniz.» Daha sonra o, cehennemin kenarından atılan taşın, yetmiş sene yol aldığı halde dibe varamadığını anlattı ve «Vallahi oraya doldurulacaksınız! Hayret mi ettiniz?» dedi. Cennet kapılarından her birinin aralarının da kırk yıllık mesafe olduğunu söyledi ve «Bir gün izdiham içinde oraya da doldurulacaksınız,» dedi. Sonra şöyle devam etti: «Rasûlullah'la (s.a.v.) beraber yedi kişi olduğumuzu hatırlarım. Ağaç yapraklarından başka yiyeceğimiz yok-

---

268 İbn-ü Asâkir; Müntehab, 5/237
269 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, 1/421
270 İbn-ü Sa'd, 3/63

tu. Onlar da ağzımızın içini yara yapmıştı. O sıkıntılı günlerimizde bir hırka buldum. Hemen onu yırtarak, Sa'd b. Mâlik'le aramızda pay ettim. Yarısını ben etek yaptım, yarısını da Sa'd. Bugün ise, o arkadaşların hepsi bir şehirde validir. Allah indinde küçükken, kendimi büyük görmekten Allah'a sığınırım.»[271]

Aynı raviden gelen bir başka rivayetin sonunda şu ilâve vardır: «...Her peygamberliğin sonu saltanata dönüşmüştür. Benden sonra krallarla başınız belâya kalacak, müstebit emirlerle idare edileceksiniz.»[272]

Şurahbil'in torunu Mus'ab b. Muhammed'den gelen bir başka rivayetin başında şu ilâve vardır: «Utbe, Basra'da yaptığı ilk konuşmasında şöyle dedi:

«Hamd, Allah'a mahsustur. O'na hamdederim, O'ndan yardım isterim, ona inanırım ve ona güvenirim. Allah'dan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Ey insanlar! Dünya sonunun geldiğini bildirdi...»[273]

Huzeyfe b. El Yeman'ın (r.a.) Konuşmaları:

Ebû Abdurrahman Es-Sülemî'den: Medâin'de babamla birlikte Cumaya gitmiştik. Medâin bize bir fersah uzakta idi. Huzeyfe b. El Yeman (r.a.) da orada vali idi. Huzeyfe minbere çıktı, Allah'a hamdü senâdan sonra şöyle dedi:

«Kıyâmet saati yaklaşır, ay ikiye bölünür.[274] Dikkat edin ay ikiye bölünmüştür. Dünya ayrılacağını bildirmiştir. Bugün hazırlık günü, yarın da müsabaka var.» Ben babama:

«— Müsabaka ile neyi kastediyor?» diye sordum. O da:

«— Cennete yapılacak yarışı,» dedi.[275]

Aynı raviden gelen bir başka rivayetin başında «Dikkat edin! Allah şöyle buyuruyor. Kıyâmet saati yaklaşmıştır. Ay ikiye ayrılmıştır,» şeklinde bir ilâve vardır ve devamla şöyle denilmektedir: «...Babama:

«— Yarın halk, müsabaka mı yapacak?» dedim. O da:

«— Yavrum, senin aklın ermez. O amellerde müsabakadır. Yani

---

271 Müslim; Tergîb, 5/179

272 Müstedrek, 3/261; Sıfat'üs-Safve 1/152; Zehâirül Mevâris 2/229; İbn-ü Mâce, Zühd; Tirmizi; Müsned 4/174; Hılye 1/171

273 İbn-ü Sa'd, 7/6

274 Kamer, 1

275 Hılye, 1/281

bugün amel günü, kıyâmet ise, karşılıklarının verildiği gündür,» dedi. Ertesi Cuma günü yine oraya gittik. Huzeyfe hutbesinde şöyle dedi: «Dikkat edin! Azîz ve celîl olan Allah, şöyle buyuruyor: Kıyâmet saati yaklaşmıştır, ay ikiye yarılmıştır. Dünya ayrılacağını bildirdi. Bugün hazırlık günü yarın ise müsabaka günüdür. Kaybeden cehenneme, kazanan cennete gidecek.»[276]

Kürdûs'tan: Huzeyfe Medâin'deki hutbesinde şöyle dedi:

«Ey insanlar! Kölelerinizle anlaşma yapınız.[277] Eğer helâldan kazanıyorlarsa getirdiklerini yiyiniz. Eğer helâlinden kazanmıyorlarsa, getirdiklerini atınız. Çünkü ben Rasûlullah'ın (s.a.v.), haramla beslenen vücut cennete giremez, buyurduğunu duydum.»[278]

Ebû Dâvud El Ahmedî'den: Medâin'de Huzeyfe bize bir konuşma yaptı. Konuşmasında şöyle dedi:

«Ey insanlar! Kölelerinizin getirdiklerini araştırın. Size getirmek zorunda olduklarını nereden temin ettiklerini iyice öğrenin. Çünkü, haramla beslenen vücut, ebedî olarak cennete girmez. Bilmiş olunuz ki, içkiyi satan, satın alan ve elinde bulunduran içen gibidir.»[279]

Ebû Musâ El Eş'arî'nin (r.a.) Konuşması:

Kasame b. Züheyr'den: Ebû Musâ (r.a.) Basra'da halka bir konuşma yaparak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Ağlayınız! Eğer ağlayamazsanız ağlamaya çalışınız. Çünkü cehennemlikler, gözlerinin pınarları kuruyuncaya kadar ağlayacaklar. Sonra gözlerinden yaş yerine kan akacak. Öyleki, eğer akan kanda gemi yüzdürülmek istense, yüzebilir.»[280]

İbn-ü Abbas'ın (r.a.) Konuşması:

Şakîk'den: İbn-ü Abbas, bir hac mevsiminde bize bir konuşma yaptı. Bakara sûresini okudu ve tefsir etti. Bunun üzerine ben:

«Böyle bir konuşmayı ne duydum, ne de dinledim. Eğer bu konuşmayı Rumlar ve Acemler dinleselerdi, mutlaka müslüman olurlardı,» dedim.[281]

---

276 İbn-ü Cerîr; Tefsîr-i İbn-i Kesîr, 4/261; Müstedrek 4/609
277 Sahipleri köleleriyle, günde belli bir miktar kazanıp getireceklerine dair anlaşma yaparlardı. Burada kastedilen, kölenin anlaşmaya göre getirmek zorunda olduğu kazancı nereden temin ettiğinin araştırılmasıdır. (müt.).
278 Hılye, 1/281.
279 Abdürrezzak; Kenz. 2/218
280 İbn-ü Sa'd 4/110; Hılye, 1/261
281 Hılye, 1/324

Ebû Hüreyre'nin (r.a.) Konuşmaları:

Ebû Yezîd El Medînî'den: Ebû Hüreyre, Medine'de Rasûlullah'ın (s.a.v.) minberi üzerinde, Hz. Peygamberin çıktığı basamağın altındaki basamakta durarak şöyle bir konuşma yaptı:

«Ebû Hüreyre'ye İslâm'ı nasip eden Allah'a hamd olsun. Hamd, Ebû Hüreyre'ye Kur'ân'ı öğreten Allah'a mahsustur. Hamd, Ebû Hüreyre'ye Muhammed'i (s.a.v.) ihsan eden Alla'h'a mahsustur. Hamd, beni mayalanmış ekmekle doyuran, ince kumaş giydiren Allah'a mahsustur. Hamd, yanında karın tokluğuna çalıştığım Gazvân'ın kızı ile beni evlendiren Allah'a mahsustur. Önceleri beni o, kendi işinde koştururdu. Şimdi de ben onu işimde koşturuyorum. Kıyâmet yaklaştığı halde kötülükler işleyen arapların vay haline! Kendilerine küçüklerini idareci seçen arapların vay haline! Çünkü küçükler, gelişigüzel hükümler verir ve öfkelenince adam öldürtürler.

Müjdeler olsun sizlere, ey arap olmayanlar! Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, eğer bu din süreyya yıldızında asılı olsa, sizden bazıları yine de o dini kabul ederek icabında amel ederler.»[282]

Ebû Habîbe'den: Hz. Osman evinde mahsur iken Ebû Habîbe oraya girdi. Ebû Hüreyre'nin (r.a.) içeri girip Hz. Osman'la konuşmak için müsaade istediğini duydu. Osman kendisine izin verdi. Bunun üzerine Ebû Hüreyre (r.a.) ayağa kalkarak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şunları söyledi:

«Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum: Benden sonra fitne ve ihtilâflarla karşılaşacaksınız. Bu söz üzerine birisi, o zaman ne yapmamızı emredersiniz? Ya Rasûlâllah, diye sordu. Hz. Peygamber de: Başınızdaki âmirinize ve arkadaşlarına itaat ediniz, buyurdu. Hz. Peygamber bu sözü ile Hz. Osman'ı (r.a.) kastediyordu.»[283]

Abdullah b. Selâm'ın (r.a.) Konuşmaları:

Abdül Melik b. Umeyr'den: Abdullah b. Selâm'ın torunu Muhammed b. Yûsuf (r.a.) Haccac b. Yûsuf'un huzuruna çıkmak için izin istedi. Kendisine izin verilince içeri girdi ve selâm verdi. Haccac, sedirde oturan iki adama, gelene yer açmalarını emretti. Adamlar gelene yer açtılar. Muhammed b. Yûsuf oturdu. Oturunca, Haccac ona:

«— Allah aşkına anlat! Baban Abdül Melik b. Mervân'ın, deden Abdullah b. Selâm'dan naklettiği birşey var mı?» dedi. Muhammed b. Yûsuf:

---

282 Hılye, 1/383
283 Müstedrek, 4/433; Zehebî

«— Allah iyiliğini versin. Bir sürü olay var, hangisini anlatayım?» dedi. **Haccac**:

«— Meselâ, **Mısırlıların Hz. Osman'ı** muhasaralarını anlat,» dedi. **Muhammed b. Yûsuf**:

«— Bu olayı biliyorum,» dedi ve anlatmaya başladı:

«**Osman** mahsurken, **Abdullah b. Selâm** onu gördü. **Mısırlı** asîler kendisine yol verdiler. O da **Osman'ın** huzuruna girdi. İçeri girince **Osman'a**: Esselâmü aleyke, ya emîrel mü'minin! dedi. **Osman** da: Ve aleykesselâm! Niçin geldin ya **Abdullah b. Selâm?** diye mukabele etti. **Abdullah b. Selâm** da: Burada, şehit oluncaya kadar yahut da Allah Teâlâ seni kurtarıncaya kadar durmak için geldim. Bana kalırsa, bunlar seni mutlaka şehit edecekler. Eğer şehit ederlerse bu, senin için hayırlı, fakat onlar için fena olur,» dedi. **Osman (r.a.)**: «Benim senden istediğim, çıktığın zaman senin vasıtanla Allah'ın onları hayıra sevk edip, şerlerine engel olmasıdır,» diye mukabele etti. **Abdullah b. Selâm, Hz. Osman'ın** sözlerine uyarak dışarı çıktı. Asîlerin kendisini görünce, sevinecekleri bir haber getirdiğini zannederek hemen toplandılar. **Abdullah b. Selâm** da bir konuşma yaparak Allah'a hamd-ü senâdan sonra şöyle söyledi:

«Azîz ve celîl olan Allah **Muhammed'i** (s.a.v.) müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdi. Kendisine itaat edeni cennetle müjdeler. Kendisine isyan edeni de cehennemle korkutur. Dininin bütün emirlerine uyanları, müşriklerin istememesine rağmen muzaffer kıldı. Sonra da Rasûlüne yurtlar seçti. Ona **Medine'yi** lâyık gördü, orasını ona hicret ve iman yurdu yaptı. Rasûlullah (s.a.v.) buraya ayak basalı melekler **Medine'ye** itina gösteriyorlar, Rasûlullah (s.a.v.) buraya gelelidenberi Allah, sizin kanlarınızın dökülmesini önledi.

Allah, Muhammed'i (s.a.v.) hak din ile gönderdi. Hidayete erenler, sadece Allah'ın yardımı ile doğru yolu bulurlar. Sapıtanlar da deliller ve apaçık beyanlardan sonra sapıtmış olurlar. (Mazeret ileri süremezler). Tarihte, öldürülen her peygamber için yetmişbin savaşçı öldürülmüştür. Öldürülen her halife için de otuzbeş bin savaşçı öldürülmüştür. Onun için bu ihtiyarı öldürmekte acele etmeyin. Vallahi, onu kim öldürürse kıyâmet günü Allah kendisini eli kesik ve felçli olarak huzuruna çıkarır. Bilmiş olun ki, çocukların babalarında hakları olduğu gibi bu ihtiyarın da sizde hakkı vardır.» Bu konuşma üzerine asîler ayağa kalkarak:

«— Yalan söylüyorsun yahudî! Yalan söylüyorsun yahudî!» diye bağırdılar. **Abdullah b. Selâm** onlara:

«— Siz yalan söylüyorsunuz, günah işliyorsunuz! Ben yahudî değilim, sadece müslümanlardan biriyim. Allah, Rasûlü ve mü-

minler böyle biliyorlar. Allah Teâlâ benim hakkımda şu âyeti kerimeleri indirdi: «De ki, sizinle benim aramda, hakikî şahit olarak Allah kâfidir. Bunu, ilâhî kitaplardan bilgisi olanlar da bilirler.[284]

De ki, eğer Kur'ân Allah tarafından gönderildi de; siz ona inanmadınız fakat İsrail oğullarından bir kişi, o Kur'ân'ın benzeri başka bir kitaba istinaden ona iman ettiyse ve siz de ona inanmayı gururunuza yediremedinizse, zulmetmiş olmaz mısınız?»[285]

Daha sonra da Hz. Osman'ın şehadetini anlattı.[286]

Hz. Ali'nin (r.a.) Oğlu Hüseyin'in (r.a.) Konuşmaları:

Muhammed b. Hasan'dan: Amr b. Sa'd, Hüseyin'in yanına gelince, Hüseyin, onların kendisini öldüreceklerine iyice kanaat getirdi. Azîz ve celîl olan Allah'a hamd-ü senâdan sonra, arkadaşlarına bir konuşma yaptı, şöyle dedi:

«Olanları biliyorsunuz. Dünya değişti, bozuldu. İyiler ve iyilikler dönüp gittiler. Sadece kabın dibindeki tortu kaldı. Sert meralar gibi hayatın sertlikleri, sıkıntıları kaldı. Görmüyor musunuz? Hakla amel edilmiyor. Batıla engel olunmuyor. Mü'minler Allah'a kavuşmayı istesinler. Ben ölümü mutluluk olarak görüyorum. Zalimlerle yaşamak, benim için sıkıntıdır.»[287]

Bu konuşma, Utbe b. Ebîl Ayzar'dan gelen rivayette şöyle nakledilmektedir: Hurre[288] adamları ile Bîza'da[289] iken Hz. Hüseyin Zîhusum'da[290] beraberindekilere bir konuşma yaptı... Allah'a hamd-ü senâdan sonra da şöyle dedi:

«Ey insanlar! Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Kim, Allah'ın haram kıldığı şeyleri helâl kılan, Allah'ın emirlerini bozan, Rasûlullah'ın (s.a.v.) sünnetine muhalefet eden, Allah'ın kullarına günah ve düşmanlıkla muamele eden günahkâr bir idareci görür de, sözü ve hareketleri ile onu düzeltmeye çalışmazsa, Allah o kimseyi de aynı günahlara iştirak etmiş sayar. Dikkat edin! Bunlar,[291] şeytana tabi oldular, Rahman'a itaatı terkettiler, fesat çıkardılar.

---

284 Ra'd, 43
285 Ahkâf, 10
286 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 9/93
287 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 9/193
288 Hurre b. Yezîd Ettemimi, Ubeydullah b. Ziyad'ın Amr b. Sa'd'dan önce bin savaşçı ile Hz. Hüseyin'in üzerine gönderdiği zattır.
289 Bîza, bir mevkinin adı.
290 Zîhusüm, bir mevkinin adı.
291 Yezîd b. Muaviye ve Ubeydullah b. Ziyad.

Şer'î hükümleri tatbik etmediler. Hep savaşsız alınan ganîmetleri tercih ettiler. Allah'ın haram kıldıklarını helâl kıldılar. Helâl kıldığını da haram kıldılar.

Bunları düzeltmeye ben daha lâyığım. Mektubunuz bana geldi. Elçileriniz bana, sizlerin beni teslim etmeyeceğinize ve yalnız bırakmayacağınıza dair biat etti. Eğer biatınızda durursanız doğru bir hareket yapmış olursunuz. Ben Ali'nin oğlu Hüseyin'im. Rasûlullah'ın (s.a.v.) kızı Fâtıma'nın oğluyum. Sizinle beraberim, ailem de sizin ailenizle beraberdir. Sizin bana uymanız lâzımdır. Eğer böyle yapmazsanız, anlaşmanızı ihlâl etmiş olursunuz. Biatınızda durmamış olursunuz. O da sizin için çok kötü olur. Zaten siz onu benden önce babama, ağabeyime ve yeğenime[292] yaptınız. Bizi siz aldattınız. Nasibinizi kaybettiniz, şansınızı yitirdiniz, kim ahdinde durmazsa kendi aleyhine olur. Allah bizi size muhtaç etmeyecektir.

Vesselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh.»[293]

Yezîd b. Secere'nin Konuşmaları :

Mücâhid'den : Yezîd b. Secere, sözü hareketlerine uyan kimselerdendi. Bize bir konuşmasında şöyle dedi :

«Ey insanlar! Allah'ın size verdiği nîmetleri hatırlayınız. Allah'ın size verdiği nîmetler ne güzeldir. Kırmızı, yeşil, sarı elbiseler içindeki kimseleri görüyoruz. Evlerdekileri de görüyoruz. İnsanlar namaz için ve savaş için saf saf oldukları zaman göğün, cennet ve cehennemin kapıları açılır, Hûriler süslenip gözükürler. Biri, düşman üzerine yürürken Allahım ona yardım et, derler. Birinin de kaçtığını görürlerse görmemeye çalışarak Allahım onu affet, derler. Onun için, düşmana karşı bütün gücünüzle savaşınız. Anam, babam sizlere fedâ olsun. Cennet Hûrilerini utandırmayın. Savaşta ilk düşen kan damlası, yaralananın işlediği bütün günahlara keffaret olur. Hûrilerden iki hûri gelir, yaralananın yüzünü silerler. Cennete girme vaktin yaklaştı derler. O da sizin de yaklaştı der. Sonra ona yüz kat elbise giydirilir. Tabi bu elbisenin kumaşı insan oğlunun dokuduğu cinsten değildir, cennet bitkilerinden mamûldür, yüz katı birden iki parmak arasına alınsa sığar.

Bana haber verildiğine göre, kılıçlar cennetin anahtarlarıdır.»[294]

---

292 **Yeğeni, Müslim b. Akil'dir. Hüseyin, onu Kûfe'ye davetçi olarak göndermişti. Ubeydullah b. Ziyad tarafından orada öldürüldü.**

293 **Tarih-ü İbn-i Cerir 4/305**

294 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 5/294**

Mücâhid'den: **Yezîd b. Secere** Şam valilerindendir. Muaviye onu ordu kumandanı yapmıştı. Bir gün bize bir konuşma yaparak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Allah'ın sizlere verdiği nîmetleri hatırlayınız. Keşke benim gördüğüm siyah, beyaz, kırmızı, yeşil elbiseleri ve evlerde bulunan eşyaları bir görseydiniz!

Namaz kılınırken cennet, cehennem ve göklerin kapıları açılır. Hûriler süslenir ve gözükür. Müslümanlardan biri savaş meydanına doğru yöneldiği zaman hûriler: Allahım ona azîm ver. Allahım ona yardım et, derler. Eğer kaçmaya yönelirlerse, görmemeye çalışırlar ve: Allahım onu affet! Allahım ona acı, derler. Onun için düşmana karşı var gücünüzle savaşınız. Anam, babam size fedâ olsun. Biriniz savaşmaya yönelir ve yaralanır da, yarasından kan akarsa, akan ilk damla ağaç yapraklarının döküldüğü gibi onun günahlarını döker. İki tane de hûri gelir, yüzünün tozlarını silerler. Onlara:

«— Ben sizinim» der. Onlar da:

«— Bilâkis, biz senin içiniz,» derler. Ona yüz kat elbise giydirilir. Eğer, -başparmağı ile şehadet parmağını işaret ederek- şu iki parmağımın arasına alsam, o elbiseler buraya sığarlar. Onların kumaşları insanların dokuduğu cinsten değildirler. Cennet elbiselerinin yapıldığı kumaştandırlar. Sizler Allah nezdinde, isimlerinizle, sîmalarınızla, sıfatlarınızla, gizli ve açık toplantılarınızla kayıtlısınız. Kıyâmet günü:

«— Ey falan! Bu senin nûrun. Ey falan! Senin nûrun yok!» denir.

Deniz sahili gibi, cehennemin de sahilleri vardır. Orada hurma ağaçları gibi yılanlar, aslanlar, katırlar gibi akrepler vardır. Cehennemde bulunanların azapları hafifletilmek istendiği zaman, onlara:

«— Sahile çıkınız!» denir. Onlar sahile çıkınca, aslanlar hemen onların dudaklarından ve yüzlerinden tutarak parçalarlar. Bunun üzerine onlar, cehenneme kaçarak imdat ummak isterler. Onlara bir nevî cilt hastalığı musallat kılınır. Kemikleri meydana çıkıncaya kadar vücutlarını kaşırlar. Biri:

«— Ey falan! Bu sana eziyet vermiyor mu?» diye sorar. O da:

«— Evet, veriyor!» diye cevap verir. Soran da:

«— Bunlar, mü'minlere eziyet ettiğin içindir,» der.[295]

Umeyr b. Sa'd'ın Konuşması:

Said b. Süveyd'den: Ashabdan, **Umeyr b. Sa'd, Humus'da vali** iken, minbere çıkarak şöyle bir konuşma yaptı:

---

295 **Müstedrek, 3/494; İbn-ü Mübârek, Zühd; İbn-i Mendeh; Beyhakî; İsâbe 3/658**

«İslâm'ın sağlam duvarı ile güvenilir kapısı vardır. İslâm'ın sağlam duvarı adalet, güvenilir kapısı da haktır. Duvar yıkıldığı ve kapı kırıldığı zaman İslâm da yıkılır. Sultan prensiplere sağlam sarıldığı müddetçe İslâm dini sağlam kalır. Yalnız, sultan şiddetini idamla ve sopa ile göstermemeli, doğru hükümler vererek ve adaleti tatbik ederek göstermelidir.»[296]

Umeyr'in (r.a.) Babası, Sa'd b. Ubeydülkarî'nin (r.a.) Konuşması:

Sa'd b. Ubeyd halka hitap ederek şöyle dedi:

«Yarın düşmanla karşılaşacağız ve yarın şehit olacağız! Yaralarımızdan akan kanlarımızı yıkamayınız, kefenlemeyiniz de. Bizi, üzerimizdeki elbiselerle defnediniz.»[297]

Muaz b. Cebel'in (r.a.) Konuşması:

Seleme b. Sebre'den: Muaz (r.a.) Şam'da bize bir konuşma yaparak şöyle dedi:

«Sizler, mü'minsiniz, Ehl-i cennetsiniz! Vallahi, Allah'ın, aldığınız rum ve acem esirleri yüzünden sizleri cennete sokacağını umuyorum. Nasıl derseniz: Sizden biri yaptığı işlerden dolayı esirine, iyi yaptın, Allah sana merhamet etsin, iyi yaptın, Allah hakkında hayırlı eylesin, derse Allah sizi bu yüzden cennete koyabilir.» Sonra da şu âyet-i kerîme'yi okudu: **«Allah, iman edip ameli salih edenlerin dualarını kabul eder. Onlara yardımını arttırır. Kâfirler için ise şiddetli azap vardır.»**[298]

Ebûdderdâ'nın (r.a.) Konuşması:

Havşeb El Fezarî'den: Ebûdderdâ'nın (r.a.) minberde şöyle konuştuğunu duydum:

«Azîz ve celîl olan Rabbimin bana şöyle nîda edeceği bir günden çok korkuyorum:

«— **Uveymir!»** Buyuracak. Ben de:

«— Buyur!» diye cevap vereceğim. Sonra o:

«— Bildiklerinle nasıl amel ettin? diye soracak. Sonra Allah'ın kitabından (Kur'ân'dan) emredici ve nehyedici âyetler gelerek benden muciplerince amel edip etmediğimi sorarlar. Emredici mahiyette olanlar, emirlerini yapmadığıma, nehyedici olanlar da nehiylerine uymadığına şahitlik yaparlar.

Yetmez mi? Daha konuşayım mı?»[299]

---

296 İbn-ü Sa'd 4/375
297 İbn-ü Sa'd 3/458
298 Şûra, 26; İbn-ü Cerîr; İbn-ü Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesir, 4/115
299 İbn-ü Asâkir, Kenz. 7/78

ONYEDİNCİ BÖLÜM

«İnsanları Rabbinin yoluna hikmetli sözlerle, güzel öğütlerle davet et. En güzel şekilde (kırmadan incitmeden) onlarla münakaşa et. Rabbin kendi yolundan sapanları da doğru yolda olanları da bilir.»
(Nahl: 125)

«Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Sevindirin, nefret ettirmeyin.»
(Hadis-i Şerif)

GİRİŞ

Âlemlere rahmet olarak gönderilen Allah'ın Rasûlü, insanlığın, bütün insanların hayrını, mutluluğunu istemiş, onları hayra, mahz-ı hayır olan İslâm'a, İslâm esaslarını tatbike davet etmiş, insanlara dünyaları ve âhiretleri için gerekli olan öğütler vermiştir. İnsanlara öğüt verirken onları İslâm'a davet ederken, iki cihanda mutlu olmaları için gayret sarfederken zaman, mekân ve şekil şartları aramamış, her anı, her yeri elverişli kabul etmiş, tebliğe memur olduğu dini insanlara telkine çalışmıştır.

«Öğüt ver, öğüt mü'minlere fayda verir.» (Zariyat: 55) buyuran Cenab-ı Hakkın bu yüce emrini **«Din nasihattır...»** diyerek tefsir etmiş, bu uğurda ashabı ile birlikte hiçbir fedakârlıktan çekinmemiştir.

Özü sözüne uygundur. İlâhî kaynaklı nasihatlarının ilk tatbik edeni kendisidir. Kendisinin inandıklarını başkalarına telkine çalışmış, hayatında yaşamadığı, tatbik etmediği şeyleri kimseye tavsiye etmemiştir. Samimi bir nasihatçıdır.

İçindekini tutmayan, çatlak veya delik kaplar gibi, nasihat kabul etmeyen, ilâhî ifadeyle kalpleri, gönülleri mühürlenmiş kimseleri muhatap kabul etmemiş, **«Öğüt fayda verecekse, nasihat et.»** (A'lâ: 9) ilâhî emrini yerine getirmiştir.

İnsanları Allah yoluna, anlayabilecekleri bir dille ve anlayabilecekleri bir tarzda, onları düşünmeye, muhakemeye sevkederek davet etmiştir. Güzel öğütlerle, ibret verici hadiseler anlatarak, insanlara müsamaha ve kolaylık göstererek, onları sevindirerek, nefret ettirmeyerek tebliğ vazifesini gerçekleştirmiştir. Onun bütün insanlığı kucaklayan müsamahası öldürülmelerini emrettiği en büyük İslüm düşmanlarının affını ve onların İslâm'a hizmetlerini sağlamış-

tır. Allah'ın Rasûlü hiçbir zaman kaba ve katı olmamıştır. Kendisini öldürmeye niyetle evlerinden çıkanlar, İslâm'ı kabul ederek evlerine dönmüşlerdir.

İnsanlardan İslâm'ı kabul etmeyenlere o büyük peygamber, peygamberler peygamberi üzülmüştür. Onların İslâm'a girmesi için tavsiyeden de öte, teşvik etmiş, maddî imkânlar sağlamış, ganîmetten hisse vermiştir.

Onun nesli, örnek nesil, ashab ise sevgili peygamberimizin yolundan ayrılmamıştır.

HZ. PEYGAMBER VE ASHABININ ÖĞÜTLERİ

RASÛLULLAH'IN (s.a.v.) ÖĞÜTLERİ

Ebû Zer (r.a.) anlatıyor: Hz. Peygamber'e:

«— Ya Rasûlâllah! İbrahim aleyhisselâm'a gelen sahifelerde neler vardı?» diye sordum. Hz. Peygamber de:

«İbrahim'e gelen sahifelerde hikmetli, faydalı ve uyulması gerekli olan öğütler vardı,» diye cevap vererek onlardan şu misalleri verdi:

«Ey kendisine güç kuvvet verilen imtihanlarla karşı karşıya olan mağrur hükümdar! Ben seni, dünya serveti biriktiresin diye göndermedim. Ben seni, mazlûmları beddûa edecek durumlara düşürmeyesin diye gönderdim. Şunu bil ki, mazlûm kâfir de olsa ben onun dileğini geri çevirmem.

Aklını kullanabilen akıllılar için belirli saatler vardır. Belli bir saatte Allah'a müracaatta bulunur. Belli bir saatte kendi nefsini hesaba çeker. Belli bir saatta aziz ve celîl olan Allah'ın kudreti hakkında tefekkür eder, yine belli saatlerde de geçimini temin etmek için çalışır. Akıllı kimseler şu üç şey dışında başka birşey için çalışmazlar. Öbür dünya için azık hazırlamak, geçimini düzeltmek ve haram olmayan şeylerle ihtiyacını karşılamak.

Yine akıllı kimselere düşen, içinde bulundukları durumları iyi değerlendirmek, ileriyi görmek, işlerini ona göre ayarlamak ve dillerini tutmaktır. Lüzumu kadar konuşan kimseler, faydasız şeyler konuşmazlar.»

«— Musâ aleyhisselâm'a gelen vahiyde neler vardı, ya Rasûlâllah?» diye sordum.

«— Gelenlerin hepsi ibret doluydu,» dedi. Ve şöyle devam etti: «Yüzde yüz öleceğini bildiği halde yine de rahat olanlara hayret ediyorum. Cehennemin varlığına inandığı halde, hâlâ gülebilenlere hayret ediyorum. Kadere inandığı halde, dünya işleri için yırtınan kimselere hayret ediyorum. Dünyanın ve dünyadakilerin devamlı değiştiğini gördüğü halde hâlâ orada huzur bulanlara hay-

ret ediyorum. Kıyâmet günü hesaba çekileceklerine inandıkları halde ibadet etmeyenlere hayret ediyorum.»

Ben:

«— Ya Rasûlâllah! Bana tavsiyelerde bulun,» dedim.

«— Allah'a muhalefetten sakınmanı tavsiye ederim. Çünkü bu, bütün amellerin başıdır,» buyurdu.

«— Daha ya Rasûlâllah!» dedim.

«— Kur'ân okumanı, azîz ve celîl olan Allah'ı zikretmeni tavsiye ederim. Çünkü senin için bunlar, dünyada ışık, âhirette ise azıktır,» buyurdu.

«— Başka ya Rasûlâllah!» dedim.

«— Çok gülmekten sakın. Çünkü, çok gülmek kalbi öldürür, yüzdeki nûru giderir,» buyurdu.

«— Başka ne tavsiye edersiniz ya Rasûlâllah!» dedim.

«— Cihad et. Çünkü cihad, ümmetimin ruhbanlığıdır,» buyurdu.[1]

«— Başka, ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Az konuş. Çünkü az konuşmak, şeytanı kovmak için bir vesiledir, ibadetlerinde yardımcındır,» buyurdu.

«— Başka, ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Düşkünleri sev, onlarla otur-kalk,» buyurdu.

«— Başka ne tavsiye edersin ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Senden yükseklere değil, senden daha aşağı durumda olanlara bak. Çünkü bu, Allah'ın sana verdiği nîmetleri küçümsememen için yapılacak en iyi harekettir,» buyurdu.

«— Başka ne tavsiyede bulunursunuz, ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Acı da olsa gerçeği söyle,» buyurdu.

«— Başka ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Kendi ayıpların başkalarının ayıplarını araştırmana mani olsun. İnsanlara ayıpları sebebi ile kızma. Başkalarının hakkında bildikleri şeyler ve ayıpları sebebi ile onlara kızman ayıp olarak sana kâfidir,» buyurdu. Sonra da eli ile göğsüme vurarak:

«— Ebû Zer! Akıl gibi tedbir, günahlardan sakınmak gibi takva ve güzel ahlâk gibi asâlet yoktur,» buyurdu.[2]

---

1 Ruhbanlık, zahitlik, dünyayı terkederek ondan el-etek çekmek demektir. Allah yolunda cihaddan daha büyük bir ruhbanlık yoktur. Çünkü, Allah yolunda cihad etmek dünyayı hiçe sayıp malını ve canını Allah yoluna adamak demektir. İslâm'ın ruhbanlık anlayışı, Hıristiyanlıktakinden farklıdır. Hıristiyanlıkta ruhbanlıktan maksat, dünyadan gerçekten el-etek çekmektir. İslâm'da cihaddan daha büyük bir amel yoktur. Peygamber Efendimiz bunun için, İslâm'da en yüksek derece Allah yolunda cihad etmektir, buyurmuştu.

2 **İbn-ü Hıbban, Sahîh; Müstedrek; Tergîb 3/473; Hılye 1/166; İbn-ü Asâkir, Kenz. 8/201**

Âişe (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) bir gün ashabına sordu:

«— Aileniz, malınız ve amellerinizle olan münasebetiniz ne gibidir, biliyor musunuz?»

Ashab:

«— Allah ve Rasûlü daha iyi bilir,» cevabını verdiler. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

«— Mallarınız, aileniz, evlâtlarınız ve amellerinizle olan münasebetleriniz, üç kardeşi olan bir kimsenin durumu gibidir. Ölümü yaklaşınca onlardan birini çağırır ve şöyle der: Başıma geleni görüyorsun, benim için ne yapabilirsin?»

O da:

«— Sana doktor çağırabilirim. Hiç bıkmadan, usanmadan hizmetinde bulunurum. Öldüğün zaman yıkar, kefenler ve komşularla beraber mezara kadar dinlene dinlene taşırım. Mezardan dönünce, hakkında soranlara iyi olduğunu söylerim, diye cevap verir. İşte ailenizin size karşı durumu böyledir. Nasıl buldunuz?»

Ashab:

«— Pek faydalı değil ya Rasûlâllah,» dediler. Hz. Peygamber devamla şöyle buyurdu:

«— Sonra da diğer kardeşine şöyle der: Başıma gelenleri görüyorsun. Benim için ne yapabilirsin?

O da şu cevabı verir: Hayatta olduğun müddetçe benden istifade edebilirsin. Öldüğün zaman, yollarımız ayrılır. Sen öbür dünyaya geçersin, ben de işimin başına dönerim. Size karşı mallarınızın durumu da bu kardeş gibidir. Bunu nasıl buldunuz?»

Ashab:

«— Bundan da hayır yok, ya Rasûlâllah,» diye cevap verdiler. Sonra Hz. Peygamber devam etti:

«— Daha sonra diğer kardeşine: Başıma gelenleri, (ailemin ve servetimin bana verdikleri cevapları) gördün. Sen, benim için ne yapabilirsin?» diye sorar. O da şöyle cevap verir: «Ben senin mezarında, yalnızlığında arkadaşınım. Hesap günü, terazinin sevap kefesine oturup onu ağırlaştıracağım. İşte amellerinizin size karşı durumu da bu kardeş gibidir. Onu nasıl buldunuz?»

Ashab:

«— Arkadaşların, kardeşlerin en hayırlısı ve en faydalısı budur, ya Rasûlâllah,» diye mukabele ettiler. Peygamberimiz:

«— İşte durum bu...» buyurdu. Bunun üzerine **Abdullah b. Kürz** kalkarak:

«— Ya Rasûlâllah! Bu teşbihinizi bir şiirle dile getirmeme müsaade eder misiniz?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Evet,» buyurdu.

Abdullah b. Kürz, bir gün sonra geldi. Rasûlullah'ın (s.a.v.) huzurunda durdu. Halk da toplanmıştı. Yazdığı bu şiiri okudu:

«— Ben, ailem ve yaptığım ameller, üç kardeşi olup da onları çağırarak şöyle konuşan kimse gibiyiz. Başıma gelenler için bana yardım edin. Uzun ve güvenilmez bir ayrılık. Bu tehlikeler için bana ne gibi bir yardımınız olur?»

Onlardan biri şöyle der:

Ben senin arkadaşınım, ayrılmadığın sürece istediğin şekilde sana itaat ederim. Ayrılırsan dostluğumuz biter. Çünkü ben, sen sağ olduğun müddetçe senin dostunum. Benden alacağını şimdi al. Çünkü beni sen tehlikelere sürüklüyorsun. Bırakmak istersin beni ama bırakma, beni harca. Ölüm gelmeden halini düzelt.

Bir diğeri de şöyle der: Ben hakikaten seni sever, birçok şeye seni tercih ederdim. Dünyada bütün varlığımla sana faydalı olabilirim. Ama felâketler gelince senin için ölemem. Yalnız senin için ağlar, feryat ederim. Bana soranlara seni methederim. Herkesle beraber cenazene katılırım. Herkes gibi cenazeni merhametle son durağın olan mezara kadar taşırım. Sonra da kendi işime dönerim. Sanki aramızda hiçbir dostluk yokmuş ve bir defa olsun birbirimize bir iyilikte bulunmamışız gibi. İşte bu kişinin ailesi, işte serveti... Hiçbir faydaları yoktur. Zaten isteseler de birşey yapamazlar .

Üçüncüsü de şöyle der: Ben senin kardeşinim. Kardeşlerinden tehlike anlarında benim gibisini görmemişsindir. Kabirde beni karşında bulacaksın, seni orada müdafaa edeceğim. Hesap günü, ağırlaştırmak için senin bulunduğun kefeye oturacağım. Beni unutma. Kıymetimi bil. Çünkü ben, sana karşı şefkatli, samimiyim, seni yalnız bırakacak değilim. İşte bu da, -eğer yaptıysan- kıyâmet günü karşılaşacağın güzel amellerdir.»

Bu şiir üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ve orada bulunan bütün müslümanlar ağladılar. Daha sonraları ise Abdullah b. Kürz'ün geçtiğini gören her topluluk onu davet eder, kendisine bu şiiri okuturlar ve okuduğu zaman da ağlarlardı.[3]

---

3 Râmhürmüzî, Emsal; Kenz 8/124; Cafer El Firyabî, El Künâ; İbn-ü Asım, El Vahdan; İbn-ü Şahin ve İbn-ü Mendeh, Essahâbe; İbn-ü Ebiddünya, El Kefaleh; İsâbe 2/362.

ÖMER b. HATTAB'IN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

Dineveri'den : Hz. Ömer (r.a.) bir adama öğüt vererek şöyle dedi: «Halk, seni kendine meşgul olmaktan alıkoymasın. Çünkü yaptıklarından onlar değil, sen sorumlusun. Gündüzleri boş geçirme, çünkü amellerinin hepsi kaydedilmektedir. Bir kötülük yaptığın zaman hemen peşinden bir iyilik yap. Çünkü işlenmiş bir günahı affettirmek için hemen yapılması gereken bir sevaptan daha uygun birşey göremiyorum.»[4]

Beyhakî'den : Hz. Ömer şöyle demiştir : «Sana eziyet verenlerden uzak dur. Az bulabilirsin ama, samimi kimselerle arkadaşlık et. Yapacağın işlerde Allah'dan korkanlarla istişare et.»[5]

Said b. Müseyyib'den : Ömer b. Hattab müslümanlara, hepsi de hikmet dolu olan onsekiz tavsiyede bulundu :

«İnsanların isyanına sebep olup cezalandırmaktansa, isyana sebep olan şeyleri ortadan kaldırıp itaati gerçekeştirmek daha hayırlıdır. Gerçek anlaşılıncaya kadar müslüman kardeşinin yaptıklarını iyiye yor. Müslümanın ağzından çıkan bir sözü hemen kötü sayma, onda hayıra yorulabilecek taraflar da bulabilirsin. Kendini töhmetlere açık tutan kimse, hakkında zanla hüküm verenleri kınamasın. Sırrını gizleyen kimse istediği gibi davranabilir, onun esiri olmaz. Aralarında yaşayabileceğin samimi arkadaşlar edin. Çünkü onlar, iyi günlerinde gönül şenliği, kötü günlerinde de yardımcıdırlar. Ölüm pahasına da olsa doğruluktan ayrılma. Seni ilgilendirmeyen işlerle meşgul olma. Olmayan şeylere dair soru sorma. Çünkü o senin için yoktan bir meşguliyettir. Bir konuda ilerlemeni istemeyene, o konuda birşey havale etme. Yalan yere yemini hafife alma, yoksa Allah seni helâk eder. Kötü yolları öğrenmemen için günahkârlarla sohbet etme. Düşmanlarından uzak dur, güvenmediğin arkadaşlarından sakın. Güvenilen arkadaş ise sadece Allah'dan korkanlardır. Mezarlıkta huşû içinde bulun. İbadet anında kendini

---

4 Dineverî; Kenz. 8/208
5 Beyhakî; Kenz. 8/208

hiçe say. Günahtan kendini koru. İşlerini Allah'dan korkanlarla müşavere et. Çünkü Allah Teâlâ, **Allah'dan sadece âlim kulları korkar.**[6] buyuruyor.»[7]

Muhammed b. Şihab'dan : Ömer b. Hattab (r.a.) şöyle demişti :

«Seni ilgilendirmeyen boş işlerle uğraşma. Düşmanından uzak dur. Sadece emniyet ettiğin arkadaşlara güven. Çünkü toplumda güvenilir arkadaşın yerini hiçbir şey tutamaz. Günahkârlarla düşüp kalkma sonra yaptıklarını sana da aşılarlar. Sırrını da onlara açma. İşlerini, azîz ve celîl olan Allah'dan korkanlarla istişare et.»[8]

Semüre b. Cündüp'den : Ömer (r.a) şöyle dedi :

«Kadınlar da, erkekler de üç gurupturlar. Birinci gurup kadınlar, iffetli, dinine bağlı, yumuşak huylu, eşine bağlı ve çok çocuk yapanlardır.[9] Kötü günlerde kocalarına yardım ederler, hiçbir zaman kocalarının kötülüğüne çalışmazlar. Fakat böyleleri az bulunur. İkinci gurup kadınlar da sadece çocuk doğurmaya yararlar. Üçüncü gurup kadınlar ise insanın boynunda bir utanç lâlesidirler. Allah onları, dilediği kimselerin boynuna geçirir, dilediği zaman da çıkarır.

Erkeklere gelince : Birinci gurup erkekler iffetli, müsamahakâr, yumuşak huylu, akıllı ve akıl danışılanlardır. Başlarına bir iş gelirse hemen onu aklına danışarak halleder ve ne yapması gerekirse yaparlar. İkinci gurup da bir iş hususunda fikir yürütmekten acizdirler. Başlarına bir iş gelirse, akıllı, bilge kimselere danışır, ona göre hareket ederler. Üçüncü gurup ise şaşkın ve kararsız kimselerdir. Müşkülleri olursa onu gidip ehline danışmaz, danışsa da söyleneni yapmaz.»[10]

Ahnef b. Kays'dan : Ömer b. Hattab bana şöyle dedi :

«Ahnef, çok gülenin heybeti azalır. Şakacı olanlar bu yüzden hafife alınırlar. Çok konuşanlar çok hatâ yaparlar, çok hatâ yapanların hayâları azalır. Hayâsı azalanın ise takvası azalır. Takvası azalanın da kalbi ölür.»[11]

Bir başka rivayette şu ilâve vardır :

«...Bir kimse neyi çok yaparsa onunla tanınır.»[12]

---

6 **Fâtır, 28**

7 **Hatîb, İbn-ü Asâkir; İbn-ü Neccâr; Kenz.** 8/235

8 **Hılye,** 1/55

9 Bir Hadîs-i Şerîf'de, çocuk doğuran ve sizi seven kadınlarla evlenin, buyurulmuştur.

10 **İbn-ü Ebî Şeybe; İbn-ü Ebiddünya; Harâitî; Beyhakî; İbn-ü Asâkir; Kenz.** 8/235

11 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid; Beyhakî; Kenz.** 8/235

12 **İbn-ü Ebiddünya; Askerî; Beyhakî; Kenz.** 8/235

Ömer (r.a.)'dan: Kullar, terketmek sûreti ile bâtılı öldürür, hatırdan çıkarmamak sureti ile de hakkı yaşatırlar. Allah'ın kulları imrendikleri zaman rağbet ederler, korkutuldukları zaman korkarlar. Allah'ın azabından korkarlar, fakat katiyyen azab görmeyeceğiz diye de düşünmezler. Gözleriyle görmediklerini sezerler, kalplerindeki imân ölçüsüne göre beyan edilmeyenleri de değerlendirirler. Onları Allah korkusu kurtarır. Ebedî olanlar için fanî olanları terkederler. Onlar için hayat nîmet, ölüm ise şereftir. Cennet hûrileri ile evlendirilirler, hizmetçiler ebedî olarak hizmetlerindedir.»[13]

Ömer (r.a.)'dan: «Ayaklı kütüphane olunuz, ilim kaynakları olunuz. Allah'dan, sadece günlük idare edecek rızık isteyiniz. Tevbe edenlerle oturup kalkınız. Çünkü, kalpleri en merhametli olan bunlardır.»[14]

Ömer (r.a.)'dan: «Allah'dan korkanlar, öfkelerini yener, başkalarından intikam almaya kalkmazlar. Allah'a muhalefet etmekten sakınanlar istedikleri günahları işlemezler. Eğer kıyâmet günü olmasaydı, dünya bu gördüğünüzden daha bir başka olurdu.»[15]

Ömer (r.a.)'dan: «İnsanlara karşı insaflı olanları Allah işlerinde muvaffak kılar. Bana göre itaatte zelîl bir duruma düşmek, günah da şerefli bir duruma yükselmekten daha iyidir.»[16]

İmam-ı Malik'den gelen bir rivayete göre **Ömer b. Hattab** (r.a.) şöyle demiş:

«İnsanların en faziletlisi, müttekî olanlardır. Kişinin asâleti, dinidir. İyiliği, ahlâkî durumudur. Cesaret ve korkaklık insanlarda doğuştan vardır. Cesaretli kimseler tanıdıklarını ve tanımadıklarını müdafaa ederler. Korkaklar ise ana-babalarını bile müdafaa etmeden kaçarlar. Servet dünyada insanlara bir değer kazandırır. Fazilet ise takva iledir. Sen ne İranlı, ne bir Nabat'lı ne de başka bir milletten daha üstün değilsin, üstünlük sadece takva iledir.»[17]

Süfyan-ı Sevrî'den: **Ömer b. Hattab** (r.a.) **Ebû Musâ El Eş'arî**'ye şöyle bir mektup yazdı:

«Hikmet yaşta değildir. O Allah'ın bir lûtfudur. Allah onu dilediğine verir. Adî, bayağı işlerle uğraşmaktan ve hoş karşılanmayan davranışlardan sakın.»[18]

---

13 **Hılye, 1/55**
14 **Hılye, 1/51**
15 **İbn-ü Ebiddünya; Diyneverî; Mecâlis; Hâkim; Künâ; Kenz. 8/235**
16 **Haraitî; Kenz. 8/235**
17 **İbn-ü Ebî Şeybe; Askerî; İbn-ü Cerîr; Darekutnî; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/235**
18 **İbn-ü Ebiddünya; Dineverî; Kenz. 8/235**

Ömer (r.a.), oğlu Abdullah'a (r.a.) şöyle bir mektup yazdı:

«Sana, Allah'a muhalefet etmekten sakınmanı tavsiye ederim. Çünkü, Allah'a muhalefet etmekten sakınanları Allah korur. Kim Allah'a dayanır ona güvenirse O, ona kâfidir. Kim darda kalana ödünç verirse Allah o kimsenin mükâfatını verir. Verilen nîmetlere şükredenin Allah, rızkını arttırır. Takva gözden olsun, amellerinin direği ve kalbinin cilâsı olsun. Niyeti olmayanın ameli de makbûl değildir. Allah'ın rızasını gözetmeyen kimseye de mükâfat yoktur. Menfaati, şefkati olmayanın malı olmaz. Eskisi olmayanın da yenisi olmaz.»[19]

Cafer b. Zebergan'dan: Duyduğuma göre, Ömer b. Hattab (r.a.) bazı valilerine yazdığı mektubun sonunda şöyle demektedir:

«...Çetin hesap günü gelmeden önce dünyada kendini hesaba çek. Çetin hesapdan önce bollukta (dünyada) kendini muhasebe edenlerin akıbeti memnuniyet verici ve imrendirici olur. Kimi dünya oyalar, günahları meşgûl ederse, onun akıbeti pişmanlık ve hüsran olur. Yasak edilen şeyleri yapmaman için, verilen öğütleri unutma.»[20]

Hz. Ömer, Muaviye b. Ebû Süfyan'a yazdığı mektupta şöyle demektedir:

«Hakka sarıl. O sana hak ehlinin derecelerini açıklar. Adaletten şaşma. Vesselâm.»[21]

Mü'minlerin Emîri Ali b. Ebû Talib'in (r.a.) Öğütleri:

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan: Ömer (r.a.) Hz. Ali'ye şöyle dedi:

«— Bana biraz öğüt ver ya Ebel Hasan!» Hz. Ali de şunları söyledi:

«Yakînen inandığın şeyde şüphe etme. Bildiğin hususta da tereddüte düşme. Zannını gerçek sanma. İyice bil ki, dünyada sadece Allah rızası için verdiğin şeylerin, onun rızası ile geçirdiğin vakitlerin, adaletli yaptığın taksimlerin, giyip eskittiklerinin faydası vardır.» Hz. Ömer (r.a):

«Doğru söyledin ya Ebel Hasan!» diye mukabele etti.[22]

Ali b. Ebû Talip (r.a.) Hz. Ömer'e şöyle dedi:

«— Ey mü'minlerin emîri! Eğer iki arkadaşının (Rasûlullah ve Hz. Ebû Bekir) derecesine ulaşmak seni sevindirirse tûlu emel sahibi olma. Az ye, eteklerini fazla uzatma! Eskiyen gömleklerini ya-

---

19 İbn-ü Ebiddünya; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/207; Ebû Bekir Es-Sûlî
20 Beyhakî; Zühd; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/208
21 Ebû Hasan b. Rızkuveyh, Cüz; Kenz. 8/208
22 İbn-ü Asâkir, Kenz. 8/121

ma, eski ayakkabılarını tamir et! İşte o zaman onlara kavuşursun.»[23]

Ali (r.a)'dan: Hayır, mal ve evlâdının çok olmasında değil, büyük âlim, çok hâlim olmanda ve insanları Allah'a ibadet ettirmek sureti ile yükseltmendedir. İyilik yaparsan Allah'a hamdet. Günah işlersen af dile. Dünyada şu iki kişinin dışında kimsede hayır yoktur: Biri, günah işleyip hemen bunu tevbe ile telâfi eden, diğeri ise hayır yapmakta başkaları ile yarış edendir. Takva ile yapılan hiçbir amel az değildir. Kabul edilen bir amel nasıl az olur ki?[24]

Ukbe b. Ebî Sahbâ'dan: İbn-ü Mülcem Ali'yi (r.a.) yaraladığı zaman oğlu Hasan (r.a.) ağlayarak huzuruna girdi. Hz. Ali (r.a.):

«— Niçin ağlıyorsun oğlum?» diye sordu. Hz. Hasan:

«— Nasıl ağlamayayım. Sen, dünya hayatının sonunda, âhiret hayatının başında bulunuyorsun!» diye cevap verince Hz. Ali (r.a.):

«— Yavrum! Dörder öğütten meydana gelen şu iki tavsiyeye uyarsan, bunlar sayesinde yaptığın hiçbir şeyde zarar görmezsin.» dedi. Hz. Hasan (r.a.):

«— Nedir onlar, babacığım?» deyince Hz. Ali şöyle dedi:

«— En büyük servet akıldır. En büyük fakirlik de ahmaklıktır. En büyük yalnızlık kendini beğenmişliktir. En büyük fazîlet de güzel ahlâktır.»

Hz. Hasan:

«— Babacığım bunlar dört tanesi, diğerlerini de söyler misin?» deyince Hz. Ali (r.a.) şöyle devam etti:

«— Ahmak ile arkadaşlık etmekten sakın. Çünkü O, sana faydalı olayım derken zararlı olur. Yalancıyla arkadaşlık etme. Çünkü o sana uzak olanı yaklaştırır, yakın olanı da uzaklaştırır. Cimrilerle arkadaşlık etme. Çünkü cimri olan, senin en çok muhtaç olduğun şeyi senden uzaklaştırır. Günahkârlarla arkadaşlık etmekten de sakın. Çünkü seni ucuza satarlar.»[25]

Ali (r.a.) şöyle buyurdu: «Yerinde ve zamanında yapılan iş, en hayırlı rehberdir. Yakınların en hayırlısı, güzel ahlâktır. Arkadaşların en hayırlısı akıldır. En hayırlı miras edeptir. Kibirlilikten daha sıkıntılı yalnızlık yoktur.»[26]

Hz. Ali (r.a.)'dan: «Söyleyene değil, söylediğine bak.»[27]

Hz. Ali'den: Menfaate dayanmayan arkadaşlıkların dışında bütün dostluklar geçicidir.[28]

---

23 **Beyhakî; Kenz. 8/219**
24 **Hılye, 1/75; Kenz. 8/221**
25 **Ibn-ü Asâkir; Kenz. 8/236**
26 **Beyhakî; İbn-ü Asâkir, Kenz. 8/236**
27 **İbn-ü Sem'anî, Delâil**
28 **Kenz. 8/236**

EBÛ UBEYDE b. EL CERRAH'IN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

Nimran b. Mahmer (Ebul Hasen) Ebû Ubeyde b. El Cerrah (r.a.) ın kendisinden naklediyor: **Ebû Ubeyde** (r.a.) ordu ile yürürken askerlere şöyle demiş:

«Nice elbisesi temiz olanlar vardır ki, dinleri lekelidir. Yine niceleri vardır ki, nefislerine iyilik yaparlar fakat gerçekte kendilerine ihanet ederler. Eskiden yapmış olduğunuz günahları, yapacağınız yeni iyiliklerle telâfi ediniz. Eğer sizden biri, Allah'la kendisini ilgilendiren bir günah işlese, sonra da bir iyilik yapsa, öyle zannediyorum ki iyilik kötülüğü bastırır, hattâ onu yok eder.»[29]

Said b. Ebî Said El Makburî (r.a.) anlatıyor: **Ebû Ubeyde b. El Cerrah** (r.a.) Ürdün'de[30] yaralandığı zaman, orada bulunan müslümanları toplayarak şöyle dedi:

«Size bazı şeyler tavsiye edeceğim. Onları tuttuğunuz müddetçe hayırda devam edersiniz. Namazlarınızı kılın, zekâtınızı verin. Ramazan ayında oruç tutun. Sadaka verin. Hacca gidin, Umre yapın. Birbirinize iyi tavsiyelerde bulunun. Âmirlerinize karşı samimi olun, onları aldatmayın. Dünya sizi mahvetmesin. Bir kimsenin ömrü bin sene de sürse, sonunda başına geldiğini gördüğünüz şu hal, onun da başına gelecektir. Allah, Âdem oğullarını ölümlü olarak yaratmıştır. Onların hepsi öleceklerdir. Onların en akıllıları, Rablerine en itaatkâr olanlardır. En yararlı amel yapanları da öbür dünya için amel yapanlardır. Selâm ve Allah'ın rahmeti üzerinize olsun.» Daha sonra da:

«— Ya **Muaz b. Cebel**! Cemaata namazı sen kıldır,» dedi ve ruhunu teslim etti. Bunun üzerine **Muaz b. Cebel** namazı kıldırdı, cemaate şöyle dedi:

«Ey insanlar! Yaptığınız günahlar için Allah'a samimi bir şekilde tevbe ediniz. Çünkü Allah Teâlâ, günahdan dolayı tevbe eden hiçbir kulunun tevbesini geri çevirmez. Sadece üzerinde kul hakkı olanlar müstesna. Çünkü kul, borcu karşılığında rehindir,

---

29 Hılye, 1/102
30 Bu zâtın kabri Ürdün'dedir.

onu ödemeden kurtulamaz. Sizden kim, müslüman kardeşi ile dargın olursa, hemen onunla konuşsun ve musafaha etsin. Bir müslümanın diğer kardeşine karşı üç günden fazla dargın durması yakışmaz. Bu en büyük günahtır.»[31]

Ebû Ubeyde (r.a.)'dan: «Mü'minin kalbi serçe gibidir. Her gün bir o yana, bir bu yana döner.»[32]

---

31 İbn-ü Asâkir; Müntehab'ül Kenz. 5/74
32 Hılye, 1/102

MUAZ b. CEBEL (r.a.)'in ÖĞÜTLERİ

Muhammed b. Sirîn'den: Yanında arkadaşları da bulunan bir adam **Muaz b. Cebel'e** uğradı. Adam selâm verip gidecekti. **Muaz b. Cebel** ona şu tavsiyelerde bulundu:

«Sana iki tavsiyem var: Eğer onları tutarsan Allah tarafından korunursun: Dünyada hiçbir şeysiz yaşayamazsınız, âhirette ise daha çok şeye muhtaçsınız. Ahirette muhtaç olacağın şeyleri dünyadaki ihtiyaçlarına tercih et. Bunu kendine bir disiplin, bir huy ve alışkanlık edininceye kadar devam et.»[33]

Amr b. Meymûn El Evdî'den: Muaz b. Cebel (r.a.) kalkarak şöyle dedi:

Evd oğulları! Ben, **Rasûlullah'ın** (s.a.v.) elçisiyim. Kesin olarak bilin ki dönüş Allah'adır. Ondan sonra da cennete veya cehennemedir. Oralara gidiş var, dönüş yoktur. Bedenler ebedî ve ölümsüzdürler.»[34]

Muaviye b. Kurre'den: Muaz b. Cebel (r.a.) oğluna şöyle dedi:

«Yavrum! Namaz kıldığın zaman, son kıldığın namazmış gibi hûşu içinde ol. Bir daha o namazı ebediyyen kılamayacağını düşün. Bil ki oğlum, insan iki iyilik arasında ölür. Biri yaptığı, diğeri de yapmayı sonraya bıraktığı.»[35]

Abdullah b. Seleme anlatıyor: Bir adam **Muaz b. Cebel'e:**

«— Bana biraz öğüt ver,» dedi. **Muaz** (r.a.)'da:

«— Tutar mısın?» deyince adam:

«— Dediklerini mutlaka yapacağım,» diye mukabele etti. Bunun üzerine **Muaz b. Cebel** (r.a.) şöyle dedi:

«— Bazan oruç tut, bazan tutma. Gecenin bir kısmında uyu bir kısmında namaz kıl. Helâlinden kazan, günah işleme. Mutlaka müslüman olarak ruhunu teslim et. Mazlûmun bedduasını almaktan da sakın.»[36]

---

33 **Hılye, 1/234**
34 **Hılye, 1/236**
35 **Hılye, 1/234**
36 **Hılye, 1/233**

Muaz b. Cebel (r.a.)'dan: «Üç şeyi kim yaparsa Allah'ın gazabına maruz kalır. Gülünecek bir durum yokken gülmek. Bütün gece uyumak. Acıkmadan yemek yemek.»[37]

Muaz b. Cebel'den:

«Sıkıntılarla imtihan edildiniz, sabrettiniz. Yakında bollukla da imtihan edileceksiniz. Sizin adınıza en çok korktuğum şey kadınlarla imtihan edilmenizdir. Onlar, altın-gümüş bilezikleri taktıkları, **Şam** ve Yemen kumaşlarını giydikleri zaman zengini bıktırırlar, fakiri de bulamayacağı şeyi almaya zorlarlar.»[38]

---

37 Hılye, 1/237
38 Hılye, 1/236

ABDULLAH b. MES'UD'UN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

İbn-ü Mes'ud'dan (r.a.) : «Ben, ne dünya için ne de, ahiret için hiçbir iş yapmadan oturan kimseye çok kızarım.»[39]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

«Sizden birini, gündüz akşama kadar dünya için çalışıp da akşamdan sabaha kadar da ölü gibi yatar görmeyeyim.»[40]

Abdullah'dan (r.a.) : «İyiler gitti, kötüler kaldı. Ölüm, bugün artık her müslümana bir hediyedir.»[41]

Abdullah (r.a.)'dan:

«Dünya buz gibidir. Erir, temiz olan suyu gider, geriye içindeki toz toprak kalır.»[42]

«İnsanların istemedikleri ölüm ve fakirlik, aslında ne iyidirler. Vallahi, dünya hayatı sırf zenginlik veya sadece fakirlik olsa yine de önemli değildir. Hangisi başıma gelirse gelsin aldırmam. Hayatım zenginlikle geçerse bu Allah'ın bir lûtfudur. Fakirlikle geçerse buna da sabretmek lâzımdır.»[43]

Abdullah (r.a.)'dan:

«Kula, fakirlik zenginlikten, tevâzu şöhretten daha iyi görünmedikçe ve başkalarının övmesi ile zemmetmesi, kendisinde bir değişiklik yapmadıkça gerçek imana sahip olmuş sayılmaz.» Abdullah b. Mes'ud'un arkadaşları onun bu sözlerini şöyle tefsir ettiler:

«Kul, helâl yoldan kazandığı fakirliği haram yollarla kazanılan zenginlikten, Allah'a itaat ederken gösterilen tevâzu, Allah'a isyan ile kazanılan şereften daha üstün görmedikçe ve hak yolda başkalarının kendisini övmesini ve yermesini aynı tarzda karşılamadıkça gerçek îmana sahip olmuş sayılmaz.»[44]

---

39 Hılye, 1/130
40 Abdürrezzâk; Kenz. 8/232
41 Hılye, 1/131
42 Hılye, 1/132
43 Hılye, 1/132
44 Hılye, 1/132; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Sıfat'üs Safve 1/164

İbn-ü Mes'ud'dan (r.a.) :

«Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a yemin ederim ki, sabah kalktığında müslüman olup akşama kadar böyle devam eden kimsenin başına gelen hiçbir dünyevî felâket ona zarar vermez.»[45]

Abdurrahman b. Huceyr babasından, o da **Abdullah b. Mes'ud-dan** (r.a.) nakLediyor: **Abdullah İbn-i Mes'ud** oturduğu zaman şöyle derdi:

«Sizler geçip gitmekte olan gece ve gündüzün içindesiniz. Ömrünüz devamlı eksiliyor. Yaptığınız ameller yazılıyor. Ölüm ansızın gelebilir. Hayır ekmiş olanın saadet biçeceği zaman yakındır. Şer ekenin de nedamet biçeceği zaman yakındır. Herkes ektiğini biçer. Ağır davrananın rızkını kimse elinden alamaz. Hırslı olan da takdir edilenden fazlasını elde edemez. Hayır için verene Allah da verir. Şerden korunmak isteyeni Allah da şerden korur. Müttekîler büyük kimselerdir, fakîhler ise liderdirler. Onlarla oturup kalkmak bir lûtuftur.»[46]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan: «Hepiniz misafirsiniz, mallarınız da iğretidir. Misafir gidecektir, iğreti olan mallarınız ise esas sahibine iade edilecektir.»[47]

Abdurrahman, babası **Abdullah b. Mes'ud'dan** (r.a.) nakLediyor: **Abdullah b. Mes'ud'a** bir adam gelerek:

«— Ya **Ebû Abdurrahman!** Bana faydalı bir şeyler söyle!» dedi.

«— Allah'a ibadet et, ona hiçbir şeyi ortak koşma. Nerede olursan ol Kur'ân rehberin olsun. Hakkı kim getirirse, düşmanın da olsa al, kabul et. Bâtılı getiren de can-ciğer dostun olsa onu reddet.»[48]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan: «Kalbin arzu ve hevesi olduğu gibi, sükûnet ve yorgunluğu da vardır. Onun arzu ve heves ilânını fırsat bil, değerlendir. Sükûnet ve yorgunluk anında da ona dokunma.»[49]

Münzir anlatıyor: **Abdullah b. Mes'ud'a** (r.a.) çiftçilerin ileri gelenlerinden bir gurup geldi. Halk, bunların boyunlarının kalınlıklarına ve sıhhatli oluşlarına hayret etti. Bunun üzerine **Abdullah b. Mes'ud** şöyle dedi:

«Siz kâfirleri, bedence insanların en sağlamı, kalpçe ise en hastaları olarak görürsünüz. Mü'minleri de bedenen insanların zayıfı, kalben de en sağlamı (imanlısı) olarak görürsünüz. Vallahi, eğer

---

45 **Hılye, 1/132**
46 **Hılye, 1/134; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Sıfat'üs-Safve 1/161**
47 **Hılye. 1/134**
48 **Hılye, 1/134**
49 **Hılye, 1/134**

kalpleriniz hasta olup da vücutlarınız sağlam olursa Allah katında pislik böceği kadar değeriniz olmaz.»[50]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan: «Mü'min Allah'a kavuşmadan rahata kavuşamaz. Kim Allah'ın huzurunda rahat bulursa Allah'a kavuşmuş gibidir.»[51]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

«Hiç biriniz dininde başka birini taklit etmesin. Çünkü eğer o îman ederse o da îman eder, küfre giderse o da küfre gitmiş olur. Eğer mutlaka birine uymanız gerekirse ölülere uyunuz. Çünkü diriler fitneden korunmuş değildirler.»[52]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

«Sakın hiç biriniz mukallid olmasın.» İbn-ü Mes'ud'un bu sözü üzerine:

«— Mukallid kimdir? Ya Ebû Abdurrahman!» diye sordular. O da şöyle cevap verdi:

«— O, ben halkla beraberim; onlar doğru yola giderse, ben de giderim. Sapıtırlarsa ben de sapıtırım der. Dikkat edin. İnsanlar küfre giderlerse, kendinizi küfre götürmemeye alıştırın.»[53]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

«Üç şey üzerine yemin ederim. Dördüncüsüne de yemin etsem günahkâr sayılmam:

Birincisi, İslâm'la az çok alâkası olan bir kimseyi, azîz ve celîl olan Allah, İslâm'la hiç alâkası olmayanla bir tutmaz. İkincisi, Allah dünyada himaye ettiği kullarını ahirette başkasına bırakmaz. Üçüncüsü de, kişi sadece sevdiği kimselerle haşrolunur. Yemin etsem günahkâr olmayacağım, dördüncü husus da şudur: Allah, dünyada ayıplarını açığa çıkarmadığı kullarının mutlaka ahirette de ayıplarını örter.»[54]

Abdullah'dan (r.a.): «Sadece dünyayı arzulayan ahirette zarar eder. Sadece ahireti arzulayanlar da ahirette zarar ederler. Ey ahali! Ebedî olan uğruna fanî olanda zararı tercih edin.»[55]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan: Sözlerin en doğrusu, azîz ve celîl olan Allah'ın kitabı (Kur'ân)'dır. İplerin en sağlamı takvadır. Dinlerin

---

50 Hılye, 1/135
51 Hılye, 1/136. Bu sözün mânâsını anlamak için, mü'minlerin devamlı Allah'la beraber olduklarını, Allah'ın onlara şah damarlarından daha yakın olduğunu unutmamalı (müt.).
52 Hılye, 1/136
53 Hılye, 1/136
54 Hılye, 1/137
55 Hılye, 1/138

en hayırlısı **İbrahim**'in dinidir. Hayat tarzlarının en güzeli, **Muhammed** (s.a.v.)'ın hayat tarzıdır. Yolların en hayırlısı peygamberlerin yollarıdır. Sözlerin en şereflisi Allah'ı zikirdir. Kıssaların en hayırlısı Kur'ân'dır. İşlerin en hayırlısı sonları hayırlı olandır. İşlerin en kötüsü de sonradan uydurulanlardır. Az ve yeterli olan çok ve boş olandan daha hayırlıdır. Kişinin yapamayacağı memurluğu üzerine almaktansa kendi kendine nefsini koruması ve kurtarması daha hayırlıdır. Pişmanlığın en kötüsü ölüm ânındaki pişmanlıktır. En kötü nedamet de kıyâmet günündeki nedamettir. En fenâ sapıklık, doğru yolu bulduktan sonra sapıtmaktır. Zenginliklerin en hayırlısı, gönül zenginliğidir. Azıkların en hayırlısı takvadır. Kalptekilerin en hayırlısı, îman-ı yakîndir. Şüphe bir nevî inkârdır. Körlüklerin en kötüsü, kalp körlüğüdür. İçki, bütün günahların anasıdır. Kadın şeytanın bir bağıdır. Gençlik, bir nevî deliliktir. Ölünün arkasından feryatla, üstünü başını yırtarak ağlamak cahiliye devri âdetlerindendir. Bazıları cumaya geç gelirler. Allah'ı da gafletle çok az zikrederler. Hataların en büyüğü yalandır. Mü'min bir kimseye söğmek fısktır. Mü'mini öldürmek, küfürdür. Mü'minin malı da canı kadar dokunulmazlığa sahiptir. Kim başkalarını affederse Allah da onu affeder. Kim öfkesini yenerse, Allah onu mükâfatlandırır. Kim başkalarını bağışlarsa, Allah da onu bağışlar. Kim şiddetli belâlara sabrederse Allah onun sonunu hayır eder. En fenâ kazanç faizdir. En zararlı yiyecek, yetim malıdır. Mes'ud başkasından ibret alandır. Bedbaht, anasının karnında bedbaht olandır. İhtiyacınız kadar olan rızkınızı, Allah tekeffül eder. Gidilecek yer (dört ziralık) topraktır. Amellerin hesabı ahirette görülecektir. Ameller, sonuçlarına göre değerlendirilirler. Rivayelterin en kötüsü yalan rivayetlerdir. En şerefli ölüm, şehitliktir. Belâya hazır olan gelince ona sabreder. Belâya hazır olmayan ona dayanamaz. Büyüklük taslayanı Allah küçültür. Bütün dünya nîmetlerini elde etmek isteyen âciz kalır. Şeytana itaat eden, Allah'a asî olur. Allah'a asî olana Allah azap eder.»[56]

İbn-ü Mes'ud (r.a.)'dan:

«Allah, dünyada riyakâr olanı âhirette teşhir eder.

Dünyada herkese iyi görünmek için amel eden kimseyi Allah ahirette rüsvay eder. Büyüklenenleri Allah küçültür. Huşuundan dolayı tevâzu gösterenleri Allah yükseltir.»[57]

---

56 **Hılye, 1/138**
57 **Hılye, 1/138**

SELMAN-I FARİSİ'NİN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

Cafer b. Bürgan'dan: Selman-ı Farisî'nin şöyle dediğini bana naklettiler:

«Üç şey beni güldürür, üç şey de ağlatır: Ölüm peşinden geldiği halde dünya için uzun uzun emeller besleyenlere, devamlı murakabe altında bulunan gafillere, Rabbinin rızasını mı, yoksa gazabını mı kazandığını bilmeden kahkaha ile gülenlere gülerim.

Beni ağlatan üç husus da şunlardır: Çok sevdiğim Muhammed (s.a.v.) ve onun arkadaşlarından ayrılmak. Ölüm anında karşılaşılacak olan şiddetli korkular. Cennete mi, yoksa cehenneme mi gideceğimi bilmeden Alemlerin Rabbi olan Allah'ın huzurunda hesap vermek için beklemek.»[58]

Selman (r.a.) şöyle dedi: «Allah Teâlâ bir kul için kötülük murat eder ve onun helâkını dilerse, ondan hayâ duygusunu kaldırır. Sen o zaman onu Allah'ın gazabına uğramış olarak görürsün. Allah'ın gazabına uğrayınca da ondan merhamet duyguları sıyrılır. O zman sen onu, kaba ve insafsız olarak görürsün. Böyle olunca da, o cennete riayet etmez olur. O zaman onu, hain ve hainliği başkalarında kabul edilmiş olarak görürsün. O bu duruma düşünce, boynundaki İslâm bağı çıkarılır. Yani İslâm'ın emir ve yasaklarını dinlemez olur. Artık o, hakikaten mel'un ve herkesce lânetlenmiş olur.»[59]

Selman (r.a.)'dan:

Mü'minin dünyadaki durumu, doktorunun derdini ve ilâcını bildiği bir hastanın durumu gibidir. Kendisine zararlı olanı ister, doktor onu meneder.

«— Ona yaklaşma! Eğer onu yersen (veya kullanırsan) seni öldürür,» der. Bu yasaklama, hastanın hastalığından kurtulmasına kadar devam eder. Mü'minin durumu da böyle; hayatta diğerlerinden daha çok sevdiği birçok şeyi arzu eder, fakat Allah onlardan onu meneder, onu kendisine, ölüp cennete girinceye kadar yasak eder.»[60]

---

58 **Hılye,** 1/207
59 **Hılye,** 1/204
60 **Hılye,** 1/207

Yahya b. Said anlatıyor: Ebudderdâ (r.a.), Selman-ı Farisî'ye (r.a.) mukaddes topraklara gelmesini yazdı. Bunun üzerine Selman da ona şöyle cevap verdi:

«Toprak kimseyi kutsallaştıramaz. İnsanı sadece yaptığı iyi ameller kutsallaştırabilir. Duyduğuma göre doktor[61] tâyin edilmişsin. Eğer hastalarını sıhhate kavuşturabiliyorsan ne mutlu! Yok eğer bu işten anlamıyor da doktorluk taslıyorsan, insanları öldürüp de cehenneme girmekten sakın.» Bu mektuptan sonra Ebûdderdâ, duruşmalarını yapıp kararlarını verdiği kişileri gönderir, arkalarından bakar, sonra da kendi kendine:

«— Tabiplik taslıyor, vallahi,» diyerek hasımlara:

«— Dönün şikâyetlerinizi yeniden anlatın, derdi.»[62]

---

61 Hz. Ömer Ebudderdâ'yı Dimaşk'a kadı tâyin etmişti. Selman bunu kastediyor.

62 Hılye, 1/205

EBÛDDERDÂ'NIN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

Hasan b. Atıyye, Ebûdderdâ (r.a.)'nın şöyle dediğini naklediyor:

«İyilerinizi sevdiğiniz müddetçe hayırda devam edersiniz. Aranızda gerçekler söylendiği müddetçe hakkı tanımışsınız demektir. Hakkı tanıyan onunla amel eden gibidir.»[63]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan: İnsanları, yapamayacakları şeylerle mükellef tutmayınız. Rablerinden önce onları muhasebe etmeyin. Ey Âdem oğlu! Sen kendini düzelt. Başkalarında gördüklerini tenkit eden kimselerin hüzünleri, kederleri artar ve kinleri sona ermez.»[64]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

«Allah'ı görüyormuşcasına ona ibadet ediniz. Kendinizi ölülerden farz ediniz. Bilmiş olunuz ki, size yetecek kadar olan az, sizi doğru yoldan çıkaracak olan çoktan daha hayırlıdır. Şunu da biliniz ki, iyilikler kaybolmaz, kötülükler de unutulmaz.»[65]

Ebûdderdâ (r.a)'dan: Hayır, mal ve evlâdının çok olmasından değil, senin çok halîm, çok âlim olmanda ve azîz ve celîl olan Allah'a ibadette diğer müslümanlarla yarış etmendedir.

İyilik edersen Allah'a hamdet, günah işlersen azîz ve celîl olan Allah'dan af dile.»[66]

Salim b. Ebûl Ca'd, Ebûdderdâ (r.a.)'dan naklediyor:

«Kişi, farkında olmadan mü'minlerin nefretini kazanmaktan kaçınsın. Bu nasıl olur biliyor musun?» dedi. Ben de:

«— Bilmiyorum,» dedim. Şöyle izah etti:

«— Kul, azîz ve celîl olan Allah'a asî olur. Bunun üzerine Allah da, o farkında olmadan, diğer mü'minlerin kalplerine, ona karşı kin yerleştirir.»[67]

---

63 Hılye, 1/210; Beyhakî; Şubail îman; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224
64 Hılye, 1/211
65 Hılye, 1/212
66 Hılye, 1/212
67 Hılye, 1/215

Ebûdderdâ (r.a.)'dan: «İmanın zirvesi, Allah'ın hükmüne sabır, takdir-i ilâhiye rıza, Allah'a güvenmede samimiyet ve azîz ve celîl olan Allah'a tam teslimiyettir.»[68]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan: «Durmadan deli gibi ağzını açarak hırsla servet biriktirenlere yazıklar olsun! Kendi servetini görmez, hep gözü başkalarınınkindedir. Eğer gücü yeter, geceyi de gündüze katarak çalışır. Sıkı bir hesabın ve şiddetli, bir azabın olduğu âhirette vay onun haline!»[69]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

«Ey Şamlılar! Utanmıyor musunuz? Yiyemeyeceklerinizi topluyorsunuz. İçinde oturamayacağınız binalar yapıyorsunuz. Ulaşamayacağınız emeller besliyorsunuz. Sizden öncekiler de servet biriktirir onu muhafaza eder, uzun uzun emeller besler, sağlam yapılar yaparlardı. İşte onların servetleri mahvolup gitti. Emelleri sadece boş bir hayal oldu. Evleri mezar oldu. İşte Âd kavminin, Aden'le Umman arasına doldurdukları mallar ve evlâtları! Şimdi, bu Âd kavminin terekisini iki dirheme benden kim alır?»[70]

Avn b. Abdullah'dan: Ebûdderdâ (r.a.), müslümanların boş arazilere evler yaptıklarını, ağaçlar diktiklerini görünce, onların mescidlerinde ayağa kalkarak:

«Ey Şamlılar!» diye nida etti. Bunun üzerine herkes oraya toplandı. Ebûdderdâ (r.a.) Allah'a hamdetti ve onu övdükten sonra yukarıdaki konuşmasını yaptı.[71]

Safvan b. Amr'dan: Ebûdderdâ (r.a.) şöyle demişti:

«Ey zenginler! Sizler ve bizler eşit olmadan, servetin bir afet olduğunu beraber görmeden önce servet hırsını bırakınız.»[72]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

«Sizin adınıza, sizi gaflete götüren gizli hevesten korkuyorum. İşte o zaman karnınız doyar fakat ilim dağarcıklarınız boş kalır.»

Ebûdderdâ (r.a.)'dan: En hayırlınız, arkadaşına:

«— Gel ölmeden önce orucumuzu tutalım,» diyendir. En hayırsızınız da:

«— Gel, ölmeden önce yiyelim, içelim ve eğlenelim,» diyendir.

Ebûdderdâ bina yapan bir topluluğun yanından geçerken onlara şöyle dedi:

---

68 Hılye, 1/216.
69 Hılye, 1/217.
70 Hılye, 1/217.
71 İbn-ü Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesîr, 3/341.
72 Hılye, 1/218.

«— Allah dünyanın eskimesini isterken siz onu yeniliyorsunuz. Allah, her istediğini yapar.»

Mekhul'den: Ebûdderdâ harabelerde dolaşır ve şöyle derdi:

«— Ey harabeler! Nerde sizin ilk sahipleriniz?»

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

Benim istediğim fakat insanların hoşlanmadığı üç şey vardır: Fakirlik, hastalık ve ölüm.[73]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

Ölümü, Rabbime kavuşmak için, fakirliği Rabbime karşı mütevazi olmak için, hastalığı da günahlarıma keffaret olması için severdim.

Şurahbil anlatıyor: «Ebûdderdâ (r.a.) bir cenaze gördüğü zaman şöyle derdi:

«— Siz gidin, biz de peşinizden geliyoruz. Bu cenaze ne kadar tesirli bir öğüt. Ama ne kadar çabuk gaflete düşeriz. İnsana öğüt olarak ölüm, kâfidir. İyiler gidiyor, akılsızlar, kötüler kalıyorlar.»[74]

Avn b. Abdurrahman, Ebûdderdâ (r.a.)'dan naklediyor:

«İnsanların bütün hallerini araştıranlar, aradığı kimseyi bulamazlar. Feci hadiselere sabra hazırlanmayanlar, olaylar karşısında aciz kalırlar. İnsanlara yardım edersen, onlar da sana yardım ederler. Sen onlarla ilgilenmezsen onlar seninle ilgilenirler.»

«— Bu durumda bana ne tavsiye edersin?» dedim.

«— (En çok fakir düşeceğin) kıyâmet günü için mal varlığından başkalarına yardım et,» dedi.[75]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

Ölümü çok hatırlayanların sevinci ve başkalarına karşı hasedi azalır.[76]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

Allah rızkınıza kefilken, sizi neden böyle hırslı görüyorum? Asıl vazifenizi de ihmal ediyorsunuz. Baytarın attan anladığı gibi, ben de sizin kötülerinizi gayet iyi tanıyorum. Onlar namazı vaktinde kılmazlar. Kur'ân'ı istemeye istemeye dinlerler. Kölelerini azat etseler bile yine de kendi işlerinde çalıştırırlar.[77]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

Her zaman hayırı arayın. Allah'ın rahmetine ve lûtfuna yaklaşmaya çalışın. Çünkü, rahmetine nail olunarak Allah'a yaklaşılır.

---

73 Hılye, 1/217.
74 Hılye, 1/217.
75 Hılye, 1/218.
76 Hılye, 1/220.
77 Hılye, 1/221.

Onu, kullarından dilediklerine verir. Allah'dan ayıplarınızı örtmesini ve korkularınızdan emin kılmasını isteyiniz.»[78]

Abdurrahman b. Cübeyr b. Nüfeyr'den : Bir adam **Ebûdderdâ'ya**:

«— Azîz ve celîl olan Allah'ın bana fayda vereceği tavsiyelerde bulun,» dedi. **Ebûdderdâ** (r.a.) da şöyle cevap verdi :

«— İki tavsiyede, üç, dört ve beş tavsiyede de bulunurum. Onlarla amel edenlerin derecelerini azîz ve celîl olan Allah yükseltir.

Sadece helâl ye, helâlinden kazan. Evine sadece temiz, helâl olanları sok. Azîz v celîl olan Allah'dan hergün için geçinecek kadar rızık iste. Sabah kalktığında kendini ölülerden say ve sanki bugün onlara katılacağını kabul ederek hareket et. Azîz ve celîl olan Allah için varlığından hibede bulun. Kim sana söğer, küfür eder veya sataşırsa onu Allah'a (c.c.) havale et. Kötülük işlediğin zaman azîz ve celîl olan Allah'dan af dile.»[79]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan :

İhtiyarlıktan bir deri bir kemik haline bile gelseniz gönlünüz yine de bir genç kadar dünya malındadır. Sadece Allah'ın müttekî kulları bundan müstesnadırlar. Fakat onlar da ne kadar azdır.»[80]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan :

Şu üç şeyi yapmazsanız değeriniz düşmez : Başınıza gelen belâlardan şikâyet etmeyin, ağrı ve sızılarınızdan yakınmayın, kendi kendinizi temize çıkarmayın.»[81]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan :

Mazlûmun ve yetimin beddûalarından sakınınız. Çünkü onların beddûaları, insan uykuda iken geceleyin Allah'a ulaşır.[82]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan :

İnsanlar arasında en çok kızdığım kimse kendine zulmettiğim takdirde Allah'dan yardım isteyen (bana beddûa eden)'dir.[83]

Ma'mer bir arkadaşından naklediyor : **Ebûdderdâ** (r.a.) **Selman-ı Farisî'ye** (r.a.) şöyle bir mektup yazdı :

«Kardeşim, kulların def'ine muktedir olamıyacağı belâlar gelmeden önce, sıhhatinin kıymetini bil ve boş vakitlerini değerlendir. Belâya uğrayanın da yardımına koş.»

Kardeşim, mescid evin olsun. Çünkü ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işitmiştim :

---

78 **Hılye, 1/221.**
79 **Hılye, 1/222.**
80 **Hılye, 1/223; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224.**
81 **Hılye, 1/224.**
82 **Hılye, 1/221.**
83 **Hılye, 1/221.**

Mescidler, bütün müttekîlerin evidir.

Azîz ve celîl olan Allah cennet, cehennem kokusunu, sıratı kolayca geçip rızasına kavuşmayı mescidleri ev edinen kullarına garanti etmiştir.

Kardeşim, yetimlere merhamet et, onları koru. Yediklerinden onlara da yedir. Çünkü, katı kalpliliğinden şikâyet ederek Hz. Peygambere gelen bir adama Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle sorduğunu işitmiştim:

Kalbinin yumuşamasını ister misin?

Adam evet deyince, Rasûlullah (s.a.v.) ona; öyleyse yetimleri himaye et, onları okşa, yediklerinden onlara da yedir, işte o zaman kalbin yumuşar, ihtiyaçların da karşılanır, buyurmuştur. Kardeşim, şükrünü edâ edemeyeceğin kadar servet yapma. Çünkü ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu duydum:

Kıyâmet günü, dünyada Allah'a itaat eden biri getirilir. Onun malları arkasında, kendisi de önde yürümektedir. Sırat köprüsünden geçerken her sendeleyişinde malları ona geç, sen bizim üzerimizde hak bırakmadın, derler.

Yine kıyâmet günü, Allah'a itaat etmeyen biri, malları omuzlarına yükletilmiş olarak getirilir. Malları onu tökezleterek, yazıklar olsun sana! Allah'ın bizim üzerimizdeki hakkını niçin vermedin, derler. Bu hal, o Veyl deresine varıncaya kadar devam eder.

Kardeşim, bir hizmetçi satın aldığını duydum. Halbuki ben Rasûlullah (s.a.v.)'dan kul, başkasını kendisine hizmet ettirmediği müddetçe Allah'ın hesabından emin olur. Eğer hizmetçi kullanırsa hesaba çekilmesi vacip olur, buyurduğunu duymuştum. Karım benden bir hizmetçi istemişti. O zaman halim vaktim de yerindeydi. İşte bu hesap işini duyunca karımın bu isteğini yapmadım.

Kardeşim, hesaptan da korkmazsak kıyâmette bize kim yardım edebilir.

Kardeşim, Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabı olmana güvenme. Çünkü biz, ondan sonra uzun zaman yaşadık. Allah bilir, neler yaptık.»[84]

Abdurrahman b. Muhammed El Muharibî'den: Duyduğuma göre Ebûdderdâ (r.a.) bir kardeşine şöyle bir mektup yazmış:

«Dünyada sahip olduğun herşey, senden önce başkalarına aitti. Senden sonra yine başkalarının olacak. Yaptıklarından sadece ahiret için olanların sana faydası vardır. Servetini evlâtlarından iyi olanlara bırak. Çünkü sen, hiçbir mazeret beyan edemeyeceğin kimsenin huzuruna gidiyorsun. Servetini de sana rahmet okumayacak olanlara bırakıyorsun. Sen iki kişiden biri için servet biriktiriyor-

84 Hılye, 1/214; İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224.

sun: Ya senin meşakkatle biriktirdiğin mallarla Allah'a itaat ederek mes'ud olacak biri için, ya da senin topladığın mallarla Allah'a isyan ederek ona asî olan biri için. Vallahi her ikisi de senin günahlarını hafifletemezler. Onun için servet bıraktıklarını kendine tercih etme. Ölenlere Allah'ın rahmet edeceğini um. Kalanların rızıklarını da Allah'a emanet et. Vesselâm.[85]

Ebûdderdâ (r.a.) Müslime b. Muhalled'e şöyle bir mektup yazdı:

«...Kul, Allah'a itaat ederse, Allah onu sever. Allah, sevdiğini yarattıklarına da sevdirir. Kul, Allah'a asî olursa ,Allah ona buğz eder. Allah o kuluna buğz ettiği zaman, diğer yaratıklara da, ona buğzettirir.»[86]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan:

«İtaatsiz müslümanlık olmaz. Cemaatte hayır vardır. Allah'a, halifeye ve bütün mü'minlere karşı samimiyet göstermek lâzımdır.»[87]

---

85 Hılye, 1/216.
86 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/225.
87 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/227.

EBÛ ZERR'İN (r.a.) ÖĞÜTLERİ

Süfyan-ı Sevrî'den: **Ebû Zerr Gıfarî Kâ'be'de** ayağa kalkarak şöyle dedi:

«Ey insanlar! Ben, Cündübül Gıfarî'yim, öğüt veren, şefkatli kardeşinizin yanına geliniz.» Bunun üzerine halk etrafına birikti. O, etrafındakilere şöyle dedi:

«— Biriniz bir yolculuğa çıkmak istese, kendisine yarayacak ve yetecek kadar azık almaz mı?»

Oradakiler:

«— Evet, alır!» dediler. Bu cevap üzerine şöyle devam etti:

«— Kıyâmet yolculuğu sizin bu yolculuğunuzdan daha uzundur. Onun için size yarayacak azıklar alınız.» Halk:

«— Nedir o bize yarayacak olanlar?» diye sorduklarında O:

«— Büyük felâketlerden korunmak için haccediniz. Uzun sürecek olan mahşer gününün şiddetinden kurtulmak için oruç tutunuz. Kabrin yalnızlığına karşı gece karanlığında iki rekât namaz kılınız. Büyük bir günde (kıyâmet) beklemeyi düşünerek ya hayır konuşun ya da susun. Kıyâmetin güçlüklerinden kurtulmak umuduyla mallarınızdan sadaka veriniz. Zamanınızı iki kısma ayırınız: Birinde ahiret için çalışın. İkinci kısmında da helâl yoldan rızık kazanmak için çalışın. Üçüncü bir bölüm sizin için zararlıdır, faydası yoktur. Onu istemeyin.

Kazancınızı da ikiye ayırın: Helâlinden kazandığınız bu birinci kısımdan evlâdü ıyalinizin geçimini sağlayın. İkinci kısımdan da ahiretiniz için harcayın. Bunların dışında üçüncü bir kısmın sana faydası yok, zararı vardır. Onu istemeyiniz,» diye cevap verdi. Sonra da sesinin çıktığı kadar:

«— Ey insanlar! Asla ulaşamayacağınız şeylere karşı olan hırsınız sizleri öldürmüş!» diye bağırdı.[88]

Abdullah b. Muhammed'den: Bir ihtiyarın şöyle dediğini duydum:

«Duyduğuma göre **Ebû Zerr** (r.a.) şöyle söylermiş:

---

88 Hılye, 1/165.

Ey insanlar! Ben size sadece öğüt veriyorum. Size karşı çok şefkatliyim. Kabrin yalnızlığından kurtulmak için gecenin karanlığında namaz kılınız. Mahşer gününün sıcaklığından korunmak için dünyada oruç tutun. O, zor günün korkusundan emin olmak için sadaka veriniz. Ey insanlar! Ben size sadece öğüt veriyorum. Ben size karşı çok şefkatliyim.»[89]

Ebû Zerr (r.a.)'dan:

«Ölmek için doğuruluyorlar. Harap olması için imar ediyorlar. Geçici şeylere düşkün oluyorlar da, ebedî olanı terk ediyorlar. İnsanların istemediği iki şey ne güzeldir! Ölüm ve fakirlik.»[90]

Hıbban b. Ebî Cebele'den: Ebû Zerr (r.a.) ve Ebûdderdâ (r.a.) şöyle dediler:

«Ölmek için doğuyorsunuz. Harabe olması için imar ediyorsunuz. Geçici olanlara karşı hırs gösteriyorsunuz da, ebedî olanı ihmal ediyorsunuz. İstenmeyen şu üç şey ne güzeldir: Ölüm, hastalık ve fakirlik.»[91]

---

89 Hılye, 1/165.
90 Hılye, 1/163.
91 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224.

HUZEYFE b. EL YEMAN'IN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Ebû Tufeyl, Huzeyfe'nin (r.a.) şöyle dediğini duymuş:

«Ey insanlar! Bana niçin bir şeyler sormuyorsunuz? Müslümanlar Rasûlullah'a (s.a.v.) hayırla ilgili sorular sorardı, ben de şerle ilgili sorular sorardım. Siz, yaşayan ölülerden bana sormuyor musunuz?

Allah Teâlâ Muhammed'i (s.a.v.) gönderdi. O da insanları dalâletten hidayete, küfürden imana davet etti. Hz. Peygambere inananlar inandı. Yaşayan ölüler, bu gerçekle hayat buldular. Batılla hayat sürenler de o şekilde öldüler. Nihayet peygamberlik sona erdi. Aynı yolu takip eden hilâfet geldi. Daha sonra da halkı ezen saltanat geldi. Kim bir kötülüğe eli, dili ve kalbi ile engel olursa vazifesini yapmış olur. Müslümanlardan kim de kötülüğe kalbi ve dili ile engel olup eli ile (kuvvetle) engel olamazsa hakikatten bir bölümü terketmiş olur. Yine müslümanlardan kim bir kötülüğe sadece kalben tenkit ederse, hakikatın iki şubesini terketmiş olur. Müslümanlardan kim bir kötülüğü kalbi ve dili ile düzeltmeye gayret etmezse, işte o yaşayan bir ölüdür.»[92]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

Dört türlü kalp vardır: Kilitli kalp, bu kâfirin kalbidir. İki yüzlü kalp, bu münafığın kalbidir. İçinde etrafını aydınlatan bir kandil olan temiz kalp, bu mü'minin kalbidir. İçinde iman ve nifak bulunan kalp; orada iman, temiz suların suladığı ve büyüttüğü bir ağaç gibidir. Nifak ise, kan ve irinin azdırdığı yara gibidir. İman ve nifaktan hangisi ağır basarsa, kalp, o tarafa döner.»[93]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Fitne kalplere arız olur, hangi kalpte kalırsa orada siyah bir nokta meydana gelir. Hangi kalp de o noktayı atabilirse, orada beyaz bir nokta meydana gelir. Hanginiz, kendisine fitnenin arız olup olmadığını anlamak isterse, kendi kendini kontrol etsin; eğer

---

92 Hılye, 1/274.
93 Hılye, 1/276.

haram olan bir şeyi helâl, hlâl olan bir şeyi de haram olarak kabul ederse ona fitne arız olmuş demektir.»[94]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Fitneden sakınınız. Ona hiç kimse karışmasın. Vallahi ona kim karışırsa selin önündeki çerçöpü sürükleyip götürdüğü gibi onu da sürükleyip götürür. Fitne gelirken cahili bile şüpheye düşürür. Gidince her şey apaçık meydana çıkar. Neyin hak, neyin batıl olduğu anlaşılır. Fitne zuhur ettiği zaman evinize çekilip oturunuz. Kılıçlarınızı kırınız, yaylarınızın kirişlerini kesiniz.»[95]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Fitnenin uyku ve hücum zamanı vardır. O uykuda olduğu zaman, ölebilen ölsün. Fitnenin uykuda olması, müslümanların birbirine düşüp, birbirlerine kılıç çekmeleri, sulh içinde yaşamaları demektir.»[96]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Fitne üç gurup insan arasında cereyan eder: Kendisine karşı çıkanları kesen akıllı, atak bir diktatör, onun propagandacıları ve haklı olanlar. İlk ikisine karışma. Haklı olanları ara, onlarla beraberken başına gelenlere razı ol.»[97]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Fitne içkiden daha çok aklı baştan giderir.»[98]

Huzeyfe (r.a.)'dan:

«Öyle zamanlar gelecek ki, o zaman sadece boğulmak üzere olan birinin yaptığı gibi dûa edenler kurtulacak.»[99]

A'meş'den: Bana Huzeyfe'nin (r.a.) şöyle söylediği haber verildi:

«Sizin en hayırlınız, ne dünya için ahireti terkeden, ne de ahiret için dünyayı terkedendir. En hayırlınız, her ikisi için de çalışandır.»[100]

---

94 Hılye, 1/272.
95 Hilye, 1/273.
96 Hılye, 1/274.
97 Hılye, 1/274.
98 Hılye, 1/274.
99 Hılye, 1/274.
100 Hılye, 1/278.

ÜBEY B. KÂB'IN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Ebû Âliye'den: Bir adam **Übey b. Kâb'a** (r.a.) :

«— Bana tavsiyelerde bulun,» dedi. O da şunları söyledi:

«— Allah'ın kitabını önder edin. Onun hüküm ve kuralları ne emrederse razı ol. Çünkü, Rasûlullah (s.a.v.) kendisinden sonra yerine, size onu bırakmıştır. Kıyâmette onun şefaati kabul edilir. Yalan söyleyeceğine ihtimal bile verilmeyen şahittir. O, sizden ve sizden öncekilerden bahseder. Aranızdaki davaları çözüme bağlayan hükümler ondadır. Onda sizin ve sizden öncekilerin durumları hakkında bilgiler vardır.»[101]

Übey b. Kâb'dan (r.a.) :

«Kul, azîz ve celîl olan Allah'ın rızasını kazanmak için bir şeyi terkederse Allah ona, terkettiğinden daha hayırlısını, hiç ummadığı bir yerden verir. Eğer kul o şeyi terketmez hafife alırsa Allah ona hiç ummadığı bir yerden terketmediğinden daha beterini verir.»[102]

Übey b. Kâb'dan (r.a.) :

«Mü'min dört haslete sahiptir: Başına gelen belâya sabreder. Verilirse şükreder. Konuştuğu zaman doğruyu söyler. Mü'min, Allah tarafından yaratılan beş nûr arasında dolaşır. Cenab-ı Allah kitabında, nûr üzerine nûr[103], buyurmuştur: Mü'minin konuşması nûrdur. İlmi nûrdur. Girdiği yer nûrdur. Çıktığı nûrdur. Kıyâmette varacağı yer nûrdur.

Kâfir de beş karanlık içinde dönüp dolaşır: Konuşması karanlıktır. İlmi karanlıktır. Girdiği ve çıktığı yer karanlıktır. Kıyâmette varacağı yer yine karanlıktır.»[104]

Ebû Basra'dan: Bizden **Cebr** (veya **Cüveybır**) denen biri şöyle birşey anlattı:

«**Ömer** (r.a.)'ın halifeliği zamanında, ondan bir cariye istemek için gittim. Medine'ye gece vardım. **Hz. Ömer'in** huzuruna çıktım.

---

101 **Hılye, 1/253.**
102 **Hılye, 1/253.**
103 **Nûr, 35.**
104 **Hılye, 1/255.**

Ben anlayışlı idim ve güzel konuşurdum. Orada dünyadan bahsettim. Dünyayı küçümsedim, hiçbir şeyle ölçülemiyecek kadar değersiz olduğunu ifade ettim. Ömer'in (r.a.) yanı başında da bir adam oturuyordu. Ben sözü bitirince Hz. Ömer, bütün bu söylediklerin dünyada yaptıkların ve yaşadıklarındır. Fakat, sen biliyor musun dünya nedir? dedi. Ve şöyle devam etti. Dünya, ölünceye kadar bizim azık hazırladığımız bir yerdir. Ahirette mükâfatlandırılacağın ve cezalandırılacağın amelleri orada yaparsın.

Daha sonra Hz. Ömer'in yanı başında oturan adam sözü aldı ve dünyadan bahsetti. O bu hususta benden daha bilgiliydi. Ben, ey mü'minlerin emîri! Bu yanıbaşında oturan adam kimdir, diye sordum. O da, mü'minlerin efendisi **Übey b. Kâ'b**, diye cevap verdi.»[105]

Übey b. Kâ'b'a (r.a.) bir adam:

«— **Ebû Münzîr!** Bana tavsiyede bulun!» dedi. O da şu tavsiyelerde bulundu:

«— Seni ilgilendirmeyen şeylerle uğraşma. Düşmanından uzak dur. Dostuna karşı da ihtiyatlı davran. Ölünce istemeyeceğin şeyi, hayatta iken de isteme. Senin ihtiyacının karşılanıp karşılanmamasını önemsemeyenlere bir ihtiyacını arzetme.»[106]

---

105 Buharî, Edeb'ül-Müfred; Müntehab, 5/132.
106 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224.

ZEYD B. SABİT'İN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Abdullah b. Dinar El Behranî'den: Zeyd b. Sabit (r.a.) Übey b. Kâb'a (r.a.) şu mektubu yazdı:

«...Allah, dili kalbe tercüman olarak yarattı. Kalbi, dilin kendisine boyun eğdiği ve dile ilham veren bir kap, bir kontrolür yaptı. Kalp, dilin üstünde olduğu zaman yapıcı ve doğru söz çıkar. Dilde sürçme ve kayma olmaz. Kalbi dilinin önünde olmayan kimseler hilim sahibi olamazlar. Kişi, sözü diline bırakır ve kalbine muhalefet ederse kendisini rezil eder. Kişi, sözünü hareketleri ile tatbik ederse, o zaman yerinde ve doğru konuşmuş olur. Çok konuşup da konuştuklarını yapmayandan daha cimri kim olabilir? Çünkü bu durumda dil, kalbin önünde bulunmuş olur. Söylediğini fiili ile tasdik etmeyende şeref ve haysiyet olur mu? Söylediğinin gerçek olduğunu ve söylediği anda, söylediğini yapmasının kendisi için bir vazife olduğunu bilir. Başkalarının ayıplarını araştıran ve kendi ayıbını hafife alan, emredilmeyeni yapan gibidir. Vesselâm.»[107]

---

107 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/224.

ABDULLAH B. ABBAS'IN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan:

«Ey günahkâr! Sonunun mutlaka fena olacağını düşün. Günahı aleni yapmak, günah işlemekten daha büyük günahtır. Çünkü, günah işlerken sağında ve solundakilerden utanmaman, o günahı yapmaktan daha büyük bir günahtır. Allah'ın sana ne yapacağını bilmeden gülmen, yapmakta olduğun günahtan daha büyük bir günahtır. Yapmayı başardığın günah sebebi ile rahatlaman o günahtan daha büyük bir günahtır. Yapamadığın bir günahtan dolayı üzülmen, o günahı yapmandan da daha büyük bir günahtır. Bir günah işlerken rüzgârın, kapının perdesini hareket ettirmesinden korkup da, yaptığın kötü işten dolayı Allah'ın seni gördüğünü düşünerek kalben üzüntü duymaman daha büyük bir günahtır. Yazıklar olsun!

Eyyûb Aleyhisselâmın günahının ne olduğunu biliyor musun? O ne yaptı da Allah Teâlâ O'nun vücuduna hastalık vererek, mallarını elinden alıp fakirleştirerek cezalandırdı?

Yoksul biri, **Hz. Eyyûb**'un engel olabileceği bir zulûmdan kendisini kurtarmasını istemişti de, o bu yoksula yardım etmemişti. İyiliği emredip düşküne zulmeden kimsenin bu hareketine mani olmadı. Azîz ve celîl olan Allah da onu böyle bir belâ ile cezalandırdı.»[108]

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan:

«Farzlara dikkat et. Allah Teâlâ sana farzları kendisinin bir hakkı olarak emretti. Onun için bunları yaparken Allah'dan yardım iste. Allah kulunun sevaplara karşı olan hırsını ve samimiyetini bilirse onu korktuklarından emin kılar. O her şeyin sahibi ve idarecisidir. İstediğini yapar.»[109]

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan:

«Allah Teâlâ mü'minin de fâcirin de rızkını helâl olanlardan yazmıştır. Eğer helâl olan gelinceye kadar sabrederse, Allah o rızkı ona verir. Acele edip de haram olanlardan yerse, Allah helâl olan rızkından noksanlaştırır.»[110]

---

108 **Hılye, 1/324; İbn-ü Asâkir; Kenz. 2/248.**
109 **Hılye, 1/326.**
110 **Hılye, 1/328.**

ABDULLAH B. ÖMER'İN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

İbn-ü Ömer (r.a.)'dan:

«Kul, dünyada meşru olmayan şeylerden faydalanırsa, sağladığı fayda dünyevî bakımdan değerli de olsa, Allah katında o kulun derecesi düşer.»[111]

Abdullah b. Ömer'den:

«Kişi, bakî olanı fanî olana tercih etmeyi akıllılık saymadıkça, hakikî imana sahip olamaz.»[112]

Mücahid'den: İbn-ü Ömer'le (r.a.) yürüyordum. İbn-ü Ömer (r.a.) bir harabeye uğrayarak:

«— Söyle ey harabe! Sahiplerin neler yaptı?» dedi. Ben de aynı şekilde:

«— Ey harabe! Sahiplerin neler yaptı?» dedim. Bunun üzerine İbn-ü Ömer (r.a.):

«— Onlar gitti, yaptıkları kaldı,» dedi.[113]

111 Hılye, 1/306.
112 Hılye, 1/306.
113 Hılye, 1/312.

ABDULLAH B. ZÜBEYR'İN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Vehb b. Keysan'dan : Abdullah b. Zübeyr (r.a.) bana şu öğütleri ihtiva eden bir mektup yazdı :

«Müttekîlerin tanındıkları ve kendilerinin de tanıdıkları bazı alâmetler vardır. Bunlar; belâlara sabır, kazaya rıza göstermek, nîmetlere şükretmek, Kur'ân'ın hükümlerine boyun eğmektir. **Âmirler, satılan malın götürüldüğü pazar gibidir. Eğer âmir, haktan ayrılmayan biriyse ona hakikatler getirilir ve haklı olanlar gelir. Âmir hakka hukuka riayet etmeyen biriyse, ona kötü işler getirilir ve kötü kimseler gelir, o da ona göre muamele yapar.»**[114]

114 Hılye, 1/336.

HZ. ALİ'NİN OĞLU HASAN'IN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Hasan b. Ali (r.a.)'dan:

«Kim dünyayı isterse dünya onu bağlar. Ona bağlanmayan onun nîmetlerine değer vermez. Dünyaya tamah eden, ona hükmedenin kölesidir.

Dünyada, sana yetecek kadar kâfidir. Hepsi de senin olsa yine mes'ud olamazsın. Dünyada bugünkü hayatı ile dünkü hayatı aynı şekilde devam ettiren aldanmıştır. Dünü bugününden daha hayırlı olan aldanmıştır. Kendi noksanlarını araştırmayanın eksikleri vardır. Eksiklikler içinde yaşayan bir kimse için ölüm daha hayırlıdır.»[115]

Hasan b. Ali'den:

«Biliniz ki, Hilm zînettir veya mertliktir, acelecilik akılsızlıktır, yolculuk insanı zayıflatır. Kötülerle düşüp kalkmak ârdır. Fâsıklarla düşüp kalkmak, başkalarının şüphesini celbeder.»[116]

Hasan b. Ali'den:

«İnsanlar dört guruptur: Bir kısmının iyilik ve hayırdan nasibi vardır, fakat ahlâktan nasibi yoktur. Bir kısmı ahlâklıdır fakat iyilik ve hayırdan nasibi yoktur. Bir kısmının ne ahlâktan ne de iyilik ve hayırdan nasibi vardır. İşte bunlar insanların en kötüleridir. Bir kısmı ise hem ahlâklıdır, hem de iyilik ve hayırdan nasipleri vardır. Bunlar da insanların en üstünleridir.»[117]

---

115 İbn-ü Neccar; Kenz. 8/222.
116 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/237.
117 İbn-ü Asâkir; Kenz. 8/237.

ŞEDDAD B. EVS'İN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Ziyad b. Mâhek'den : Şeddad b. Evs (r.a.) şöyle demişti :

«Siz dünyada hayırın kendisini değil, sebeplerini görüyorsunuz. Şerrin de sebeplerini görüyorsunuz. Hayır, her şeyi ile cennettedir. Şer de cehennemde.

Dünya, iyinin de, kötünün de yemek yediği açık bir sofradır. Ahiret ise, her şeyi mahvetmeye gücü yeten bir hükümdarın icraatta bulunduğu gerçek bir va'ddir. Her şeyin talipleri vardır. Onun için dünyaya gönül verip ona hizmet ederek dünyaya talip olmayınız. Ahirete talip olunuz.»[118]

Ebûdderdâ (r.a.)'dan :

«İnsanlardan bir kısmına ilim verilmiştir, fakat hilim verilmemiştir. **Ebû Ya'lâ'ya** ise hem ilim hem de hilim verilmiştir.»[119]

118 Hılye, 1/264.
119 Hılye, 1/264.

CÜNDÜB EL BECELİ'NİN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Cündüb el Becelî (r.a)'dan:

«Allah'a muhalefetten sakınınız. Kur'ân okuyunuz. Çünkü Kur'ân, sıkıntı ve ihtiyaç içinde olanlar için karanlık gecelerde nûr, gündüzleri de ışıktır. Başınıza bir belâ geldiği zaman canınızı değil de, mallarınızı fedâ ediniz. Başınıza gelen bir belâ karşısında canınızı veya dininizi fedâ etmek durumunda kalırsanız, canınızı fedâ ediniz. İyi biliniz ki, esas zararda olan, dininde zarara girmiş olandır. Esas helâk olan kimse de, dini bakımdan helâk olandır.

Cennete giren için fakirliğin bir önemi yoktur. Cehenneme giren kimse için de zenginliğin hiçbir faydası yoktur. Çünkü cehennem aldığını bırakmaz, onun açtığı yaralar iyi olmaz, alevleri sönmez. Bir mü'minin diğer bir müslüman kardeşini öldürmesi onun cennete girmesine engel olur.

Girmek için vardığı cennet kapılarını, her defasında kendisine kapalı bulur.

Bilmiş olun ki, Âdem oğlu ölüp defnedildikten sonra önce karnından çürümeye başlar. Karnınıza haramları doldurarak kokmasına da meydan vermeyin. Mallarınızı harcarken Allah'a muhalefet etmekten sakınınız. Birbirinizin kanını dökerek Allah'ın emirlerine muhalefet etmekten de çekininiz.»[120]

---

120 **Beyhakî, Şuabül iman; Kenz.** 8/222.

EBÛ ÜMAME'NİN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Ebû Süleym b. Âmir'den:

Ebû Ümame el Bahilî (r.a.) ile beraber **Dimaşk** kapısında cenaze taşıyan bir kafile ile yola çıktık. Cenaze namazı kılındıktan sonra onu kabre götürdüler. Orada **Ebû Ümame** (r.a.) şöyle dedi:

«Ey insanlar! İyilikleri ve kötülükleri bölüştüğünüz bir yerde günleriniz geçiyor. Yakında buradan başka bir yere göç edeceksiniz. (Mezarı işaret ederek) Burası yalnızlık diyarıdır. Karanlık bir evdir. Yılanlar ve çıyanlar barınır. Allah'ın genişlettiği kabirler müstesna dardır. Oradan mahşere nakledileceksiniz Buralarda Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyeceksiniz. Cennetliklerin yüzü ağırır, cehennemliklerinki ise kararır. Sonra buradan da başka bir yere nakledilirsiniz. Zifiri bir karanlık insanları sarar. Daha sonra ise nûr dağıtılır. Mü'minlere nûr verilir, kâfir ve münafıklara ise, hiçbir şey verilmez. Bu durum Allah Teâlâ'nın kitabında şöyle anlatılmıştır: **Yahut da onların işledikleri, üzerini yığın yığın dalgalar kaplayan, daha üstüne de bulutlar gerilmiş olan engin denizdeki karanlıklar gibidir. Bu karanlıklar içinde insan elini kaldıracak olsa, hemen hemen onu göremez. Allah kime nûr vermezse onun ışığı yoktur.»**[121]

Kâfirler ve münafıklar, sağlamların gözlerinden âmalar istifade edemediği gibi, mü'minlerin nûrundan istifade edemezler. Münafıklar, mü'minlere:

«— Bize bakınız da nûrunuzdan faydalanalım» derler. Onlara:

«— Geri dönün de arkanızda nûr arayın» denir.[122] Bu, kitabında da buyurduğu gibi Allah'ın münafıklara bir hilesidir: **Münafıklar Allah'ı aldatmak için uğraşırlar. Halbuki Allah onları aldatır.»**[123]

Münafıklar kendilerine söylenene uyarak geri, nûr dağıtılan yere dönerler. Fakat hiçbir şey bulamazlar. Hemen tekrar geri dönerler, fakat mü'minlerle aralarında bir kapısı olan bir duvar çekil-

---

121 Nûr, 40.
122 Hadid, 13.
123 Nisâ, 142.

miştir. Duvarın iç tarafında rahmet, dış tarafında azap vardır. Münafıklar, mü'minleri çağırarak, biz sizinle beraber değil miydik? derler. Onlar da:

«— Evet beraberdik. Fakat siz kendinizi iğfal ettiniz, bizi gözetleyerek şüphe içinde beklediniz. Sizi bir takım kuruntular aldattı. Allah tarafından va'd olunan azap gelinceye kadar siz bu hal üzere kaldınız. Aldatıcılar sizi Allah katında aldattılar.»[124]

Nûr taksim edilinceye kadar münafıklar bu şekilde aldatılırlar. Böylece Allah mü'minle münafığı birbirinden ayırır.»[125]

Süleyman b. Habib'den: Bir gurup insana katılarak **Ebû Ümame'nin** (r.a.) huzuruna girdik. Baktım zayıf, yaşlı bir ihtiyar. Fakat aklı ve mantığı görünüşünün tam aksi, fevkalâde. Bize ilk sözü şu oldu:

«Bu meclis Allah'ın size bir nîmetidir. Ondan sorumlu olacaksınız. Çünkü Rasûlullah (s.a.v.) kendisine emredileni insanlara tebliğ etti. Ashabı ondan duyduklarını başkalarına bildirdi. Siz de duyduklarınızı başkalarına anlatınız:

Üç gurup insan vardır ki, Allah onları cennete koyuncaya, yahut da sevap ve ganimetle dönüncey ekadar himayesi altında bulundurur. Allah'ın cennete koyuncaya veyahut da sevap ve ganîmetle dönünceye kadar himaye edeceği kimselerin birincisi, Allah rızası için evinden çıkıp Allah yolunda cihad edenler. Allah'ın cennete koyuncaya veya sevap ve ganîmetle dönünceye kadar himaye edeceği kimselerin ikincisi, abdest alıp sabah erkenden camiye gidenler. Üçüncüsü de evine girerken selâm verenler.

Cehennemde yedi tane kemeri olan bir köprü vardır. Bu kemerlerin ortasındakinde mîzan kurulur. Kul buraya getirilir ve ona:

«— Borcun var mı? diye sorulur. Hemen o hesabını yapar. Allah'dan hiçbir şeyi gizleyemezler.»[126]

«Ya Rabbi, şu, şu kimselere, şöyle, şöyle borçlarım var,» der. Ona:

«— Öyleyse borçlarını öde,» denir. O:

«— Benim hiçbir şeyim yok. Nasıl ödeyebilirim?» diye mukabele eder. Bunun üzerine:

«— Onun sevaplarından ödeyin!» denir. O kulun sevaplarından alınır. Neticede kendisine hiç sevap kalmaz, bütün sevapları biter. Bunun üzerine:

---

124 **Hadid, 13.**
125 **İbn-ü Ebî Hâtim; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 4/308; Beyhakî; Elesma ves'Sıfât sh. 340.**
126 **Nisâ, 42.**

«— Alacaklıların günahlarından getirin ödeştirin, buna yükleyin,» denir.

Duyduğuma göre bazıları dağlar kadar sevapla getirilir, alacaklılara dağıta dağıta kendisine hiçbir şey kalmaz. Bu sefer alacaklıların günahları bunlara verilir. Böylece onların dağlar kadar sevabı varken, dağlar kadar günahı olur.

Yalandan sakının. Çünkü yalan insanı günaha, günah da cehenneme götürür. Doğru olun, çünkü doğruluk iyiliğe, iyilik de cennete götürür.

Ey insanlar! Sizler cahiliye devrinden daha da sapıksınız. Çünkü Allah Teâlâ, kendisi için harcadığınız bir dirheme yediyüz dirhem, bir dinara yediyüz dinar vereceği halde siz hâlâ cimrilik yapıyorsunuz. Şunu iyi bilin ki fetihler altın ve gümüş saplı kılıçlarla değil, sinir, kurşun ve demir saplı kılıçlarla yapılır.»[127]

---

127 **İbn-ü Asâkir, Kenz. 8/223.**

ABDULLAH B. BÜSR'ÜN (R.A.) ÖĞÜTLERİ

Abdullah b. Büsr (r.a.)'dan:

«Müttekîler efendidir. Âlimler kumandan, onlarla sohbet etmek ise ibadet, hattâ ondan da üstün bir ameldir. Her geçen gün ve gece eceliniz ömrünüz kısalıyor. Yaptığınız her iş kayd ediliyor. Onun için sanki yarın ölecekmiş gibi hazırlanınız.»[128]

---

128 Beyhakî; İbn-ü Asâkir, Kenz. 8/224.

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBERE VE ONUN ASHABINA ALLAH'IN GÖNDERDİĞİ MANEVÎ YARDIMLAR

"Siz henüz az ve zayıf iken, Allah size Bedir'de yardım etmişti. Bu sebeple Allah'ın emirlerine karşı gelmekten sakının ki, şükretmiş olasınız." (Âl-i İmrân: 123)

"Karşılaşan iki orduda sizin için ibretler vardır. Ordulardan birisi Allah yolunda savaşıyordu. Diğeri ise kâfirdi. Kâfir ordusu Allah yolunda savaşanların, kendilerinin iki misli olduğunu görmüşlerdi. Allah, dilediğini yardımıyla takviye eder. Basiretli olanlar için bunda ibretler vardır." (Âl-i İmrân: 14)

GİRİŞ

«Allah'ın kitabına sımsıkı sarılın, parçalanmayın...» (Âl-i İmrân: 103) buyurulurken müslümanlara Allah'ın nîmetleri hatırlatılıyor. «Allah'ın nîmetlerini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşmandınız da, Allah sizin kalplerinizi kaynaştırdı. Onun lûtfu sayesinde kardeş oldunuz. Cehennem çukurunun kenarında idiniz de, sizi oradan kurtardı...» (Âl-i İmrân: 103) deniliyor. Bunlar, İslâm'a yeni girenlere Allah'ın lûtuflarıdır. İslâm'ı kemâliyle yaşayanlara ise daha büyük lûtuflarda, yardımlarda bulunmaktadır.

Allah'a inananlar, imanın kemâline erenler az ve zayıf bile olsalar Allah'ın yardımıyla güçlü, kuvvetli olurlar. Küçük ordular büyük orduları dize getirir. Nitekim, Bedir'de azıcık İslâm ordusu, kendisinin üç misli müşrik ordusunu dize getirmiştir. Allah'ın ordusu mağlûp olmaz. Allah ordusunu mağlûp ettirmez. Birbiri peşinden gönderdiği biner, üçbiner, beşbiner, sayısız melekle ordusuna yardım eder. Zayıf cılız bir müslümana, dev gibi savaşçı bir kâfiri esir aldırır. İslâm düşmanlarının kalplerine korku düşürür; üstlerine ordular gönderir, fırtınalarla onları perişan eder. O dilerse telsize telefona ihtiyaç hissettirmez. Hz. Ömer'e Medine mescidindeki minberden, Suriye'de çarpışan Sâriyeye talimat verdirir. Denizleri ve nehirleri müslümanların emirlerine âmâde kılar. Yırtıcı, azgın hayvanlara başeğdirir, müslümanın hizmetine koşturur. Yolunda şehid olanlara eziyet edilmesine rıza göstermez. Gerekirse onları arılara korutur. Bir kişiye bile yetmeyecek kadar az olan, azığı lûtfu ve bereketiyle koca bir orduya yedirir, yine de azıktan birşey eksilmez. O dilerse, müslüman olmasını istediği çobana müjdeci, haberci olarak kurdu gönderir. Şehitlerin mezarından etrafa misk kokuları yayar.

Kudret ve iradesi her şeyi ihata eden Allah neye kadîr olamaz ki!..

MELEKLERİN YARDIMI

Bedir Harbinde Meleklerin Ashaba Yardımı:

Sehl b. Sa'd'dan: Ebû Üseyd (r.a.) âmâ olduktan sonra şöyle demişti:

«Yeğenim! Keşke sen ve ben Bedir'de olsak da, Allah da gözlerimi açsa meleklerin ayan beyan geldiği yolu sana göstersem.»[1]

Urve'den:

«Bedir Harbinde Cebrâil (a.s.), başında sarı bir sarıkla Zübeyr'in simasında geldi.»[2]

Abdullah b. Zübeyr'in oğlu Abbâs (r.a.)'dan:

«Bedir harbinde Zübeyr b. Avvam'ın başında sarı bir sarık var idi. Bunun üzerine bütün melekler, sarı renkli sarıklarla müslümanların yardımına geldiler.»[3]

İbn-ü Abbâs (r.a)'dan:

«Bedir harbinde melekler beyaz sarıklı idi. Sarıklarının uçlarını da sırtlarına doğru sarkıtmışlardı. Huneyn savaşında müslümanların yardımına gelen meleklerin sarıkları ise yeşildi. Yardıma gelen melekler sadece Bedir harbinde bilfiil düşmanla çarpıştılar. Diğer harplerde ise sırf müslümanların sayısını ve gelen yardımı çok göstererek düşmanın gözünü korkutuyorlardı. Fakat bilfiil savaşmıyorlardı.»[4]

İkrime'den: Rasûlullah'ın (s.a.v.) azatlısı Ebû Rafî şunları anlattı:

«Abbas b. Abdülmuttalib'in kölesi idim. Müslümanlık Abbâs'ın ailesi arasında da yayılmaya başlamıştı. Abbâs, Ümmü-l Fadl ve ben müslüman olmuştuk. Abbâs kavmine muhalefet etmekten korkuyor, onlardan çekiniyor ve müslümanlığını gizliyordu. O, kavmi arasında zenginliği ile temayüz etmişti.

---

1 Beyhakî; İbn-ü İshak; Bidâye, 3/280; Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 6/84.
2 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 6/84.
3 Müstedrek, 3/361; Taberâni; İbn-ü Asâkir; Kenz. 5/268.
4 Ebû Nûaym, Delâil, sh. 170.

Ebû Leheb Bedir harbine gidememiş yerine **Hişam b. Mugîre'nin** oğlu **Âs'ı** göndermişti. Araplar hep böyle yaparlardı; biri harbe gidemezse yerine başka birini gönderirdi.

Bedir'de Allah'ın **Kureyşi** zelîl ve rezîl ettiği haberi gelince, biz kendimizde bir kuvvet hissettik ve güven duymaya başladık. Ben zayıftım, zemzem odasında ok yontardım. Bu haber geldiği zaman yine orada ok yontuyordum. **Ümmül Fadl** da yanımda oturuyordu. Gelen haber bizi son derece sevindirmişti. Birden **Ebû Leheb** çıkageldi. Sanki şerri ayağında sürüyordu. Odanın bir köşesine oturdu. Sırtı sırtıma dönüktü. O, otururken birdenbire halk, işte **Ebû Süfyan b. Haris b. Abdülmuttalib**[5] gelmiş, dediler.

Bunun üzerine **Ebû Leheb** ona:

«— Gel sende haber vardır,» dedi. **Ebû Süfyan** geldi, onun yanına oturdu. Halk da etrafında dikiliyordu. **Ebû Leheb**:

«— Yeğenim! Bedirdekilerin durumu nasıl, söyle?» dedi. **Ebû Süfyan** şunları anlattı:

«— Vallahi bizi öyle bir kavim karşıladı ki savaş başladıktan hemen sonra bizi istedikleri gibi öldürüyorlar ve istedikleri gibi de esir alıyorlardı. Ben bizimkilerin bu durumunu hiç de kınamadım. Çünkü bizi, gökle yer arasında yağız atlar üzerinde beyazlar giymiş adamlar karşılıyor, hiçbir şey bırakmıyorlar ve hiçbir şey dayandırmıyorlardı.

O bunları anlatırken ben odanın (çadırın) bir kenarını kaldırarak[6]:

«— Onlar meleklerdi,» dedim. Bunun üzerine **Ebû Leheb** elini kaldırdı, yüzüme son derece şiddetli bir tokat vurdu. Hemen üzerine sıçradım. Fakat beni tuttuğu gibi yere çarptı. Sonra üzerime yüklenerek vurmaya başladı. Zaten ben zayıftım. Bunu gören **Ümmü-l Fadl** çadırın direklerinden birine koşup onu aldığı gibi **Ebû Leheb'e** vurdu ve başını yardı.

«— Efendisi yok diye onu zayıf buldun, değil mi?» dedi. **Ebû Leheb** zelîl ve perişan bir vaziyette dönüp gitti. Bu olaydan yedi gün kadar sonra Allah ona bir adese çıbanı tebelleş etti. O çıban onu öldürdü.»

İbn-ü İshak'dan gelen bir rivayette şu ilâve vardır:

«...**Ebû Leheb** öldükten sonra oğulları onu üç gün defnedemediler. Onun için koktu. Çünkü **Kureyş**, taundan korktuğu kadar adeseden de korkardı. Nihayet **Kureyş'den** biri:

---

5 **Ebû Süfyan'ın adı, Mugîre'dir. (İbn-ü Hişam)**
6 **Bu odanın bir çadır odası olduğu unutulmamalıdır.**

«— Yazıklar olsun size! Utanmıyor musunuz? Babanız evinde koktu. Onu hâlâ defnetmediniz,» dedi. Onlar da:

«— Biz ikimiz, bu çıbanın bize bir zarar vermesinden korkuyoruz,» dediler. Adam:

«— Gelin, ben size yardım edeyim,» dedi. Bunun üzerine cesede yaklaşmadan, uzaktan su dökerek onu yıkadılar. Sonra da Mekke'nin üst tarafında bir yere götürerek bir duvara dayadılar, daha sonra da üzerini taşlarla doldurdular.»[7]

Huneyn Savaşında Meleklerin Ashaba Yardımı:

Huneyn savaşına kâfir olarak katılan Ümmü Bürsün'ün azatlısı Avf b. Abdurrahman'dan:

Rasûlullah (s.a.v.)'ın ordusuyla karşılaştığımız zaman onlar bize bir koyun sağımı kadar bile dayanamadılar; hemen kılıçlarımızla Rasûlullah (s.a.v.)'ın önünden saldırdık. Onu ansızın kaybediverdik. Bir de ne görelim; O'nunla bizim aramızda güzel yüzlü adamlar şöyle söylüyorlar:

«— Kahrolasıcalar! Geri dönün!»

Bu söz üzerine biz hezimete uğradık.»[8]

İbn-i Bürsün'ün azatlısı Abdurrahman'dan:

«Huneyn savaşında Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı ile karşılaştığımızda, bir koyun sağımı kadar bile bize dayanamadılar, hemen saldırdık. Onları bozguna uğrayıp önümüze kattık. Beyaz katırlı birinin yanına kadar vardığımızda, bir de ne görelim. O Rasûlullah (s.a.v.) değil mi? O zaman hemen bizi Hz. Peygamberin yanında bulunan beyaz elbiseli, güzel yüzlü kimseler karşıladı ve şöyle dediler:

«— Kahrolasıcalar! Dönün!» Müslümanlar bize yüklendiler. Bunun üzerine biz hezimete uğradık.[9]

Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'dan: Huneyn'de ordu savaşırken, biz Rasûlullah (s.a.v.)'la beraberdik. Birden bire gökten siyah elbiseli adamlar inmeye başladı. Müşriklerle aramızda durdular. O kadar çoktular ki karınca gibiydiler. Bütün vadiyi doldurdular. Tabiî neticede müşrikler hezimete uğradılar. Gökten inenlerin melekler olduğundan asla şüphemiz yok.[10]

---

7 **İbn-ü İshak; Bidâye 3/308; İbn-ü Sa'd, Tabakât 4/73; Müstedrek 3/321-322; Taberânî; Bezzar; Mecme'uz-Zevaid 6/89; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 170.**
8 **Beyhakî; Bidâye, 4/332.**
9 **İbn-ü Cerir; Tefsir-ü İbn-ü Kesîr 2/345.**
10 **İbn-ü İshak; Beyhakî; Bidâye 4/334.**

Uhud ve Hendek Savaşlarında Meleklerin Ashaba Yardımı:

Abdullah b. Fadl'dan: Uhud harbinde Hz. Peygamber sancağı Mus'ab b. Umeyr'e verdi. Mus'ab şehid edilince sancağı ona benzeyen bir melek aldı. Akşama doğru Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ya Mus'ab gel!» dedi. Bu emir üzerine melek Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek:

«— Ben Mus'ab değilim,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) onun yardım için gelmiş bir melek olduğunu anladı.[11]

Enes (r.a.)'dan:

«Rasûlullah (s.a.v.) **Benî Kureyza** üzerine yürüdüğü zaman, **Benî Ganm**'in yolunda, göklere yükselen tozlar arasında **Cebrâil** Aleyhisselâm'ın kafilesini görür gibiyim.»[12]

Humeyd b. Hilâl'in, **Benî Kureyza Gazvesi** hakkında rivayet ettiği uzunca bir hadisde şunlar da vardır:

«— ...Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı silâhlarını bıraktılar. Hemen **Cebrâil** (a.s.) Hz. Peygambere geldi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) **Cebrâil** (a.s.) karşıladı, onu ağırladı. **Cebrâil** atın göğsüne yaslanmıştı. Yüzü, gözü toz içinde, Hz. Peygambere:

«— Biz daha silâhlarımızı bırakmadık. Şimdi de **Benî Kureyza** üzerine yürü,» dedi. Hz. Peygamber de:

«— Ashabım yorgun, birkaç gün daha beklesek olmaz mı?» dedi. **Cebrâil** Aleyhisselâm ise:

«— Onlara saldır! İşte ben atımla gidiyorum, kalelerini yerle bir edeceğim,» cevabını verdi. Hemen yanındaki meleklerle beraber döndü. Giderlerken ensardan **Beni Ganm**'ın yolunda tozlar göklere yükseliyordu.»[13]

---

11 **İbn-ü Sa'd 3/121.**
12 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 182.**
13 **İbn-ü Sa'd, 2/76 ve 77.**

MELEKLERİN MÜŞRİKLERİ ESİR ALMASI VE ONLARLA ÇARPIŞMALARI

Süheyl b. Amr (r.a.)'dan: **Bedir** harbinde yüzleri kapalı, gökle yer arasında, yağız atlar üzerinde müşrikleri esir alan ve onlarla savaşan beyaz elbiseli adamlar gördüm.[14]

Berâ (r.a.) ve diğer bazıları anlatıyor: Ensardan biri **Abbas'ı** esir almış, getirdi. **Abbâs:**

«— Ya Rasûlâllah! Beni bu esir almadı, saçları yanlara taranmış, şöyle şöyle biri esir aldı,» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber **Abbâs'ı** getiren adama:

«— Öyleyse Allah sana çok iyi bir melek vasıtası ile yardım etmiş,» dedi.[15]

Hz. Ali'den gelen **Bedir** harbi ile ilgili uzunca bir rivayette de şöyle denilmektedir:

...Ensardan bir adam, **Abbâs b. Abdülmuttalib'i** esir alark getirdi. **Abbâs:**

«— Ya Rasûlâllah! Vallahi beni bu esir almadı. Beni yağız bir at üzerinde, çok yakışıklı ve saçları yanlarına taranmış biri esir aldı,» diye itiraz etti. Bunun üzerine **Abbâs'ı** getiren ensarlı zat:

«— Onu ben esir ettim, ya Rasûlâllah!» deyince Hz. Peygamber:

«— Sus, Allah sana iyi bir melek vasıtası ile yardım etmiş,» buyurdu.[16]

İbn-ü Abbâs (r.a.)'dan: **Abbâs'ı, Benî Seleme'nin** kardeşi **Ebül Yeser b. Kâ'b b. Amr** esir almıştı. Bu zat kendisi zayıf, fakat esir aldığı **Abbâs** ise iri yapılı idi. Bu olay üzerine Hz. Peygamber **Ebül Yeser'e:**

«— **Abbâs'ı** nasıl esir aldın ya **Ebûl Yeser?»** diye sordu. **Ebül Yeser:**

«— Ya Rasûlâllah! Bu işte bana şimdiye kadar hiç görmediğim bundan sonra da göremeyeceğim biri yardım etti. O şöyle bir zattı,» diye cevap verdi. Hz. Peygamber de:

---

14 **İbn-ü Asâkir; Vakidî; Kenz. 5/268.**
15 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid, 6/85.**
16 **İbn-ü Ebî Şeybe; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; İbn-ü Cerir; Beyhakî Delâil; Kenz. 5/266; Mecme'uz-Zevaid 6/75; Bezzar.**

«— Öyleyse bu işte sana iyi bir melek yardım etmiş,» buyurdu.[17]

İbn-ü Abbâs (r.a.)'dan: Müslümanlardan biri, bir müşriği önüne katmış kovalıyordu. Birden yukarıdan bir kırbaç şaklaması ve:

«— Hayzum gel!» diye bir ses duydu. Bunun üzerine müslüman önündeki müşriğe bir baktı ki, müşrik sırtüstü yere yıkılmış. Birde ne görsün, yere yıkılan bu adamın kırbaç yemiş gibi burnu kırılmış, yüzü yaralanmış! Adam mosmor olmuş! Ensardan bu zat, hemen gelip bu hadiseyi Rasûlullah'a anlattı. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Doğru söyledin, bu üçüncü kat semânın meleklerinden birinin yardımıdır. O gün onlar yetmiş müşrik öldürdüler ve yetmiş tane de esir aldılar,» buyurdu.[18]

Benî Gıfâr'dan bir zat anlatıyor:

...Ben ve amcamın oğlu, **Bedir Harbi**'nin yapıldığı yeri görebileceğimiz bir dağa çıktık. Biz o zaman müşriktik. Harbin kimin aleyhine neticeleneceğini bekliyorduk. Onun için, saldıranlarla hemen, biz de saldıracaktık. Biz dağdayken birden bire bir bulut bize yaklaştı. Bulutun içinden at kişnemeleri işitiyorduk. Ayrıca, birinin şöyle dediğini de duydum:

«— Hayzum gel!» Bu olay üzerine, amcamın oğlunun yerde ödü patladı ve derhal öldü. Kendimi tutmasam nerdeyse ben de ölecektim.[19]

Ebû Talha (r.a.)'dan: Bir savaşta Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdim. Düşmanla karşılaştığımda onun şöyle dediğini duydum:

«Ey hesap gününün sahibi! Ancak sana ibadet eder ve ancak senden yardım dileriz.» Bunun üzerine yere yıkılan adamlar gördüm. Önden ve arkadan melekler onlara vuruyorlardı.[20]

Ebû Ümame b. Sehl babasından naklediyor:

«Yavrum! Sen Bedir'de bizi görecektin! Birimiz, müşriklerden birinin kafasını gösteriyor, kılıcımız daha değmeden hemen onun kafası bedeninden ayrılıyordu.»[21]

Ebû Ümame'den gelen aynı meâldeki bir rivayette de: «...Herhangi birimiz kılıcımızla düşmanın kafasını gösterir göstermez, onun kafası vücudundan ayrılıyordu,» denilmektedir.[22]

---

17 **İbn-ü Sa'd 4/12; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 6/86; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 169.**
18 **Müslim; Bidâye 3/279.**
19 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 2/170.**
20 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 164.**
21 **Beyhaki; Bidâye 3/281.**
22 **Müstedrek 3/409; Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 6/84.**

Ebû Vâkid Elleysî'den: Ben bir müşriğin boynunu vurmak için peşine düştüğümde, daha kılıcım ona dokunmadan başı yere düşüyordu. Ben müşriği başka birinin öldürdüğünü anlıyordum.[23]

Bedir Harbine iştirak eden **Ebû Dâvud El Mâzinî'den** gelen bir rivayette de şu farklılık vardır: «...Bedir Harbinde ben bir müşriğin peşine düştüğüm zaman daha kılıcımı vurmadan onun kafası yere düşüyordu...»[24]

Sehl b. Ebû Hasme'den: **Bedir** Harbinde **Ebû Berzetel Harisî**, Rasûlullah'a (s.a.v.) üç tane kâfir başı getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) onu bu vaziyette görünce:

«— Sen mi öldürdün?» diye sordu. **Ebû Berze**:

«— Ya Rasûlâllah! Ben sadece ikisini öldürdüm. Diğerini ise beyaz elbiseli, yakışıklı bir adam öldürdü,» diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) meleklerin birinin ismini söyleyerek:

«— O falandır,» buyurdu.[25]

Mahmud b. Lebîd'den: **Haris b. Sımme** şunları anlattı: **Şiab'da** Rasûlullah (s.a.v.) bana:

«— **Abdurrahman b. Avf'ı** gördün mü?» diye sordu. Ben de:

«— Evet, ya Rasûlâllah! Onu dağın eteğinde müşriklerden birinin altında gördüm. Yardım etmek istedim, fakat seni görünce hemen yanına geldim,» diye cevap verdim. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

«— Melekler onunla beraber savaşıyorlardı,» buyurdu. Hz. Peygamberin bu sözü üzerine ben hemen **Abdurrahman'ın** yanına gittim. Onu, yere serilmiş yedi tane müşriğin yanında buldum.

«— Bravo! Bunların hepsini de sen mi öldürdün?» dedim. **Ertat b. Şurahbil'i** işaret ederek:

«— Bunu ve bunu ben öldürdüm. Fakat diğerlerini hiç görmediğim birisi öldürdü,» dedi. Ben:

«— Allah ve Rasûlü doğru söylüyor,» dedim.[26]

---

23 **İbn-ü İshak; Bidâye 3/281.**
24 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 6/83.**
25 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 6/83; Ebû Nûaym; Delâil,** sh. 170.
26 **Taberânî; Bezzar; Mecme'uz-Zevaid 6/114; İbn-ü Mendeh; Hılye, Müntehab 5/76.**

MEKKE'DE MÜSLÜMANLARLA ALAY EDENLERE CEBRÂİL'İN (A.S.) EZİYETİ

İbn-ü Abbas (r.a)'dan: **Rasûlullah** (s.a.v.) **Mekke**'de bir gurup insanın yanına uğradı. Onlar:

«— Bu peygamber olduğunu ve yanında **Cebrâil**'in olduğunu iddia ediyor,» diyerek başladılar Rasûlullah'ın (s.a.v.) ensesini çimdiklemeye. Bunun üzerine hemen **Cebrâil** Aleyhisselâm parmağını onlara sürdü. Derhal vücutlarında tırnak batmış gibi yaralar hasıl oldu. O kadar ki bu yaralar koktu ve onlara kimse yaklaşamadı. Bu olay üzerine azîz ve celîl olan Allah şu âyet-i kerîme'yi indirdi: **«...Biz seninle alay edenlerin haklarından geliriz.»**[27]

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan: **«Biz seninle alay edenlerin haklarından geliriz.»**[28] âyetinde alay edenlerden maksat: **Velid b. Mugîre, Esved b. Abdi Yegüs, Esed b. Abdül Uzza** oğullarından **Esved b. Muttalib Ebû Zem'a, Haris b. Aytal es Sehmî, Asî b. Vâil es Sehmî**'dir. Bir defasında **Cebrâil** (a.s.) geldi. **Rasûlullah** (s.a.v.) onları **Cebrâil**'e şikâyet ederek **Velid b. Mugîre**'yi gösterdi. Bunun üzerine **Cebrâil** elinin bileğini işaret etti. Hz. Peygamber:

«— Ne yaptın?» diye sordu. **Cebrâil** de:

«— Onun hakkından geldim,» diye cevap verdi. Sonra **Haris b. Aytal Essehmî**'yi gösterdi. **Cebrâil** bu sefer onunda karnını işaret etti. Hz. Peygamber:

«— Ne yaptın?» dedi. **Cebrâil**:

«— Onun da hakkından geldim,» cevabını verdi. Daha sonra **Asî b. Vail**'i gösterdi. **Cebrâil** bu defasında da onun tabanını gösterdi. Hz. Peygamber:

«— Ne yaptın?» dedi. **Cebrâil** de:

«— Onun da hakkından geldim,» cevabını verdi.

Bir müddet sonra **Velid b. Mugîre Hırzaa** kabilesinden kendisine ok yontan bir adamın yanına vardı. Ok **Velid**'in bileğine isa-

---

27 **Hıcr sûresi, 15; Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 7/46; Bezzar.**
28. **Hıcr, 15.**

bet ederek bileğini kopardı. **Esved b. Muttalip** kör oldu. Bazıları normal olarak kör oldu diyor. Bazıları da onun kör oluşunu şöyle anlatıyorlar:

Esved bir ağaç altına geldi:

«— Evlâtlarım! Beni kurtarmıyor musunuz? Ölüyorum! Gözüme diken batırıyorlar!» diye başladı bağırmaya. Çocukları da:

«— Biz hiçbir şey göremiyoruz,» diye karşılık verdiler. Gözleri kör oluncaya kadar bu karşılıklı feryat böyle devam etti. **Esved b. Abdî Yegûs** ise başında çıkan bir yaradan dolayı öldü. **Haris b. Aytal'ın** da karnında sarı su toplandı. Pisliği ağzından gelmeye başladı. O da böylece öldü. **Asî b. Vail'in** ise ayağına bir diken battı, dikenin battığı yer su toplayarak yarası azdı ve öldü.[29]

---

29 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid** 7/47.

ASHABDAN EBÛ MÂ'LÂK'A BİR MELEĞİN YARDIMI

Enes b. Mâlik (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabından **Ebû Ma'lâk** lâkabında biri vardı. Ticaretle meşgûl olurdu. Samimi ve mütteki bir kimse idi. Bir yolculuğunda silâhlı bir hırsız önünü kesti:

«— Neyin varsa çıkar! Seni öldüreceğim!» dedi. **Ebû Ma'lâk**:

«— Mallarımı mı istiyorsun?» dedi. Hırsız:

«— Ben senin malını değil, canını istiyorum!» deyince:

«— Öyleyse müsaade et, namaz kılayım!» diye ricada bulundu. Hırsız:

«— Namazını kıl!» dedi. **Ebû Ma'lâk** abdest aldı, sonra da üç defa şöyle dûa etti:

«— Ey sevgili! Ey yüce arşın sahibi! Ey istediğini yapan! Ulaşılmayan ve yüksekliğin hürmetine, haksızlığa uğranmayan saltanatın hürmetine ve arşının rûkünlerini dolduran nûrun hürmetine beni bu hırsızın şerrinden korumanı istiyorum. Ey dûaları kabul eden, yardım et!» Birden bire elindeki mızrağı atının kulakları arasından yükselen bir süvari peydâ oldu. Hemen hırsıza vurup onu öldürdü. Sonra da tüccara döndü. Bunun üzerine tüccar **Ebû Ma'lâk**:

«— Sen kimsin de, Allah senin vasıtanla bana yardım etti?» diye sordu. O da:

«— Ben, dördüncü kat semânın meleklerindenim. İlk dûa ettiğinde gök kapılarının gıcırdadıklarını duydum. İkinci dûa edişinde gök ehlinin feryatlarını duydum. Üçüncü defa dûa edişinde de, yardıma muhtaç birinin dûası dendi. Ben, hemen, Allah'ın beni bu hırsızı öldürmeye göndermesini istedim. Geçmiş olsun. Şunu iyi bil ki, kim abdest alır dört rek'at namaz kılar ve bu şekilde dûa ederse, ister darda olsun, ister olmasın onun imdadına yetişilir,» diye cevap verdi.[30]

---

30 **İbn-ü Ebiddünya, Kitab-ü Mücabid-da'veh: Ebû Musâ, kitabül vezaif; İsâbe 4/182.**

ZEYD B. HARİSE'YE BİR MELEĞİN YARDIMI

Leys b. Sa'd anlatıyor; Duyduğuma göre, **Zeyd b. Harise Taif'de** bir adamdan kendisini istediği bir yere kadar götürmek için bir katır kiralamış. Giderlerken adam bir harabeye sapmış. Oraya varınca Zeyd'e:

«— İn!» demiş. Zeyd inince bir de ne görsün harabe öldürülmüş insan cesetleriyle dolu! Adam onu da öldürmek isteyince Zeyd ona:

«— Müsaade et de iki rek'at namaz kılayım,» demiş. Adam da:

«— Kıl. Senden önce bunlar da kıldılar, fakat namazları onlara hiçbir fayda vermedi,» diye mukabelede bulunmuş. **Zeyd b. Harise** namazını bitirince adam, öldürmek için yanına yaklaşmış. Bunun üzerine **Zeyd b. Harise**:

«— Ey merhametlilerin en merhametlisi!» diye Allah'a yalvarmış. Bu dûa üzerine adam:

«— Onu öldürme!» diye bir ses duymuş. Bundan korkarak, harabeden çıkıp şöyle bir etrafa bakmış fakat hiçbir şey görmemiş. Tekrar Zeyd'in yanına gelmiş. Zeyd yine:

«— Ey merhametlilerin en merhametlisi!» diye üç defa nidâ etmiş. Birdenbire elinde, demir bir mızrağın tepesinde ateş yanan bir atlı belirivermiş. Hemen elindeki mızrağı adamın sırtına saplamış. Adam yere yıkılarak ölmüş. Sonra da bu atlı Zeyd'e dönerek:

«— İlk defa, ey merhametlilerin en merhametlisi, diye yalvardığında ben yedinci kat gökte idim. İkinci defa, ey merhametlilerin en merhametlisi, diye yalvardığın zaman dünya semâsında idim. Üçüncü defa ey merhametlilerin en merhametlisi diye yalvarışında imdadına geldim,» demiş.[31]

---

31 **İstîab, 1/548.**

ASHAB'IN MELEKLERİ GÖRMELERİ

Hz. Âişe ve Ensardan Bazılarının Cebrâil'i (a.s.) Görmeleri:

Âişe (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir adam sesi duydu. Hemen sıçrayarak dışarı, ona bakmaya çıktı. Adamı görmek için ben de Rasûlullah'ı (s.a.v.) takip ettim. Baktım, daha önce gördüğüm **Dıhyetel Kelbî** (r.a.), sarığını omuzunun iki tarafından sarkıtmış atının boynuna da yaslanmış duruyor. Rasûlullah (s.a.v.) içeri gelince:

«— Aniden sıçradın. Ben de çıktım. baktım O **Dıhyetel Kelbî** idi,» dedim.

«— Onu gördün mü?» dedi.

«— Evet,» dedim. Bunun üzerine:

«— O **Cebrâil** Aleyhisselâm'dı. **Benî Kureyza** üzerine yürümemi emretti,» buyurdu.[32]

Said b. Müseyyib'den: ...Rasûlullah (s.a.v.) yola çıktı. **Benî Kureyza**'ya varmadan bir gurup insana uğradı:

«— Buradan kimse geçti mi?» diye sordu Onlar da:

«— Evet. **Dıhyetel Kelbî** kır bir katır üzerinde buraya geldi. Altında ipek bir çul vardı,» diye cevap verdiler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— O **Dıhye** değildi. **Benî Kureyza**'nın kalesini sarsmak için gönderilen **Cebrâil**'di. O onların kalplerine korku düşürecek,» buyurdu.[33]

Ensardan Birinin Cebrâil'i (a.s.) Görmesi ve Onunla Konuşması:

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan: Rasûlullah (s.a.v.) ensardan bir zatı ziyarete gitmişti. Eve yaklaşınca adamın içeride biri ile konuştuğunu işitti. İçeri girmek için müsaade istedi. Odaya girdiğinde ensardan olan zattan başka kimse göremedi. Bunun üzerine:

---

32 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 182; İbn-ü Sa'd 4/250.**
33 **Ebû Nûaym, sh. 182.**

«— Biriyle konuştuğunu duydum,» dedi. O da:

«— Ya Rasûlâllah! Rahatsız olduğumdan, gürültüden uzak olmak için içeri girdim İçeri, siz müstesna onun gibi hoş sohbet ve güzel konuşan bir başkasının girdiğini şimdiye kadar görmedim,» diye mukabelede bulundu. Rasûlullah (s.a.v.) buna:

«— O, Cebrâil'di. Sizden öyleleri vardır ki eğer yemin ederek bir şeyin olacağını söylese, Allah onun dûasını kabul eder,» buyurdu.[34]

Abdullah b. Abbas'ın (r.a.) Cebrâil'i Rasûlullah'ın (s.a.v.) Yanında Görmesi:

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan: Babamla beraber Hz. Peygamberin yanında idim. Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanında kendisiyle gizli birşey konuşan biri vardı. Babamdan çekinir bir hali vardı. Hemen oradan çıktık. Babam:

«— Yavrum! Görmedin mi! Amcam oğlunun benden çekinir gibi bir hali vardı,» dedi. Bunun üzerine ben:

«— Babacığım! Onun yanında, kendisine yalvaran biri vardı,» dedim. Hemen tekrar, Rasûlullah'ın (s.a.v.) huzuruna girdik. Babam:

«— Ya Rasûlâllah! Abdullah'a böyle böyle dedim. O da yanınızda size yalvaran birinin olduğunu söyledi. Yanınızda biri var mıydı?» diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ya **Abdullah!** Onu gördün demek?» buyurdu. Ben de:

«— Evet,» dedim. Hz. Peygamber:

«— Beni seninle ilgilenmekten alıkoyan o zat, **Cebrâil** Aleyhisselâm'dı,» buyurdu.[35]

Abbas (r.a.) **Abdullah'ı** (r.a.) birşey için Rasûlullah'a (s.a.v.) göndermişti. **Abdullah** (r.a.) Hz. Peygamberi başka biriyle görünce, hiçbir şey söylemeden geri babasına döndü... **Hz. Abbas** (r.a.), durumu peygamber efendimize anlatınca Rasûlullah (s.a.v.) **Abdullah** (r.a.)'a:

«— Onu gördün mü?» dedi. O da:

«— Evet,» diye cevap verince peygamberimiz:

«— O, Cebrâil'di. İbn-ü Abbas, gözlerini kaybetmeden ve büyük bir âlim olmadan asla ölmeyecek,» buyurdu.[36]

---

34 **Bezzar; Taberânî; Kebir, Evsat, Mecme'uz-Zevaid 10/41.**
35 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/276.**
36 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/277.**

Irbad b. Sariye'nin Dimaşk Mescidinde Bir Meleği Görmesi:

Urve b. Ruveym anlatıyor: **İrbad b. Sâriye** (r.a) Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabındandı, bir hayli yaşlanmıştı. Ruhunun kabzedilmesini çok isterdi. Onun için de şöyle dûa ederdi:

Allah'ım! Yaşlandım. Kemiklerim inceldi. Artık ruhumu kabzet.» Bir gün **Dimaşk** mescidinde, üzerinde yeşil bir örtü olan, çok yakışıklı bir genç peyda oldu. Ona:

«— Böyle nasıl dua ediyorsun!» dedi. **Irbad** da:

«— Ya nasıl dûa edeyim yeğenim?» diye mukabele edince genç:

«— Allahım, amellerimi güzelleştir, ecelimi tamamla, de,» dedi. **Irbad:**

«— Allah razı olsun sen kimsin?» dedi. Genç de:

«— Ben, mü'minlerin kalplerinden hüzünleri çekip alan **Rîbâil'im**,» diye cevap verdi.[37]

---

37 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 10/184.**

MELEKLERİN ASHABA SELÂM VERMESİ VE ONLARLA MUSAFAHA YAPMALARI

Mutarrif b. Abdullah (r.a.) anlatıyor: **Imran b. Husayn** (r.a.) bana:

«— Mutarrif! Melekler bana gelerek başucumda, Kâ'be'de ve Bâbül Hıcr'de[38] selâm verirlerdi. Ben döğme yaptırdıktan sonra gelmez oldular,» dedi. **Imran'ın** döğme yaraları iyileşince yine bana:

«— Mutarrif! Arkadaşlarım yine bana geldiler. Yalnız ben ölünceye kadar bu olanları kimseye anlatma,» dedi.[39]

Mutarrif (r.a.) anlatıyor: **Imran b. Husayn** (r.a.) bana:

«— Haberin var mı? O bana selâm veriyordu. Döğmeden sonra selâmı kesti,» dedi. Ben:

«— Baş ucundan gelerek mi selâm veriyordu, yoksa ayak ucundan mı selâm veriyordu?» diye sordum. O:

«— Baş ucumdan selâm veriyordu,» diye cevap verdi. Bunun üzerine ben:

«— Bana kalırsa, ölmeden o, yine gelip sana selâm verecektir,» dedim. Bir müddet sonra bana:

«— Haberin var mı? O bana yine geldi,» dedi. Bundan sonra çok geçmeden vefat etti.[40]

Katâde'den: Döğme yapıncaya kadar melekler gelip **Imran b. Husayn'a** selâm veriyor ve onunla musafaha ediyorlardı. Döğmeden sonra gelmez oldular.[41]

---

38 Babül Hıcr, Kâ'be'nin bir köşesinde İsmail Aleyhisselâm'ın adı verilen odanın kapısıdır.
39 Müstedrek, 3/472.
40 İbn-ü Sa'd, 4/289.
41 İbn-ü Sa'd, 4/288.

ASHABIN MELEKLERLE KONUŞMASI

Selm b. Atıyye El Esedî anlatıyor: **Selman** (r.a.), ölüm döşeğinde yatan bir adamı ziyarete geldi:

«— Ey melek! Ona iyi davran!» dedi. Ölüm döşeğinde yatan adam:

«— Melek, ben bütün mü'minlere iyi davranırım, diyor» dedi.[42]

ASHABIN MELEKLERİN SESİNİ DUYMASI

Enes b. Mâlik (r.a.) anlatıyor: **Übey b. Kâ'b** (r.a.):

«— Mescide gidip namaz kılacağım. Hiç kimsenin yapmadığı şekilde Allah'a hamdedeceğim,» dedi.

Namazını kılıp hamdetmek ve Allah'ı övmek için oturduğunda, arkasından şöyle dûa eden yüksek bir ses duydu:

«— Allah'ım! Bütün hamdlar sanadır. Bütün mülk senindir. Bütün hayır senin elindedir. Gizli ve aşikâr yapılan bütün ameller senin huzurunda ortaya dökülecek. Hamd, sana mahsustur. Sen her şeye muktedirsin. Benim geçmişte yapmış olduğum günahlarımı affet. Bundan sonraki hayatımda da beni günah işlemekten koru. Bana senin razı olduğun yollarla kazanılan rızıklardan nasip et. Tevbelerimi kabul et.» **Übey**, olanları hemen Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— O, **Cebrâil** Aleyhisselâm'dı,» buyurdu.[43]

---

42 **Hılye, 1/204.**
43 **İbn-ü Ebiddünya, Kitab-üz-Zikr; Tergîb 3/101.**

MELEKLERİN AŞHABIN DİLİ İLE KONUŞMALARI

Meleklerin, Hz. Ömer'in Dili İle Konuşması:

Ebû Said El Hudrî (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştu:

«— Ömer'i kızdıran, beni kızdırmış demektir. Ömer'i seven de beni sevmiş demektir. Arafa akşamı Allah bütün müslümanlarla iftihar eder. Ayrıca Ömer'le iftihar eder. Allah gönderdiği her peygamberin ümmeti içinde meleği bir kişinin dili ile konuşturur. Benim ümmetim içinde de meleğin dili ile konuştuğu kimse Ömer'dir.»

Hz. Peygamberin bu sözleri üzerine ashab:

«— Ya Rasûlâllah! Bu nasıl olur?» diye sordular. Peygamberimiz de:

«— Melekler onun bazı tekliflerini emir olarak getirirler,» buyurdu.[44]

Büheresîr Şehrinin Muhâsarasında Meleğin Ebû Müfezzir'in Dili İle Konuşması:

Enes b. Huleys anlatıyor: **Büheresîr**'e saldırıp onları hezimete uğratmış ve şehri muhasara altına almıştık. Bize onlardan bir elçi gelerek:

«— Melikimiz, Dicle aramızda sınır olmak üzere bir anlaşma yaparlar mı? diye soruyor. -Allah doyurmasın!- Nasıl razı mısınız?» dedi. Bunun üzerine **Ebû Müfezzir El Esved b. Kutbe** çıkarak, ne onun ne de bizim anlayamadığımız bir şekilde konuştu. Elçi de döndü gitti. Baktık, düşman şehri terkediyor. Biz:

«— Ya **Ebû Müfezzir!** Ona ne söyledin?» dedik.

«— Muhammed'i hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ne olduğunu bilmiyorum. Sadece içimde bir rahatlık var. En hayırlı bir şekilde konuşturulduğumu umuyorum,» diye cevap verdi. Artık halk akın akın gelip, **Ebû Müfezzir**'e ne söylediğini soruyorlardı. Sa'd da bunu duyup bize gelerek:

---

44 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 9/69.**

«— Ebû Mefezzir! Ne dedin? Vallahi onlar kaçıyorlar,» dedi. Ebû Müfezzir bize söylediklerini aynen ona da tekrarladı. Müslümanlara hücum emri vererek onlara saldırdı. Mancınıklarımız onlara taş yağdırıyordu .Nihayet şehirde hiç kimse kalmadı. Sadece bir adam şehirden çıkıp eman dileyerek bize doğru geldi. Ona eman verdik. Gelen adam :

«— Şehirde kimse kalmadı. Ne duruyorsunuz?» dedi. Bunun üzerine ordu surlara tırmandı ve kale kapılarını açıp içeri girdik. Fakat şehirde ne bir kimse, ne de birşey vardı. Onlardan sadece dışarıda yakaladığımız esirler kalmıştı. Yakaladığımız esirlere ve gelen adama :

«— Onlar niçin kaçtılar?» diye sorduk.

«— Melikimiz size, sulh teklif eden bir elçi gönderdi. Fakat siz, Efrizin ve Ütrücce Kûsa'yı[45] fethedip oranın mallarını yemeden, asla sulh yapamayacağınızı bildirdiniz. Bunun üzerine de Melik : Vay! Mutlaka melek onların dili ile konuşup sorularımızı cevaplandırıyor. Arapların adına da bize cevap veriyor. Vallahi, böyle olmasa bile, bu adamın ağzından çıkan sözler bizim şehri terketmemize yeter, dedi. Onun için şehir halkı, şehri terkedip uzak kasabalara sığındılar,» diye cevap verdi.[46]

45 İki yer ismi.
46 Tarih-u İbn-i Cerir 3/118.

ASHABIN OKUDUĞU KUR'ÂN'I DİNLEMEK İÇİN MELEKLERİN YERE İNMESİ

Ebû Said El Hudrî'den : **Üseyyid b. Hudayr** (r.a.) bir gece ağılda Kur'ân okuyordu. Birden bire atı şaha kalktı, fakat o yine okumaya devam etti. At tekrar sıçradı, o yine okudu. At tekrar sıçradı, o yine okumaya devam etti. **Üseyyid** atın **Yahya'**yı çiğnemesinden korkarak yanına gitti. Bu esnada birden başının üzerinde gölgelik gibi birşey gördü. İçinde kandillere benzer ışıklar vardı. Bu gölgeliğe benzer şey göğe doğru yükseldi, sonra görünmez oldu. **Üseyyid** ertesi gün Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek :

«— Ya Rasûlâllah! Dün gece yarısı ağılımda Kur'ân okuyordum. Atım birden iki ayak üzerine kalktı,» dedi. Rasûlullah da :

«— Devam edeydin, **İbn-ü Hudayr!»** buyurdu. **İbn-ü Hudayr :**

«— Okumaya devam ettim, fakat at tekrar sıçradı,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Devam edeydin!» buyurdu. **İbn-ü Hudayr :**

«— Ben devam ettim. At sıçradı,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) tekrar :

«— Devam edeydin, **Üseyyid b. Hudayr!»** buyurdu. **İbn-ü Hudayr :**

«— At öbür tarafa döndü. **Yahya** da oraya yakındı. Onu çiğnemesinden korktum. Bu sırada, içinde kandillere benzeyen bir şeyler bulunan, bir gölgelik gördüm. Göğe doğru yükseldi, sonra da gözden kayboldu,» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) ona şöyle buyurdu :

«— Onlar meleklerdi. Seni dinlemek istiyorlardı. Eğer sabaha kadar okumaya devam etseydin, senin gördüklerini diğer insanlar da görürlerdi.»[47]

Aynı olay başka bir kaynakta da kısaca şöyle zikredilmektedir :

«— ...Döndüm, bir de ne göreyim, yerle gök arasında sallanmış kandillere benzer şeyler! Ya Rasûlâllah! Bunun üzerine okumaya devam edemedim.»

---

47 Buharî, Müslim.

Hz. Peygamber buna şöyle cevap verdi:

«— Onlar meleklerdi. Kur'ân okumanı dinlemek için inmişlerdi. Eğer okumaya devam etseydın daha hayreti mucip şeyler görürdün.»[48]

Başka kaynaklarda da şu farklılık vardır:

«— ...Onlar, senin sesine gelen meleklerdi. Eğer okumaya devam etseydin, diğer insanlar da apaçık onu görürlerdi.»[49]

---

48 **Müstedrek, Tergîb 3/13; İbn-ü Hıbban; Taberâni; Beyhakî; Kenz. 7/7.**
49 **Ebû Ubeyd, Fedaılül Kur'ân; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, Buharî; Nesaî.**

MELEKLERİN ASHABIN CENAZELERİNİ YIKAMALARI

Meleklerin, Şehid Olan Hanzala'nın (r.a.) Cenazesini Yıkamaları:

Mahmud b. Lebîd anlatıyor: **Amr b. Avf'ın** kardeşi **Hanzala b. Ebî Âmir,** Uhud Harbinde **Ebû Süfyan b. Harb'le** karşılaştı. **Hanzala** onu altına aldı. **İbn-ü Şeûb** denilen **Şeddat b. Esved, Ebû Süfyan'ın** mağlûp olmak üzere olduğunu görünce, hemen gelip **Hanzala'yı** şehid etti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Arkadaşınızı melekler yıkıyorlar. Ailesine sorun ne yapmış?» buyurdu. Hanımına soruldu Hanımı:

«— **Hanzala** cünüptü. Çığlığı duyar duymaz, yıkanmadan dışarı çıkmıştı,» dedi. Hz. Peygamber:

«— Demek ki, melekler onu bu yüzden yıkıyorlar,» buyurdu.[50]

Meleklerin Sa'd b. Muaz'ı Yıkamaları:

Mahmud b. Lebid anlatıyor: **Sa'd,** Hendek Savaşında bilek damarından yaralanınca, kan kaybından bir hayli ağırlaştı. Hemen onu, **Rufeyde** denilen karısının yanına götürdüler. Bunu duyan Rasûlullah (s.a.v.) **Sa'd'ın** yanına gitmek üzere yola çıktı, biz de çıktık. O kadar hızlı yürüyordu ki ,ayakkabılarımızın kayışları koptu ve omuzlarımızdan hırkalarımız düştü. Ashab:

«— Ya Rasûlâllah! Bizi yordun,» diye durumu arzedince Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

«— Ben, meleklerin **Hanzala'yı** yıkadıkları gibi, biz varmadan Sa'd'ı da yıkamalarından korkuyorum.»[51]

Asım b. Ömer b. Katâde anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) uyuyordu. Uyandığı zaman ona bir melek gelerek (veya **Cebrâil**):

«— Bu gece ümmetinden ölen zat kimdir? Onun ölümü gök ehlini sevindirdi,» dedi. Hz. Peygamber de:

---

50 **Hılye 1/357; İbn-ü İshak; Meğazi; Sirâc; İsâbe 1/361; Müstedrek 3/204.**
51 **İbn-ü Sa'd, 3/427.**

«— Bilmiyorum. Yalnız, akşam Sa'd'ın durumu ağırdı, nasıl oldu?» diye sordu. Ashab:

«— Ya Rasûlâllah! O, ruhunu teslim etti, diye cevap verdiler. Akrabaları hemen onu memleketlerine götürdüler.» Rasûlullah (s.a.v.) da sabah namazını kılınca bir kısım müslümanla yola çıktı. Müslümanlar yolda yoruldular. O kadar ki ayaklarındaki ayakkabıların kayışları koptu ve ridaları omuzlarından düştü. Bunun üzerine ashabtan biri Hz. Peygambere:

«— Ya Rasûlâllah! Halkı yordun!» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— Meleklerin, bizden önce davranıp Hanzala'yı yıkadıkları gibi onu da yıkamalarından korkuyorum,» cevabını verdi.[52]

---

52 İbn-ü Sa'd 3/423.

MELEKLERİN ASHABIN CENAZELERİNE İŞTİRAKLERİ

Meleklerin, Cabir'in (r.a.) Babasının Cenazesine İştirakleri:

Câbir (r.a)'den: **Câbir'in** babası öldürüldüğü zaman, **Câbir** yüzündeki örtüyü atarak ağlamaya başladı. Bunu gören halk, ona engel oldu. Rasûlullah (s.a.v.) da şöyle buyurdu:

«— Ona ağlasanız da ağlamasanız da siz, defnedinceye kadar melekler onu kanatları ile gölgeleyecekler.»[53]

Yine Câbir'den: ...Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Siz, onu defnedinceye kadar, melekler onu kanatları ile gölgeleyecekler.»[54]

Meleklerin, Sa'd b. Muaz'ın Cenazesine İştirakleri:

Seleme b. Eslem (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'ı kapının önünde gördüm. Biz de peşinden içeri girmek istiyorduk. Rasûlullah (s.a.v.) içeri girdi, fakat içeride üzeri örtülü duran **Sa'd'dan** başka kimse yoktu. Baktım Rasûlullah (s.a.v.) hâlâ yürüyordu. Onu görünce durdum. Beni işaret ederek:

«— Dur!» dedi. Durdum. Peşindekileri de durdurdum. Hz. Peygamber bir müddet oturdu, sonra çıkıp gitti. Bunun üzerine ben:

«— Ya Rasûlâllah! Ben içeride kimse göremediğim halde, sen hâlâ oturacak bir yer bulabilmek için yürüyordun,» dedim. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bir melek bana, kanadı ile oturacak bir yer verinceye kadar oturmadım. Yer verilince oturdum,» buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.) bu esnada şöyle diyordu:

«— Ne mutlu sana **Ebû Amr** (Sa'd b. Muaz)! Ne mutlu sana **Ebû Amr!** Ne mutlu sana **Ebû Amr!**»[55]

---

53 **Buharî; Müslim; Bidâye 4/44.**
54 **İbn-ü Sa'd 3/561.**
55 **İbn-ü Sa'd 3/428.**

İbn-ü Ömer (r.a.)'dan: Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

«— **Sa'd b. Muaz'ın** cenazesi için, daha önce yeryüzüne hiç inmemiş yetmiş bin melek indi.» **Sa'd** defnedildiği zaman da şöyle buyurdu:

«— Sübhanellah! Eğer kabrin sıkmasından tek kişi kurtulacak olsaydı, o da **Sa'd** olurdu.»[56]

Sa'd b. İbrahim anlatıyor: **Sa'd'ın** tabutu çıkarıldığı zaman, münafıklardan bir gurup:

«— Yetmiş bin tane melek indi. **Sa'd'ın** cenazesine katıldılar. Onlar daha önce yeryüzüne hiç inmemişlerdi.»[57]

Hasan-ı Basri'den: **Sa'd b. Muaz** (r.a.) cüsseli ve kemikli bir zattı. Öldüğü zaman münafıklar tabutunun arkasından giderlerken:

«— Bu zamana kadar bunun gibi hafif adam görmedik! Bunun sebebi ne, biliyor musunuz? Bu, **Benî Kureyza** hakkındaki hükmünden dolayı olsa gerek,» diyorlardı. Onların bu konuşmaları peygamberimize bildirilince, şöyle buyurdu:

«— Kuvvet ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, onun tabutunu melekler taşıyorlardı.»[58]

---

56 Bezzar; Mecme'uz-Zevaid 9/308; İbn-ü Sa'd 3/430.
57 İbn-ü Sa'd 3/429.
58 İbn-ü Sa'd 3/430.

MELEKLERİN, DÜŞMANLARIN KALBİNE KORKU VERMESİ

Muaviye b. Hayde'nin Kalbine Verilen Korku:

Muaviye b. Hayde El Kureyşî'den: Rasûlullah'a (s.a.v.) getirilmiştim, huzuruna çıkarıldığımda Rasûlullah (s.a.v.):

«— ...Sizi güç duruma düşüren kıtlık senelerinde bize yardım etmesini ve sizin kalplerinize düşürdüğü korkudan bizi uzak kılmasını ben Allah'dan istemiştim,» dedi. Ben ellerimle işaret ederek:

«— Fakat ben, kıtlık beni güç duruma düşürdüğü ve kalbime de korku düşürüldüğü müddetçe sana uymamaya ve sana inanmamaya şöyle şöyle yemin etmiştim. Şimdi ise huzuruna gelmeye mecbur oldum,» dedim.[59]

Huneyn Savaşında Müşriklerin Kalplerine Korku Verilmesi:

Yezîd b. Âmir Essüvâî anlatıyor: Biz **Saib b. Yesar'a**, Cenab-ı Allah'ın **Huneyn** savaşında kalplerine nasıl korku verdiğini soruyorduk. O hemen, bir çakıl, taşı alarak onu bir leğen içine attı. Taş ses çıkardı:

«— Biz işte böyle, içimizde bir korku duyardık,» dedi.[60]

---

59 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 6/66; Nesaî.**
60 **Beyhakî; Bidâye 4/333.**

RASÛLULLAH'ın (s.a.v.) HİCRETİNE MANİ OLANLARIN YAKALANMASI

Zeyd b. Eslem ve başkaları anlatıyorlar: **Sûrâka b. Malik** Hz. Peygamberin Mekke'den çıkıp çıkmadığı hususunda üç defa remil attı. Üçüncüde de çıktığı anlaşılıyordu. Bunun üzerine **Sûrâka** hemen atına binerek Rasûlullah'ı (s.a.v.) yakalamak için yola çıktı. Nitekim izlerini takip ederek buldu da. Rasûlullah Allah'a dûa ederek Sûrâka'nın atının ayaklarının kuma saplanmasını istedi. Atın ayakları kuma saplandı. **Sûrâka**:

«— Ya Muhammed! Atımın kurtulması için Allah'a dûa et. Seni takibeden başkalarını da geri çevireceğim!» diye yalvardı. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Allah'ım! Eğer o sözünde samimi ise, atını kurtar!» diye dûa etti. Atının ayakları derhal kumdan kurtuldu.»[61]

Umeyr b. İshak'dan gelen rivayette şu farklılık vardır: **Sûrâka**:

«— ...İkiniz benim için dûa ediniz. Ben de düşmanlarınızı peşinizden başka bir yöne çeviririm!» diye yalvarınca hemen dûa ettiler. **Sûrâka** sözünde durmadı. Atı tekrar kumlara saplandı. Bunun üzerine tekrar:

«— Kurtulmam için dûa ediniz. Sizi takip etmiyeceğim!» diye yalvardı. Azığını ve devesinde bulunanları Hz. Peygamberle **Hz. Ebû Bekir**'e vermek istedi. Onlar da:

«— Sözünde dur, yeter!» dediler. **Sûrâka** bunlara:

«— Size verdiğim sözde duracağım!» diye mukabelede bulundu.[62]

Ebû Ma'bed El Huzâî de bu olayı şöyle anlatıyor:

— **Sûrâka** :

«— Ya Muhammed! Atının kurtulması için dûa et! Ben sizi yakalamaktan vazgeçip döneceğim. Gelenleri de çevireceğim,» diye yalvardı. Atı kurtuldu, kendisi geri döndü. Sözünde de durarak Rasûlullah'ı aramaya çıkanlara rastladıklarına:

---

61 **İbn-ü Sa'd, 1/188.**
62 **İbn-ü Sa'd, 1/232.**

«— Dönün! Ben bu tarafları aradım. Benim yanılmayacağımı siz de bilirsiniz,» dedi. Onlar da Sûrâka'nın sözü üzerine geri döndüler.[63]

Enes b. Malik (r.a.) da hicretle ilgili hadisinde bu konuda şunları anlatmaktadır:

...Ebû Bekir (r.a.) geri döndü. Bir de gördü ki arkalarında bir atlı kendilerine yetişmek üzere! Hemen:

«— Ya Rasûlâllah! Arkamızda bir atlı bize yetişmek üzere!» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da geri baktı. Onu görünce:

«— Allah'ım onu yere ser!» diye dûa etti. Derhal atı onu yere attı. Sonra da şaha kalkarak kişnemeye başladı. Bu sefer Sûrâka:

«— Ya Rasûlâllah! İstediğini emret!» diye yalvardı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Olduğun yerde dur! Peşimizden hiç kimseyi bırakma!» diye emretti. Müşrikler sabahleyin Hz. Peygamberi yakalamaya karar vermişler, akşama doğru da bütün geçitleri tutmuşlardı.[64]

---

63 **İbn-ü Sa'd, 1/232.**
64 **İbn-ü Sa'd, 1/235 ve 1/504; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, Babül Hicre.**

ERBED b. KAYS ve ÂMİR b. TUFEYL'İN HELÂK OLMALARI

İbn-ü Abbas (r.a.) anlatıyor: **Erbed b. Kays** ve **Âmir b. Tufeyl** Medine'ye Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına geldiler. Huzura vardıklarında Rasûlullah (s.a.v.) oturuyordu. Onlar da önüne oturdular. **Âmir b. Tufeyl**:

«— Ya Muhammed! Müslüman olursam bana ne verirsin?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Diğer müslümanlara ne verirsem, sana da onları veririm. Onları neden sorumlu tutarsam, seni de ondan sorumlu tutarım,» buyurdu. **Âmir b. Tufeyl**:

«— Müslüman olursam, sen öldükten sonra başkanlığı bana bırakır mısın?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bunu ne sana, ne de senin kavmine bırakabilirim. Fakat, bir kumandan olabilirsin,» diye karşılık verince O:

«— Ben zaten Necid'in kumandanıyım. İstersen bedevîlerin idaresini bana ver, sen de şehirlilerin idaresini üzerine al,» dedi. Hz. Peygamber:

«— Hayır!» cevabını verdi.

Hz. Peygamberin huzurundan çıkarlarken, **Âmir**:

«— Vallahi, burayı piyade ve süvari ile dolduracağım!» dedi. Hz. Peygamber de:

«— Allah sana müsade etmez,» buyurdu. **Erbed** ve **Âmir** dışarı çıkınca **Âmir**:

«— **Erbed!** Ben konuşarak Muhammed'i meşgûl edeyim. O sırada sen de onu bir kılıçla öldür. Nasıl olsa, halk, sen Muhammed'i öldürdüğün zaman diyetinden fazla bir şey istemez. Harb de etmezler. Diyetini de onlara öderiz,» dedi. **Erbed**:

«— Tamam!» dedi. Tekrar Hz. Peygamberin huzuruna geldiler. **Âmir**:

«— Muhammed! Gelir misin, seninle konuşacağım,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) kalktı Âmir'in yanına geldi. Bir duvarın dibine oturdular. Rasûlullah (s.a.v.) onunla konuşurken **Erbed** kılıcı çekti, elini kılıca atar atmaz, eli kılıcın sapında donup kaldı. Kılıcı çekip

vuramadı. **Erbed** vurmakta gecikince **Âmir'**le yaptıkları plânı gerçekleştiremedi. Rasûlullah (s.a.v.) geriye baktığında **Erbed'**i o halde gördü. Sonra hemen onlardan ayrıldı. **Âmir** ve **Erbed** Rasûlullah'ın yanından ayrılınca **Vakım** taşlığına kadar geldiler. Orada konakladılar. **Sa'd b. Muaz** ve **Üseyd b. Hudayr** (r.a.) kendilerine yetiştiler:

«— Durun, ey Allah'ın düşmanları! Allah size lânet etsin!» dediler. **Âmir**:

«— Sa'd! Bu kim?» diye sordu. O da:

«— **Üseyd b. Hudayr El Ketâib!**»[65] diye cevap verdi. **Âmir** ve **Erbed** oradan da ayrıldıktan sonra **Rakam'**a geldiler.[66] Allah, **Rakam'**da **Erbed'**e bir yıldırım isabet ettirerek öldürdü. **Âmir** yola devam ederek **Cerîme'**ye geldi. Orada Allah ona bir yara musâllat etti.[67] **Selül** oğullarından bir kadının evinde gecelemek zorunda kaldı. **Âmir** başladı boğazındaki yarayı kaşımaya. O sırada şöyle diyordu:

«— Selül'lü bir kadının evinde beni öldürmek isteyen deve hastalığı!» Sonra, hemen atına atlayıp evinin yolunu tuttu. Fakat yolda onu ölüm yakaladı. Bunun üzerine şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

«Allah her dişinin döl yataklarında neyin olduğunu, ne taşıdığını ve ne yetiştirdiğini bilir. Allah nezdinde herşey ölçüye tabidir. Görünmeyen ve görünen her şeyi bilen en büyük ve en yüce O'dur. Sizin sözü gizleyeniniz, açık söyleyeniniz, kendini gece karanlıklarda saklayanınız ve gündüz de aşikâre dolaşanınız onun için aynıdır. Çünkü onun önünde ve arkasında birbiri ardınca gelen melekler vardır. Allah'ın emri ile onu korurlar. Bu millet, kendi kendini bozmadıkça Allah da onları bozmaz. Allah bir toplumun fenalığını isterse, ona hiç birşey mâni olamaz. Onlar için, Allah'dan başka ne dost ne de yardımcı vardır.»[68]

Melekler Allah'ın emri ile Muhammed'i (s.a.v.) de koruyorlardı. Âyeti- Kerîme'de Erbed'in öldürülmesi ile ilgili kısım da şöyledir:

«Gök gürlemesi, Allah'ı hamdederek onu bütün noksanlıklardan tenzih eder. Melekler de korkudan yıldırımlar gönderirler. Yıldırım vasıtası ile, Allah katında hâlâ ileri geri konuşanlardan Allah'ın istedikleri öldürülür. Çünkü Allah, cezasında çok şiddetlidir.»[69]

---

65 El Ketaib, Üseyd'in babası Hudayr'ın künyesidir.

66 Rakam, Medine civarında bir mevkiinin adıdır.

67 Develere bulaştığında onları öldüren bir hastalıktır. İnsana bulaşınca boğaz bıçakla kesilmiş gibi olur.

68 Ra'd, 11-14.

69 Ra'd 16; Taberânî; Tefsir-ü İbn-ü Kesîr 2/506.

TAŞ VE TOPRAK ATILARAK DÜŞMANIN HEZİMETE UĞRATILMASI

Huneyn Savaşında, Rasûlullah'ın (s.a.v.) Attığı Kumla Müşriklerin Hezimete Uğraması :

Haris b. Bedel anlatıyor : Huneyn Savaşında Rasûlullah'ı (s.a.v.) gördüm. Abbas b. Abdülmuttalib (r.a.) ve Ebû Süfyan b. Hâris'den (r.a.) başka ashabın hepsi gerileyip dağılmışlardı. Bunun üzerine hemen Rasûlullah (s.a.v.) yerden bir avuç kum alarak yüzümüze doğru attı, biz bozguna uğradık. Ne ağaç ne de taş görebiliyorduk. Sadece onun peşimizden geldiğini görüyorduk.[70]

Amr b. Süfyan Essekafî ve başkaları anlatıyorlar : Huneyn'de müslümanlar bozguna uğramışlardı. Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanında da sadece Abbas'la Ebû Süfyan b. Hâris kalmıştı. Rasûlullah (s.a.v.) bir avuç taş alıp düşmanların yüzlerine doğru attı. Bozguna uğramıştık. Taş, ağaç ve bizi yakalamak isteyen atlılardan başka birşey göremez olduk. Ben, atıma atlar atlamaz soluğu Taif'de aldım.[71]

Bedir Harbinde, Rasûlullah'ın (s.a.v.) Attığı Bir Avuç Taşla Müşriklerin Hezimete Uğraması :

Hakîm b. Hizân anlatıyor : Gökten yere doğru gelen bir ses duyduk. Sanki leğen içine bir taş atılmıştı. Meğer o Rasûlullah (s.a.v.)'ın attığı taşların sesiymiş. Biz bu sesler korkusuyla hezimete uğramıştık.[72]

Yine Hakîm b. Hizân'dan : Bedir Savaşında Rasûlullah'ın (s.a.v.) böyle bir avuç çakıl taşı alması emredildi, aldı. Bizi onlarla karşıladı ve şöyle buyurdu :

«Kahrolasıcalar!» Bunun üzerine biz bozguna uğradık. Azîz ve celîl olan Allah da şu âyet-i kerîme'yi inzâl etti :

---

70 Taberâni; Ebû Nûaym; İbn-ü Asâkir; Kenz. 5/304; İbn-ü Mendeh.
71 Bidâye, 4/332.
72 Taberâni, Kebîr; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 6/84.

«Onları siz öldürmediniz, fakat Allah öldürdü. Atan, vuran sen değildin, Allah'tı. O, mü'minlere kendi fazlından güzel nîmetler ihsan etmek diledi. Allah mü'minlerin dûalarını işitir ve bütün hallerini bilir.»[73]

İbn-i Abbas (r.a.)'dan: Hz. Peygamber (s.a.v.) Ali (k.v.)'ye:

«— Bana bir avuç kum ver buyurdu. Ali (r.a.) kumu verince, Rasûlullah müşriklerin yüzüne attı. Müşriklerden gözüne kum dolmayan kimse kalmadı. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: «...Atan, vuran sen değildin, Allah'tı...»[74]

Yezîd b. Âmir Essüvaî (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) yerden bir avuç kum aldı, sonra müşriklere dönerek yüzlerine doğru attı:

«— Dönünüz! Kahrolasıcalar!» buyurdu. Bunun üzerine, birbiriyle karşılaşan herkes gözlerine giden toz ve topraktan şikâyet ediyorlardı.»[75]

DÜŞMANLARIN MÜSLÜMANLARA AZ GÖRÜNMESİ

Abdullah b. Mes'ud (r.a.) anlatıyor: **Bedir** Harbinde düşmanlarımız bize o kadar az göründü ki yanımdaki arkadaşıma:

«— Onlar yetmiş kişi mi?» dedim. O da:

«— Bana kalırsa yüz kişiler,» dedi. Sonra onlardan birini yakalayarak kaç kişi olduklarını sorduk:

«— Bin kişi idik,» diye cevap verdi.[76]

ASHABA SABA RÜZGÂRININ YARDIMI

Said b. Cübeyr Hendek Harbinde **Medine**'de idi. Olayı şöyle anlatıyor:

Ebû Süfyan b. Harb Kureyş ve **Kinane**'li taraftarları ile, **Uyeyne b. Hısn Gatafan**'lı taraftarları ile, **Tuleyha Benî Esed**'li taraftarlar ile, **Ebû A'ver** de **Benî Süleym**'li taraftarları ile geldiler. **Kureyza**'lılarla Rasûlullah (s.a.v.) arasında önceden yapılmış bir anlaşma vardır. Fakat onlar bunu bozarak müşriklerin tarafına geçtiler, onlar hakkında şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

---

73 **Enfal, 17; Mecme'uz-Zevaid 6/84.**
74 **Mecme'uz-Zevaid 6/84; Enfal, 17.**
75 **Beyhakî, Bidâye 4/333.**
76 **Taberânî; Mecma' 6/84; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 2/315.**

«Ehli kitaptan olup da müşriklere yardım edenleri, Allah Teâlâ kalelerinden sürüp çıkardı. Yüreklerine korku saldı. Siz onların bir kısmını öldürdünüz, bir kısmını da esir aldınız.»[77]

Bu durum karşısında derhal Cebrâil Aleyhisselâm beraberinde rüzgârla geldi. Rasûlullah (s.a.v.) onu görünce, üç defa:

«— Müjde! Allah onları bozguna uğratmak için rüzgâr gönderdi!» buyurdu. Neticede bütün kubbeler yıkıldı, kapkacak devrildi, eşyalar kumlar altında kaldı, çadırların kazıkları söküldü, herkes başının çaresine bakarak kaçıp gitti. Yine Allah Teâlâ şu âyet-i kerîme'yi inzâl buyurdu:

«Ey iman edenler! Allah'ın nîmetlerini hatırlayın! Hani size karşı askerler yürümüştü de biz onlara karşı kuvvetli bir rüzgâr ve sizin görmediğiniz askerler göndermiştik. Allah sizin bütün yaptıklarınızı görür.»[78]

Humeyd b. Hilâl anlatıyor: Rasûlullah'la (s.a.v.) **Kureyza'lılar** arasında bir anlaşma vardı. Düşmanlar orduları ile harb için gelince Kureyza'lılar anlaşmayı bozarak müşriklere yardım ettiler. Bunun üzerine Allah, müslümanlara yardım etmesi için ordu ve rüzgâr gönderdi. Düşmanlar da derhal meydanı terkedip kaçtılar. Bir kısmı da kalelerinde kaldılar...[79]

İbn-ü Abbas (r.a.) anlatıyor: **Hendek** muharebesi gecesi, düşmanlar Hz. Peygambere karşı birlik halinde harb için **Medine** önlerine geldiklerinde karayel, güney rüzgârına gelerek:

«— Git, Rasûlullah'a yardım et!» dedi. O da:

«— Güney rüzgârları gece esmezler,» diye cevap verdi. Böylece Rasûlullah'a (s.a.v.) yardım eden rüzgâr karayel oldu.[80]

DÜŞMANLARIN YERE BATIRILMASI VE FELÂKETE UĞRATILMASI

Büreyde (r.a.)'dan: **Uhud** Harbinde bir adam:

«— Allah'ım eğer Muhammed hak peygamber ise beni yerin dibine batır!» dedi. Bunun üzerine adam derhal yere geçti.[81]

---

77 **Ahzab, 26.**
78 **Ahzab, 9.**
79 **İbn-ü Sa'd 2/77.**
80 **Bezzar; Mecme'uz-Zevaid 6/66; İbn-ü Ebî Hâtim; İbn-ü Cerir; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 3/47.**
81 **Mecme'uz-Zevaid 6/122; Bezzar.**

Nafi' b. Âsım'dan: Rasûlullah'ın (s.a.v.) yüzünü kanatan Huzeyl kabilesinden[82] Abdullah b. Kamie idi. Allah da ona bir tekeyi musallât kıldı. Teke toslayarak onu öldürdü.[83]

---

82 İbn-ü Hişam ve Taberî'de kabilesinin ismi, Benî Leys olarak zikredilmektedir.
83 Ebû Nûaym, Delâil, sh. 196.

MÜSLÜMANLARIN BEDDÛALARI İLE DÜŞMANLARININ KÖR OLMALARI

Hudeybiye'de, Rasûlullah'ın Beddûası İle Kureyş Gençlerinin Gözlerini Kaybetmeleri:

Abdullah b. Mugaffel El Müzenî (r.a.) anlatıyor:

Hudeybiye'de Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdik[84] ...Birdenbire üç silâhlı genç çıkageldi. Hemen üzerimize atıldılar. Rasûlullah (s.a.v.) onlara beddûa etti. Allah onların gözlerini kör etti. Böylece yanlarına yaklaşıp onları yakaladık. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Anlaşmanız var mı? Müslümanlardan size eman veren biri mi var?» diye sordu. Onlar da:

«— Hayır!» diye cevap verdiler. Hz. Peygamber onları serbest bıraktı. Bunun üzerine şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

«Sizi onlara üstün kıldıktan sonra, Mekke bölgesinde, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çektiren, savaşı önleyen O'dur. Allah yaptıklarınızı görür.»[85]

Hz. Ali'nin Beddûası İle Bir Adamın Gözlerini Kaybetmesi:

Zâzan'dan: **Hz. Ali** bir olay anlattı: Biri de onun yalan söylediğini iddia etti. Bunun üzerine **Hz. Ali** ona:

«— Yalan söylüyorsan sana beddûa ederim,» dedi. Adam:

«— Et,» dedi. **Hz. Ali** ona beddûa etti. Çok geçmeden adamın gözleri görmez oldu.»[86]

Zâzan'dan: Adamın biri **Hz. Ali**'ye bir şeyler anlattı. Bunun üzerine **Hz. Ali** ona:

---

84 Hadis daha geniş olarak **Hudeybiye Musalâhası'nda** geçti.
85 **Feth, 24; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 6/145; Tefsir-ü İbn-i Kesîr, 4/192.**
86 **Taberânî; Evsat; Mecme'uz-Zevaid 9/116.**
87 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 211.**

«— Senin maksadın sadece beni yalancı çıkarmak,» dedi. Adam:
«— Hayır, o değil!» deyince Hz. Ali:
«— Yalan söyleyen için beddûa edeyim mi?» dedi. Adam:
«— Et!» dedi. Hz. Ali beddûa eder etmez adamın gözleri kör oldu.[88]

Said b. Zeyd'in Beddûası İle Bir Kadının Kör Olması:

İbn-ü Ömer (r.a.) anlatıyor: **Mervan, Said b. Zeyd'e** (r.a.), kendisi ile davalı olan **Üveys'in** kızı **Erva** meselesini görüşmek için bir gurup insanla haber gönderdi. **Said gelince:**

«— Kadın, senin kendisine zulmettiğini söylüyor. Halbuki ben Rasûlullah'ın (s.a.v.), kim birinin bir karış toprağına tecavüz ederse, kıyâmet günü o, yedi kat olarak boğazına geçirilir, buyurduğunu duymuştum,» dedi. **Said** (r.a.):

«— Allah'ım eğer o kadın yalan söylüyorsa, onu âmâ yapmadan öldürme! Mezarını kendi kuyusu yap!» diye beddûa etti. Hakikaten kadın âmâ olmadan ölmedi.

Bir defasında kadın evinden çıkmış, korkarak yürüyordu. Âmâ olduğundan evinin yakınındaki kendi kuyusuna düştü. Böylece mezarı da o kuyu oldu.[89]

Ebû Bekir b. Muhammed b. Amr b. Hazm anlatıyor:

Erva, Said b. Zeyd'e (r.a.) karşı **Mervan b. Hakem'den** yardım istedi. Kadının şikâyetleri üzerine **Said** (r.a.):

«— Allah'ım, o benim kendisine zulmettiğimi iddia ediyor. Eğer bu iddiasında yalancı ise gözlerini kör et! Onu kendi kuyusuna düşür. Hakkımı apaçık ortaya çıkar. Benim ona zulmetmediğimi bütün müslümanlara göster!» diye niyazda bulundu. O sırada **Akik** vadisine[90] öyle bir sel geldi ki daha önce böyle bir sel hiç görülmemişti. Sel **Said'le Erva'nın** nizalı olduğu yerin sınırlarını ortaya çıkardı. **Said'in** (r.a.) haklı olduğu böylece anlaşıldı. Bu olaydan hemen bir ay kadar sonra kadın kör oldu. Bir defasında da o nizalı tarlasında dolaşırken, oradaki kuyuya düştü. Biz küçükken halkın birbirlerine:

«— Allah, **Erva** gibi seni de kör etsin!» dediğini duyardık. Bana kalırsa o zaman onlar, **Vahş** kabilesinden olan bu **Erva'yı** kastediyorlardı. Çünkü o, **Said b. Zeyd'in** beddûası ile bu hale gelmişti. Halk da onun dûası gibi dûalarının kabulünü istiyordu.[91]

---

88 **İbn-ü Ebiddünya; Bidâye 8/5.**
89 **Ebû Nûaym, Hılye, 1/96.**
90 **Akik, Medine'de bir vadinin adı.**
91 **Hılye, 1/97.**

Hz. Ali'nin Oğlu Hüseyin'e Beddûa Eden Bir Adamın Kör Olması:

Ebû Reca El Utaridî'den:

Hz. Ali'ye ve Ehl-i Beyt'den hiç kimseye küfretmeyin. Belhüceym'de bizim bir komşumuz vardı. Bir defasında:

«— Allah'ın öldürdüğü şu fasık **Hüseyin b. Ali'yi** gördünüz mü?» dedi. Allah hemen ona, iki yıldız göndererek gözlerini kör etti.[92]

---

92 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 6/196.**

MÜSLÜMANLARIN DÛALARI İLE GÖRMEYEN GÖZLERİN AÇILMASI

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Kureyş'den Bir Toplumun Gözlerinin Açılması:

İbn-ü Abbas (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) mescidde yüksek sesle Kur'ân okuyordu. Bu, Kureyş'den bir gurup insanı rahatsız etti. Rasûlullah'ı (s.a.v.) yakalamak için geldiklerinde birden bire elleri boyunlarına bağlandı, gözleri görmez oldu. Hz. Peygambere:

«— Allah aşkına! Akrabalıklarımız hatırına![93] Bizi kurtar!» diye yalvardılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onların kurtulmaları için dûa etti. Onlar eski hallerine geldiler. Sonra da şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

«Yasîn! Hikmetle dolu Kur'ân'a dikkat et! Sen gönderilen peygamberlerden birisin. Dosdoğru yol üzeresin! Kur'ân, yegâne galip olan, bağışlayıcı olan Allah tarafından, ataları tuttukları kötü yolun sonundan haberdar edilmemiş olan ve bu yüzden de gaflet içinde kalan bir kavmi uyarasın diye indirildi. Bunların çoğu gafletlerinin cezasını çekmeyi hak etmişlerdir. Onun için bunlar iman etmezler. Biz bunların boyunlarına, çenelerine kadar dayanan lâleler vurduk, onlar bu yüzden kafalarını dimdik tutuyorlar. Biz onların önlerine, ilerleyip hakkı kabul etmekten alıkoyan, arkalarına da geri dönüp cezadan kurtulmasına mani olan setler koyduk. Gözlerini bağladık. Artık onlar göremezler. Onları, kötü yolun sonunun fenalığından haberdar etsen de etmesen de farketmez, iman etmezler.»[94] Hakikaten onların hiç biri iman etmedi.[95]

Uhud'da Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Katade'nin Gözünün İyileşmesi:

Katâde b. Nu'man (r.a.)'dan: Rasûlullah'a (s.a.v.) bir yay hediye edilmişti. Uhud Harbinde onu bana verdi. Rasûlullah'ın (s.a.v.)

---

93 Kureyş kabilesine mensup herkes, Rasûlullah'la akraba idi.
94 Yasîn, 1-10.
95 Ebû Nûaym, Delâil, Nübüvve, sh. 63.

yanında onun iki ucu kırılıncaya kadar ok attım. Gelen oklara yüzümü hedef yaparak Hz. Peygamberin yanından ayrılmadım. Rasûlullah'a (s.a.v.) nereden ok gelirse onu korumak için yüzümü, o tarafa çeviriyordum. Artık hiç ok atmıyordum. Düşman tarafından gelen son okla göz bebeğim yanağıma düştü ve akmaya başladı. Hemen onu avucumla tutarak Rasûlullah'a (s.a.v.) koştum. Rasûlullah (s.a.v.) halimi görünce, gözlerinden yaş aktı ve:

«— Allah'ım! Katâde senin Rasûlünü, gelen oklara yüzünü hedef yaparak korudu. Ona eskisinden daha güzel ve daha iyi gören bir göz ver!» diye dûa etti.

Rasûlullah'ın (s.a.v.) dûası ile yerine gelen gözü, öbüründen daha güzel ve daha iyi görüyordu.[96]

Katâde (r.a.) anlatıyor:

Uhud Savaşında gözüm yaralandı. Yanağıma doğru aktı. Rasûlullah (s.a.v.) hemen onu eski haline getirdi. Bu diğer gözümden daha sağlam oldu.[97]

Katâde'nin torunu, **Amr'ın oğlu As, Katâde b.** Numan'dan naklediyor:

Uhud Savaşında **Katâde**'nin gözüne ok isabet edince, göz bebeği yanağına doğru aktı. Diğer müslümanlar yerinden çıkan göz bebeğini kesmek istediler. Bazıları da:

«— Hayır! Rasûlullah'a danışalım,» dediler. Durumu Hz. Peygambere arzettiklerinde O:

«— Hayır kesmeyin!» buyurdu. Sonra da dûa ederek avucunu **Katâde**'nin göz bebeği üzerine koydu ve bastırdı. Gözü eski haline geldi. Hangi gözünün yaralandığı hiç belli değildi.[98]

Ashabdan Bazılarının Gözlerindeki Arızaların, Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Zail Olması:

Abdurrahman b. Haris b. Ubeyde dedesinden naklediyor:

Uhud Savaşında **Ebû Zer**'in (r.a.) gözüne bir ok isabet etti. Rasûlullah (s.a.v.) onun gözüne tükürdü. **Ebû Zer**'in gözü eskisinden daha güzel idi ve daha iyi görüyordu.[99]

---

96 **Taberâni; Ebû Nûaym, Delâil; sh. 174; Mecme'uz-Zevaid 8/297.**
97 **Darekutnî; İbn-ü Şâhin; Beyhakî; İsâbe 3/225; Delâil, sh. 174.**
98 **Begâvî; Ebû Ya'lâ, İsâbe 3/225; Mecme'uz-Zevaid 8/298.**
99 **Ebû Ya'lâ, Mecme'uz-Zevaid 8/298.**

Rifaa b. Râfi (r.a.)'dan: **Bedir** Savaşında, bir ok isabeti ile gözümden yaralandım. Rasûlullah (s.a.v.) hemen yaraya tükürdü ve dûa etti. Bunun üzerine gözümdeki ağrı ve sızıdan eser kalmadı.[100]

Selâman oğullarından bir adam annesinden naklediyor: Annemin dayısı **Habib b. Füveyk**'in anneme anlattığına göre, **Habib**'in babasının iki gözü de görmez bir vaziyette Rasûlullah'a (s.a.v.) götürülmüş. Rasûlullah (s.a.v.) ne olduğunu sorunca:

«— Devemi alıştırıyordum. Ayağım bir yılan deliğine düştü. O sırada gözüme isabet eden bir şeyle gözlerim görmez oldu,» demiş Hz. Peygamber **Habib**'in gözlerine üflemiş, hemen gözleri açılmış. Ben de onu seksen yaşında iğneye iplik saplarken gördüm. Gözleri hâlâ sapasağlamdı.[101]

Zinnîre'nin Gözlerine Kavuşması:

Sa'd b. İbrahim'den: **Zinnîre** (r.a.) aslen rumdu. **İslâm**'ı kabul ederek müslüman oldu. Bir ara gözlerini kaybetmişti. Bunun üzerine müşrikler:

«— Onu, **Lât** ve **Uzza** kör etti,» dediler. Buna rağmen **Zinnîre** (r.a.):

«— Ben **Lât** ve **Uzza**'ya inanmıyorum,» dedi. Allah da onun gözlerini açtı.[102]

Enes (r.a.)'dan: **Ebû Tâlib**'in (r.a.) kızı **Ümmü Hâni** bana şunları anlattı:

Ebû Bekir (r.a.) **Zinnîre**'yi azat ettiği zaman âmâ olmuştu. Bunun üzerine **Kureyş**'liler:

«— Onun gözlerini **Lât** ve **Uzza** kör etti,» dediler. **Zinnîre** (r.a.):

«— Yalan söylüyorlar. Kâ'be-i **Muazzama**'nın sahibi olan Allah'a yemin ederim ki **Lât** ve **Uzza** hiçbir şeye muktedir olamazlar ve bir şeye faydaları da olmaz.» **Zinnîre**'nin bu sözleri üzerine Allah onun gözlerini açtı.[103]

---

100 Delâil, sh. 223
101 İbn-ü Ebi Şeybe; İsâbe 1/308; Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 8/298; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 223.
102 Fakihî; İbn-ü Mendeh.
103 Muhammed b. Osman b. Ebî Şeybe, Tarrhinde; İsâbe 4/312.

MÜSLÜMANLARIN GETİRDİĞİ TEHLİL VE TEKBİRLERLE MÜŞRİKLERİN BİNALARININ SARSILMASI

Rum Melîki Herakl'ın Evinin Sarsılması:

Hişam b. Âs El Emevî (r.a.)'dan: Ben biri ile Rum Melîki **Herakl'i** İslâm'a davet için gönderilmiştim. **Dimaşk** koruluğuna vardığımızda **Cebele b. Eyhem el Gassanî**'nin evinin yanında durduk. İçeri onun yanına girdiğimizde o, koltuğunda oturuyordu. Bize görüşmemiz için adamını gönderdi. Biz:

«— Biz elçiyle görüşmeyiz. Biz elçiyle değil kralla görüşmek için gönderildik. Eğer kralla görüştürülürsek konuşuruz. Yoksa elçi ile konuşmayız,» dedik. Bunun üzerine elçi dönüp durumu kendisine anlattı. Bize izin verildi. Önce **Hişam b. Âs** konuştu ve onu İslâm'a davet etti. Baktık ki üzerinde siyah bir elbise var. **Hişam:**

«— Bu üzerindeki nedir?» dedi. **Cebele:**

«— Bu elbiseyi, sizi Şam'dan çıkartmadan çıkarmamak üzere giydim,» cevabını verdi. Biz de:

«— Allah'ın izniyle biz, senin bu makamını da imparatorluğunu da elinden alacağız. Nitekim Peygamberimiz **Muhammed** (s.a.v.) de bunu bize bildirdi,» dedik. **Cebele:**

«— Onlar siz değilsiniz. Bu dediklerinizi yapacak olanlar gündüzleri oruç tutan geceleri de ibadetle geçiren bir kavimdir. Siz nasıl oruç tutuyorsunuz?» dedi. Biz nasıl oruç tuttuğumuzu ona anlatınca suratını astı:

«— Kalkın!» dedi. Yanımıza bir rehber vererek bizi kral **Herakl**'e gönderdi. Yola çıktık, şehre yaklaşınca yanımızdaki adam:

«— Bu bineklerinizi kralın şehrine sokmayınız. İsterseniz biz sizi beygir ve katıra bindirerek götürelim,» dedi. Biz:

«— Hayır, biz kendi bineklerimizle gideceğiz,» deyince, krala, bizim kendi bineklerimizle şehre girmekte ısrar ettiğimiz bildirildi. Bunun üzerine, bizim kendi bineklerimizle şehre girmemize müsaade edildi. Şehre kılıçlı olarak girdik. Kralın odasına kadar da böylece gittik. Bineklerimizi kral köşkünün önünde çöktürürken kral bize bakıyordu. Biz:

«Lâ ilâhe illâllahü vallahü ekber,»[104] diye tekbir getirdik. Allah şahidimiz ki, kralın binası, sanki rüzgârın hurma çöpünü salladığı gibi sallandı. Kral hemen bize haber göndererek:

«— Dininizin icaplarını bizim duyacağımız şeklide açıktan icra etmeyiniz,» demiş ve daha sonra da huzuruna çıkmamızı istemiş. Huzuruna çıktığımızda yanında rum kumandanları vardı. Kendisi de özel yaygısı üzerinde idi. İçeride ve çevredeki herşey kırmızı renkli idi. Kralın üzerindeki elbiseler bile kırmızı idi. Biz kendisine yaklaşınca güldü ve:

«— Beni aranızda selâmlaştığınız gibi selâmlasaydınız ne olurdu?» dedi. Yanında çok güzel arapça konuşan biri vardı. Biz:

«— Kendi âdetimize göre sizi selâmlamamız haram olduğu gibi, sizin âdetinizle sizi selâmlamamız da haramdır,» dedik.

«— Siz nasıl selâmlaşırsınız?» dedi.

«— Esselâmü aleyküm, diyerek,» dedik.

«— Kralınızı nasıl selâmlarsınız?» dedi. Aynı şeyi söyledik.

«— Kralınız size nasıl mukabele eder?» dedi. Aynı şekilde dedik.

«— Sözlerinizin en büyüğü hangisidir?» dedi. Biz de:

«— Lâ ilâhe illâllahü vallahü ekber» dedik. Biz bunu söylerken oda sallandı, kral başını kaldırdı.

«— Söylediğiniz zaman odayı sallayan bu sözü, kendi evinizde söylediğiniz zamanlarda da evleriniz sarsılır mı?» diye sordu.

«— Hayır. Bunu ilk defa burada görüyoruz,» diye cevap verdik.

«— Keşke bunu söylediğiniz zaman bütün herşey sallansaydı. O zaman varlığımın yarısını verirdim,» dedi.

«— Niçin?» dedik.

«— Böyle bir söze mülkümün yarısı az bile. Böyle bir halin peygamberlik alâmetlerinden olmaması gerekir. İnsanların yaptığı sihirlere benziyor,» diye cevap verdi. Sonra istediği her şeyi sordu, biz de anlattık. Daha sonra:

«— Namaz ve orucunuz nasıldır?» dedi. Onları da anlattık.

«— Buyurunuz!» dedi. Bizim için güzel bir oda ve bol yiyecek hazırlanmasını emretti. Üçümüz beraberce kalktık. Ertesi gün tekrar huzuruna çıktığımızda kelime-i tevhidi tekrarlamamızı istedi. Tekrarladık. Sonra içinde küçük gözler ve kapılar bulunan, altın kaplamalı, esans kutusuna benzer büyükçe bir sandık getirdi. Sandıktaki gözlerden birinin kilidini açtı. İçinden siyah bir ipek parçası

---

104 Allah'dan başka ilâh yoktur. Allah büyüktür.

çıkardı. Açtığımızda bir de ne görelim, üzerinde kırmızı bir resim! Resimdeki adam, iri gözlü idi. Uylukları da iri idi. Boynu kadar uzun bir boyun daha hiç görmemiştim. Sakalları yoktu, fakat çok güzel iki tane saç örgüsü vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır!» dedik.

«— Bu Âdem Aleyhisselâm'dır,» dedi. Baktık, insanların en sık saçlısı idi.

Başka bir göz açtı. Oradan da siyah bir ipek kumaş çıkardı. Onun üzerinde de beyaz bir resim vardı. Resimdeki adamın saçları son derece kıvırcık, gözleri kırmızı, kafası iri idi. Sakalları güzeldi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır!» dedik.

«— Bu Nûh Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Bir başka göz açtı. Oradan da siyah bir ipek kumaş çıkardı. Oradaki adam son derece beyaz, güzel gözlü, geniş alınlı, uzun yüzlü ve beyaz sakallı idi. Sanki tebessüm ediyor gibi bir hali vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu İbrahim Aleyhisselâm!» dedi.

Başka bir göz açtı. Oradan çıkan ipekte de beyaz bir resim vardı. Emin olun ki tıpkı Rasûlullah'a (s.a.v.) benziyordu.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Evet, bu Allah'ın Rasûlü Muhammed (s.a.v.)'dır,» dedik. Ağladık. Kral şöyle bir yerinden sıçradı, sonra tekrar oturdu.

«— Tâ kendisi!» dedi. Biz de:

«— Evet, O, sanki sen gözünü ondan ayıramıyorsun,» dedik. Bir müddet resme baktı, sonra da:

«— O en son gözde idi. Fakat sizin ne yapacağınızı görmek için önce gösterdim,» dedi.

Başka bir gözün kapısını daha açarak oradan da siyah bir ipek çıkardı. Onda da esmer, siyah bir resim vardı. Resimdeki adam kıvırcık saçlı, çekik gözlü, keskin bakışlı, çatık kaşlı, sık dişli dudaklarını ısırmış sanki kızmış gibi idi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu Musâ Aleyhisselâm,» dedi. Yanında aynen ona benzeyen fakat saçları yağlı geniş alınlı ve gözlerinin karası burnuna yakın olan biri daha vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu İmran'ın oğlu Hârun Aleyhisselâm,» dedi.

Bir başka gözün kapağını daha açarak oradan beyaz bir ipek çıkardı. Onda esmer bir adam resmi vardı. Adam düz saçlı, orta boylu idi. Kızmış gibi bir hali vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Lût** Aleyhisselâm,» dedi.

Sonra başka bir kapak daha açarak oradan da beyaz bir ipek çıkardı. Onun üzerinde de beyaz bir resim vardı. Adamın rengi kırmızımtırak idi. Burnunun ortasında bir çıkıntı vardı. İnce yanaklı, güzel yüzlü idi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **İshak** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Bir başka kapak daha açarak oradan da beyaz bir ipek çıkardı. Onun üzerinde de **İshak** Aleyhisselâm'a benzeyen bir resim vardı. Ancak onun dudağında bir ben vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Ya'kub** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Bir başka kapak daha açarak oradan tekrar siyah bir ipek çıkardı. Üzerinde beyaz bir adam resmi vardı. Adam güzel yüzlü, şahin burunlu, yakışıklı idi. Mütevazi ve nûrlu bir yüzü vardı. Rengi kırmızımsı idi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu peygamberinizin ceddi **İsmail** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Sonra bir başka kapak açıp, oradan da üzerinde **Âdem** (a.s.)'e benzer bir resim olan beyaz bir ipek çıkardı. Resimdeki adamın yüzü güneş gibi parlaktı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Yusuf** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Bir başka kapak daha açarak, üzerinde kırmızı bir adam resmi olan beyaz bir ipek kumaş çıkardı. Adam uzun bacaklı, zayıf ve küçük gözlü, göbekli ,orta boylu ve kılıç kuşanmış vaziyette idi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Dâvud** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Başka bir kapak daha açtı. Oradan da beyaz bir ipek çıkardı. Üzerinde geniş omuzlu, uzun ayaklı, ata binmiş bir adam resmi vardı.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Dâvud** (a.s.)'ın oğlu **Süleyman** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

Son olarak, bir başka kapak daha açarak oradan üzerinde beyaz bir resim olan, bir ipek kumaş çıkardı. Resimdeki zat son derece genç, siyah sakallı, sık saçlı, güzel gözlü ve güzel yüzlü idi.

«— Bunu tanıyor musunuz?» dedi.

«— Hayır,» dedik.

«— Bu **Meryem** oğlu **İsâ** Aleyhisselâm'dır,» dedi.

«— Bu resimler nereden geldi?» diye sorduk. Biliyorduk ki, bu resimler aynen yapılmıştır. Çünkü peygamber efendimizin resmi kendisine çok benziyordu. O şöyle cevap verdi:

«— **Âdem** (a.s.) Rabbinden evlâtları içinde peygamber olacakları göstermesini istemişti. Bunun üzerine Allah O'na peygamber olacakların resimlerini indirdi. **Âdem**'in (a.s.) güneşin battığı taraftaki hazinesinde bu resimler saklı idi. **Zülkarneyn** bu resimleri oradan çıkarıp **Danyal**'a gönderdi. Bu resimlerin benim mülkümden çıkması benim için çok iyi oldu. Aksi takdirde ben ölünceye kadar sizin zalim bir kralınız olacaktım.»

Daha sonra bize, son derece güzel hediyeler vererek uğurladı.

Ebû Bekir (r.a.)'ın yanına geldiğimizde kralın bize gösterdiklerini, söylediklerini ve verdiği hediyeleri anlattık. Bunun üzerine **Ebû Bekir** (r.a.) ağladı ve şöyle dedi:

«— Miskin! Eğer Allah Teâlâ onun hakkında bir hayır murat etseydi elbette yapardı.» Daha sonra devamla şöyle dedi:

«— Rasûlullah (s.a.v.), onların ve yahudilerin kendi vasıflarını bildiklerini bize haber vermiştir.»[105]

Cübeyr b. Mut'ım (r.a.)'dan: Bana:

«— Bak onun resmini görüyor musun?» dedi. Baktım, bir de ne göreyim Rasûlullah'ın (s.a.v.) resmi ve Rasûlullah'ın (s.a.v.) arkasından tutmuş olarak **Ebû Bekir**'in resmi değil mi!

«— Bu resimde onun vasıfları var mı?» dediler.

«— Evet,» dedim. Rasûlullah'ın (s.a.v.) resmini işaret ederek:

«— Bu O'dur,» dediler.

«— Evet, tâ kendisi!» dedim.

«— Onun arkasından tutanı tanıyor musun?» dediler.

«— Evet,» dedim.

«— Bu sizin arkadanızdır ve Hz. Peygamberden sonra onun halifesidir,» dediler.[106]

---

105 **Müstedrek; Beyhakî; Delâilün-Nübüvve; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 2/251; Kenz.** 5/322.

106 **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 9., **Beyhakî, Bidâye** 6/63.

Başka bir rivayette ise şu ilâveler vardır: ...Ben:

«— Onun peşinde ayakta duran kimdir?» dedim.

«— O, Rasûlullah'dan (s.a.v.) sonra peygamber olabilecek, zattır, fakat ondan sonra peygamber gelmeyeceği için bu onun halifesidir,» dedi. Sorduğu resim **Hz. Ebû Bekir'in** (r.a.) resmi idi.[107]

Humus'un Sallanması:

Gassan ve **Belgayn** kabilesi ileri gelenlerinden:

«**Humus** harbinde Allah, müslümanların sabırlarının karşılığını verdi. Çünkü **Humus**, sakinleri ile beraber sallandı,» dediler.

Müslümanlar **Humus** rumlarına saldırarak tekbirler getirdiler. Bu yüzden şehir sallandı, duvarlar yarıldı. Halk derhal kendilerini İslâm'a davet eden reislere ve fikirlerine itimat ettikleri kimselere müracaat ettiler. Fakat onlar kendilerine hiç cevap vermeyerek sıkıntıları ile başbaşa bıraktılar. Müslümanlar ikinci defa tekbir getirdikleri zaman birçok ev ve duvar gıcırdamaya başladı. Yine halk liderlere ve fikirlerine itimat ettikleri kimselere koştular. Onlara:

«— Allah'ın azabını görmüyor musunuz?» dediler. Bundan sonra liderler ve fikirlerine itimat edilen kimseler kendileriyle ilgilendiler.[108]

---

107 **Tarih-i Buharî; Taberânî; Kebir Evsat; Mecme'uz-Zevaid 8/234; Ebû Nûaym; Delâil, sh. 9.**

108 **Tarih-i Taberî, 3/97.**

ASHABIN SESİNİN ÇOK UZAKLARDAN DUYULMASI

Hz. Ömer (r.a.)'ın Sesini, Çok Uzaklarda Bulunan Sâriye ve Ordusunun İşitmesi:

İbn-i Ömer (r.a.)'dan: **Ömer** (r.a.), **Sâriye** adındaki komutanın idaresinde bir ordu göndermişti. Bir cuma günü, **Hz. Ömer** (r.a.) hutbe irâd ederken, bir ara:

«— Ya **Sâriye**, dağa dikkat et!» diye üç defa seslendi. Bir müddet sonra gönderilen ordudan haberci geldi. **Hz. Ömer**, ordunun durumunu sordu. Gelen haberci:

«— Ey mü'minlerin halifesi, tam mağlûp olmak üzere idik ki birden:

«— Ya **Sâriye**, dağa dikkat et!» diye bir ses duyduk. Bu üç defa tekrarlandı. Biz de hemen sırtımızı dağa verdik. Sonra da Allah, düşmanı hezimete uğrattı,» dedi.

Bunun üzerine **Hz. Ömer'e** (r.a.):

«— Böyle seslenen sendin!» dediler.[109]

İbn-i Ömer (r.a.) babasından naklediyor:

Bir cuma günü **Hz. Ömer**, hutbe irâd ederken:

«— Ya **Sâriye**, dağa dikkat et. Hâine itimat eden aldanır,» dedi. Cemaat, şaşırıp birbirine bakmaya başladı. Bunun üzerine **Hz. Ali**:

«— Elbette, bunda bir mânâ var,» dedi. Namaz bitince, **Hz. Ömer**'e, hutbe esnasında niçin böyle söylediğini sordular. Şöyle cevap verdi:

«— Müşriklerin, askerlerimizi yenilgiye uğratmak üzere oldukları kalbime doğdu. Ordumuz bir dağ eteğinden ayrılmak üzere idi. Eğer arkalarını dağa verirlerse, düşmanla tek bir cepheden savaşırlardı. Şayet dağı bırakır da açığa çıkarlarsa helâk olurlardı. İşte bu hal kalbime doğunca benden duyduğunuz sözler sâdır oldu.»

Bir ay sonra, ordudan müjdeci geldi. O cuma günü **Hz. Ömer**'in hutbe esnasında söylediklerini duyduklarını bildirdi ve dedi ki:

---

109 Beyhakî; Le'lekâî; Şerh'us-Sünne, İbn'ül-A'rabî; Kerâmât'ul-Evliyâ.

«— Bu söz üzerine hemen dağı arkamıza aldık. Daha sonra da Allah bize zaferi müyesser kıldı.»[110]

Bir başka rivayet de şöyledir:

...Halk **Hz. Ali'ye**:

«— **Hz. Ömer'in**, minberde hutbe irâd ederken, «Ya **Sâriye**» dediğini duymadın mı?» diye sordular. **Hz. Ali** (r.a.):

«— Ne demek istiyorsunuz? **Hz. Ömer'de** kusur bulmaya çalışmayın. Onun yaptığı her hareketinin bir sebebi vardır,» diye karşılık verdi.[111]

Nasr b. Tureyf'in rivayeti şöyledir:

...**Hz. Ömer** şöyle cevap verdi:

«— Düşmanın, müslüman ordusunu dağa doğru sıkıştırdığı içime doğdu. Keşke Allah'ın kullarından biri sesimi duysa da kumandana ulaştırsa dedim.»[112]

Aynı hadiseyi **Amr b. el-Hâris** şöyle anlatıyor:

Cuma namazından sonra, **Abdurrahman b. Avf** -ki **Hz. Ömer'le** çok samimi idi.- yanına giderek:

«— Beni en çok üzen, insanların, dedikodu yapmalarına fırsat vermendir. Tam hutbe irâd ederken, birden: Ey **Sâriye**, dağa dikkat et! diye bağırıyorsun. Bu ne demek?» diye sordu.

Hz. Ömer cevaben:

«— Vallahi, ben onu, kendimde olmayarak söyledim. Müslüman askerlerin bir dağ eteğinde, düşmanla savaştıklarını gördüm. Önlerinden ve arkalarından saldırıya uğruyorlardı. Bu hali görünce onların dağa dikkat etmeleri için elimde olmayarak: Ey **Sâriye** dağa çekil, diye bağırdım,» dedi. Ordudan haberci gelmesini beklediler. Nihayet, kumandan **Sâriye'nin** elçisi şu haberi getirdi: Düşman, cuma günü bize saldırdı. Sabah namazından tâ güneşin tepemize geldiği cuma vaktine kadar savaştık. Tam bu sırada: Ey **Sâriye**, dağa çekil,» diye iki defa nidâ eden bir ses duyduk. Hemen dağa sığındık. Daha sonra ise, Allah'ın izniyle düşmanı hezimete uğrattık.»

Bu haber üzerine, **Hz. Ömer'i** (r.a.) kınayanlar:

«— Bu adamla uğraşmayın .O, Allah'ın lûtuf ve keremine nâil olmuştur,» dediler.[113]

---

110 **İsâbe, 2/3; Delâil, sh. 210; Erbaîn.**
111 **Müntehab, 4/386; Bidaye, 7/131.**
112 **Delâil, sh. 210.**
113 **Delâil, sh. 211.**

Zeyd b. Eslem ve **Ya'kub b. Zeyd'**in rivayetleri de şöyledir:

Hz. Ömer'e (r.a.):

«— Niye öyle söyledin?» diye sordular.

«— Vallahi, o anda gayr-i ihtiyarî ağzımdan çıktı,» diye cevab verdi.[114]

Azze bint. As b. Ebî Kursâfe'den:

Rumlar **Ebû Kursâfe'nin** bir oğlunu esir etmişlerdi. **Ebû Kursâfe**, her namaz vakti, **Askalan** surlarının üzerine çıkar ve:

«— Ya Filân, haydi namaza!» diye seslenirdi. Oğlu ise tâ Rum ülkesinde babasının sesini duyardı.[115]

Ashabın, Gâibten Gelen Sesleri Duyması:

İbn-i Abbâs (r.a.)'dan:

Rasûlullah (s.a.v.) vefat edince, ashab, gömleğiyle mi, yoksa gömleğini çıkarıp da mı yıkayalım diye ihtilâfa düştüler. O sırada kimin söylediğini bilmedikleri bir ses:

«— Peygamberinizi gömleğiyle yıkayınız,» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) gömleği çıkarılmadan yıkandı.[116]

Hz. Âişe'den gelen bir rivayette ise şöyle deniyor:

Kim olduğu bilinmeyen bir ses:

«— Rasûlullah'ı (s.a.v.), üzerindeki elbisesiyle beraber yıkayın,» dedi.

İbn-i Abbâs (r.a.) anlatıyor:

Hz. Peygamber (s.a.v.) **Ebû Musâ'**yı bir deniz birliğine kumandan tâyin etti. Askerleri taşıyan gemi, geceleyin yol alırken, yukardan bir ses:

«— Hey, beni dinleyin, size Allah'ın bir vadini haber vereyim mi? Kim, çok sıcak bir günde, sırf Allah rızası için susuzluğa katlanırsa, büyük susuzluk gününde (mahşerde), Allah onu susuz bırakmaz,» dedi.[117]

Ebû Bürde, Ebû Musâ'dan şöyle naklediyor:

Bir deniz seferine çıkmıştık. Rüzgâr çok güzeldi. Yelkenler şişmişti. Bir ses duyduk, şöyle diyordu.

«— Ey gemidekiler! Durun, size bir haber vereyim.»

Geminin baş tarafında dikildim ve:

«— Kimsin? Nereden sesleniyorsun? Nerde olduğumuzu görmüyor musun? Durabilir miyiz?» diye sordum.

---

114 **Vâkıdî, Bidâye, 7/131.**
115 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid, 9/396.**
116 **İbn-i Sa'd, 2/276.**
117 **Müstedrek, 3/467.**

Deminki ses, şöyle cevap verdi:

«— Dinleyin, size Allah'ın bir vadini haber vereyim.»

«— Peki söyle,» dedim.

«— Kim, sıcak bir günde, Allah rızası için susuzluğa katlanırsa, Allah onu kıyâmet günü, susuz bırakmayacağını vadetti,» dedi. Daha sonraları **Ebû Musâ**, insanın âdeta piştiği çok sıcak günleri kollar, öyle günlerde oruç tutardı.[118]

Said b. Cübeyr'den:

İbn-i Abbâs, **Tâif'te** vefat etmişti. Cenazesinde ben de bulundum. Eşi görülmedik bir kuş geldi ve naşın içine girdi. Baktık ve çıkar mı diye düşündük. Fakat, naş'tan çıktığı görülmedi. Cenaze defnedilince kabrin kenarında, kimin olduğu belli olmayan bir ses şu âyet-i kerîme'yi okudu: **«Ey huzura eren nefis, Rabbinden râzı olarak ve Rabbinin rızasını kazanarak ona dön. İyi kullarım arasına gir. Cennetime gir.»**[119]

Abdullah b. Yâmin, babasından aynı hadiseyi naklediyor. Bu rivayette şu ilâve vardır:

«— Gurnük denilen beyaz bir kuş geldi...»[120]

Meymun bin Mihrân aynı hadiseyi şöyle rivayet ediyor: «**İbn-i Abbâs'ın** nâşını kabre koyup üzerini örtünce, sahibini göremediğimiz bir ses duyduk...»[121]

Meymun b. Mihrân, bir başka rivayette, aynı vak'ayı şöyle naklediyor:

İbn-i Abbâs vefât edip de kefenlenince, beyaz bir kuş gelip kefeninin içine girdi. Kuşu aradılar fakat bulamadılar. Bunun üzerine **İbn-i Abbâs'ın** azatlısı **İkrime** şöyle dedi:

«— Hiç akıl yok mu sizde? Bu, Rasûlullah'ın (s.a.v.), **İbn-i Abbas** vefat ettiğinde tekrar geri geleceğini vâdettiği sözüdür.»[122]

Cenazeyi getirip, kabre koyduklarında, orada bulunanlar **Fecr** Sûresinin son âyetlerinin okunduğunu duydular.[123]

Cinlerin ve Gâipten Gelen Seslerin Ashaba Yardım Etmesi :

Ebû Hüreyre (r.a.)'dan:

Hureym b. Fâtik, Ömer b. Hattab'a gelerek:

---

118 **Hılye, 1/260.**
119 **Fecr, 27-30.**
120 **Müstedrek, 3/543, Mecme'uz-Zevaid, 9/285.**
121 **Hılye, 1/329.**
122 **İbn-i Abbas vefatından önce âmâ idi.**
123 **Müntehab, 5/230.**

«— Ey mü'minlerin emiri, nasıl müslüman olduğumu anlatayım mi?» diye sordu.

Hz. Ömer (r.a.) :

«— Peki, anlat,» dedi.

Hureym b. Fâtik devam etti :

«— Bir defasında, devemi kaybetmiştim. Onu aramaya koyuldum. Ebrak'ul-Azzaf[124] mevkiine geldiğimde karanlık bastırdı. Ben yüksek sesle :

«— Kötülerin şerrinden, bu vadinin sahibine sığınırım,» diye bağırdım.

Tam böyle söylemiştim ki, bir ses şöyle dedi :

«— Yazıklar olsun sana, celâl ve azâmet, fazîlet ve nîmet sahibi Allah'a sığın. Enfâl sûresinden âyetler oku. Allah'ı birle. Gerisini bırak.» Bunları duyunca çok korktum. Aklım başıma geldiği zaman :

«— Ey bana seslenen, nedir söylediğin, doğru mu yoksa yanlış mı? İstediğin nedir, açıkla,» dedim.

Ses şöyle mukabele etti :

«— Bütün hayırları kendinde toplayan Allah'ın Resûlü, **Yesrib** de insanları, kurtuluşa davet ediyor. Onlara, namaz kılmalarını, oruç tutmalarını emrediyor. Kötülüklerden men ediyor.»

Tekrar devemi aramaya başladım ve : «senin hidayete erdiğin şeyle bana doğru yolu gösterdi. Bu yüzden ne aç kaldım ne de çıplak. Kızgın bir efendiye de kul olmadım. Nâil olduğum hayır dolayısıyla beni incitme,» dedim.

O devamla şöyle dedi :

«— Yoldaşın Allah olsun. O seni selâmete erdirsin. Ailene kavuştursun. Deveni buldursun. Ona iman et. Rabbim hakkını zâyi etmesin. Ona yardım et. Rabbim, yardımına mazhar olan her zaman galiptir.»

«Ben :

«— Allah iyiliğini versin! Sen kimsin?» diye sordum.

«— Ben, **Amr b. Üsâl**'ın, Necid'li müslüman cinlerin idarecisi olan Cin'im. Evine dönmeden önce deveni bulacaksın,» dedi.

Bir cuma günü Medine'ye vardım. Beni **Ebû Bekir** karşıladı ve:

«— Buyur, gel. Müslüman olacağını duyduk,» dedi.

«— Abdest almayı iyi bilmiyorum,» dedim. Bana abdest almasını öğretti. Daha sonra mescide girdim. Minberde Rasûlullah'ı gördüm, ay gibi parlıyor ve şöyle bir hutbe irâd ediyordu :

---

124 **Esed oğullarının kuyusunun bulunduğu yer.**

«— Kim, güzelce abdest alır da, adâb ve erkânına riayet ederek namaz kılarsa cennete girer.»

Ben bunları anlatınca **Ömer b. Hattab**:

«— Ya, bütün bunların doğru olduğuna dair bir delîl getir veya başına gelecekleri düşün,» dedi.

Kureyş'in ileri gelenlerinden **Osman b. Affan**, benim lehimde şahitlik yaptı. **Hz. Ömer** de kabul etti.[125]

Ebû Hüreyre'nin bir başka rivayetinde:

«Senin hidayete erdiğin şeyle bana doğru yolu gösterdi. Bu yüzden, sen ne aç kaldın ne de çıplak. Kızgın bir efendinin yanına da gelmedin. Öldüğün zaman amel defterin kapanmasın, hayrın eksik olmasın,» ilâvesi vardır.[126]

Muhammed b. Ebî Humey babasından naklediyor: Hz. Ömer, bir gün İbn-i Abbâs'a:

«— Bana, hoşuma gidecek birşey anlat,» dedi.

İbn-i Abbâs da:

«— **Hureym b. Fâtik** bana şöyle anlattı,» diyerek yukarıda geçen hadiseyi nakletti:

İbn-i Ömer (r.a.) anlatıyor:

Hz. Ömer'in hiçbir tahmininde yanıldığını duymadım. Birşey hakkında:

«— Zannederim bu şöyledir,» dese, mutlaka dediği çıkardı. Bir defasında **Hz. Ömer** otururken, oradan yakışıklı bir adam geçti. **Hz. Ömer**:

«— İşte şimdi yanıldım. Bu adam ya eski dini üzeredir, veya müşriklerin kâhinidir. Adamı çağırın bakalım,» dedi.

Hemen çağırdılar. **Hz. Ömer** adama kendisi hakkındaki düşüncelerini söyleyince:

Adam:

«— Bugüne kadar hiç müslümanın böyle karşılandığını görmemiştim,» diye cevap verince, **Hz. Ömer**:

«— Nasıl olduğunu anlatmadıkça inanmam,» dedi. Bunun üzerine o adam şöyle dedi:

«— Ben, cahiliye devrinde onların kâhiniydim.»

Hz. Ömer (r.a.):

«— Cinin sana söylediği en acaip şey nedir?» diye sordu. O adam şunu anlattı:

---

125 Kenz., 7/34; İsâbe, 3/353; Mecme'uz-Zevaid; 8/251; Müstedrek, 3/621; Taberânî, Bidâye, 2/353.

126 Delâil'ün-Nübüvve, 30.

«— Bir gün ben çarşıda idim. Cinim geldi. Ondan korkuyordum. Şunları söyledi:

Cini ve hayretini, bir bekleyişten sonra ye'sini, deveye ve yüküne kavuşmasını görmedin mi?

Hz. Ömer (r.a.) :

«— Evet, doğru söylüyor. Bir defasında ben, müşriklerin ilâhlarının (putlarının) yanında uyuyordum. Adamın birisi, bir buzağı getirdi ve boğazladı. Bunun üzerine, biri, öylesine çığlık attı ki, hiç böylesini duymamıştım. Şöyle diyordu:

«— Ey şaşkın, güzel bir haber var. Edebî konuşan bir adam; Allah'dan başka ilâh olmadığını söylüyor.»

Herkes koşup geldi. Ben:

«— Bu sözlerin gerisinde ne olduğunu bilmeden hiçbir yere gitmem,» dedi. Daha sonra aynı ses:

«— Ey şaşkın, güzel bir haber var. Edebî konuşan bir adam; Allah'dan başka ilâh olmadığını söylüyor,» dedi.

Ben kalktım. Çok geçmeden:

«— Bu peygamberdir!» dediler.[127]

Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî'den:

Ömer b. Hattab, bir gün, bir mecliste otururken civarlarından bir adam geçiyordu:

ğ — «Ya Emîr'el-Mü'minin, bu adamı tanıyor musun?» dediler.

Hz. Ömer:

«— Kim bu adam?» diye sordu.

«— Bu **Sevâd b. Kârib**'dir. Cin gelip O'na, peygamberin zuhurunu haber vermiş,» dediler.

Bunun üzerine **Hz. Ömer** adamı çağırttı. Adam gelince:

«— Sen **Sevâd b. Kârib** misin?» diye sordu.

«— Evet,» diye cevap verdi. **Hz. Ömer:**

«— Hâlâ kâhinlik yapıyor musun?» deyince, kızdı ve:

«— Ya Emîr'el-Mü'minîn, müslüman olduğumdan beri, kimse beni böyle karşılamadı,» dedi.

Hz. Ömer:

«— Fesübhânellah, diye kızıyorsun? Bizim müşrikliğimiz, senin kâhinliğinden daha kötüydü. Söyle bakalım, senin cin, Rasûlullah'ın zuhûr edeceğine dair ne haber getirdi?» diye sordu.

O adam şunları anlattı:

«— Peki, ya Emîr'el-Mü'minîn, anlatayım. Bir gece uykuda dalmak üzereydim. Cin geldi. Ayağıyla dürttü ve: **Sevâd b. Kârib!** Söy-

---

127 **Buharî.**

leyeceklerime kulak ver, aklını başına topla. **Lüey b. Gâlib** oğullarından yeni bir peygamber gönderildi. İnsanları Allah'a inanmaya ve O'na kulluk etmeye davet ediyor, dedi. Sonra şunları söyledi: Şaştım o cine ve onun isteklerine, koşumlarıyla beraber deveyi hazırlamasına. Hidâyete erişmek için Mekke'ye gidiyor. Cinlerin doğruları, yalancılarına benzemez. Hâşim oğullarının en şereflisinin yanına göç. Onların ileri gelenleri, kötüleri gibi değildir. Bırak da uyuyayım. Dün akşam uykusuz kaldım, dedim. İkinci gece, cin tekrar geldi. Yine ayağıyla dürttü ve: **Sevâd b. Kârib**, kalk sözüme kulak ver ve aklını başına topla. **Lüey b. Gâlib** oğullarından yeni bir peygamber gönderildi. İnsanları Allah'a kulluk etmeye davet ediyor,» dedi ve şöyle devam etti: Cine, onun isteklerine, koşumlarıyla beraber deveyi hazırlamasına şaştım. Hidâyete erişmek için **Mekke**'ye gidiyor. Cinlerden, iman edenler, kâfirlere benzemez. İyi ve kötü insanlar arasında, **Hâşim** oğullarının en seçkininin yanına git. Bırak da uyuyayım. Dün akşam uyuyamadım, dedim. Üçüncü gece tekrar geldi. Yine ayağıyla dürttü ve: **Sevâd b. Kârib**, kalk! Sözümü iyi dinle. Aklını başına topla. **Lüey b. Gâlib** oğulları arasından yeni bir peygamber gönderildi. Halkı, Allah'a kulluk etmeye davet ediyor, dedi ve devam etti: Cine ve onun tecessüsüne, devesini hazırlamasına şaştım. Doğru yolu bulmak için **Mekke**'ye gidiyor. Cinlerin iyileri kötülerinden farklıdır. **Hâşim** oğullarının en üstününün yanına git. Gözlerini ondan ayırma. Kalktım ve kendi kendime: Allah beni imtihan ediyor, dedim. Devemi hazırladım. Daha sonra yola çıkıp Mekke'ye geldim. Rasûlullah (s.a.v.) ashabıyla beraberdi. Yaklaştım ve: Ya Rasûlâllah, beni dinler misin, dedim. Söyle bakalım, dedi. Ben, şöyle dedim: Sözümde yalan yok. Uykuya dalmak üzereyken, cin, peşpeşe, üç gece, yanıma geldi. Her defasında: **Lüey b. Gâlib** oğullarından, sana bir peygamber geldi, diyordu. Hemen yola kuyuldum. Sür'atli giden devem beni tâ buralara getirdi. Şehâdet ederim ki Allah'dan başka ilâh yoktur. Sen, bizim bilmediklerimizi bilirsin. Ey iyilerin en iyisi ve kerîm! Sen, Allah'a, diğer peygamberlerden daha yakınsın. Ey mahlûkatın en hayırlısı! Bize çok ağır gelecek şey de olsa, Allah tarafından sana gelenleri bize emret. Bu **Sevâd b. Kârib**'e, senden başka kimsenin şefaat edemeyeceği o mahşer gününde, sen bana şefaat et.»

Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabı söylediklerimden çok hoşlandılar. Öyleki sevinç, yüzlerinden okunuyordu.

Râvi devamla şöyle diyor: **Hz. Ömer** hemen atıldı. **Sevâd b. Kârib**'i kucaklayarak:

«— Senden, bu sözleri duymayı ne kadar istiyordum. O cin hâlâ geliyor mu?» diye sordu.

Sevâd b. Kârib cevap verdi:

«— Kur'ân okumaya başlayalı beri gelmiyor. Cinlere karşı Allah'ın kitabı ne güzel bir kalkan.»

Bunun üzerine Hz. Ömer şunları anlattı:

«— Bir defasında biz, Kureyş kabilesinden Zerîh oğulları oymağındaydık. Bir buzağı kestiler. Kasap hayvanı yüzerken, buzağının içinden bir ses geldi, -biz birşey görmüyorduk- şöyle diyordu:

«— Ey Zerîh oğulları, çok güzel bir haber var. Ebedî lisanla konuşan biri sesleniyor. Allah'dan başka gerçek mabud olmadığını söylüyor.»[128]

Berâ'nın rivayetinde ise: Sevâd b. Kârib:

«— Ben Hind ülkesine gitmiştim. Bir gece cinim bana geldi,» diye başlayarak yukarıdaki hadiseyi naklediyor ve şöyle bitiriyor:

«— Ben sözlerimi bitirince Rasûlullah (s.a.v.), ön dişleri görününceye kadar güldü ve:

«— Ya Sevâd, felâha erdin,» buyurdu.[129]

Muhammed b. Kâb el-Kurazî'den: Sevâd b. Kârib anlatıyor: Cin bana bunları söyleyince, İslâm sevgisi gönlüme düştü. Müslüman olmak istedim. Sabah olunca, deveme binip, Mekke'ye müteveccihen yola çıktım. Yolda, Rasûlullah'ın (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğini duyunca, oraya gittim. Şehre varınca peygamberi sordum.

«— Mescidde,» dediler. Mescide vardım. Devemi bağlayıp içeri girdim Rasûlullah (s.a.v.) içerideydi. Ashab etrafını sarmıştı.

«— Ya Rasûlâllah, beni dinler misin?» dedim. Hz. Ebû Bekir:

«— Yaklaş,» dedi. Rasûlullah'ın yanına geldim. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Haydi, cin sana ne haber getirdiyse söyle,» buyurdu.[130]

Abbâs b. Mirdas es-Sülemî'den: İslâm'a girişim şöyle oldu: Babam Mirdas, ölümü yaklaşınca, bana «Dımâd» adında bir put bırakmıştı. Ben de onu evin bir köşesine koymuştum. Günde bir defa onu ziyaret ederdim. Hz. Muhammed (s.a.v.) zuhur edince, bir gece, bir ses duydum. Korktum ve yardım umarak «Dımâd» adlı puta sığındım. Baktım ses onun içerisinden geliyor ve şöyle diyordu:

«— Süleym kabilesinin hepsine söyle. Dostunuz helâk oldu. Mesciddekiler (müslümanlar) yaşasın. Muhammed'e kitab gelmeden önce, kendisine bir müddet tapılan Dımâd helâk oldu. Meryem'in oğlundan sonra hidâyet ve nübüvvetin vârisi, doğru yolu göstericidir.»

---

128 Ebû Ya'lâ.
129 Bidâye, 2/332.
130 Müstedrek, 3/608; Taberânî, Mecme'uz-Zevaid, 8/248; İsâbe, 2/96.

Bu hadiseyi kimseye anlatmadım. Halk, **Hendek** savaşından döndükten sonra, bir ara ben devemin üzerinde, çorak bir arazide bir vadi kenarında uyurken bir ses duydum. Bir de ne göreyim. Bir deve kuşunun kanadı üzerinde bir adam şöyle diyordu:

«— Salı gecesi ortaya çıkan Nûr, kuvvetli devenin sahibi ile birlikte **Benî Anka**'lı kardeşlerimizin ülkesindedir.»

Kuzey tarafından bir ses buna şöyle karşılık verdi:

«— Deve yükünü bıraktığında bekçileri semâyı beklediğinde hayret içinde olan cini müjdele.»

Korkuyla irkildim. Muhammed'in, Rasûl olarak gönderildiğini anladım. Hemen atıma atladım. Dörtnala sürerek yanına vardım ve bîat ettim. Sonra geriye dönüp eve geldim. «**Dımâd**» adlı putu ateşte yaktım.

Daha sonra tekrar Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına döndüm ve ona şu şiiri söyledim:

«Senin üzerine yemin ederim ki, ben bir cahillik yaparak, **Dımâd**'ı âlemlerin rabbine ortak ettim.

Evs kabilesi Rasûlullah'ı (s.a.v.) bağırlarına basarlarken ben onu terkettim. Onlar ne iyi insanlardır! Ben karışıklıklar içinde kendisine bir çıkış yolu arayan ovayı ve güzel vadiyi terkeden biri gibiyim.

Şimdi ise kulu olduğum Allah'a îman ettim. Kötülükleri isteyenlerden ayrıldım.

İnsanların en üstünü, en mübareğine itaat etmek için Mekke'ye yöneldim.

O öyle bir peygmaberdir ki, **İsâ**'dan sonra bize, doğruyla yalanı ayıran hakkı getirmiştir.

Kur'ân kendisine emânet edilmiştir. İlk şefaat edicidir. İlk önce dirilip meleklerle konuşandır.

Zayıflayan, İslâmî esasları tekrar kuvvetlendirdi. İslâmî esasları sağlamlaştırdı ve ibadetleri tanzim etti.

Ey bütün mahlûkatın en hayırlısı sana yöneldim. İki tarafın arasını buldum, Sen bütün şerefe nâil oldun.

Asırlar boyu üstünlüğünü muhafaza eden **Kureyş**'in en seçkinisin.

Kâ'b ve **Mâlik** kabilelerini araştırdığımızda bu iki kabilenin kadınlarının senin benzerini doğurmadığını gördük.»[131]

Bir başka rivayette **Abbâs b. Mirdas**, aynı hadiseyi anlatırken şu ilâveyi yapıyor: **Dımâd** adlı puttan öyle sesler gelince, korku

---

131 **Delâil'ün-Nübüvve, sh. 34.**

içinde dışarı fırladım ve arkadaşlarımın yanına gittim. Hadiseyi onlara anlattım. Hârise oğullarından üçyüz kişi ile beraber Medine'ye Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına gittik. Mescide girdik. Rasûlullah (s.a.v.) beni görünce:

«— Ya Abbâs, nasıl müslüman oldun?» diye sordu.

Başımdan geçenleri anlattım. Rasûlullah (s.a.v.) çok sevindi. Ben ve beraberimdekiler müslüman olduk.[132]

Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan:

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğine dair, Medine'de duyulan ilk haber şudur: Medine halkından bir kadının bir cinni vardı. Bu cin beyaz bir kuş suretinde gelip, duvarların üzerine konuyor. Kadın:

«— Yanımıza gel de, bize yeni haberler söyle, biz de sana söyleyelim,» diyor. Cin ise:

«— Mekke'de yeni bir peygamber gönderildi. Zinâ yapmayı haram kılıyor. Biz cinlerin yeryüzünde kalmasına mâni oluyor,» diye cevap verdi.[133]

Ali b. Hüseyin'den:

Rasûlullah (s.a.v.) hakkında, Medine'ye gelen ilk haber şudur: Fâtıma adındaki bir kadına tabi olan bir cin vardı. Bir gün bu cin gelip duvarın üzerinde dikildi. Kadın:

«— Aşağı inmiyor musun?» diye sorunca, Cin:

«— Hayır, çünkü zinâyı haram eden Rasûl gönderildi,» diye cevap verdi.[134]

Âsım b. Ömer'den:

Osman b. Affan (r.a.) şunları anlattı: Rasûlullah (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmeden önce, bir kervanla Şam'a gitmiştik. Şam'ın girişine vardığımızda, oranın kâhinesi önümüze çıktı ve şöyle dedi: Bağlı bulunduğum cin gelip, kapının önünde durdu. Ben:

«— Girmiyor musun?» diye sordum. Cin:

«— Hayır, artık içeri girmeme imkân yok. Ahmed gönderildi. Güç yetmeyecek bir emir geldi,» dedi.

Hz. Osman devamla dedi ki: Daha sonra geri dönüp Mekke'ye geldiğimizde, Rasûlullah'ın (s.a.v.) halkı, Allah'a davet ettiğini gördüm.[135]

---

132 Bidâye, 2/341-342; Mecme'uz-Zevaid, 8/247.
133 Delâil'ün-Nübüvve, sh. 29; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Taberâni, Mecme'uz-Zevaid, 8/243; İbn-i Sa'd, 1/190.
134 Bidâye, 2/338.
135 Bidâye, 2/338; Delâil, 29.

Mücahid anlatıyor: Biz **Rodos** seferini yaparken, **İbn-i İsâ** adında, cahiliye devrini de yaşamış yaşlı bir zât şunları anlattı:

«Ailemizin bir öküzünü götürüyordum. Öküzün karnından şöyle bir ses duydum:

«— Ey **Zerih oğulları!** Güzel bir söz! Nasihat eden ve Allah'dan başka Tanrı yoktur diyen bir adam!»

Mekke'ye döndük. Rasûlullah'ın, ilâhî vazifesine başladığını duyduk.[136]

İbn-i Abbâs (r.a.) anlatıyor: **Mekke**'deki **Ebî Kubeys** dağı üzerinde, cinlerden biri şöyle seslendi:

«— Allah **Kâ'b b. Fihr** (**Kureyş**)'in görüşünü kendilerine kötü göstersin. Akılları ve fikirleri mi durdu? Şerefli atalarının dinlerini kötüleyeni görmezlikten geliyorlar. Muhammed size karşı cinlerle -**Busra** cinleri- **Medine**'lilerle ve ensar ile anlaştı. İçinizde, ona karşı hareket edebilecek soyu sülâlesi belli şerefli hür bir kimse yok mu? Yok mu ona zorlu bir sille indirecek, keder ve üzüntüden kurtaracak? Neredeyse atları **Tihamede** sizi tepeleyecek, **Kureyş** de helâk olacak.»

İbn-i Abbas diyor ki: Bu sözler **Mekke**'de yayıldı. Müşrikler, kendi aralarında bunları söylemeye, böylece de müslümanları rahatsız etmeye başladılar. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bu, putlar hakkında konuşan şeytandır. Adı da **Mis'ardır**. Allah onu kahretsin,» buyurdu.

Üç gün beklediler. Nihayet, aynı dağ üzerinde bir ses şöyle dedi:

«— Taşkınlık edip, kibirlenince, Hakkı aşağılayıp, kötülüğü medhedince biz **Mis'ar**'ı öldürdük. Bizim pak nebîmize kötü söylediği için onu ortadan kaldırdım.»

Rasûlullah (s.a.v.):

«— İşte bu, cin tâifesinden **Semhac** adında bir ifrittir. Bana iman etti. Adını **Abdullah** koydum. Çoktan beri **Mis'ar**'ı aramakta olduğunu söylemişti,» buyurdu.

Ali b. Ebî Tâlib de:

«— Ya Rasûlâllah, Allah onu hayırla mükâfatlandırsın,» dedi.[137]

Abdullah b. Mahmud'dan: **Has'am** kabilesinden birkaç kişinin şunları anlattıklarını duydum: Müslüman olmamızın sebeplerinden birisi de şudur: Biz putlara tapardık. Yine bir gün, bir putun yanındaydık. Bir gurup, aralarındaki anlaşmazlığın hallini umarak, o puttan yardım dilemeye geldi. O esnada gaipten bir ses şöyle dedi:

---

136 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid, 8/243.**

137 **Delâil'ün-Nübüvve, 30; Bidâye, 2/348; İsâbe, 2/78.**

«— Ey yaşlı! Genç! Cesedlere bürünmüş kişiler! Nedir bu haliniz, aptalca hayâller içindesiniz, putlardan medet umuyorsunuz.

Hepiniz, uyku gafleti içinde misiniz, yoksa önümde parlayıp karanlığı yırtan, Tihame'den doğan nûru göremiyor musunuz? İşte O, peygamberdir. Beşeriyetin en üstünüdür. Küfrün arkasından, İslâm'ı getirmiştir.

Rahman olan Allah, ona lûtufta bulunarak onu hem önder, hem Rasûl, hem de doğru sözlü yapmıştır. O, hâkimlerin en adâletlisidir. Namazı, orucu, iyilikleri, sıla-i rahimi emrediyor. İnsanları kötülüklerden, putlara tapmaktan ve haramdan men ediyor. **Hâşim oğulları** içinde en yüksek mevkie sahiptir. **Belde-i Haram'da** (Mekke'de) davetini yapıyor.»

Bunları duyunca, hemen o putu terkettik. Doğru peygambere gelerek müslüman olduk.[138]

Temîm-üd-Dârî anlatıyor:

Hz. Muhammed (s.a.v.) peygamber olarak gönderildiğinde, ben Şam'da idim. Bir işimi görmek için şehrin dışına çıkmıştım. Aniden gece bastırdı.

«— Bu gece, bu vâdinin sahibinin himayesindeyim,» dedim. Tam yatmıştım ki, kendisini göremediğim biri şöyle seslendi:

«— Allah'a sığın, Allah'ın izni olmadan cinler kimseyi himâye edemez.»

Ben:

«— Allah aşkına ne diyorsun?» dedim.

«— Ümmî Rasûl gönderildi. **Hacun** mevkiinde, onun arkasında namaz kıldık. Müslüman olup ona tabi olduk. Artık cinlerin tuzakları yok oldu. Parlak yıldızlarla taşlandılar. Derhal Âlemlerin Rabbinin Rasûlüne git ve müslüman ol,» dedi.

Sabah olunca **Eyyûb** manastırına gittim. Başımdan geçenleri anlattım ve rahibe işin mahiyetini sordum.

«— Sana doğru söylemişler. Mekke'de başladı. Oradan hicret edecek. Peygamberin en üstünüdür. Hemen ona koş,» dedi. Çeşitli sıkıntılara katlanarak Rasûlullah'a geldim ve müslüman oldum.[139]

Vâsile b. el-Eska'dan: Haccac b. Ilâd el-Behzî'nin müslüman oluşu şöyledir: **Haccac b. Ilâd** kavminden bir kafileyle, Mekke'ye müteveccihen yola çıkıyor. Issız ve korkunç bir mevkide gece bastırıyor. Kafiledekiler çok korkuyorlar. Arkadaşları ona:

---

138 **Bidâye, 2/343; Delâil'ün-Nübüvve, 33.**
139 **Bidâye, 2/350.**

«— Ya **Ebâ Kilâb!**[140] Haydi hem kendin hem de bizim için bir sığınak bul,» diyorlar. Bunun üzerine **Haccac** kalkıyor ve şöyle diyor:

«— Kendim ve kafilem sağ-salim dönünceye kadar kendimi ve arkadaşları bu yollardaki cinlerden korurum.»

Sözünü bitirince birinin şu âyeti okuduğunu görüyor: «Ey cin ve insan cemaatı! Göklerin ve yerin bucaklarından geçip de ilâhî kazadan selâmate ermeye gücünüz yetiyorsa -ki bir kudret olmadıkça asla geçemezsiniz- haydi geçip kurtulun.»[141]

Kafile Mekke'ye gelince, Kureyşlilerin toplandıkları meclise giderek hadiseyi anlattılar. Kureyşliler:

«— Ya **Ebâ Kilâb**, vallahi sen dininden döndün. Bu naklettiğin söz, Muhammed'in kendisine inzâl edildiğini iddia ettiği sözlerdendir,» dediler. Haccac:

«— Vallahi onu ben de duydum, yanımdakiler de duydular,» dedi.

Onlar bu şekilde konuşurlarken **Asî b. Vâil** geldi.

Kureyşliler:

«— Ya **Ebâ Hişâm, Ebû Kilâb**'ın ne söylediğini duydun mu?» dediler.

«— Ne söyledi?» diye sorunca, **Haccac**'ın sözlerini naklettiler.

Bunun üzerine **Asî b. Vâil**:

«— Bunda şaşılacak ne var? Şu anda Haccac'dan duyulan sözler, Muhammed'in söylediklerinin aynıdır,» dedi. Onun bu sözleri oradakilerin beni hırpalamasına engel oldu. Sadece kindâr bakışlarla yetindiler. Peygamberin nerede olduğunu sordum. Mekke'den Medine'ye hicret ettiğini söylediler. Deveme bindim ve Medine'ye Rasûlullah'ın yanına gittim. Duyduklarımı ona anlattım. **Rasûlullah** (s.a.v.):

«— Duyduğun Hak'tır. O sözler, Allah'ın bana, indirdiği kelâmındandır. Ya **Ebâ Kilâb**, sen gerçekten Allah kelâmı duymuşsun,» buyurdu.

Ben:

«— Öyleyse bana İslâm'ı öğret, kurtuluş parolasını anlat,» dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

«— Doğru kavmine git. Onları da, benim, seni davet ettiğim şekilde davet et. Çünkü doğru yol, benim söylediğim yoldur,» buyurdu[142]

---

140 **Haccac b. Hâd'ın lâkabıdır.**
141 **Rahman, 33.**
142 **İbn-i Asâkir, Müntehab'ül-Kenz., 5/163.**

Übey b. Kâ'b'dan: Bir gurup, Mekke'ye gitmek üzere yola çıkar, fakat yollarını kaybederler. Kurtuluş ümidi kalmayınca, kefenlerini giyip, ölümü beklemek üzere yatarlar. Tam bu sırada, ağaçların arasından bir cin peydah olur ve şöyle seslenir:

«— Ben, peygamberi dinleyen topluluğun sonuncusuyum. Rasûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu işittim: «**Mü'min, mü'minin kardeşidir. Onun gözü ve kılavuzudur. Onu kötü yola götürmez.**» İşte su, işte yol.»

Daha sonra, bunları suyun bulunduğu yere ve Mekke'ye giden yola götürür.[143]

Sehm b. Mürre oğullarından Said b. Şüyeym, babasından şunları naklediyor: Müslümanlar, Hayberi muhasara ettiklerinde, oradaki yahudilere yardıma giden Uyeyne b. Hısn komutasındaki birlikteydim. Şöyle bir ses duyduk:

«— Askerler, düşman tarafından baskına uğrayacaksınız!» Bunun üzerine herkes ardına bakmadan kaçmağa başladı. Bu sesin sahibini ne görebildik, ne de bir haber alabildik. Sadece semâdan geldiğini farkettik.»[144]

---

143 Delâil'ün-Nübüvve, sh. 128.
144 Begâvî, İsâbe, 2/162.

ŞEYTANLARIN VE CİNLERİN RASÛLULLAH'A VE ASHABA BOYUN EĞMESİ

Ebû Hûreyre (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'dan şunları naklediyor:

«— Bir defasında uyuyordum. Şeytan musallât oldu. Boynundan yakaladım ve boğazını sıktım. Öyle sıktım ki dilinin soğukluğunu parmaklarımda hissettim. Allah Hz. Süleyman'a rahmet etsin. Eğer onun dûası olmasaydı, şeytan öylece bağlı kalırdı. Siz de onu seyrederdiniz.»

Yine **Ebû Hûreyre** peygamberimizden şunları naklediyor:

«— Dün, cinlerden bir ifrit, namaz kılmama mâni olmak için bana musallât oldu. Fakat Allah benim gücümü artırdı. Onu yakaladım ve sabahleyin hepiniz gelip görün diye mescidin direklerinden birisine bağlamak istedim. Fakat kardeşim Süleyman (a.s.)'ın şu duasını hatırladım: «...**Ey Rabbim, beni yarlığa. Bana öyle bir mülk-ü saltanat ver ki o benden başka hiç kimseye müyesser olmasın...**»[145] Bu sebeple onu kovdum.»

Bir başka rivayette şöyle deniyor:

«Eğer kardeşimiz Süleyman'ın dûası olmasaydı, şeytan bağlı kalacaktı ve Medine'li çocuklar onunla oynayacaklardı.»[146]

Büreyde'den:

Rasûlullah (s.a.v.) zamanında **Muaz b. Cebel'in**, bir şeytan yakaladığını duydum. Yanına vardım ve:

«— Rasûlullah (s.a.v.) zamanında bir şeytan yakaladığını duydum, nasıl oldu?» diye sordum.

Muaz şunları anlattı:

«— Rasûlullah (s.a.v.), zekât olarak toplanan hurmaları bana teslim etmişti. Ben de onları, evimin bir odasına koydum. Her gün hurmaların biraz noksanlaştığını farkettim. Doğru Rasûlullah'a (s.a.v.) giderek durumu anlattım.

«— O, şeytanın işidir. Onu gözetle,» buyurdu.

Bir akşam şeytanı gözetlemeye başladım. Vakit biraz geçince,

---

145 **Sâd, 35.**

146 **Delâil'ün-Nübüvve, 130; Ebûdderdâ.**

şeytan fil sûretinde gözüktü. Kapıya gelince, kapının aralığından, başka bir sûrette içeri girdi. Hurmalara yaklaştı ve yemeğe başladı. Hemen elbisemi topladım ve önüne dikildim. «Allah'dan başka mabud olmadığına, Muhammed'in, onun kulu ve Rasûlü olduğuna şehâdet ederim. Ey Allah'ın düşmanı, zekât hurmalarına göz diktin ve yedin. Bu, senin değil, müslümanların hakkıdır. Bak, şimdi seni Rasûlullah'a (s.a.v.) götürürüm, o da seni rezil eder,» dedim. Bunun üzerine, bir daha gelmeyeceğine dair söz verdi. Rasûlullah'a (s.a.v.) gittim.

«— Yakaladığın şeytan ne oldu?» buyurdu.

«— Bir daha gelmeyeceğine dair söz verdi,» dedim.

«— Tekrar gelecektir. Onu gözetle,» buyurdu.

Ertesi gece yine gözetledim. Şeytan ,ilk geceki gibi tekrar geldi. Ben de aynı şeyi yaptım. Bir daha gelmeyeceğine dair yine söz verdi. Ben de serbest bıraktım. Daha sonra, durumu arzetmek üzere Rasûlullah'a (s.a.v.) gittim. Rasûlullah'ın (s.a.v.) habercisi:

«— Muaz nerede?» diye nidâ ediyordu. Rasûlullah'ın (s.a.v.) huzuruna vardım. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Ya Muaz, yakaladığın şeytan ne oldu?» diye sordu. Olanları anlattım. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— O tekrar gelecektir. Onu gözetle,» buyurdu.

Üçüncü gece yine gözetledim. Şeytan aynı şekilde geldi. Ben de daha önce söylediklerimi tekrarladım ve dedim ki: Ey Allah'ın düşmanı, bana iki defa söz verdin, bu üçüncüsü. Şimdi seni Rasûlullah'a (s.a.v.) götürürüm. O da seni rezil eder,» dedim. O da, ben, çluk çocuğu olan bir şeytanım. Buraya tâ Nusaybin'den geldim. Başka yerde bir şeyler bulsaydım, buraya gelmezdim. Biz, önceleri, bu şehirdeydik. Fakat arkadaşınız, peygamber olarak gönderildikten sonra, ona gelen iki âyet, bizi buradan kaçırttı. Biz de Nusaybin'e yerleştik. Hangi evde bu iki âyet okunursa, şeytan oraya üç gün giremez. Eğer beni serbest bırakırsan, o iki âyeti sana söylerim,» dedi.

«— Peki, kabul,» dedim.

«— Âyet'el-Kürsî ve Bakara sûresinin sonundaki âyetler,» dedi.

Bunun üzerine şeytanı serbest bıraktım. Ertesi gün durumu bildirmek için erkenden Rasûlullah'a (s.a.v.) gittim. Rasûlullah'ın (s.a.v.) habercisi:

«— Muaz b. Cebel nerede?» diye beni arıyordu. Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına vardım.

«— Yakaladığın şeytan ne oldu?» diye sordu.

«— Bir daha dönmeyeceğine dair söz verdi,» dedim ve şeytanın söylediklerini Rasûlullah'a anlattım.

«— Yalancı pis mahlûk doğru söylemiş,» buyurdu.

Bu hadiseden sonra bu iki âyeti okumaya başladım. Hurmaların eksildiğini görmedim.[147]

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) beni, ramazan ayında toplanan zekât mallarını muhafazaya memur etmişti. Birisi gelip, zekât mallarından aşırmaya başladı. Hemen yakaladım ve:

«— Seni Rasûlullah'a (s.a.v.) götürürüm ha!» dedim. O:

«— Ben, muhtaç bir kimseyim. Çoluk çocuğum var. İhtiyaç içindeyim,» dedi.

Bunun üzerine bıraktım. Sabahleyin Rasûlullah'a (s.a.v.) gittim.

«— Ya **Ebû Hûreyre**, esirin (dün yakaladığın şeytan) ne oldu?» diye sordu.

«— Ya Rasûlâllah, çoluk çocuğundan, fakirlikten dert yandı. Ben de acıdım ve bıraktım,» dedim.

«— Fakat o sana yalan söylemiş. Tekrar gelecek,» buyurdu. Rasûlullah'ın (s.a.v.) bu sözü üzerine onun tekrar geleceğini anladım. ve gözetlemeye başladım. O, tekrar gelip, zekât için toplanan yiyeceklerden aşırmaya başladı. Hemen yakaladım ve:

«— Seni, doğru Rasûlullah'a (s.a.v.) götüreyim mi?» dedim.

«— Ne olur, beni bırak. Çünkü hem yoksulum. Hem de çoluk çocuğum var, bir daha gelmem,» dedi. Acıdım ve serbest bıraktım. Sabahleyin tekrar Rasûlullah'a gittim.

«— Ya **Ebû Hûreyre**, yakaladığın ne oldu?» diye sordu.

«— Ya Rasûlâllah, çok muhtaç olduğunu, çoluk çocuğunun bulunduğunu söyledi. Ben de acıdım ve serbest bıraktım,» dedi.

«— Sana yalan söylemiş. Tekrar dönecek,» buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.) böyle söyleyince tekrar geleceğini anladım.

Zekât malından almak için tekrar geldi. Yakaladım ve:

«— Seni mutlaka Rasûlullah'a (s.a.v.) götüreceğim. Üçüncü defadır, gelmeyeceğim diyorsun geliyorsun,» dedim.

«— Beni bırakırsan, çok faydası dokunacak şeyler öğretirim,» dedi.

«— Nedir onlar?» dedim.

«— Gece yatağa yattığında **Âyet'el-Kürsî**'yi oku. Allah seni korur. Sabah oluncaya kadar sana şeytan yaklaşamaz,» dedi.

Bunun üzerine serbest bıraktım. Sabahleyin Rasûlullah'a (s.a.v.) gittim.

«— Esirin ne oldu?» diye sordu.

---

147 Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 6/322; Delâil'ün-Nübüvve, sh. 218.

«— Bana faydası dokunacak bir takım sözler öğreteceğini iddia etti. Ben de serbest bıraktım,» dedim.

«— Nedir onlar?» diye sordu.

«— Bana: Yatağına yattığında **Âyet'el-Kürsî'yi** sonuna kadar oku. Allah seni muhafaza eder, sabah oluncaya kadar, sana şeytan yaklaşamaz dedi,» dedim.

Rasûlullah (s.a.v.):

«— Yalancı olduğu halde doğru söylemiş. Üç geceden beri konuştuğun kim biliyor musun?» diye sordu.

«— Hayır,» dedim.

«— O şeytan idi,» buyurdu.[148]

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bahçe duvarında gözde hurmaları vardı. Cinlerden biri gelip, hurmalardan alıyordu: **Ebû Eyyûb** Rasûlullah'a (s.a.v.) şikâyet etti. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Şimdi git. Onu görünce: Bismillâh, Rasûlullah'ın davetine icabet et, de,» buyurdu.

Ebû Eyyûb, o cini yakaladı. Cin de bir daha dönmeyeceğine dair yemin etti...[149]

Ebû Vâil'den: **Abdullah** (r.a.) bana şunları anlattı: Şeytan, ashabdan bir adamla karşılaştı. Onunla güreşe tutuştu. Sahabe şeytanı yendi ve elleriyle boğazını sıktı. Şeytan:

«— Bırakırsan sana öyle bir âyet söylerim ki, şeytanlardan kim duyarsa hemen kaçar,» dedi.

Sahabe de serbest bıraktı. Fakat şeytan o âyeti söylemekten vazgeçti ve onunla tekrar tutuştu. Sahabe onu yendi, boğazını sıkarak:

«— O âyeti bana söyle,» dedi.

Şeytan söylememekte israr etti. Üçüncü defa tutuştular. Bu defa şeytan:

«— **Bakara** sûresindeki **Âyet'el-Kürsî**» dedi.

Abdullah'a:

«— Ya **Ebû Abdurrahman**, kimdi o adam?» diye sordular.

«— Ömer (r.a.)'dan başka kim olabilir ki?» diye cevap verdi.[150]

İbn-i Mes'ud'dan:

Rasûlullah'ın ashabından biri, cinlerden bir adamla karşılaştı. Cin sahabeyle güreşe tutuştu. Sahabe onu yere çarptı. Cin:

«— Tekrar tutuşalım,» dedi. Tekrar tutuştular. Sahabe onu yine yere çarptı ve:

---

148 **Buharî; Mişkât, 185.**
149 **Tirmizî; Tergîb, 3/33; Delâil, 218; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid, 6/323.**
150 **Taberânî.**

«— Bakıyorum çok zayıf ve güçsüzsün. Kolların, köpek ayakları kadar. Siz cinler hep böyle misiniz? Yoksa sadece sen mi böylesin?» diye sordu.

Cin:

«— Hayır, ben onların en iri yapılısıyım. Haydi bir daha güreşelim.» Eğer yine beni yenersen, sana faydalı bir şey söyleyeceğim,» dedi.

Tekrar tutuştular. Sabahe yine onu yere çarptı ve:

«— Haydi söyle,» dedi.

Cin:

«— Ayet'el-Kürsî'yi okuyor musun?» diye sordu.

«— Evet,» deyince:

«— Eğer sen, bir evde Âyet'el-Kürsî'yi okursan orada şeytan duramaz. Eşek anırması gibi homurdanarak çıkar ve sabah oluncaya kadar da giremez,» dedi.

Oradakilerden birisi:

«— Ya **Ebû Abdurrahman**, Rasûlullah'ın ashabından o kişi kimdi?» diye sordu. **Abdullah** bunu duyunca yüzünü ekşitti. Ona sırtını döndü ve:

«— **Hz. Ömer**'den başka kim olabilir ki?» dedi.[151]

Âmir b. Abdullah b. Zübeyr'den: **Abdullah b. Zübeyr, Kureyş**'den bir kafile ile birlikte, **Umre**'den dönüyordu. **Yenâsib**[152] mevkiine geldiklerinde, ağaç dibinde bir adam gördüler. **İbn'üz-Zübeyr** ilerledi. Yanına varınca selâm verdi. Adam hiç aldırmadı. Çok alçak bir sesle selâmı aldı. **İbn'üz-Zübeyr** atından indi. Adam kımıldamadı bile. **İbn'üz-Zübeyr**:

«— Gölgeden çık,» dedi.

O adam istemeyerek yerini değiştirdi.

İbn'üz-Zübeyr devamla şöyle anlatıyor:

Oturdum. Elinden tuttum ve:

«— Kimsin sen?» diye sordum.

«— Cinlerden biriyim,» dedi. Bunu duyar duymaz tepem attı. Tutup çektim ve:

«— Demek sen cinlerdensin ve bu halde karşıma çıktın,» dedim. Baktım, ayakları da vardı. Sonra:

«— Demek sen, yeryüzünde yaşayanlardan olduğun halde bana böyle görünüyorsun?» diye onu azarlarım. O da kaçtı gitti.

Arkadaşlarım geldi ve:

---

151 **Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 9/71; Delâll, 131; Müntehab, 4/385.**

152 **Yenâsib**, bir dağ sırasının adı.

«— Yanındaki adam nereye gitti?» diye sordular.

«— O cinlerdenmiş, kaçtı,» dedim.

Bunu duyunca hepsi şaşkınlıktan, bayılıp develerinden yere düştüler. Bunun üzerine herbirini tutup bineklerine bağladım ve Mekke'ye, bu şekilde geldik.[153]

Ahmed b. Ebi'l-Havârî anlatıyor: Ebû Süleyman ed-Dârânî'nin şunu söylediğini duydum: **İbn'üz-Zübeyr** mehtablı bir gece, devesine binerek yola çıktı. Tebük'de mola verdi. Dönüp bakınca, devesinin üzerinde saçı sakalı ağarmış bir adam gördü. Ona doğru koştu. Fakat adam uzaklaştı. **İbnü'z-Zübeyr** devesine binip yola devam etti. O yaşlı adam şöyle seslendi:

«— Ey Zübeyr'in oğlu, vallahi bu gece, benden biraz korksaydın, seni parçalardım.»

İbn'üz-Zübeyr de şöyle cevap verdi:

«— Ey mel'un senin, korkulacak neyin var ki korkayım?»[154]

---

153 **İbn'ül-Mübârek.**

154 **El Bidâye 8/335**

ASHÂB-I KİRÂM'IN CANSIZ VARLIKLARIN SESLERİNİ İŞİTMELERİ

Süveyd b. Zeyd anlatıyor: **Ebû Zer**'i mescidde yalnız başına otururken gördüm. Bunu fırsat bilip hemen yanına oturdum. Ona **Hz. Osman**'dan bahsettim. Şöyle dedi:

«— Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanında şahid olduğum bir hadiseden dolayı **Hz. Osman** hakkında hayırdan başka bir şey söyleyemem. Bu hadise de şudur: Ben, yalnız bulunduğu sıralarda Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanına gider, ondan bir şeyler öğrenirdim. Bir gün yine gittim. Baktım, Rasûlullah (s.a.v.), hücre-i saâdetlerinden çıktılar. Ben de peşine takıldım. Rasûlullah (s.a.v.) bir yere oturdu. Ben de yanına oturdum. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Ya **Ebû Zer**, niçin geldin?» diye sordu. Ben:

«— Allah ve Rasûlünü sevdiğim için,» diye cevap verdim. O esnada **Hz. Ebû Bekir** geldi. Selâm verdi ve Rasûlullah'ın (s.a.v.) sağ tarafına oturdu. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Ya **Ebû Bekir**, seni buraya getiren nedir?» diye sordu. **Hz. Ebû Bekir**:

«— Allah ve Rasûlü...» diye cevap verdi.

Sonra **Hz. Ömer** geldi ve **Hz. Ebû Bekir**'in sağına oturdu. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Ya **Ömer**, seni buraya getiren nedir?» diye sordu. **Hz. Ömer** (r.a.) :

«— Allah ve Rasûlü,» diye cevap verdi.

Daha sonra **Hz. Osman** (r.a.) geldi o da **Hz. Ömer**'in sağına oturdu. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Ya **Osman**, seni buraya getiren nedir?» dedi. **Hz. Osman**:

«— Allah ve Rasûlüdür,» dedi.

Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.), yedi veya dokuz tane çakıl taşı aldı. Rasûlullah'ın elindeki taşlar Allah'ı tesbih ediyorlardı. Onların, arı uğultusu gibi seslerini bizzat duydum. Rasûlullah (s.a.v.) taşları yere bırakınca ses durdu. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) taşları, **Ebû Bekir**'in avucuna koydu. Taşlar, **Ebû Bekir**'in avucunda yine tesbih'e başladılar. Öyle ki arı uğultusu gibi olan seslerini duydum.

Rasûlullah (s.a.v.) taşları alıp yere koydu. Taşların sesi tekrar kesildi. Sonra tekrar alıp Hz. Osman'ın avucuna koydu. Taşlar yine tesbihe başladılar. Arı uğultusu gibi seslerini duyuyordum. Rasûlullah (s.a.v.) taşları alıp yere koydu. Taşların sesleri kesildi.[155]

Bir başka rivayette şu ilâveler de vardır:

Ebû Zer aynı hadiseyi naklederken şöyle diyor: Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) taşları alıp **Hz. Ömer'in** avucuna koydu. Taşlar tesbihe başladılar. Onların arı uğultusuna benzer seslerini duyuyordum. Rasûlullah (s.a.v.) taşları alıp yere koydu. Taşların sesi kesildi.» **Ebû Zer** sözlerini şöyle bitiriyor: En sonunda Rasûlullah (s.a.v.):

«— İşte bunlar, peygamberlik alâmetidir,» buyurdu.[156]

Taberâni'nin rivayetinde «daha sonra taşları **Hz. Ali'ye** verdi. Sonra yere koydu. Taşların sesi kesildi,» ilâvesi de vardır.

Bir rivayette de şu vardır: **Ebû Zer** diyor ki: «Taşların tesbihini oradakilerin herbiri duyuyordu. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.) taşları bize verdi. Fakat taşlar bizim hiç birimizin elinde tesbih etmediler.»[157]

Abdullah b. Mes'ud (r.a.)'dan: Biz âyetleri (mucizeleri) bereket addederdik, siz ise korkutucu olarak kabul ediyorsunuz. Bir defasında, Rasûlullah (s.a.v.) ile beraber bir sefere çıkmıştık. Su azaldı. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Artan suyu getirin,» buyurdu. İçinde çok az su bulunan bir kab getirdiler. Rasûlullah (s.a.v.), elini kaba soktu, sonra da:

«— Haydi, abdestinizi alın. Allah bereketini artırır,» buyurdu Rasûlullah'ın (s.a.v.) parmakları arasından suyun kaynadığını gördüm. Biz, Rasûlullah (s.a.v.) yemek yerken, yemeğin Allah'ı tesbihini duyardık.»[158]

Câbir b. Abdullah (r.a.)'dan: Rasûlullah (s.a.v.), cuma günleri, hutbe irâd ederken bir ağaç -veya hurmaya- yaslanırdı. Ensardan bir kadın -veya bir adam-:

«— Ya Rasûlâllah, senin için bir minber yapalım mı?» diye sordu. Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— İsterseniz yapın,» buyurdu.

Rasûlullah'ın (s.a.v.) hutbe okuması için bir minber yaptılar. Cuma günü gelince Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıktı. Bunun üze-

---

155 **Bezzâr; Mecme'uz-Zevaid, 8/299.**
156 **Beyhakî; Bidâye, 6/132; Delâil, 215, 54; Mecme'uz-Zevaid, 5/179.**
157 **Mecme'uz-Zevaid, 8/299.**
158 **Buharî; Tirmizî, Bidâye, 6/97.**

rine o hurma ağacı, çocuğun ağlaması gibi bir sesle inledi. Rasûlullah (s.a.v.) minberden inerek onu kucakladı, kütük sakin duran bir çocuk gibi inledi.

Râvi der ki:

«— Bu hurma ağacı, yanında, Rasûlullah'ın yaptığı zikirden mahrum olduğu için ağlıyordu.»[159]

Buharî'nin bir başka rivayetinde bu hadise şöyle naklediliyor. Hz. Peygamber için minber yapıldı. Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıktığında hurma kütüğünün doğum yapan devenin inlemesi gibi ses çıkardığını duyduk. Rasûlullah (s.a.v.) gelip elini o ağacın üzerine koydu. Ağaç da sesini kesip sakinleşti.[160]

Müsned'deki rivayette şu da vardır: Rasûlullah'a (s.a.v.) minber yapıldı. Rasûlullah minbere çıkınca, o direk, devenin inlemesi gibi ses çıkardı. Bunu mesciddekilerin hepsi duydu. Nihayet Rasûlullah (s.a.v.) minberden indi ve o direği kucakladı. Ağaç da sakinleşti.[161]

Bir başka rivayette de Rasûlullah'ın (s.a.v.) «Eğer gelip onu kucaklamasaydım kıyâmete kadar inleyecekti,» buyurdu, denilmektedir.[161a]

İmam-ı Ahmed, Müsned'inde, minberin yapılışına dair hadisi, **Enes b. Malik'den** şöyle naklediyor: Minber yapılıp da, Rasûlullah (s.a.v.) minbere çıkınca, o direğin, üzüntü içindeki bir kimsenin inlemesi gibi inledeğini duydum. Direk, inlemeye başlayınca Rasûlullah (s.a.v.), minberden indi. Direğin yanına vardı ve kucakladı. Direk de sakinleşti.[162]

Bağavî aynı hadisi naklederek şu ilâveyi yapıyor:

Hasan-ı Basrî, bu hadisi okuyunca ağladı ve şöyle dedi:

«— Ey Allah'ın kulları, o direk, Rasûlullah'ın (s.a.v.), Allah katındaki yerini bildiği için onu istiyor. Halbuki asıl sizin Rasûlullah'ı istemeniz gerekirdi.»[163]

Ebû'l-Bahterî'den: Bir defasında **Ebûdderdâ**, ocaktaki tencerenin altına odun atıyordu **Selman** (r.a.) da yanındaydı. Birden, tencerenin içinden bir ses duydu. Çocuk sesi gibiydi. Daha sonra ses yükseldi. Allah'ı tesbih ediyordu. Biraz sonra tencere düştü ve ters döndü fakat içinden hiç birşey dökülmedi. Daha sonra tekrar kendi kendine yerine geldi. **Ebûdderdâ:**

---

159 **Buharî, Bidâye, 6/127.**
160 **Buharî, Müsned-i Ahmed.**
161 **Müsned-i Ahmed, Bidâye, 6/129; Câmi-u Beyân'il İlm, 2/197; Delâil, 142.**
161a **Delâil, 142.**
162 **Müsned-i Ahmed.**
163 **Bağâvî, Bidâye, 6/127; Cami-u Beyan'il İlm 2/197.**

«— Ya Selman, şu acaip işe bak. Böylesini ne sen gördün ne de baban,» diye seslendi. Selman da:

«— Eğer sen onu susturmasaydın, Allah'ın azametine delâlet eden nice büyük alâmetler duyardın,» diye cevap verdi.[164]

Kays'ın rivayetinde şu da vardır: Ebûderdâ Selman'a -yahut Selman Ebûdderdâ'ya mektup yazdığında, mutlaka yemek tabağı mucizesini hatırlatırdı. Bu hadise şudur: Bir defasında Ebûdderdâ ile Selman bir tabaktan yemek yerken, tabak ve içindeki yemek Allah'ı tesbih etmişti.»[165]

Ca'fer b. Ebî Imrân'dan: Abdullah b. Amr b. el-As, ateşin sesini duydu ve:

«— Ben de,» dedi. Bunun üzerine yanındakiler:

«— Ey Amr'ın oğlu, ne oluyor?» diye sordular.

«— Allah'a yemin ederim ki ateş cehennem ateşinden Allah'a sığınıyordu ben de sığındım,» dedi.[166]

---

164 Hılye, 1/224.
165 Hılye, 1/224.
166 Hılye, 1/289.

ASHABIN KABİRDEKİLERİN SESLERİNİ DUYMASI

Yahyâ b. Eyyûb el-Huzâî anlatıyor: Birisinden duydum. Ömer b. Hattâb (r.a.) zamanında ibadetine düşkün, mescide müdâvim bir genç vardı. Hz. Ömer ona hayret ediyordu. Bu gencin ihtiyar bir babası vardı. Yatsı namazını kıldıktan sonra babasının yanına dönerdi. Fakat yolu, bir kadının kapısın önünden geçiyordu. Kadın onu baştan çıkarmaya çalışıyor, yolu üzerine çıkarak kendini ona arzediyordu. Nihayet bir gece yine oradan geçerken, kadının isteğine boyun eğip peşine takıldı. Eve gelince kadın içeriye girdi. Genç tam girmek üzereyken Allah'ı hatırladı, ondan korkarak, şu âyet dilinden döküldü: **«Kendilerini kötülüklerden koruyan, şeytan tarafından bir vesveseye dûçar edilince Allah'ı hatırlarlar ve hemen doğru yolu görürler.»**[167]

Genç bayılarak düştü. Kadın, cariyesini çağırdı. Genci tutarak, kendi evinin kapısı önüne getirdiler. Oraya bıraktılar ve kapıyı çalarak babasına haber verdiler. Babası dışarı çıkınca, oğlunun baygın bir şekilde kapının önünde olduğunu gördü. Komşularından bir kaçını çağırarak genci eve taşıdılar. Uzun bir müddet geçtikten sonra genç kendine geldi. Babası:

«— Çocuğum, neyin var, ne oldu?» diye sordu. Oğlu:

«— Bir şeyim yok,» dedi. Babası:

«— Allah aşkına söyle,» deyince, oğlu başından geçenleri anlattı. Babası:

«— Hangi âyeti okumuştun,» diye sordu. Genç yukarıdaki âyeti okudu ve tekrar kendisinden geçti. Baktılar ki ölmüş. Yıkadılar ve gece vakti götürüp defnettiler. Sabah olunca bu hadise Hz. Ömer'e söylendi.

Hz. Ömer, gencin babasına gelerek başsağlığı diledi ve:

«— Bana niye haber vermedin?» diye sordu. Gencin babası:

«— Ey mü'minlerin emîri, vakit geceydi,» dedi. Hz. Ömer:

«— Bizi onun kabrine götürün,» dedi.

---

167 A'râf, 201

Hz. Ömer ve yanındakiler gencin kabrine geldiler. Hz. Ömer:

«— Ey filân kişi, **Rabbinin azametinden korkanlar için iki cennet bahçesi vardır.»**[167*] dedi. Kabirdeki genç:

«— Ya Ömer, Rabbim cennette bana onları iki defa verdi,» dedi.[168]

Beyhakî'nin, rivayetinde şu ilâve de vardır:

«...Amca, Hz. Ömer'e kadar git. Benden selâm söyle ve ona: Rabbinin makâmından korkanın mükâfatı nedir?» diye sor. Rivayetin sonunda ise: Hz. Ömer, gencin kabri başında durup:

«— Sana iki cennet var, sana iki cennet var,» der.[169]

Muhammed b. Hımyer'den:

Ömer b. Hattab Garkad mezarlığına uğramıştı.

«— Ey kabir ehli, Allah'ın selâmı üzerinize olsun. Bizim taraftaki haberleri sorarsanız, kadınlarınız evlendi. Evlerinizde oturanlar var, mallarınız da taksim edildi,» dedi. Bunun üzerine bir ses şu cevabı verdi:

«— Bizim taraftaki haberler de şöyle: Dünyada yaptığımız iyi amellerin karşılığını burada bulduk. Dünyada Allah yolunda harcadıklarımızın burada karşılığını gördük, geride bıraktıklarımızdan dolayı da zarara uğradık.»[170]

167* Rahman, 46
168 Kenz., 1/267; Tefsîr-u İbn-i Kesîr, 2/279; Müstedrek
169 Beyhakî
170 Kenz, 8/123

ASHABIN CEHENNEMLİKLERİN ÇEKTİĞİ AZABI GÖRMESİ

İbn-i Ömer (r.a.) anlatıyor:

Bir defasında ben, **Bedir** havalisinde dolaşıyordum. Ansızın bir çukurdan bir adam çıktı. Boynunda zincir vardı. Üç defa: **Abdullah** bana su ver! **Abdullah** bana su ver! **Abdullah** bana su ver,» diye seslendi.

İsmimi biliyor muydu. Yoksa arap âdeti üzeremi **Abdullah** diye çağırdı, bilmiyorum. O esnada çukurdan bir adam daha çıktı. Elinde bir kamçı vardı. Bana seslenerek:

«— Ya **Abdullah**, sakın ona su verme. Çünkü o kâfirdir,» dedi. Daha sonra ona kamçı ile vurarak çıktığı çukura tekrar soktu.

«— Ben, koşarak Rasûlullah'a (s.a.v.) geldim, Olanları anlattım.

«— Onu hakikaten gördün mü?» dedi.

«— Evet gördüm,» dedim.

«— O. Allah'ın düşmanı **Ebû Cehil**'dir. Gördüğün hali de kıyâmete kadar çekeceği azabdır,» buyurdu.[171]

---

171 **Taberâni; Mecme'uz-Zevaid, 6/81**

ASHABIN ÖLDÜKTEN SONRA KONUŞMASI

Said b. el-Müseyyib'den : Hazreç kabilesinden **Zeyd b. Hâricet'il-Ensârî Osman b. Affân** zamanında vefât etti. Elbisesiyle üstünü örttüler. Biraz sonra bir kımıldama görüldü ve oradakiler bir ses duydular. Ölü konuşmaya başladı ve şöyle dedi :

«— Ahmed, Ahmed (s.a.v.) levh-ı mahfuzda var. **Ebû Bekir es-Sıddîk** sözünde sadıktı, evet sözünde sadıktı. Kendisi ile ilgili hususlarda âciz, Allah'ın emrini yerine getirirken dirayetli idi. Bunlar da levh-ı mahfuzda var. **Ömer b. Hattab** da sözünde sadıktı, evet sözünde sadıktı, dirayetli ve güvenilir. Bunlar da levh-i mahfuzda var. **Osman b. Affan** da sözünde sadıktı, evet sözünde sadıktı. O da onların takip ettiği yolda yürüdü. Dört gece geçti, geriye iki gece kaldı. Fitne fesat da ortalığı kapladı. Kuvvetli zayıfı yiyecek, kıyâmet kopacak. Ordunuzla ilgili Eris kuyusu olaylarını duyacaksınız. Eris kuyusu da nedir ki, daha nelere şahit olacaksınız.»

Yahya, Said'in şöyle dediğini nakleder : Daha sonra **Hatme** oğullarından birisi öldü. Üzerine bir bez parçası örtüldü. Ölüden sesler gelmeye başladı. Şunları söyledi : «**Haris b. Hazreç** oğullarının kardeşi doğru söyledi, evet, doğru söyledi,» dedi.[172]

Numan b. Beşir'den : Zeyd b. Hârice Medine'nin caddelerinden birinde yürüdüğü sırada, öğle ile ikindi arası ansızın düşerek öldü. Cenazesi ailesine götürüldü. Bir elbise ve iki parça beze sarıldı. Yatsı ile akşam arası ensarın kadınları etrafına toplanmış ağlaşıyorlardı. Birdenbire elbisenin altından şöyle diyen bir ses duydular: «-İki defa- Ey insanlar susunuz.» Bunun üzerine yüzündeki ve göğsündeki örtü kaldırıldı. Ölmüş bulunan Zeyd şöyle devam etti : «Muhammed Allah'ın Rasûlü Ümmî bir peygamberdir. Peygamberlerin sonuncusudur. Bu levh-i mahfuzda var.» Sonra onun diliyle şöyle denildi : «**Ebû Bekir** es-Sıddîk sözünde sadıktı, evet sözünde sadıktı. Rasûlullah'ın halifesiydi, dirayetliydi, kendisine güveniliyordu. Bedeni ile ilgili hususlarda âciz, Allah'ın emrini tatbikte dirayetli

---

172 Beyhakî; Müstedrek; Bidâye, 6/156, 293; İbn-i Ebiddünya

idi. Bu da levh-i mahfuzda var,» yine onun diliyle şöyle denildi. «Sözünde sadıktı, evet sözünde sadıktı. -üç defa- ortada olan -üçüncü halife- mü'minlerin emîri Ömer'di. Allah'ın emrini tatbikte hiç kimsenin kınamasından korkmazdı. Kuvvetlinin zayıfı ezmemesi için insanlara engel olan da oydu. Bunlar da levh-i mahfuzda var,» yine onun lisanı ile şöyle denildi: «Sözünde sadıktı, sözünde sadıktı. **Osman** mü'minlerin emîridir. Mü'minlere karşı merhametlidir. İki gece geçti geriye dört gece kaldı. İnsanlar ihtilâfa düştüler. Nizam diye bir şey kalmadı. Haramlar alenen işlenmeye başlandı. Kıyâmet yaklaştı. İnsanlar birbirlerini yiyecekler.[173]

Numan b. Beşîr'den: «...Ortada olan halife üçünden de dirayetli idi. Allah'ın emrini uygulamada, hiç kimsenin kınamasına aldırmazdı. İnsanlara, kuvvetlinin zayıfı ezmemesini emrederdi. **Ömer** mü'minlerin emîri idi, sözünde sadıktı, sözünde sadıktı. Bunlar levh-i mahfuzda var. **Osman** mü'minlerin emîridir. Günahlarının çok olmasına rağmen insanları affeder. Sonra insanlar ihtilâfa düştüler. Birbirlerini yediler. Nizam kalmadı. Haramlar alenen işlenmeye başlandı. Mü'minler her şeyden el etek çektiler. Bunlar Allah'ın kitabında olanlar ve takdir-i ilâhîdir. İdarecilerinizi yalnız bırakmayınız. Onları dinleyin ve itaat edin. Kim idareci olursa kan dökülmesine engel olmasın. İlâhî takdirde bir değişiklik olmaz. Allah büyük. Işte cennet, işte cehennem, Peygamberler ve sıddıklar şöyle derler:

Allah'ın selâmı üzerinize olsun. Ey **Abdullah b. Revaha, Uhut'da** şehid edilen **Hârice** ve **Sa'd'dan** haber getirdin mi? «**Hayır, o alevlenen bir ateştir. Derileri kavurur, soyar. Sırtını dönüp gideni, mal toplayıp yığanı kendisine çağırır.**»[174]

İşte Allah'ın Rasûlü Muhammed, Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun ey Allah'ın Rasûlü. Sonra sesi kesildi.[175]

---

173 **Taberâni; Heysemi 5/180**
174 **Meâric, 15-18**
175 **Taberâni; Beyhaki; Bidâye 6/157; İsâbe 2/24; Ebû Nuaym; İbn-i Mendeh; Mecme'uz-Zevaid 7/230**

ÖLÜLERİ DİRİLTME

Enes b. Mâlik (r.a.) anlatıyor:

Ensar'dan bir hasta delikanlıyı ziyarete gitmiştik. Daha biz yanında iken ruhunu teslim etti. Biz onun gözlerini kapadık ve üzerine elbisesini örttük. İçimizden biri annesine:

«— Onun için Allah'a dûa et,» dedi. Annesi:

«— Ama o öldü,» dedi. Biz:

«— Olsun, sen yine dûa et,» dedik.

Kadın, ellerini semâya doğru açarak:

«— Allah'ım, ben sana iman ettim. Rasûlünün yanına hicret ettim. Şimdi ise başıma bu hadise geldi. Beni bu sıkıntıdan kurtar. 'Allah'ım, sana yalvarıyorum. Bu mûsibeti bana yükleme,» diye dûa etti.

Dûanın akabinde çocuk dirildi, yüzünden örtüyü çekti. Daha sonra bizimle beraber yemek yedi.[176]

Beyhakî, Salih b. Beşîr tarikiyle rivayet ettiği hadisde, **Saib** adındaki bu gencin annesinin, ama ve yaşlı bir kadın olduğunu naklediyor.

Enes b. Mâlik (r.a.)'dan:

«Bu ümmet içinde üç şeyle karşılaştım ki, şayet bunlar «**Benî İsrâil**'de olsaydı, bir türlü anlaşamazlardı.» Biz:

«— Ya **Ebû Hamza**, nedir onlar?» diye sorduk. Şöyle anlattı:

«— Biz mescidin sofasında, Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanındaydık. Muhacirlerden bir kadınla, bulûğa ermiş oğlu geldi. Kadın, kadınlar kısmına geçti. Çocuk da bizim yanımıza geldi. Aradan çok geçmeden, çocuk Medine vebâsına yakalandı ve uzun zaman hasta yattı. Sonunda öldü.

Rasûlullah (s.a.v.), çocuğun gözlerini kapattı ve kefenlenmesini emretti. Çocuğu yıkamak istedik. Fakat Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ya **Enes**, git de annesine haber ver,» dedi. Gidip annesine haber verdim. Kadın geldi. Çocuğun ayak ucuna oturdu. Ayaklarını tuttu ve:

---

176 İbn-i Ebid-dünya

«— Allah'ım, ben isteyerek sana iman ettim. Senden korktuğum için, putları bıraktım. Arzumla sırf senin için hicret ettim. Allahım, puta tapanları bana güldürme, gücümün yetmeyeceği bu yükü bana yükleme,» diye dûa etti.

Allah'a yemin ederim ki, kadın sözünü bitirir bitirmez, çocuk ayaklarını kımıldatmaya başladı. Sonra da yüzünden örtüyü attı. Rasûlullah (s.a.v.) ve annesi vefât edinceye kadar da yaşadı.[177]

---

177 **Beyhakî; Bidâye 6/154, 259, 292; Delâil 224**

ASHAB'DAN ŞEHİT OLANLARIN HAYAT BELİRTİLERİ

Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor: **Uhud** savaşı gelip çattığında, bir gece babam beni çağırdı ve:

«— Ben, kendimi, Rasûlullah'ın, ashabı içinde ilk şehit olacaklar arasında görüyorum. Şunu da yeminle söyleyeyim ki, Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra en çok seni severim. Bir miktar borcum var. Onu öde. Kızkardeşlerinle iyi geçin,» dedi.

Sabah oldu. Hakikaten o ilk şehit oldu. Diğerleri ile onu aynı kabre defnettim. Sonradan, başkaları ile onu aynı mezara koymayı iyi bulmadım. Altı ay sonra kabirden onu çıkarmak istediğimde, bir de ne göreyim, kulağı hariç, sanki bugün gömülmüş gibi aynen duruyor![178]

Diğer bir rivayette de şöyle denilmektedir: ...Sakalının yere gelen kılları müstesna her tarafı olduğu gibi duruyordu.[180]

Câbir (r.a.)'dan: **Muâviye** su kanalı geçirirken, «**Uhut**'da şehit olanlarınızı ne yaparsanız yapın,» diye bizi çağırdı. Tam kırk sene sonra onları kabirlerinden çıkardık. Cesetleri yumuşak, el ve ayakları hâlâ sağlamdı.[181]

Câbir (r.a)'dan: ...Kırk sene sonra onları el ve ayakları sağlam, cesetleri taptaze olarak kabirlerinden çıkardık.[182]

İbn-ü İshak'ın babası ensarın ihtiyarlarından naklediyor: **Muâviye** su getirme işine başlayınca, su, şehit kabirlerinden geçti. Su onların üzerlerine fışkırdı. Bunun üzerine hemen biz gelerek **Amr b. Semuh**'u ve **Câbir**'in babası **Abdullah**'ı mezarlarından çıkardık.

---

178 **Müstedrek, 3/203**
179 **İbn-ü Sa'd, 3/563**
180 **Müstedrek, Bidâye, 4/43**
181 **İbn-ü Sa'd 3/563; Ebû Nuaym, Delâil sh. 207**
182 **İbn-ü Ebî Şeybe; Kenz. 5/274**

Üzerlerinde yüzlerini örten birer cüppe vardı. Ayakları üzerinde de otlar vardı. Henüz dün defnedilmişler gibi taptaze idiler.[183]

Câbir (r.a.) anlatıyor: **Muâviye b. Ebû Süfyan** (r.a.) zamanında, ansızın bana bir adam geldi:

«— **Câbir b. Abdullah!** Vallahi **Muâviye'nin** ameleleri babanın mezarını kazdılar, ceset göründü. Diğer şehitlerin cesetleri de açığa çıktı,» dedi. Hemen gittim. Babamı defnettiğim yerde buldum. Savaşta aldığı yaralardan başka vücudunda hiçbir değişiklik yoktu. Onu tekrar defnettim.[184]

Abdurrahman b. Abdullah b. Abdurrahman b. Ebî Sa'sa'a'nın duyduğuna göre **Amr b. Cemuh el Ensarî** (r.a.) ve **Abdullah b. Amr El Ensarî Selemî'nin** kabirlerini sel oymuştu. Kabirleri sel ağzındaydı ve ikisi de aynı kabirde idi. İkisi de **Uhut'da** şehit düşenlerdendi. Onlar için tekrar bir mezar kazıldı. Sanki dün vefât etmişler gibi hiç değişmemişlerdi. Birisi yaralanmış ve elini yarası üzerine koymuştu. Böylece de defnedilmişti. Eli yarasından çekilip serbest bırakıldı. El derhal eski yerine geldi. Halbuki **Uhut** harbi ile onların mezarlarının açılması arasında tam kırk altı sene geçmişti.[185]

Abdullah b. Amr (r.a.) kırmızı yüzlü, saçları dökük ve orta boylu bir zattı. **Amr b. Cemuh** (r.a.) ise uzun boylu idi. Bu eşkallerinden tanınarak ikisi de aynı kabre defnedildiler. Kabirleri sel ağzındaydı. Kabre sel girince hemen kabir açıldı. Üzerlerinde siyah-beyaz çizgili bir kumaş parçası vardı. **Abdullah** (r.a.) yüzünden yaralandığı için elini yüzüne koymuştu. Eli yarasından çekilince derhal kan boşandı ve elini tekrar yaranın üzerine götürdü. Bunun üzerine kan durdu.

Câbir (r.a.) bu olayı şöyle anlatıyor: Babamı mezarında gördüm, sanki uyuyor gibi idi. Ne az, ne de çok hiçbir şeyi değişmemişti. **Câbir'e** (r.a.):

«— Kefenini gördün mü?» diye sordular. O da şu cevabı verdi:

«— Siyah-beyaz çizgili bir bezle kefenlenmişti, yüzü de bununla kapatılmıştı. Bacakları üzerine de yüzerlik otu konmuştu. Otlar da, olduğu gibi taptaze duruyordu. Halbuki bunların konması ile kabrin açılması arasından tam kırkaltı sene geçmişti.[186]

---

183 **İbn-ü İshâk, El megazî; Fethül Barî, 3/142**
184 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Eş-Şeyh Essemhûdî, Vefâül vefa 2/116; Darimî; Evcez, 4/108**
185 **Malik, Muvatta'; Zerkanî; El Evcez, 4/107**
186 **İbn-ü Sa'd, 3/562**

Câbir (r.a.)'dan: Uhut harbinden kırk sene sonra Muâviye (r.a.) Uhut şehitliğinden su kanalı açarken bize, ölülerimizin çaresine bakmamız için haber gönderildi. Vardık, onları kabirlerinden çıkardık. Hamza'nın ayağına kürek isabet etmişti, hemen kan aktı.[187]

Amr b. Dinar ve Ebû Zübeyr de bu konuda şunları anlatıyorlar: Hamza'nın ayağına kürek isabet etmişti, aradan kırk sene geçmesine rağmen küreğin yaraladığı yerden kan aktı.[188]

Şehitleri mezarlarından çıkarma işlemi üç defa oldu. Biri harpten altı ay sonra, biri kırk sene sonra Muâviye'nin mezarlıktan su kanalları geçirmesi esnasında, diğeri de kırkaltı sene sonra kabirleri selin açması üzerine üç defa şehitlerin mezarları değiştiği için rivayetler de çoğalmıştır.[189]

---

187 Beyhakî, Bidâye, 4/43
188 Ebû Nuaym, Delâil, sh. 207
189 Şeyh Essemhudî, Vefaül Vefa 2/116-117; Evcez, 4/111

ASHABIN KABİRLERİNDEN MİSK KOKUSU GELMESİ

Muhammed b. Şurahbil anlatıyor: Biri, **Sa'd b. Muaz**'ın (r.a.) kabirinden bir avuç toprak aldı, bir de baktı ki misk! Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Sübhanellah, Sübhanellah!» dedi. Toprağın misk koktuğu peygamberimizin yüzünden belliydi.[190]

Muhammed b. Şurahbil b. Hasene'den gelen bir başka rivayette de şu farklılık vardır: ...Biri **Sa'd**'ın kabrinden bir avuç toprak aldı. Bir de baktı götürdüğü toprak miskmiş![191]

Rubeyh b. Abdurrahman b. Ebî Said El Hudrî babasından, o da kendi babasından naklediyor: **Bakî'de Sa'd**'ın kabrini kazanlar arasında ben de vardım. Toprağın her parçasını kazışımızda misk kokuyordu. Naşın bulunduğu kısma varıncaya kadar bu koku devam etti.[192]

---

190 **Ebû Nuaym, Ma'rife, Kenz. 7/41**
191 **İbn-ü Sad, 3/431**
192 **İbn-ü Sa'd, 3/431**

ASHABDAN ŞEHİT OLANLARIN GÖĞE YÜKSELTİLMESİ

Urve anlatıyor: **Bi'ri Maûne**'de müslümanlar şehit edildikleri ve **Amr b. Ümeyye Ed-Damrî** esir edildiği zaman **Âmir b. Tufeyl Amr'a** bir şehidi işaret ederek:

«— Bu kim?» diye sordu. **Amr** da:

«— Bu **Âmir b. Füheyre**'dir,» diye cevap verdi. **Amr b. Ümeyye** (r.a.) bu olayla ilgili olarak şunları anlatıyor: **Âmir b. Füheyre** şehit edildikten sonra onun göğe kaldırıldığını gördüm. Hâlâ onu göğe yükselirken görür gibiyim. Daha sonra o yere indirildi. **Bi'ri Maûne** olayı ve müslümanların ölüm haberi Hz. Peygambere gelince o şöyle buyurdu:

«— Arkadaşlarınızın başına bir iş geldi. Onlar Rablerinden; Rabbimiz! Bizim durumumuzu, bizim senden senin de bizden razı olduğunu kardeşlerimize bildir, diye istekte bulundular. Onun için Allah durumlarını bildirdi.» O gün şehit edilenlerden **Urve b. Zübeyr, Urve b. Esmâ b. Essalt: Münzir b. Zübeyr** de **Münzir b. Amr** diye müslümanlara haber verildi.[193]

Başka bir rivayette de şu fark vardır: ...**Âmir b. Füheyre**'yi **Cebbâr b. Sülemî El-Kelbî** şehit etmişti. **Cebbâr Âmir**'i mızrakla yaralayınca:

«— Kâ'be'nin Rabbi hakkı için kazandım!» demişti. Bilâhare **Cebbâr** onun «kazandım!» sözünden ne kastettiğini sordu. Kendisine:

«— Cenneti kastediyor,» cevabını verdiler. Bunun üzerine **Cebbâr**:

«— Vallahi doğru söylemiş!» dedi ve bu hadiseden sonra müslüman oldu.[194]

Urve'den: **Âmir b. Füheyre**'nin ölüsü bulunamadı. Sonunda onu meleklerin defnettiği kanaatına vardılar.[195]

Yine Urve'den gelen daha uzun bir başka rivayette de şöyle denilmektedir: ...Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

---

193 **Buharî, Beyhakî**
194 **Vakıdî**
195 **Mûsa b. Ukbe, Megazî; Bidâye, 4/72**

«— Onun cesedini mutlaka melekler defnetmiş ve Illiyyin cennetine götürmüşlerdir.»[196]

Bu hususta yine Urve'den gelen bir başka rivayette de şöyle denilmektedir: Âmir b. Tufeyl onlardan birinden şunları nakletti: Âmir b. Füheyre şehid edildiği zaman göğe kaldırıldı. O kadar ki ben onu gökten daha yüksekte gördüm:

«— O Âmir b. Füheyre!» dediler.[197]

Aynı olay Zührî'den gelen bir rivayette de şöyle anlatılmaktadır: Duyduğuma göre müslümanlar Âmir b. Füheyre'nin cesedini aramışlar fakat bulamamışlar. Sonunda onu meleklerin defnettiği kanaatine varmışlar.[198]

---

196 Ebû Nuaym, Delâil sh. 186; Vakidî
197 İbn-ü Sa'd 3/231; Hılye, 1/110
198 Buharî; Ebû Nuaym, Delâil sh. 186; İbn-ü Sa'd 3/231

ASHABDAN ÖLENLERİN CESETLERİNİN ALLAH TARAFINDAN KORUNMASI

Amr b. Ümeyye (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) beni tek başıma **Kureyş'e** casus olarak göndermişti. Görünmekten korkarak **Hubeyb'in** bağlı olduğu ağacın yanına geldim. Hemen ağaca çıkarak cesedi çözdüm. Ceset yere düştü. Biraz uzaklaştıktan sonra geri dönüp baktım fakat **Hubeyb'i** göremedim. Onu mutlaka yer yutmuştu. Bugüne kadar hâlâ **Hubeyb'in** izine rastlanamadı.[199]

Dahhak'dan: Rasûlullah (s.a.v.) **Mikdad** (r.a.) ve **Zübeyr'i** (r.a.) **Hubeyb'in** cesedini bağlı olduğu ağaçtan indirmeleri için göndermişti. Onlar **Ten'im'e** varınca baktılar ki **Hubeyb'in** (r.a.) cesedi etrafında kırk tane sarhoş var. **Mikdad'la Zübeyr** hemen cesedi indirdiler. **Zübeyr** cesedi atına yükledi, ceset hâlâ taptaze idi, hiç birşey değişmemişti. Durum müşriklere haber verilince peşlerine düştüler ve müslümanları yakaladılar. Bunun üzerine **Zübeyr** (r.a.) **Hubeyb'in** cesedini yere attı. Yer de cesedi yuttu. Bu yüzden **Hubeyb** (r.a.) «**Yerin Yuttuğu**» diye isimlendirildi.[200]

Enes (r.a.)'dan: Bu ümmetten üç kişi gördüm ki, eğer onlar **İsrail** oğulları içinden çıksalardı, onlardan türeyen kabileler bu üç kişiyi bölüşemezlerdi...

Çok beklemedik cenaze getirildi. Hemen ona bir mezar kazdık, yıkadık ve sonra da defnettik. Biz onu defnettikten sonra bir adam gelerek:

«— Bu kimdir?» diye sordu. Biz de:

«— Bu, insanların en hayırlısıdır. Bu, **İbnül Hadramî'dir**,» diye cevap verdik. Adam:

«— Burası ölüleri kabul etmez. Eğer bir iki mil öteye gömerseniz orası kabul eder,» dedi. Biz:

«— Arkadaşlarımızın ne günahı var ki, onu yırtıcı hayvanların yemesine terkedelim,» diyerek hemen kazdığımız yerin etrafında

---

199 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 5/231; Beyhakî; Bidâye 4/67; Ebû Nuaym; Delâil, Sh. 227; İbn-ü Ebî Şeybe; İsâbe 1/419**

200 **Ebû Yûsuf, Kitab-ül Letaif, İsâbe 1/419**

toplandık. Kabrin sanduka kısmına kadar boşalttıktan sonra baktık ki. arkadaşımızın cesedi orada yok! İçerisi gözün görebildiği yere kadar nûrla dolu! Sonra kazdığımız yeri tekrar doldurarak yola çıktık.[201]

Bu konuda **Ebû Hûreyre'den** (r.a.) gelen bir rivayet de şöyledir: **İbn-ü Hadramî** vefat etti. onu bir kumluğa defnettik. Çok geçmeden kendi kendimize:

«— Yırtıcı hayvanlar gelir, onu yer» dedik. Hemen geri döndük, fakat cesedi bulamadık.[202]

Başka bir rivayette de **Ebû Hûreyre** (r.a) şöyle demektedir: ...Kılıçlarımızla ona mezar kazdık, fakat lahd yapmadık. Onu defnettik, sonra geçip gittik. Ashabdan biri:

«— Onu defnettik, fakat ona lahd yapmadık!» dedi. Bunun üzerine lahd yapmak için hemen geri döndük fakat kabrin yerini bulamadık.[203]

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) bir seriyye gönderdi, seriyyenin başına da **Asım b. Sabit b. Ebül Eflâh'ı** (r..a) tâyin etti...

Asım (r.a.):

«— Müşriklerin sözüne güvenmem,» dedi. Daha önce, müşrikler kendisine dokunmazsa onlara dokunmayacağına dair Allah'a söz vermişti. Kureyşliler hemen **Asım'ın** (r.a.) cesedinden bir parçanın getirilmesi için haber gönderdiler. Çünkü **Asım** (r.a.) **Bedir** harbinde onların ileri gelenlerinden birini öldürmüştü. Bunun üzerine Allah, hemen gölgeler gibi arılar göndererek **Asım'ın** (r.a.) cesedini korudu. Bu yüzden **Asım'a** (r.a.) **«Arıların koruduğu»** denir.[204]

Urve'den: Müşrikler **Asım'ın** (r.a.) başını keserek Mekke'ye müşriklere göndermek istediler. Bunun üzerine Allah onları, yüzlerinde uçuşarak iğnelerini batıran arılar musallât etti. Böylece arılar. müşriklerin. **Asım'ın** başını kesmelerine mani oldular.[205]

---

201 **Beyhakî; Bidâye 6/155 ve 292**
202 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid, 9/376**
203 **İbn-ü Sa'd 4/363; Ebû Nuaym, Delâil** sh. 208; **Taberânî**
204 **Buharî; Müslim; İsâbe, 2/245**
205 **Ebû Nuaym, Delâil** sh. 183

YIRTICI HAYVANLARIN RASÛLULLAH'A (S.A.V.), ASHABINA KARŞI İTAATKÂR OLMASI VE ONLARLA KONUŞMALARI

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Kurtla Konuşması ve Kurdun Kendisini Dinlemesi:

Hamza b. Ebû Üseyd (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) ensardan bir zatın **Bakî** mezarlığındaki cenaze merasimine katılmıştı. Bir de baktık ki, yolda ön ayakları üzerine uzanmış bir kurt! Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bu gelmiş, hakkını istiyor. Ona hakkını veriniz,» buyurdu.

«— Ya Rasûlâllah! Sizce onun hakkı nedir?» diye sordular. Hz. Peygamber de:

«— Her sene her sürüden bir koyun,» buyurdu.

«— Çok dediler. Bu cevap üzerine Hz. Peygamber kurda, hakkını kendisinin almasını işaret etti. Kurt da çekip gitti.[206]

Muttalib b. Abdullah b. Hantab anlatıyor: Medine'de ansızın Rasûlullah'ın (s.a.v.) karşısına bir kurt çıktı. Rasûlullah'ın (s.a.v.) önünde durdu. Hz. Peygamber:

«— Bu, yırtıcı hayvanların size gelen elçisidir. Eğer ona yiyecek birşey verirseniz başka bir seyinize dokunmaz. Vermezseniz ondan kendinizi kollayın. Yakaladığı onun rızkıdır,» buyurdu.

«— Ya Rasûlâllah! Ona birşey vermeye gönlümüz razı olmuyor,» dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber kurda -üç parmağı ile- yakaladığını yemesi için işaret etti. Kurt da uluyarak döndü, gitti.[207]

Cüheyne kabilesinden bir adam anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) namaz kılarken yüze yakın kurt gelip oturdular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bu kurtların elçileri yiyecek bir şeyler istemek için size geldiler. Verirseniz mallarınızdan emin olabilirsiniz,» buyurdu. Halk

---

206 **Beyhakî**
207 **Vakıdî.**

vermeyeceklerini belirtince Hz. Peygamber kurtları geri gönderdi ve onların istediklerini kendilerinin almalarına izin verdi. Onlar da uluyarak oradan ayrıldılar.[208]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Azatlısı Sefîne'ye (r.a.) Aslanın İyiliği:

Muhammed b. Münkedir anlatıyor: Rasûlullah'ın (s.a.v.) azatlısı **Sefîne** bana şunları anlatmıştı: Denize açılmıştım, içinde bulunduğum gemi parçalandı. Hemen geminin tahtalarından birinin üzerine bindim. Tahta beni içinde aslan bulunan bir sazlığa götürdü. Aslan bana doğru yönelince ben:

«— Ey **Ebû Haris!**[209] Ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) azatlısıyım!» dedim. Bunun üzerine aslan başını eğdi ve bana doğru geldi. Beni sırtına alarak sazlıktan çıkardı ve bir yola bıraktı. Sonra da hafif sesler çıkardı. Bana Allah'a ısmarladık dediğini zannettim. Aslanı son görüşüm o oldu.[210]

Sefîne (r.a.) anlatıyor: Gemide bulunuyordum. Gemimiz parçalandı, fakat yolu bilmiyorduk. Bir de baktım ki, bir aslan bize doğru geliyor! Arkadaşlarım hemen durakladılar ben ise arslana yaklaşarak:

«— Ben, Rasûlullah'ın (s.a.v.) arkadaşı **Sefîne**'yim. Yolumuzu kaybettik,» dedim. Arslan önüme düştü, yola varınca durdu, bir kenara çekildi ve sanki yolu gösteriyormuş gibi beni itti. Ben onun bana veda ettiğini zannediyorum.[211]

İbn-ü Münkedir anlatıyor: Rasûlullah'ın (s.a.v.) azatlısı **Sefîne** Rum topraklarında ordusunu kaybetti. -veya Rum topraklarında esir düşmüştü.- Korkarak orduyu aramaya başladı. Birden bire bir arslanla karşılaştı. Arslana:

«— Ya **Ebû Haris!** Ben Rasûlullah'ın azatlısıyım. Durumum böyle, böyle!» dedi. Arslan hemen kuyruğunu ve başını sallayarak kendisine doğru yaklaştı ve yanıbaşında durdu. Arslan her ses duyuşunda da, sesin geldiği tarafa dönerek **Sefîne**'nin korkmaması için çalışıyordu. **Sefîne**'yi ordunun yanına getirinceye kadar arslanın bu dikkati devam etti. Sonra da dönüp gitti.[212]

---

208 **Ebû Nûaym, Hılye; Beyhakî; Bezzar; Bidâye** 6/146
209 **Ebû Haris**: Arslana verilen lâkaptır.
210 **Müstedrek** 3/606; **Buharî, Tarih-ü Kebir** 2/179; **Hılye** 1/369; **Delâil** sh. 316.
211 **Bezzar; Mecme'uz-Zevaid** 9/367; **Taberânî**
212 **Beyhakî, Bidâye** 6/147

İbn-ü Ömer'e (r.a) Arslanın İtaati:

Vehb b. Eban El Kureşî İbn-ü Ömer'den nakledİyor:

İbn-ü Ömer (r.a.) bir sefere çıkmıştı, yürürken, kalabalığın durduğunu gördü:

«— Onlara ne oldu?» diye sordu:

«— Yolun üzerindeki arslan onları korkuttu!» diye cevap verdiler. İbn-ü Ömer hemen bineğinden indi, arslana doğru yürüdü, kulağından tuttu ve büktü. Sonra kafasından tutarak onu yoldan itti. Daha sonra da şunları söyledi:

«— Rasûlullah senin hakkında yalan söylememiş. Ben onun şöyle buyurduğunu işittim:

Âdem oğluna korktuğu şey musallât edilir. Eğer Âdem oğlu sadece Allah'dan korksa, Allah ona başka bir şeyi musallât etmez. Âdem oğlu güvendiğinden bekler. Eğer Allah'dan başkasından beklemezse başkasına da güvenmez.[213]

Avf b. Malik'in (r.a.) Arslanla Konuşması:

Avf b. Malik (r.a.) anlatıyor: **Erîha'da**[214] bir kilisede kuşluk uykusuna yatmıştım. O zaman orası mesciddi ve namaz kılınıyordu. Uyandım, bir de baktım ki, yanımdaki odadan bir arslan bana doğru geliyor. Korkarak kalktım hemen silâhıma koştum. Bunun üzerine arslan bana:

«— Dur! Sana vermek için bir mektup getirdim,» dedi.

«— Seni kim gönderdi?» dedim.

«— Beni sana öbür âleme göçmek üzere olan **Muâviye'nin** cennetlik olduğunu bildirmem için Allah gönderdi,» dedi.

«— Hangi **Muaviye?**» dedim.

«— **Muaviye b. Ebû Süfyan!**» cevabını verdi.[215]

Kurdun Çobanla Konuşması ve Ona Hz. Peygamberden Bahsetmesi:

Ebû Said El Hudrî (r.a.) anlatıyor: Kurt bir koyuna saldırarak onu yakaladı. Çoban koşup koyunu kurdun elinden aldı. Bunun üzerine kurt kuyruğu üzerine oturarak:

«— Allah'ın bana gönderdiği rızkımı elimden almaya Allah'dan korkmuyor musun?» dedi. Çoban:

---

213 **İbn-ü Asâkir; Kenz, 7/59**
214 **Eriha:** Kudüs yakınlarında bir yerin adı.
215 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/359**

«— Hayret! Kurt insan gibi konuşuyor!» dedi. Kurt :

«— Ben sana bundan daha ilgincini haber vereyim mi? Muhammed (s.a.v.) Yesrip'de (Medine'de) gelip geçmiş olanlardan haber veriyor!» dedi. Çoban hemen sürüsünü önüne katarak Medine'ye vardı. Sürüyü bir kenara bıraktı. Sonra Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek durumu anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber :

«— Toplantı var!» diye nîda ettirdi. Sonra kendisi de dışarı çıkarak çobana :

«— Olanları anlat!» buyurdu. Çoban olanları cemaata anlattı. Rasûlullah (s.a.v.) :

«— Doğru söylemiş. Muhammed'i kuvvet ve iradesi ile yaşatan Allah'a yemin ederim ki, yırtıcı hayvanlar, kırbacın bir ucu ve ayakkabının kayışı insanlar gibi konuşmadıkça, oyluklar sahibine kendisinden sonra olacakları haber vermedikçe kıyâmet kopmayacaktır,» buyurdu.[216]

İbn-ü Vehb anlatıyor : Ebû Süfyan b. Harb ve Safvan b. Ümeyye bir kurdun bir geyiği kovaladığını gördüler. Geyik Kâ'be'ye sığındı. Bunun üzerine kurt geri döndü. Safvan'la Ebû Süfyan buna hayret ettiler. Onların hayretleri üzerine kurt dile gelerek :

«— Muhammed b. Abdullah'ın sizi cennete davet edip sizin de onu cehenneme davet etmeniz bundan daha hayret verici değil mi?» dedi. Ebû Süfyan :

«— Lât ve Uzza hakkı için sen bunları Mekke'de söyleseydin, orada kimse kalmaz, hepsi Medine'ye hicret ederlerdi,» dedi.[217]

---

216 Müsned-ü Ahmed; Beyhakî; Tirmizî; Bidâye 6/143; Müstedrek; Hılye; Bidâye 6/144-145

217 Kâdî Iyaz; Bidâye 6/146

DENİZ VE NEHİRLERİN ASHABA YARDIMLARI

Hz. Ömer'in (r.a.) Emriyle Nil Nehrinin Taşması :

Kays b. Haccac birinden naklediyor :

Amr b. As (r.a.) Mısır'ı fethettikten sonra (kıptîlerin aylarına göre) Haziran ayında yerli halk kendisine gelerek :

«— Ey emîr! Bizim bu Nil için yaptığımız bir adetimiz vardır. Eğer onu yapmazsak taşmaz,» dediler. **Amr** (r.a.) :

«— Nedir?» diye sordu.

«— Bu ayın onikinci günü, ana-babasının rızası ile bakire bir kızı güzelce giydirir ve güzel kokular sürerek nehre atarız,» diye cevap verdiler. Bunun üzerine **Amr** (r.a.) onlara :

«— Bu İslâm'da yoktur. Çünkü İslâmiyet, kendisinden önceki âdetleri kaldırmıştır,» dedi. Mısır halkı Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında beklediler fakat nehir ne azaldı, ne de çoğaldı. Onlar da göçe kalkıştılar. **Amr** (r.a.) bunu görünce, **Ömer b. Hattab'a** (r.a.) durumu bildiren bir mektup yazdı. **Hz. Ömer** cevabî mektubunda şöyle diyordu :

«Doğru karar vermişsin. Gerçekten İslâm kendisinden önceki âdetleri kaldırmıştır. Ben sana bir pusula gönderdim. Mektubum geldiği zaman o pusulayı nehre at.» **Ömer'**in (r.a.) mektubu **Amr'a** (r.a.) gelince pusulayı açtı. Pusulada şunlar yazılıydı :

«Allah'ın kulu, mü'minlerin emiri **Ömer'**den Mısır halkının Nil'ine :

Demek istediğim şudur : Eğer kendiliğinden taşıyor idiysen taşma. Eğer her bakımdan tek olan ve herşeyi kahredebilecek kudrette olan Allah seni taşırıyorsa, ben ondan seni taşırmasını niyaz ediyorum.»

Amr, yortu gününden bir gün önce pusulayı nehre attı. Halk da Mısır'dan çıkıp göç etmeye hazırlanmıştı. Çünkü onlar ancak Nil taşarsa oradan faydalanabiliyorlardı. Yortu günü gelince Allah

Nil'i onaltı zira yükseltti. Böylece Amr (r.a.) Mısır halkının bu kötü âdetini yıktı.[218]

Denizin, Ebû Reyhane'nin Dûası İle İğneyi Yüze Çıkarması:

Benî Sa'd'ın azatlısı Urvet'ül A'ma'dan: Ebû Reyhane bir deniz taşıtına binmişti. Yanında kitapları da vardı. Dikiş dikerken iğnesi denize düştü:

«— Yarabbi! İğnemi geri vermeni istiyorum,» dedi. Bunun üzerine hemen iğne suyun yüzüne çıktı. O da iğnesini aldı.[219]

Alâ b. Hadramî (r.a.)'nın Deve İle Denizi Geçmesi:

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) Alâ b. Hadramî (r.a.)'yı Bahreyn'e gönderdiği zaman ben de onunla gitmiştim. O zaman onda birbirinden daha ilginç üç keramet gördüm:

Denizin kenarına vardığımızda «Besmele çekin yürüyün,» dedi. Besmele çekip yürüdük. Karşıya geçinceye kadar su develerimizin ayaklarının alt kısımlarını bile ıslatmamıştı. Dönüşte onunla birlikte bir çölden geçiyorduk, suyumuz da kalmamıştı. Durumu kendisine arzettik. Hemen iki rek'at namaz kıldı, sonra da dûa etti. Birden bire kalkan şeklinde bir bulut peydâ oldu. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı. Biz susuzluğumuzu giderdik ve yanımıza da su aldık.

Onda gördüğüm üçüncü keramet de şöyle oldu:

Vefatından sonra onu kumların içine defnetmiştik. Ayrılıp biraz yürüdükten sonra:

«— Yırtıcı hayvanlar gelir onun cesedini yerler,» diyerek geri döndük. Fakat o kabrinde yoktu.[220]

Ebû Hûreyre (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette şu ilâve vardır: ...Kisra'nın valisi İbn-ü Mükâ'bir bizi görünce:

«— Vallahi biz bunlarla savaşamayız,» dedi. Sonra da bir gemiye binerek İran'a kaçtı.[221]

Enes (r.a.):

«— Bu ümmette üç özellik gördüm... Sonra Ömer b. Hattab (r.a.) bir ordu hazırlayarak Alâ b. Hadramî'yi kumandan tâyin etti. Orduda ben de vardım, savaş meydanına vardığımız zaman düş-

---

218 İbn-ü Abdil Hakem, Fütûh-u Mısır; Ebüşşeyh, El-Azame; İbn-ü Asâkir; Müntehab-ül-Kenz. 4/380; Hafız; Ebül Kasım El-Le'lekâî Ettaberî, Kitabüssünne; Tefsir-ü İbn-i Kesîr 3/464

219 İbrahim b. Cüneyd, Kitabül Evliya; İsâbe 2/157

220 Ebû Nûaym, Delâil sh. 208

221 Ebû Nûaym, Hilye 1/8; Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/376

man bizim geldiğimizi haber almış, kaçarlarken suları kullanılmaz hale getirmişlerdi. Üstelik hava da çok sıcaktı. Biz ve hayvanlarımız bir hayli susadık. Günlerden cuma idi, güneş batıya doğru yöneldiği zaman Alâ bize iki rek'at namaz kıldırdı. Sonra da ellerini semâya kaldırdı. Gökte hiçbir şey göremiyorduk. Vallahi henüz daha ellerini indirmemişti ki, Allah bir rüzgâr göndererek havada bir bulut peydâ etti. Buluttan boşalan yağmurla çukurlar ve dereler suyla dolup taştı. Sularımızı içtik, hayvanlarımızı suladık ve yanımıza da su aldık. Düşmanlarımıza yaklaştığımızda onlar **Basra** körfezinde bir adaya varmışlardı. **Alâ** (r.a.) körfezin karşısında durarak:

«— Ya Alîy! Ya Azîm! Ya Halîm! Ya Kerîm!» diyerek dûa etti ve:

«— Allah'ın ismini anarak yürüyün!» dedi. Su, bineklerimizin tırnaklarını bile ıslatmadan adaya vardık. Çok beklemeden düşmana saldırdık. Onlarla çarpıştık, çoluk-çocuk ve askerlerini esir aldık. Sonra tekrar geri döndük. Yine bineklerimizin tırnakları bile ıslanmadan körfezi geçtik...»[222]

Sehm b. Mincab'dan: **Alâ b. Hadramî** ile beraber savaşa katılmıştık... **Alâ** şöyle dûa etti:

«— Ya Alîm! Ya Halîm! Ya Alîy! Ya Azîm! Biz senin kullarınız. Senin yolunda senin düşmanlarınla savaşıyoruz. Bize yağmur gönder de su içip abdest alalım. Biz gönderdiğin suyun yanından ayrıldıktan sonra onu başkasına nasip etme!» Deniz kenarına geldikten sonra da şöyle dûa etti:

«— Düşmanlarına ulaşmak için bize bir yol aç!»[223]

Sehm b. Mincab'dan gelen bir başka rivayette ise şu farklılık vardır: ...**Alâ b. Hadramî** (r.a.) bizim denize girmemizi emretti. Girdik, su bineklerimizin çullarına bile ulaşmamıştı. Denizden çıkıp düşmanlarımıza yetiştik.[224]

...**Alâ** müslümanlara:

«— Bizi **Dârîn**'e orada bulunan düşmanlarımızla savaşmak için götürün!» dedi. Herkes derhal bu söze uydu. **Alâ** müslümanlarla beraber gemilere binmek için sahile kadar geldi. Fakat gördü ki, Al-

---

222 **Beyhakî.**

223 **Buharî Tarih; Bidâye 6/155**

224 **Ebû Nûaym, Hılye 1/7; İbn-ü Ebiddünya, Tarih-i İbn-i Cerir 2/522; İbn-ü Kesir, Bidâye 6/328** gibi bazı eserlerde ise **Alâ b. Hadramî**'yi **Bahreyn**'e mürtedlerle savaşmak için gönderdiği yazılmaktadır... Bu kaynaklarda ayrıca bir devenin üzerindeki askerî yiyecek, içecek ve çadırla kaçıp tekrar geri döndüğü, Cenab-ı Allah'ın müslümanlar için tatlı bir içimi olan büyük bir göl halkettiği ve müslümanların mürtedlerle savaşları anlatılmaktadır.

lah'ın düşmanları gitmeden gemilerle onlara yetişmek mümkün değil. Derhal:

«— Ey merhametlilerin en merhametlisi! Ya Hakîm! Ya Kerîm! Ya Ehad! Ya Samed! Ya Hay! Ya Muhyî! Ya Kayyûm! Ya Zel celâli vel ikram! Ey bizim Rabbimiz senden başka ilâh yoktur!» diyerek atını denize sürdü. Askerlere de aynı sözleri söyleyerek denize girmelerini emretti. Askerler Alâ'nın sözlerini tutarak Allah'ın izniyle yumuşak kumlar üzerinde yürür gibi körfezi geçtiler. Su, develerin ayaklarının alt kısımlarına ,atların da dizlerine bile ulaşmamıştı. Alınan mesafe gemi ile bir gün ve bir gecede alınıyordu. Alâ karşı sahile geçince düşmanlarla savaşa tutuştu, onları bozguna uğratarak ganîmetlerini topladı. Daha sonra geri dönerek tekrar aynı sahile geçti. Bunların hepsi bir günde olup bitmişti.[225]

Medâin'in Fethi Sırasında Müslümanların Dicle'yi Geçmeleri:

İbn-ü Rüfeyl'den: Sa'd (r.a.) Dicle'nin bu tarafında bulunan Behüresir'de konakladı. Öbür tarafta bulunan uzak şehirlere gitmek için gemiler aradı. Fakat bulamadı. İranlılar gemileri birbirine rampa ederek çekip gitmişlerdi.

Sa'd (r.a.) denizi geçmek için Safer ayında günlerce bekledi. Çünkü müslümanlara bir zarar gelmesi korkusu onun acele etmesine engel oluyordu. Nitekim düşmanlardan bir gurup gerilla gelerek Sa'd'a bir geçit gösterdiler. Sa'd buradan geçmekte tereddüt etti. Bunun üzerine gerillalar da suyu çok ve geçilmesi zor olarak gördüler.

Sa'd (r.a.) bir rüya gördü. Rüyasında müslümanların atları nehre dalıyorlar ,birçok zorluklarla karşılaşarak nehirden karşıya geçiyorlardı. Sa'd (r.a.) rüyasını nehrin geçileceği şeklinde tabir etti. Hemen müslümanları toplayarak Allah'a hamdü senâdan sonra şöyle dedi:

«— Düşmanlarınız bu nehir sayesinde sizden korunuyorlar. Siz onlara ulaşamıyorsunuz fakat isterlerse onlar size ulaşabilirler ve gemilerinde sizinle savaşabilirler. Halbuki sizin arkanızda korkacağınız birşey yok. Ben bu nehri geçip onlarla karşılaşmaya karar verdim.» Müslümanlar hepsi birden:

«— Allah'ın gösterdiği yol senin ve bizim lehimizedir. Kararını icra et!» dediler. Sa'd (r.a.) halkı nehri geçmeye davet ederek:

«— Düşmanların bizim çıkmamıza engel olmamaları için karşı yakayı kim tutacak?» diye sordu. Neticede Asım b. Amr'ı ve ondan sonra da cesur askerlerden altıyüz kişiyi bu işle görevlendirdi.

---

225 Bidâye 6/329; İbn-ü Cerîr 2/526.

Asım'ı başlarına kumandan tâyin etti. **Asım** beraberindekilerle **Dicle**'nin kenarına kadar gelip durdu:

«— Kim benimle beraber gelip çıkış yerini kontrol altına alacak?» dedi. Altıyüz kişiden altmış kişi seçti. Onları da nehri kolayca geçmeleri için atlarının cinsiyetine (aygır ve kısrak oluşuna) göre ikiye ayırdı. Sonra da nehre daldılar. **Sa'd** (r.a.) **Asım**'ın geçidi tuttuğunu görünce diğerlerinin de nehri geçmelerine izin verdi. Ve şöyle dûa etmelerini söyledi:

«— Allah'dan yardım ister ve ona güveniriz. Allah bize kâfidir, o ne güzel bir dayanaktır. Azametli ve yüce Allah'dan başka kuvvet ve kudret sahibi yoktur.» Askerlerin çoğu toplanınca dalgalı nehre girdiler. Dicle nehri simsiyah köpükler saçıyordu.

Müslümanlar karada beraberce yürüdüklerini anlattıkları gibi nehirdeki yüzmelerini de anlatıyorlardı. İranlılar, hiç hesaplamadıkları bu olay karşısında şaşırıp kaldılar. Müslümanlar onları yorup ağırlıklarını taşımalarına bile fırsat vermediler. Müslümanlar Safer ayında hicrî onaltıncı senede buraya gelmişlerdi.

İslâm askerleri bu savaşta **Kisra**'nın evlerinde bıraktığı her şeye ve üç milyon lira İran parasına sahip oldular.[226]

Ebû Bekir b. Hafs b. Ömer anlatıyor: **Selmanı Farisî** (r.a.) **Sa'd**'la beraber nehri geçiyorlardı. Atlar yüzerek askerleri karşıya geçirdiler.

Sa'd şöyle diyordu:

«— Allah bize kâfidir. O ne güzel bir dayanaktır. Eğer orduda bir isyan çıkmaz ve iyilikten daha çok günah işlenmezse, Allah dostlarına mutlaka yardım eder. Dinini mutlaka hâkim kılar. Düşmanlarını mutlaka hezimete uğratır.»

Selman da **Sa'd**'a şöyle söylüyordu:

«— İslâm yepyenidir. Vallahi Allah, karaları olduğu gibi denizleri de müslümanların emrine âmâde kılmıştır. Kudret ve iradesi ile yaşadığımız Allah'a yemin ederim ki. müslümanlar **Dicle**'ye, girdikleri gibi bölük bölük çıkacaklardır.» Bu konuşmalar üzerine hemen suya daldılar, o kadar ki sıçrayan sulardan nehrin karşı kenarı görünmüyordu. Nehri geçerken karada karşılaştıklarından çok daha fazla tehlikelerle karşılaştılar.

Nehre dalan askerler. **Selman**'ın dediği gibi hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi zayi etmeden karşı kıyıya çıktılar.[227]

Ebû Osman En Nehdî (r.a.)'dan: Sonradan geçen müslümanlardan, **Barik** kabilesinden **Gargade** denilen şahıs müstesna. sağ sa-

---

226 **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 208; **Tarih-i Taberî** 3/119; **Bidâye** 7/64
227 **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 209; **Tarih-u İbn-i Cerîr Ettaberî** 3/121

lim karşıya diğerlerinin yanına vardılar. **Gargade** dor atı üzerinden suya düşmüştü; Onun çıplak atını ve kendisinin de su üzerindeki halini hâlâ görür gibiyim. **Ka'ka b. Amr** atının yularını **Gargade**'ye uzatmış o da yuların ucundan tutarak sahile çıkabilmişti. Müslümanlar bu geçişte sadece eski, kırık bir bardak zayi etmişlerdi. Bardağın dışı kaplı olduğu için ağırdı. Bu yüzden suya düşünce de onu alıp götürmüştü. Nehri geçenlerden biri bardak sahibine şaka olarak:

«— Bardağın eceli geldi öldü,» dedi. Bardak sahibi de:

«— Vallahi benim için farketmez. Allah bu kadar askerin içinden sadece benim bardağımı almaz,» diye mukabele etti. Karşıya geçtikleri zaman, çıkış yerini kontrol altında bulunduranlardan biri, rüzgâr ve dalgaların sahile doğru ittiği bir bardak gördü. Hemen onu mızrağı ile alarak, sahibini bulmak için karargâha götürdü. Sahibi bardağını tanıyıp hemen aldı.[228]

Umeyr Es-Said'den:

Sa'd, müslümanların **Dicle** nehrini geçmelerini emrettiği zaman onlar yanyana yürüyorlardı. **Sa'd'ın** yanında ise **Selman** (r.a.) yürüyordu. **Sa'd** (r.a.):

«— Bu azîz ve alîm olan Allah'ın takdiridir,»[229] dedi. Su onların boylarını aşıyordu. Atlar şaha kalkıp nehirdeki bir yüksekliğe ayak basarak nefes alabiliyorlardı. O zaman atların üzerindekiler karada imişler gibi oluyorlardı. **Medain** harbinde bundan daha tehlikeli ve mâceralı bir olay olmadı. Bu deniz savaşıydı. Bu harp **Adalar Harbi** diye anılırdı.[230]

Umeyr es Saidî'den gelen bir başka rivayette ise şu farklılık vardır: ...**Medain** savaşında bundan daha tehlikeli bir olay olmadı. Onun için bu savaşa **Adalar Harbi**[231] denirdi. Çünkü, sudan barınamayan müslümanlar atlarını nehirdeki adacıklara sürerek orada dinlenebiliyorlardı.[232]

Kays b. Ebî Hâzim'den: ...**Dicle** taşkın bir vaziyette iken biz daldık. Su çok fazla idi. Süvariler hiç beklemeden suya girdiler. Su atların yularlarını bile ıslatmamıştı.[233]

Habib b. Suhban[234]'dan: Müslümanlardan **Hucr b. Abdî:**

«— Bu nehri geçip karşıdaki düşmanlara ulaşmamanıza sebep

---

228 **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 209; **Tarih-u İbn-i Cerîr** 3/122

229 **Yasîn**, 38

230 **Tarih-u İbn-i Cerîr** 3/122

231 Adalardan maksat: Nehirdeki toprak birikintileri ve tümseklerdir.

232 **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 209

233 **Tarihu İbn-i Cerîr** 3/123; **Ebû Nûaym, Delâil** sh. 210

234 **İbn-ü Kesîr'de Habib b. Zabyan** olarak geçer.

nedir? Allah'ın izniyle belirlenmiş olan ecelin dışında herkes ölecektir,»[235] dedi. Sonra da atını Dicle'ye sürdü.O nehre dalınca diğerleri de daldılar. Düşman müslümanları görünce:

«— İfritler;» diyerek kaçıp gitti.[236]

Habib b. Suhban, Ebî Malik anlatıyor: **Medain** harbinde müslümanlar Dicle'yi geçtikleri zaman, İranlıların:

«— Şeytanlar geliyor!» diyerek kaçtıklarını gördüler. Onlar birbirlerine:

«— Vallahi siz insanlarla değil, cinlerle savaşıyorsunuz!» diyorlardı. Bunun üzerine hezimete uğradılar.[237]

A'meş bazı arkadaşlarından naklediyor: **Dicle** nehrinin kenarına vardığımızda nehir çok azgındı. İranlılar ise karşı tarafta idiler. Müslümanlardan biri:

«— Bismillâh!» dedi. Sonra da atını nehre sürdü. Suyun üzerinde kalıyordu. Diğer müslümanlar da:

«— Bismillâh!» deyip nehre daldılar. Askerler suya batmıyorlardı. İranlılar müslümanların bu hallerini görünce:

«— İfritler! İfritler!» diyerek gerisin geriye kaçıp gittiler.[238]

---

235 **Âl-i İmran, 145**
236 **İbn-ü Ebî Hâtim.**
237 **Tefsir-ü Ibn-i Kesir 1/410; Ebû Nûaym, Delâil sh. 210; Tarih-u İbn-i Cerir 3/123**
238 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 212; Beyhakî, Bidâye 6/153**

ATEŞİN ASHABA İTAAT ETMESİ

Muaviye b. Harmel anlatıyor: Medine'ye gelmiştim. **Temîm Eddarî** (r.a.) beni yemeğe götürdü. Acıktığım için çokca yedim. Çünkü üç günden beri mescidde kalıyordum ve hiçbir şey yememiştim. Bir gün **Harre**'de bir yangın çıktı. **Ömer Temîm**'e (r.a.) gelerek:

«— Kalk, yangına!» dedi. **Temîm** (r.a.):

«— Ya emirel mü'minîn! Ben kimim? Ben neyim ki?» dedi, fakat çok geçmeden **Ömer**'le (r.a.) beraber kalkıp gitti. Ben de onlara katıldım, yangın yerine kadar gittik. **Temîm** (r.a.) eliyle, şöyle ateşi toplayarak bir vadiye doğru sevketti. Peşinden kendisi de girdi. Bunun üzerine **Ömer** (r.a.):

«— Görmeyen inanmaz!» dedi.[239]

Muaviye b. Harmel'den gelen başka bir rivayette şöyledir:

Ömer'in (r.a.) huzuruna gelerek:

«— Ya emirel mü'minîn! Daha önce işlediğim günahtan dolayı pişmanlık duyuyor ve tevbe ediyorum,»[240] dedim.

«— Sen kimsin?» diye sordu.

«— **Müseyleme**'nin damadı **Muaviye b. Harmel**'im,» diye cevap verince:

«— Git, Medine halkından en iyisinin evinde misafir ol,» dedi. Ben de **Temîmüddarî**'ye misafir oldum. Bir gün konuşurken birden bire **Harre**'de bir yangın çıktı. **Ömer** (r.a.) derhal **Temîm**'e gelerek:

«— **Temîm**! Hadi!» dedi. **Temîm** (r.a.)'da:

«— Ben neyim? Ne yapabilirim ki?» diyerek kendisini küçümsedi. Sonra da kalkıp yangını çıktığı kapıdan içeri soktu. Peşinden de kendisi girdi. Daha sonra kendisine hiçbir şey olmadan dışarı çıktı.[241]

---

239 **Ebû Nûaym, Delâil**, sh. 212; **Beyhakî, Bidâye** 6/153

240 **Muâviye b. Harmel**, daha önce mürtedlerle yapılan savaşta **Müseylemetül Kezzab**'ın tarafında yer almıştı.

241 **Bagavî; İsâbe** 3/497; **Ebû Nûaym, Delâil**, sh. 212.

ASHABIN YOLLARININ AYDINLANMASI

Hasan (r.a.) ve Hüseyin'in (r.a.) Yollarının Aydınlanması:

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'la (s.a.v.) yatsı namazını kılıyorduk. Rasûlullah (s.a.v.) secdeye vardığı zaman **Hasan'la Hüseyin** sırtına sıçradılar. Hz. Peygamber başını secdeden kaldırdı, onları incitmeden tutarak sırtından indirdi. İkinci secdeye gittiği zaman onlar tekrar Rasûlullah'ın (s.a.v.) sırtına bindiler. Rasûlullah (s.a.v.) namazı bitirince onları dizlerine oturttu. Ben kalkıp Hz. Peygambere gelerek:

«— Ya Rasûlâllah! Onları götüreyim mi?» dedim. O sırada bir şimşek çaktı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara:

«— Hadi annenize gidin,» dedi. Çocuklar eve varıncaya kadar şimşeğin aydınlığı devam etti.[242]

Başka bir rivayette ise gecenin karanlık olduğu zikredilmektedir.[243]

Yine Ebû Hûreyre'den (r.a.) gelen başka bir rivayette de şöyle denilmektedir: Karanlık bir gecede **Hasan** (r.a.) Rasûlullah'ın yanında idi. Hz. Peygamber onu çok severdi.

«— Anneme gideyim mi?» dedi. Ben de:

«— Onunla gideyim mi ya Rasûlâllah?» dedim.

«— Hayır!» buyurdu. Aniden bir şimşek çaktı. **Hasan** (r.a.) annesinin yanına varıncaya kadar şimşeğin ışığı devam etti.[244]

Hurma Çöpünün Katade b. Nu'man'ın (r.a.) Yolunu Aydınlatması:

Ebû Said (r.a.) anlatıyor: ...Sonra, o gece hava bulutlandı ve rüzgâr çıktı. Rasûlullah (s.a.v.) yatsı namazına çıkarken bir şimşek çaktı. O sırada Katade b. Nu'man'ı (r.a.) gördü:

---

242 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 9/181; Bezzar**
243 **Beyhakî, Bidâye 6/152**
244 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 205**

«— Katade bu karanlıkta nereye?» diye sordu. O da:

«— Ya Rasûlâllah! Namaza gelenlerin az olacağını bildiğim için namazda bulunmayı istedim,» diye cevap verdi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Namazdan sonra beni bekle!» buyurdu. Namaz bitince Hz. Peygamber Katâde'ye bir hurma çöpü verdi:

«— Bunu al. Bu senin on arşın önünü ve arkanı aydınlatır. Evine vardığın zaman, köşede siyah bir şey göreceksin. Hiçbir şey söylemeden ona vur. Çünkü o şeytandır,» buyurdu.[245]

Başka kaynaklarda da şöyle denilmektedir: ...Rasûlullah (s.a.v.) bana bir hurma çöpü verdi ve:

«— Çünkü şeytan peşinden evine gelecek. Bu çöpü götür, evine varıncaya kadar onu tut. Evin köşesinde onunla şeytana vur,» buyurdu. Mescidden çıktım. Hurma çöpü bir mum gibi ışık veriyordu. Onun ışığından faydalanarak evime geldim. Evdekiler uyumuşlardı. Köşeye baktım, bir de ne göreyim orada bir kirpi! Evden çıkarıncaya kadar hurma çöpünü ona vurdum.[246]

Üseyyid b. Hudayr ve Abbad b. Bişr'in Yollarının Aydınlanması:

Enes (r.a.) anlatıyor: Ashabdan iki kişi, önlerinde kandile benzer birer ışıkla Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanından çıktılar. Ayrılıp evlerine giderlerken de aynı ışık yine önlerini aydınlatıyordu. Bu ışıklar sayesinde evlerine kadar gittiler.[247]

Yine Enes (r.a.)'dan: Üseyd b. Hudayr ve ensardan başka biri Rasûlullah'ın huzurunda kendi işleri ile ilgili konuşuyorlardı. Gece bir hayli ilerlemişti ve üstelik çok da karanlıktı. Onlar Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanından çıktıkları zaman her birinin elinde birer asa olmasına rağmen düşe kalka yürüyebiliyorlardı. Bunun üzerine birinin âsâsı onların yollarını aydınlatmaya başladı. Onlar da bu ışıkla rahatça yürüdüler. Yolları ayrılınca diğerinin âsâsı da ışık vermeye başladı. Her biri, kendi asalarının sağladığı ışık sayesinde evlerine kadar vardılar.[248]

Hamza b. Amr El Eslemî (r.a.)'nın Parmaklarının Işık Saçması:

Hamza b. Amr El Eslemî (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdik. Ayrıldığımızda gece zifiri karanlıktı. Bunun üzerine

---

245 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid 2/167; Bezzâr.
246 Taberâni, El Kebîr, Mecme' 2/40
247 Buharî.
248 Abdürrezzak; Buharî; Nesâî, Beyhakî Bidâye 6/152; İbn-ü Sa'd 3/606 Ebû Nûaym, Delâil sh. 205.

parmaklarım ışık saçmaya başladı. Öyle ki, onların ışıkları ile develerimin hepsini topladım, hiç birisi kaybolmadı.[249]

Hamza b. Amr'dan : Biz Tebük'de iken, münafıklar Rasûlullah'ın (s.a.v.) devesini bayırda bırakıp gitmişler, devedeki bazı eşya ve yol için lüzumlu şeyler de düşmüştü. Bunun üzerine ben bunları aramaya çıktım. Birden bire beş parmağımdan ışık fışkırdı. Bu sayede kaybolan eşyalardan kırbaç, ip ve buna benzer şeyleri buldum.[250]

Ebû Abs'ın Asasının Işık Vermesi :

Ebû Abs'ın torunu **Meymûn b. Zeyd'den** : Babamın anlattığına göre **Ebû Abs** (r.a.) Rasûlullah'la (s.a.v.) beraber namazlarını kılar sonra da **Benî Haris'e (Beni Haris** mahallesi) dönerdi. Yine yağmurlu, karanlık bir gecede dönerken birden asası ışık saçmaya başladı. O da bu sayede **Benî Haris** yurduna geldi. **Ebû Abs Bedîr** harbine katılan zevattan biri idi.[251]

Aynı hadiseyi **Muhammed b. Dahhak** babasından şöyle naklediyor : **Ebû Abs b. Cebr** gözlerini kaybettikten sonra Rasûlullah (s.a.v.) ona bir asa vererek :

«— Bununla yolunu bulursun,» buyurdu. Bu asa ile o istediği yere gidip geliyordu.[252]

Tufeyl b. Amr ed-Devsî (r.a.)'nın Kırbacının Yolunu Aydınlatması :

Tufeyl b. Amr ed-Devsî -Zinnûr- (r.a.), Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabındandı. Hz. Peygamber kırbacının, kendisine ışık vermesi için dûa etmişti. O da karanlıklarda bu ışıktan faydalanırdı.[253]

Bu konuda başka bir rivayette şöyledir : ...Tüfeyl, kavminin müslüman olması için Rasûlullah'dan (s.a.v.) bir yardım istedi. Bunun üzerine Peygamberimiz :

«— Allah'ım onun için bir keramet halket!» diye dûa etti. Bundan sonrasını **Tufeyl** şöyle anlatıyor : Memleketime gitmek üzere yola çıktım. Kavmimin bulunduğu yerin göründüğü bir tepeye gelince alnımda kandil gibi birşey peydâ oldu. Bunun üzerine ben :

«— Allah'ım bunu başka bir yerimde yarat. Çünkü kavmimin, dinlerinden döndüğüm için bunun bana bir ceza olduğunu zannet-

---

249 **Buharî; Tarih, Beyhakî; Taberânî, Bidâye 6/152; Mecme'uz-Zevaid 9/411 İbn-ü Kesîr, Bidâye 8/213; Buharî; Tarih, Nûaym, Delâil,** sh. 206.
250 **İbn-ü Sa'd 4/315; Vakıdî**
251 **Beyhakî; Bidâye 6/152; Ebû Nûaym, Delâil,** sh. 205; **Müstedrek 3/350**
252 **İsâbe 4/130; Zübeyr b. Bekkâr, El Müvaffakiyyat.**
253 **İbn-ü Mendeh; İbn-ü Asâkir; Kenz. 7/78**

melerinden korkuyorum,» diye dûa ettim. Bu nûr derhal alnımdan giderek kırbacımın ucunda peydâ oldu. Orada bulunanlar, tepeden inerken kırbacımın ucunda asılı kandil gibi duran bu şeyi, ben yanlarına varıncaya kadar gördüler.[254]

İbn-ü Abbas (r.a)'dan: **Abbas b. Abdülmuttalip** ekseriya şöyle derdi: Kendisine iyilik yaptığım hiç kimsenin ilişkilerimizi bozduğunu görmedim. Kendisine kötülük yaptığım hiçbir kimsenin de ilişkilerimizi düzelttiğini görmedim. Onun için ihsanda bulunun ve iyilik yapın. Çünkü bunlar sizi kötülüğün zararlarından korur.[255]

---

254 Bak. Müslümanlık, 1/200-202
255 İbn-ü Asâkir; Kenz. 3/312.

BULUTLARIN ASHABA GÖLGE OLMASI

Kâ'b'ın azatlısı anlatıyor: **Mikdat b. Esved, Amr b. Abese** ve **Şafî b. Habib El Hüzelî** (r.a.) ile birlikte bir yere gitmiştik. **Amr b. Abese** (r.a.) sürüsünü kontrol için yanımızdan ayrıldı. Öğleye doğru ben onu görmeye gittim. Bir de ne göreyim üzerinde sadece onu gölgeleyen bir bulut var. Hemen durumdan kendisini haberdar ettim:

«— Biliyorum. Eğer bunu bir başkasına anlatırsan aramız bozulur,» dedi. Vallahi ben, o ölünceye kadar bunu kimseye anlatmadım.[256]

---

256 **Ebû Nûaym; İsâbe 3/6**

RASÛLULLAH VE ASHABIN DUASI İLE YAĞMUR YAĞMASI

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Yağmur Yağması:

Enes (r.a.) anlatıyor: Bir cuma günü, Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okurken minber tarafındaki kapıdan mescide bir adam girdi. Rasûlullah'a (s.a.v.) yönelerek:

«— Ya Rasûlâllah! Mallar mahvoldu! Toprak çatladı! Allah'a duâ et de bize yağmur göndersin,» dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber ellerini kaldırarak:

«— Allah'ım yağmur ver! Allah'ım yağmur ver! Allah'ım yağmur ver!» diye dûa etti. Vallahi biz gökte buluttan bir eser görmüyorduk. Şehrin dışına çıktığımız için de Sel[257] dağı ile aramızda ev v.s. yoktu. Dûadan sonra birden kalkan şeklinde bir bulut peydâ oldu. Tam göğün ortasına gelince dağılarak yağmur yağdırdı. Vallahi tam altı gün güneşi göremedik. Ertesi cuma, yine Rasûlullah (s.a.v.) hutbede iken aynı kapıdan bir adam girerek Rasûlullah'a (s.a.v.) yöneldi ve:

«— Ya Rasûlâllah! Mallar mahvoldu! Yollar yarıldı! Allah'a dûa et de yağmuru kessin,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) hemen ellerini kaldırarak:

«— Allah'ım yağmuru zararsız hale getir! Onu dağlara, tepelere ve ormanlara yağdır!» diye dûa etti. Yağmur derhal kesildi. Güneş altında yürüyerek mescidden çıktık.[258]

Yine Enes'den (r.a.) gelen bir başka rivayette de şu farklılık vardır: ...Bulutun sağa sola dağıldığını ve yağmur yağdırdığını gördüm. Fakat Medine üzerine yağmur yağdırmıyordu.

Aynı raviden gelen daha başka kaynaklarda da şöyle denilmektedir: ...Rasûlullah (s.a.v.) ellerini kaldırdı. Gökte bulut falan yoktu. Kudret ve iradesi ile yaşadığım Allah'a yemin ederim ki Hz. Peygamber daha ellerini indirmeden dağlar gibi bulutlar meydana gel-

---

257 Sel: Medine'de bir dağın adıdır
258 **Buharî**

di. Minberden inmeden de yağmur yağmaya başladı. Yağmur damlalarının Rasûlullah'ın (s.a.v.) sakalından damladığını gördüm.[259]

Ebû Lübabe b. Abdil Münzir (r.a)'dan: Cuma günü minberde Rasûlullah (s.a.v.) hutbe okurken:

«— Allah'ım yağmur ver!» diye dûa etti. Bunun üzerine **Ebû Lübabe:**

«— Ya Rasûlâllah! Hurmalar sergide,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Allah'ım o kadar yağmur yağdır ki, **Ebû Lübabe** hurmaları su götürmesin diye kalkıp çıplak vaziyette, eteği ile havuzun deliğini tıkasın!» diye dûasına devam etti. Gökte bulut falan görünmüyordu. Birden bire bir yağmur başladı. Ensar, **Ebû Lübabe**'nin etrafını çevirerek:

«— **Ebû Lübabe!** Sen Rasûlullah'ın söyledikleri yapmadıkça asla yağmur dinmeyecek!» dediler. **Ebû Lübabe** çıplak olarak kalktı eteği ile hurma havuzunun deliğini tıkadı. Bunun üzerine hemen yağmur kesildi.[260]

Hz. Ömer'den gelen başka bir rivayette de şu farklılık vardır:

Rasûlullah (s.a.v.) ellerini semâya kaldırdı. Daha indirmeden yağmur çiselemeye başladı. Daha sonra da iyice şiddetlendi. Herkes kablarını doldurdu. Biraz gittikten sonra baktık ki, yağmur ordunun konakladığı yerden öbür tarafa hiç yağmamış.[261]

Ayyaş b. Sehl'in torunu **Abdullah b. Ebû Bekir** anlatıyor:

Halkın suyu bitmişti. Durumdan Hz. Peygambzere şikâyette bulundular. Rasûlullah (s.a.v.) da dûa etti. Hemen bir bulut peydâ oldu, o kadar yağmur yağdı ki, herkes su ihtiyacını karşıladı.[262]

Hz. Ömer'in (r.a.) Dûası İle Yağmur Yağması:

Havvat b. Cübeyr (r.a.) anlatıyor: **Ömer** (r.a.) zamanında, şiddetli bir kıtlık olmuştu. Bu sebeple Hz. Ömer müslümanları toplayarak kıra çıkardı ve onlara iki rek'at namaz kıldırdı. Cübbesini de ters giyerek ellerini açtı ve şöyle dûa etti:

«— Allah'ım Senden af dileriz ve Senden yağmur isteriz!» Hz. Ömer daha yerinden ayrılmadan yağmur başladı. Müslümanlar bu vaziyette iken bir gurup bedevî gelerek Hz. Ömer'e:

---

259 **Müslim; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Ebû Dâvud; Bidâye 6/88; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 160; İbn-ü Sa'd, Tabakat 1/176**
260 **Ebû Nûaym, Delâil sh. 169; Beyhakî; Bidâye 6/92**
261 **Müslümanlık, 1/315; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 190**
262 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 190**

«— Ey mü'minlerin emîri! Biz bugün şu vaziyette falan saatte vadimizde duruyorduk, birden bire bir bulut peydâ oldu. Biz o bu-luttan, Ebû Hafs sana yardım geldi! Ebû Hafs sana yardım geldi! diye bir ses duyduk,» dediler.[263]

Malik Eddar anlatıyor: **Ömer b. Hattab** (r.a.) zamanında bir kıtlık olmuştu. Bir adam Rasûlullah'ın (s.a.v.) kabrine giderek:

«— Ya Rasûlâllah! Allah Teâlâ'dan ümmetin için yağmur iste. Çünkü onlar mahvoldular,» diye yalvardı. Adam Rasûlullah'ı (s.a.v.) rüyasında gördü, Rasûlullah kendisine:

«— Ömer'e git. Selâm söyle! Müslümanların yağmur istediklerini ona haber ver ve halkı düşün! Halkı düşün! de,» buyurdu. Adam **Hz. Ömer**'e gelerek durumu bildirdi. Bunun üzerine **Ömer** (r.a.) ağladı ve:

«— Ya Rabbi! Yapabileceğim hususlarda asla kusur etmedim,» dedi.[264]

Abdurrahman b. Kâ'b b. Malik anlatıyor: Medine ve civarında kıtlık olmuştu.

Vahşi hayvanlar köy ve kasabalara kadar geliyor, halk da koyunlarını keserek kıtlığa karşı koymaya çalışıyordu. Ama kestikleri koyunları pis kokudan yiyemiyorlardı. Halk çok fakirleşmişti. Bu durum karşısında Hz. Ömer içeri kapanmış kimse ile görüşmüyordu. Bir defasında da **Bilâl b. Haris El Müzenî** (r.a.) gelerek **Hz. Ömer**'in huzuruna girmek için izin istedi:

«— Ben Rasûlullah'ın (s.a.v.) sana gönderdiği elçiyim. Rasûlullah (s.a.v.) sana: Ben seni akıllı biri olarak biliyorum ve hâlâ da öyle kabul ediyorum. Şimdi sana ne oldu, diyor,» dedi. Ömer (r.a.):

«— Bu rüyayı ne zaman gördün?» diye sordu. Bilâl:

«— Dün gece, diye cevap verince, hemen:

«— Toplanın!» diye nida ettirdi. Müslümanlara iki rek'at namaz kıldırdı sonra da halka hitaben :

«— Ey insanlar! Allah aşkına! Benim yaptıklarımdan daha iyisini biliyor musunuz? dedi. Oradakiler:

«— Hayır!» dediler.

«— **Bilâl b. Haris**, şöyle bir iddiada bulunuyor,» dedi. Bunun üzerine cemaat:

«— **Bilâl** doğru söylüyor. (Müslümanların çektiği sıkıntıları görüyorsun). Allah'dan müslümanlar için yardım iste, dedi. **Hz. Ömer** (r.a.) derhal etrafa elçiler gönderdi (Ömer (r.a.) daha önce buna teşebbüs etmemişti.) ve:

---

263 **İbn-ü Ebiddünya; İbn-ü Asâkir; Kenz. 4/290**
264 **Beyhakî; Delâil; Kenz. 4/289; İbn-ü Kesir, Bidâye 7/92**

«— Allahü ekber! Belâ (kıtlık) sona erdi. Allah belânın kalkmasını istediği zaman kulun isteği yerine getirilir,» dedi. Valilere de birer ferman yazarak:

«— Medine ve civarındaki halka yardım ediniz. Çünkü onlar sıkıntı içindeler,» dedi. Kendisi de müslümanları yağmur dûasına çıkardı. Dûa yerine **Abbas** da onunla beraber yürüyerek gitti. **Ömer** (r.a.) veciz bir konuşma yaptı, sonra namaz kıldırdı. Diz çökerek şöyle dûa etti:

«— Allah'ım sadece sana ibadet eder ve sadece senden yardım isteriz. Bizleri affet! Bize acı! Bizden hoşnut ol!» Daha sonra da geri döndü fakat yerine varmadan yağmur başlayıp etraf yağmur birikintileri ile doldu.

Asım b. Ömer b. Hattab'dan gelen bir diğer rivayette de şu farklılık vardır: ...**Müzeyne** kabilesinden biri bedevî arkadaşlarından birine:

«— Kıtlık var, sıkıntı içindeyiz. Bize bir koyun kes.» dedi. Adam koyunu kesti fakat et namına birşey yoktu. Eti kemikten sıyırdılar. Bu durum karşısında adam:

«— İmdat, ya Muhammed!» diye bağırdı. Bunun üzerine gece rüyasında Rasûlullah (s.a.v.) kendisine gelerek:

«— Yağmuru müjdele! **Ömer**'e git, selâmımı söyle... Ona: Kendisiyle anlaştığımızı, kendisinin de antlaşmasına sadık ve akidlerine son derece bağlı olduğunu; Ömer, aklımını başına al! Aklını başına al! dediğimi söyle, dedi. Adam **Hz. Ömer**'in kapısına gelerek kapıdaki hizmetçiye:

«— Rasûlullah'ın (s.a.v.) elçisinin içeri girmek için izin istediğini söyle,» dedi.[265]

Muaviye ve Yezid b. Esved El Cüreşî'nin (r. anhüma) Dûaları İle Yağmur Yağması:

Süleym b. Âmir El Habârî'den: Havalar kurak gitmişti. **Muaviye b. Ebû Süfyan** ve **Şam** halkı yağmur dûasına çıktılar. **Muaviye** minbere oturunca:

«— **Yezîd b. Esved El Cüreşî** nerede?» diye sordu. Müslümanlar onu çağırdılar, safları yararak öne geldi. **Muaviye**'nin emri üzerine minbere çıktı. **Muaviye**'nin ayaklarının yanına oturdu. Sonra **Muaviye** şöyle dûa etti:

---

265 **Tarih-u İbn-i Cerîr Ettaberî 3/192**

«— Allah'ım! Bugün en hayırlımız ve en efdalimizin yüzü suyu hürmetine senden yardım istiyoruz. Allah'ım! **Yezîd b. Esved El Cüreşî**'nin yüzü suyu hürmetine senden yardım istiyoruz.» **Yezîd**'e:

«— **Yezîd!** Ellerini Allah'a kaldır!» dedi. **Yezîd** ellerini kaldırdı, diğer müslümanlar da ellerini açtılar. Çok geçmeden batı tarafından bir bulut peydâ oldu rüzgâr o bulutu sürükledi. Bunun üzerine biz de suya kavuştuk. O kadar çok yağmur yağdı ki, az kalsın müslümanlar evlerine gidemeyeceklerdi.[266]

Enes'in (r.a.) Dûası İle Yağmur Yağması:

Sümame b. Abdullah anlatıyor: **Enes**'e (r.a.) yazın tarlalarını ekip biçen kâhyası gelerek kuraklıktan şikâyet etti. Bunun üzerine **Enes** (r.a.) su isteyerek abdest aldı ve namaz kıldı. Sonra da:

«— Birşey görüyor musun?» diye sordu. Kâhya:

«— Hiçbir şey görmüyorum,» dedi. **Enes** (r.a.) tekra riçeri girip namaz kıldı. Sonra üçüncü veya dördüncü defa dışarı çıkarak:

«— Bak!» dedi. Nihayet kâhya:

«— Kuş kanadı gibi bulutlar görüyorum,» dedi. **Enes** (r.a.) tekrar namaz kılıp dûa etmeye başladı. Kâhya içeri girerek:

«— Hava karardı ve yağmur da yağdı,» dedi. **Enes** (r.a.):

«— Öyleyse **Bişr b. Şegal**'ın gönderdiği ata bin, yağmurun nenereler yağdığına bak,» dedi. Kâhya ata bindi, gitti. Bir de ne görsün! Yağmur, **Müseyyerlilerin** saraylarını ve **Gadban** köşkünü geçmemiş!

Sabit El Bünanî'den gelen kısa bir rivayette ise kâhyanın **Enes'e** (r.a.) gelip toprakların susuzluğundan şikâyet ettiği ve dûadan sonra **Enes**'in (r.a.) kendisine yağmurun nerelere kadar ulaştığına bakmasını emretmesi üzerine kâhyanın, yağan yağmurun **Enes**'in (r.a.) arazilerinden ileri geçmediğini gördüğü kaydedilmektedir.[267]

Hucr b. Adîy'nin Dûası İle Yağmur Yağması:

İbrahim b. Cündî nakilediyor: **Hucr b. Adîy** (r.a.) cünüp olmuştu. Hizmetçisine:

«— İçeceğim suyu getir, onunla gusledeyim. Yarın da içecek birşey vermezsin,» dedi. Hizmetçi:

«— Susuzluktan ölmenden korkarım. Beni de **Muaviye** öldürür,» dedi. Bunun üzerine **Hucr** (r.a.) Allah'a dûa etti. Hemen yağmur yağmaya başladı. **Hucr** (r.a.) ihtiyacı kadar su aldı. Arkadaşı kendisine:

---

266 **İbn-ü Sa'd 7/444**
267 **İbn-i Sa'd 7/21**

«— Kurtulmamız için de dûa et,» dedi. O da:

«— Allah'ım bizim için hayırlı olanı nasip et!» diye dûa etti. Hucr ve bir gurup şehit edildiler.[268]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Ensardan Bir Mahalle Halkından Ölenlerin Kabirleri Üzerine Yağmur Yağması:

Hasan-ı Basrî'den: Ensardan bir mahalle halkı için Rasûlullah'ın (s.a.v.) dûası vardı: Mahalle sakinlerinden biri öldüğü zaman bir bulut gelir kabri üzerine yağmur yağdırırdı. Bir defasında da onlardan bir azatlı köle öldü. Müslümanlar:

«— Bakalım, bugün Rasûlullah'ın (s.a.v.), kabilenin köleleri onlardandır, sözünün aslı çıkacak mı?» dediler. Ölen zât defnedildiği zaman bir bulut geldi ve kabrin üzerine yağmur yağdırdı.[269]

Ümmü Eymen'in (r.a.) Gökten İnen Bir Kova İle Susuzluğunu Gidermesi:

Osman b. Kasım'dan: **Ümmü Eymen** hicret ederken **Revha'ya** varmadan **Mansarif'de** akşam oldu. Oruçlu idi, çok susamıştı, fakat su yoktu. Susuzluğu iyice artınca beyaz ipli bir kova gökten kendisine sarkıtıldı. **Ümmü Eymen** kovayı alarak kanıncaya kadar içti. O şöyle derdi:

«— Bundan sonra hiç susuzluk çekmedim. Gökten sarkıtılan bu suyu içtikten sonra öğlenin koyu sıcağında bile susuzluk hissetmedim. Hatta şiddetli sıcaklarda oruç tuttğumu halde yine de susuzluk çekmedim.[270]

---

268 **İbrahim b. El Cüneyd, Kitab-ül Evliyâ; İsâbe 1/315**
269 **İbn-ü Asâkir, Kenz. 7/136**
270 **İbn-ü Sa'd 8/224; İbn-ü Seken; İsâbe 4/432**

SUYUN BEREKETLENMESİ

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Su Kabına Dokunması Ve Kaptan Ağzına Su Alarak Tekrar Kabın İçine Dökmesi Suretiyle Suyun Artması:

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor: İkindi namazı yaklaşmıştı. Rasûlullah'ı (s.a.v.) gördüm. Müslümanlar da abdest alacaklardı, fakat su bulamadılar. Bunun üzerine Rasûlullah'a (s.a.v.) abdest alacak bir su kabı getirildi. O da bu kaba elini soktu. Sonra da müslümanlara ondan abdest almalarını söyledi. Baktım ki su, Rasûlullah'ın (s.a.v.) parmakları arasından fışkırıyordu! Herkes abdest alıncaya kadar bu devam etti.[271]

Enes (r.a.)'dan gelen başka bir rivayet de şöyledir: Namaza çağrılmıştı. Evi mescide yakın olanların hepsi kalktılar, evi uzakta olanlar ise orada kaldılar. Bunun üzerine Hz. Peygambere taştan yapılmış bir kap getirildi. Rasûlullah'ın (s.a.v.) eli kaba sığmayınca parmaklarını birleştirdi. Böylece evi uzak olup da orada kalanlar da abdestlerini aldılar.

Humeyd'in rivayetine göre Enes'e (r.a):

«— Kaç kişilerdi?» diye soruldu. Enes (r.a.)'da:

«— Seksen veya daha fazla idi,» diye cevap verdi.[272]

Buharî'de geçen başka bir rivayet de şöyledir: Rasûlullah (s.a.v.) Zevra'da[273] iken kendisine bir kap getirildi. Rasûlullah (s.a.v.) kaba elini sokunca parmaklarının arasından sular fışkırmaya başladı. Oradakilerin hepsi fışkıran sudan abdestlerini aldılar. Katâde, Enes'e (r.a.):

«— Kaç kişi idiniz?» diye sordu. O da:

«— Üçyüz veya daha fazla idik,» diye cevap verdi.[274]

---

271 Buharî; Müslim; Tirmizî; Nesâî; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel.

272 Buharî.

273 Zevra': Medine'de bir sokağın adıdır. Bazıları bunun minare gibi yüksek bir yer olduğunu söylerken, bazıları da mescidin yanında büyük bir taştır, demişlerdir.

274 Müsned-i Ahmed; Müslim; Bidâye 6/93; Ebû Nüaym, Delâil sh. 145; İbn-ü Sa'd 1/178

«**Bera b. Azib** (r.a.) anlatıyor: Hudeybiye musalahasında bindörtyüz kişi idik. **Hudeybiye** bir kuyunun adıdır. Kuyuda tek damla su bırakmadan çektik. Bunun üzerine Hz. Peygamber kuyunun kenarına oturarak su istedi. Suyu gargara yaparak ağzı ile kuyuya püskürttü. Çok geçmeden kuyu su ile doldu, kanıncaya kadar içtik, hayvanlarımızı da suladık.[275]

Cabir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor: **Hudeybiye** musalahası günü müslümanlar çok susamıştı. Rasûlullah (s.a.v.) önündeki bir kırbeden abdest alıyordu. Müslümanlar ağlamaklı bir vaziyette Hz. Peygambere doğru gittiler. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ne oldu?» diye sordu. Onlar da:

«— Önümüzdeki sudan başka ne abdest alacak, ne de içecek hiç suyumuz yok,» diye cevap verdiler. Rasûlullah (s.a.v.) hemen elini kırbenin (su tulumu) içine soktu. Parmaklarının arasından pınarlar gibi sular akmaya başladı. Böylece suyumuzu içtik, abdestlerimizi de aldık. Ben **Cabir'e** (r.a.):

«— Kaç kişiydiniz?» diye sordum O da:

«— Binbeşyüz kişi idik, ama eğer yüzbin kişi olsaydı su yine bize yeterdi,» diye cevap verdi.[276]

İbn-ü Mes'ud (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber bir seferde bulunuyorduk. Namaz vakti de yaklaşmıştı fakat yanımızdaki su çok azdı. Rasûlullah (s.a.v.) suyu isteyerek onu bir kaba döktü. Elini içine soktu. Bunun üzerine başladı parmakları arasından sular fışkırmaya! Sonra da müslümanlara seslenerek:

«— Gelin abdestinizi alın! Bereket Allah'dandır,» dedi. Halk hemen gelip abdest aldı. Ben herkesten önce suya koşmuştum. Rasûlullah (s.a.v.) «bereket Allah'dandır,» dediği için mazmaza (ağza su verme) için ağzıma aldığım suyu yutuyordum.[277]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Suyu Kabına Dökmesi İle Suyun Çoğalması:

Ebû Katâde (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah'la (s.a.v.) bir seferde bulunuyorduk.

«— Yanınızda su var mı?» diye sordu.

«— Evet, bende içinde biraz su olan bir ibrik var,» dedim

«— Getir!» buyurdu. Hemen götürdüm.

---

275 **Buharî; Bidâye 6/94; Ebû Nûaym, Delâil sh. 145; Müslümanlık 1/150-157 Müslim, Bidâye 6/97; İbn-ü Sa'd 1/179**

276 **Buharî; Müslim; Bidâye 6/96; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 144; İbn-ü Sa'd 2/98**

277 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 144; Buharî; Bidâye 6/97**

«— Ondaki sudan abdestlerinizi alınız,» buyurdu. Kendisi de abdest aldı. İbrikte bir yudum su daha kalmıştı.

«— **Ebû Katâde**, onu sakla! Su ibrikte çoğalacak,» buyurdu. Öğle sıcağı bastırınca Rasûlullah (s.a.v.) onların görebileceği bir yere dikildi. Müslümanlar:

«— Ya Rasûlâllah! Susuzluk bizi mahvetti, boğazlarımız kurudu,» dediler. Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— Mahvolmazsınız!» dedi. Sonra da:

«— **Katâde**! İbriği getir!» buyurdu. Hemen ibriği kendisine götürdüm.

«— Bardağını çöz,» dedi. Çözdüm, verdim. Bunun üzerine başladı bardağa su doldurup halka su dağıtmaya. Hemen herkes başına üşüştü. Rasûlullah (s.a.v.);

«— Ey insanlar! İzdihama meydan vermeyin. Hepiniz susuzluğunuzu gidereceksiniz,» buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.)'dan ve benden başka herkes suyunu içti. Rasûlullah (s.a.v.) bana da su vererek:

«— **Katâde**, iç!» buyurdu.

«— Siz için, ya Rasûlâllah!» dedim.

«— Cemaate su dağıtan en son içer,» buyurdu. Ben içtim. Benden sonra da kendisi içti. O gün biz üçyüz kişi idik. İbrikte su hâlâ olduğu gibi duruyordu.[278]

İbrahim b. Haccac'dan gelen bir hadiste de o günkü topluluğun yediyüz kişi olduğu rivayet edilmektedir.[279]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Ellerini ve Yüzünü Yıkaması İle Suyun Artması:

Muaz b. Cebel (r.a.) **Tebük** gazvesi ile ilgili rivayetinde şunları da anlatmaktadır: ...Rasûlullah (s.a.v.):

«— İnşallah, yarın **Tebük** pınarına varacaksınız. Kuşluk vaktine kadar mutlaka oraya varacaksınız. Fakat sizden, kim önce oraya varırsa, ben gelinceye kadar suya dokunmasın,» buyurdu. Oraya vardığımızda, bizden önce iki kişi[280] daha gelmişti. Pınarın suyu ip kadar incelmişti. Rasûlullah (s.a.v.) önce gelen o iki kişiye:

«— Suya hiçbir şey yaptınız mı?» diye sordu. Onlar da:

«— Evet,» dediler. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) onlara kızarak bir şeyler söyledi. Sonra da avucu ile pınardan azar azar su alarak bir kapta topladı. Bununla ellerini ve yüzünü yıkadı, sonra

---

278 Ebû Nûaym, Delâil, sh. 144
279 Müslim; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Bidâye 6/98
280 Bu iki kişi münafıklardandı.

tekrar suyu pınara döktü. Bunun üzerine pınar çok akmaya başladı. Halk suyunu içti. Rasûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

«— Muaz! Eğer ömrün olursa buraların bahçelerle dolduğunu göreceksin.»[281]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Kaba Dokunması İle İçindeki Suyun Artması:

İmran b. Husayn (r.a.)'dan: Onlar Rasûlullah'la (s.a.v.) bir yolculukta idiler... Son derece susamıştık. Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber yürürken bir de ne görelim ayaklarını iki su kırbesi arasına uzatmış bir kadın! Kadına:

«— Su nerede?» diye sorduk.

«— Su yok!» dedi.

«— Su ile ailen arası ne kadar?» dedik.

«— Bir gün, bir gece,» dedi.

«— Rasûlullah'a gidelim,» dedik.

«— Rasûlullah nedir? Öyle bir şeyimiz yok!» dedi.

Kadını Rasûlullah'la (s.a.v.) karşılaştırdık. Bize anlattıklarını ona da anlattı. Sadece, yetimleri olduğunu bize söylememişti. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) kırbeleri getirterek onlara dokundu. Kırk kişi susuzluğumuzu giderdik. Suya iyice kandık yanımızdaki bütün kırbe ve kabları doldurduk. Onlar neredeyse taşıyorlardı. Sadece develerimizi sulamadık. Daha sonra Rasûlullah (s.a.v.):

«— Yanınızdakileri getirin!» dedi. Ekmek kırıkları ve hurmalar toplanarak kadına verildi. Kadın onları ailesine götürdü, varınca:

«— İnsanların en sihirbazıyla karşılaştım. Yahut da onların iddia ettikleri gibi O, peygambermiş,» dedi.

Bu olay üzerine hem suya gelen kadın, hem de ailesi müslüman oldular.[282]

Bir başka rivayette ise şu farklılık vardır: ...Rasûlullah (s.a.v.) kadına:

«— Bunu ailene götür. Bilmiş ol ki, senin suyundan hiçbir şey eksiltmedik. Sadece Allah'ın bize ihsan ettiğini içtik,» dedi.[283]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Çakıl Taşlarını Attırması İle Suyun Bereketlenmesi:

Ziyad b. Haris Es'sudaî (r.a.)'dan: Seferlerinden birinde Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdim:

---

281 **Müslim; Bidâye 6/100**
282 **Buharî, Müslim**
283 **Buharî; Müslim; Bidâye 6/98; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 146**

«— Suyun var mı?» diye sordu.

«— Var fakat az, size yetmez,» dedim.

«— Bir kaba boşalt sonra da onu bana getir,» dedi. Getirdim. Elini kaba soktu. Parmakları arasından pınarların fışkırdığını gördüm. Peygamberimiz :

«— Eğer Rabbimden utanmasam su dağıtırdık ve su içerdik. Ashabıma seslen, isteyen dilediği kadar içsin,» buyurdu. Ziyad şöyle devam etti : Kavmimin müslüman olduğunu ve her türlü emre hazır olduklarını bildiren bir heyet gelmişti. Heyetten biri :

«— Ya Rasûlâllah! Bizim bir kuyumuz vardı. Kışın suyu çoğalır, biz de onun civarında toplanırdık. Yazın da suyu azalır etraftaki sulara dağılırdık. Fakat bugün etrafa dağılmamız mümkün değil. Çünkü civarımızda bulunanların hepsi düşmanımız. Bu yüzden kuyunun suyunun çoğalması için Allah'a dûa et,» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) yedi tane çakıl taşı getirterek onları elinde ovdu ve dûa etti. Sonra da :

«— Kuyuya vardığınız zaman taşları birer birer atınız ve Allah'ın ismini zikrediniz,» buyurdu. Bundan sonra bir daha kuyunun dibine bakamadılar.[284]

Hüseyin b. Ali'nin (r.a.) İçtiği Suyun Bereketlenmesi :

Ebû Avn'dan : **Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin** (r.a.) **Mekke'ye** gitmek için **Medine'den** çıktı. Kuyu kazmakta olan **İbn-i Mutî'a** uğradı... **İbn-i Mutî** kendisine :

«— Bu kuyumu genişletmiştim. Fakat bugün kovada su namına birşey gelmiyor. Bize dûa edersen kuyunun suyu artar,» dedi. **Hüseyin** (r.a.) :

«— Kuyudan biraz su getir!» dedi. Kova içinde biraz su getirildi. Hüseyin (r.a.) ondan biraz içti, sonra da gargara yaparak suyu tekrar kuyuya püskürttü. Bunun üzerine kuyunun suyu arttı ve daha çok tatlandı.[285]

---

284 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 147; Beyhakî; Ebû Dâvud; Tirmizî; İbn-ü Mace; Bidâye 6/101**

285 **İbn-ü Sa'd, 5/144**

SAVAŞLARDA YİYECEKLERİN BEREKETLENMESİ

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dûası İle Savaş Azığının Artması:

Ebû Amra El Ensarî (r.a.) anlatıyor: Biz gazvede Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdik. Müslümanlar acıkmıştı. Bunun üzerine Rasûlullah'dan (s.a.v.) bir kısım develeri kesmek için izin istediler ve:

«— Allah bizi buna mecbur kıldı, (başka çaremiz yok)» dediler. **Ömer b. Hattab** (r.a.), Rasûlullah'ın (s.a.v.) onlara bir kısım develeri kesmelerine izin vereceğini hissedince:

«Ya Rasûlâllah! Yarın düşmanlarımızı aç veya yaya olarak karşılarsak bize ne olur! Eğer sen, müslümanları çağırıp kalan azıklarını toplamayı ve sonra da onların çoğalması için dûa etmeyi uygun görürsen, Allah mutlaka senin dûanla bizi bolluğa kavuşturacaktır,» dedi. Hz. Peygamber derhal müslümanların kalan azıklarını getirtti. Askerler az veya çok yanlarında ne varsa getirmeye başladılar. En fazla getiren, bir Sa' hurma getirmişti. Rasûlullah (s.a.v.) gelenleri topladı, sonra da ayağa kalkarak bir müddet dûa etti. Daha sonra ise askerlere kaplarını getirmeleri için çağırdı. Kapları doldurmakta acele etmelerini emretti. Orduda doldurulmayan tek kap bile kalmadı. Fakat toplananlar hâlâ aynen duruyordu.[286] Bu durum karşısında Hz. Peygamber yan dişleri görünebilecek kadar güldü ve:

«— Allah'dan başka ilâh olmadığına ve benim de onun Rasûlü olduğuna şehadet ederim. Kıyâmet günü, bu iki esasa inanan kullarla cehennem arasında bir perde olacaktır,» buyurdu.[287]

Ebû Huneys El Gifârî (r.a.)'dan gelen bir rivayette ise şu farklılık vardır: **Huneys, Tıhâme** gazvesinde Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdi. **Usfan'da** iken, ashab Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek, develerin bir kısmını kesmek için izin istediler...

---

286 **İbn-ü Sa'd'da** ise, toplananlardan bir miktar daha kaldığı zikredilmektedir.
287 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Nesâî; Bidâye** 6/119-114; **İbn-ü Sa'd** 1/180; **Ebû Nûaym, Delâil,** sh. 148; **Müslim.**

Daha sonra kafilenin yola çıkmasına izin verildi. Giderken yağmura yakalandılar. Onlar durunca yağmur da dindi. Biriken yağmur sularını içtiler...[288]

Ebû Hûreyre (r.a.) ve **Ebû Said** (r.a.) anlatıyorlar:

Tebûk gazvesinde müslümanlar kıtlığa yakalandı. Rasûlullah'a (s.a.v.):

«— Ya Rasûlâllah! Eğer müsade edersen su taşıyan develeri kesip etlerini yiyeceğiz ve yağ yapacağız,» dediler. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Peki!» buyurdu. Bunun üzerine **Hz. Ömer** geldi...[289]

İyas b. Seleme babasından naklediyor: **Hayber** gazvesinde Rasûlullah'la (s.a.v.) beraberdik. Bize, kumanyalarımızı toplamamızı emretti. Bir deri yaygı yayarak kumanyalarımızı üzerine koydu. Uzanıp baktım. bir koyunu doyuracak kadar birşey vardı! Halbuki biz bindörtyüz kişi idik. Yedikten sonra tekrar uzanıp baktım yine bir koyunu doyuracak kadardı...[290]

Bir başka rivayette şu farklılık vardır: ...Doyuncaya kadar yedik sonra da dağarcıklarımızı doldurduk.[291]

Hendek Kazılırken, Rasûlullah'ın (s.a.v.) Dokunması İle Yemeğin Artması:

İbn-ü Abbas (r.a.)'dan: Rasûlullah (s.a.v.) Hendeği kazarken ashabı açlıktan karınlarına taş bağlamışlardı. Rasûlullah (s.a.v.) durumu görünce:

«— Bize yemek yedirecek birini gösterir misiniz?» dedi. Bir adam:

«— Evet, fakat burda yok,» dedi. Öne düşerek onu bize gösterdi. Halk adamın evine gitti. Adam hendekten hissesine düşen kısmı kazıyordu! Kadın kocasına Rasûlullah'ın (s.a.v.) kendilerine geleceği haberini gönderdi. Adam derhal geldi:

«— Anam babam fedâ olsun!» dedi. Adamın oğlaklı bir keçisi vardı. Keçiyi kesmek için davranınca Rasûlullah (s.a.v.):

«— Keçiden önce oğlak var,» buyurdu. Adam oğlağı kesti. Karısı da un çekti, onu yoğurarak ekmek pişirdi. Sonra da tencerede eti haşlayıp çanakta tirit yaptı. Kadın çanağı Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabına takdim etti. Rasûlullah (s.a.v.) parmağını çanağa sokarak şöyle dedi:

---

288 **Bezzâr; Beyhakî; Bidâye 6/144; Taberânî, Evsat; Mecma. 8/303 Müstedrek, İsâbe 4/53**

289 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 149; Müslim; Bidâye 6/114**

290 **Ebû Ya'lâ**

«— Allah'ın adıyla. Allah'ım bunu bize bereketlendir. Yeyiniz!» Ashab doyuncaya kadar yedi. Fakat yemeğin ancak üçte birini yemişlerdi, daha üçte ikisi duruyordu. Rasûlullah (s.a.v.) gidip kendileri kadar daha kimsenin gelmesi için yanındaki on kişiyi gönderdi. Onlar gitti gelen on kişi de doyuncaya kadar yediler. Sonra Rasûlullah (s.a.v.) ayağa kalkarak hane sahibesi ve hane halkı için dûa etti. Daha sonra da hendeke doğru yürüdüler. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bizi Selman'a götürün,» buyurdu. Bir de ne görsünler Selman'ın önünde kıramayacağı bir taş: Rasûlullah (s.a.v.) hemen:

«— Bırakın ona ilk vuran ben olayım,» buyurdu:

«— Bismillâh!» diyerek taşa vurdu. Taşın üçte biri parçalandı.

«— Kâ'be'nin Rabbi için, Şam saraylarını görür gibiyim!» diyerek bir daha vurdu. Taştan bir parça daha koptu. Bunun üzerine:

«— Allahü ekber! Kâ'be'nin Rabbine yemin ederim ki İran saraylarını görür gibiyim!» buyurdu. Orada bulunan münafıklar ise:

«— Biz kendi çukurlarımızı kazıyoruz, o da bize İran ve Bizans saraylarını vadediyor,» dediler.[292]

Cabir (r.a.)'dan gelen bir rivayette de şöyle denilmektedir:
...Rasûlullah (s.a.v.) bir sa' arpa ile bir oğlakla ziyafet çekti. Hendeğin tamamını müslümanlar arasında taksim etmişti. Müslümanların sayısı bin kişi kadardı. Bu bir Sa' arpa ile oğlaktan hepsi de doyuncaya kadar yedikleri halde önlerindeki yemek olduğu gibi duruyordu.[293]

---

291 **Müslim; Bidâye 6/115**
292 **Taberânî; Bidâye 4/100; Mecme'uz-Zevaid 6/132**
293 **Müslümanlık 2/777-779**

SULH ZAMANINDA ASHABIN YİYECEKLERİNİN BEREKETLENMESİ

Rasûlullah'a (s.a.v.) Getirilen Bir Çanak Tritin Bereketlenmesi:

Semüre b. Cündüb (r.a.) anlatıyor: Biz Rasûlullah'ın (s.a.v.) yanında iken içinde tirit bulunan bir çanak getirildi. Rasûlullah (s.a.v.) ve bir gurup ondan yedi. Bir gurup gelip yiyor kalkıp gidiyor, sonra bir gurup geliyor, daha sonra bir gurup daha geliyor. Bu böyle öğleye yakın bir vakte kadar devam etti. Bir adam Hz. Peygambere:

«— Yemek daha devam ediyor mu?» diye sordu. Rasûlullah da:

«— Yerden gelseydi hayırdı, ama gökten geldi,» buyurdu.[294]

Başka bir rivayette ise şöyle denilmektedir: ...Bir adam Rasûlullah'a (s.a.v.):

«— Daha yemek var mı?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Neden hayret ediyorsun? -Göğü işaret ederek- O buradan geliyor.» buyurdu.[295]

Rasûlullah'ın Ehl-i Suffeye Yaptığı Yemeğin Bereketlenmesi:

Vasile b. El Eska' (r.a.) anlatıyor: Ben Suffe Ehli'ndendim. Rasûlullah (s.a.v.) bir ekmek parçası isteyerek onu çanağın içinde ufaladı ve üzerine sıcak su döktü. Sonra da yağ katıp iyice karıştırdı. Daha sonra ise onu kaldırarak:

«— Git, seninle beraber on ikişi getir,» buyurdu. Onları getirdikten sonra:

«— Yeyiniz. Üstten değil, alttan yeyiniz. Çünkü bereket üstten aşağı doğru iner,» buyurdu. Gelenler doyuncaya kadar yediler.[296]

Başka kaynaklarda yine **Vasile b. El Eska'**dan (r.a.) gelen bir rivayette şöyledir: Ben, Suffe Ehli'ndendim. Arkadaşlarım açlıktan şikâyet etmişlerdi. Bana:

---

294 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel.**
295 **Tirmizi, Nesâî, Bidâye 6/112; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 153**
296 **Müsned-ü Ahmed b. Hanbel, Mecme'uz-Zevaid 8/305; İbn-ü Mâce.**

«— Vasile! Rasûlullah'a (s.a.v.) git, bize yemek temin etsin,» dediler. Ben Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek:

«— Ya Rasûlâllah! Arkadaşlarım açlıktan şikâyet ediyorlar,» dedim. Rasûlullah (s.a.v.) da **Hz. Âişe**'ye:

«— Birşey var mı?» diye sordu. O da:

«— Ya Rasûlâllah! Bir parça ekmekten başka birşey yok,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Getir onu,» buyurdu. **Hz. Âişe** kabı getirdi. Rasûlullah (s.a.v.) bir de çanak istedi. Ekmekleri çanağa boşalttı. Sonra da kendi eliyle tirit yapmaya başladı. Tirit, çanağı dolduracak kadar arttı. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) bana:

«— Vasile! Git arkadaşlarından [297] on tanesini getir, fakat onuncusu sen ol,» buyurdu. Gittim, benimle beraber on arkadaşı getirdim. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Oturun, besmele ile başlayın, yukarısından değil, alt kısmından alın. Çünkü bereket yukardan alt kısma doğru iner,» buyurdu. Doyuncaya kadar yediler. Sonra kalkıp gittiler, fakat çanaktaki olduğu gibi duruyordu. Rasûlullah (s.a.v.) tekrar kendi eliyle tirit yapmaya başladı. Yine çanak doluncaya kadar tirit arttı:

«— Vasile! Git, arkadaşlarından on tanesini getir,» buyurunca gittim, on arkadaş daha getirdim. Rasûlullah (s.a.v.) onlara:

«— Oturun,» dedi. Oturdular, doyuncaya kadar yediler, sonra da kalktılar. Hz. Peygamber tekrar:

«— Git, arkadaşlarından on tanesini daha getir,» buyurdu. Gittim. on arkadaş daha getirdim. Onlar da öbürleri gibi karınlarını doyurdular. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.):

«— Kimse kaldı mı?» dedi.

«— Evet, on kişi daha var,» dedim. O zaman:

«— Git, onları da getir,» buyurdu. Gittim, onları da getirdim. Onlara da:

«— Oturun,» dedi. Oturdular, onlar da doyuncaya kadar yedikten sonra kalktılar. Çanaktaki yine olduğu gibi duruyordu. Daha sonra Hz. Peygamber:

«— Vasile! Bunu Âişe'ye götür,» buyurdu.

Başka bir rivayette: «...Ben Suffe Ehli'ndendim. Suffe Ehli yirmi kişi idiler...» dendikten sonra Hz. Peygamberin onlara: «...İşte burada bir parça ekmekle biraz süt var...» dediği zikredilmektedir.[298]

---

297 **Mecme'uz-Zevaid'de : «Git, arkadaşlarımdan on tanesini getir...» denilmektedir.**

298 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 8/305; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 150.**

Hz. Fâtıma'nın Babası İçin Yaptığı Yemeğin Çoğalması:

Câbir (r.a.) dan: Rasûlullah (s.a.v.) günlerce yemek yemeden durdu. Nihayet dayanamayınca hanımlarının evlerini dolaştı. Hiçbirinde yiyecek birşey bulamadı. **Fâtıma** (r.a.)'ya gelerek:

«— Kızım! Yiyecek birşey var mı, karnım aç?» dedi. **Fâtıma** (r.a.):

«— Sana her şeyim fedâ olsun! Fakat yok,» dedi. Hz. Peygamber çıkınca bir komşusu **Fâtıma** (r.a.) ya iki çörekle bir parça et gönderdi. **Fâtıma** (r.a.) hemen onları alarak bir çanağa koydu:

«— Vallahi, kendime ve yanımdakilere Rasûlullah'ı tercih ederim,» dedi. Hepsi de bir lokma yiyeceğe muhtaçtı. **Hz. Hasan**'ı mı, yoksa **Hüseyin**'i mi -kesinlikle bilemiyorum.- Rasûlullah'a (s.a.v.) gönderdi. Rasûlullah (s.a.v.) gelince **Fâtıma** (r.a.):

«— Her şeyim sana fedâ olsun! Allah birşey göndermişti, onu da sana sakladım,» dedi. Hz. Peygamber:

«— Kızım gel!» dedi. Fâtıma çanağı getirip açınca bir de ne görsün, çanak et ve ekmekle dolu değil mi! Fâtıma durumu görünce hayret etti ve bunun Allah tarafından bereketlendirildiğini anladı. Bunun üzerine Allah'a hamdetti, Rasûlüne salât-ü selâm getirdi. Yemeği Rasûlullah'ın (s.a.v.) önüne koydu. Hz. Peygamber yemeği görünce Allah'a hamdederek:

«— Bu sana nereden geldi, kızım?» diye sordu. O da:

«— Allah tarafından gönderildi, babacığım. Muhakkak ki Allah dilediğine hesapsız olarak rızık verir,» diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber Allah'a hamdetti ve şöyle dedi:

«— Seni İsrail oğulları'nın hanımlarının hanımefendisi durumuna getiren Allah'a hamdolsun, kızım! Çünkü Allah onu bir şeyle rızıklandırdığı zaman veya Allah'dan birşey istediği zaman, o Allah'dandır, Allah dilediğine hesapsız olarak rızık verir, derdi.« Sonra Hz. Peygamber **Hz. Ali**'ye haber gönderdi. Daha sonra da Hz. Peygamber, **Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin** (r. anhüm), Hz. Peygamberin bütün hanımları ve bütün ehl-i beyt doyuncaya kadar o etle ekmeği yediler. Çanaktaki yemek hâlâ olduğu gibi duruyordu. **Hz. Fâtıma** geri kalan yemeği bütün komşulara dağıttı. Allah o yemeği bereketlendirmiş ve çok hayırlı kılmıştı.[299]

Ali (r.a.)'dan: ...Rasûlullah (s.a.v.) **Haşim** oğullarını dine davet ediyordu... Onlar kırk kişi kadarlardı. Rasûlullah (s.a.v.) onlara bir

---

299 **Hafız, Ebû Ya'lâ, Tefsîr-ü Kesîr** 1/360

müd[300] kadar yemek getirdi. Adamlar doyuncaya kadar yediler. Fakat yemek olduğu gibi duruyordu. Bir bardak içecek birşey getirdi, kanıncaya kadar içtiler, o da olduğu gibi duruyordu. Bu üç gün böyle sürdü. Sonra da Rasûlullah (s.a.v.) onları dine davet etti.[301]

---

300 **Müd :** Iraklılara göre iki rıtıllık bir ölçüdür. Bu da yaklaşık olarak 832 gramdır.

301 Bak : **Müslümanlık,** cilt: 1, bölüm: 1.

SEBZE VE MEYVELERİN BEREKETLENMESİ

Ümmü Şerîk'in Yağ ve Arpasının Çoğalması:

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: **Devs** kabilesinden **Ümmü Şerîk** denilen bir kadın vardı. Ramazan ayında müslüman oldu... Hicret ederken bir yahudi de kendisine yol arkadaşı olmuştu. **Ümmü Şerîk** susamıştı. Yahudi, yahudiliğe girmeden sana su vermem diye diretti. **Ümmü Şerîk** susuz olarak uyudu. Rüyasında birinin kendisine su verdiğini gördü. Uyandığı zaman susuzluğu gitmişti. Geldiği zaman durumu Rasûlullah'a (s.a.v.) anlattı. Hz. Peygamber kadına kendisi için dünürlük etti. Kadın kendisini Rasûlullah'a (s.a.v.) lâyık görmedi:

«— Hayır, beni istediğiniz biri ile evlendirin,» dedi. Hz. Peygamber de onu Zeyd'le (r.a.) evlendirdi. Kadın için üç Sa' arpa temin edilmesini emrederek:

«— Yeyiniz, fakat ölçmeyiniz,» buyurdu.

Ümmü Şerîk (r.a.) Rasûlullah'a (s.a.v.) bir tuluk yağ hediye etti. Cariyesine bu yağı Hz. Peygambere götürmesini emretti. Tuluk boşaltılıp iade edilirken Hz. Paygamber cariyeye tuluğun ağzı bağlanmadan asılmasını emretti. **Ümmü Şerîk** eve gelince tuluğu dolu buldu. Cariyeye:

«— Ben, onu Rasûlullah'a (s.a.v.) götürmeni emretmedim mi?» deyince cariye:

«— Götürdüm,» dedi. Durumu Rasûlullah'a (s.a.v.) anlattılar. O da tuluğun ağzını bağlamamalarını ve bağlamadıkları müddetçe onun Ümmü Şerîk'in doldurduğu gibi kalacağını söyledi. Bilâhare arpayı ölçtüler, hiç eksilmemişti. üç Sa' olarak duruyordu.[302]

Yahya b. Said'den: Devs'li Ümmü Şerîk (r.a.) hicret ederken yolda bir yahudiye rastladı. **Ümmü Şerîk** (r.a.) oruçlu idi, akşam olunca yahudi karısına:

«— Eğer ona su verirsen seni şöyle yaparım,» dedi. **Ümmü Şerîk** o vaziyette yattı. Gece sonuna doğru, göğsüne bir kova ve maş-

---

302 **Beyhakî; Bidâye 6/104**

raba konmuş olduğunu gördü. İçti, sonra da onları alaca karanlıkta yola çıkmaları için uyandırdı. Yahudi:

«— Ses duydum, hanım su içti mutlaka,» dedi. Karısı:

«— Hayır, vallahi ona su vermedim,» dedi. Ümmü Şerik'in bir yağ tulumu vardı...[303]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Bir Adama Verdiği Yarım Vesk Arpanın Bereketlenmesi:

Câbir (r.a.) Rasûlullah'dan (s.a.v.) naklediyor: Hz. Peygambere yiyecek isteyen bir adam geldi. Hz. Peygamber de ona yarım vesk arpa verdi. Adam, karısı ve hizmetçileri ile bu arpayı da ölçünceye kadar yediler. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Eğer ölçmeseydiniz ondan daha yerdiniz ve o size yeterdi,» buyurdu.[304]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Nevfel b. Haris'e Verdiği Arpanın Bereketlenmesi:

Nevfel b. Haris b. Abdülmuttalib'den: Nevfel evlilik konusunda Rasûlullah'ın (s.a.v.) kendisine yardım etmesini istedi. Hz. Peygamber onu bir kadınla evlendirdi. Nevfel düğün için maddî bir imkân aradı fakat bulamadı. Rasûlullah (s.a.v.) onu zırhı ile **Ebû Rafî** (r.a.) ve **Ebû Eyyûb'e** (r.a.) gönderdi. Onlar da üç Sa' arpa karşılığında zırhı bir yahudiye rehin verdiler. Rasûlullah (s.a.v.) arpayı Nevfel'e gönderdi. Altı ay ondan yediler, yine hâlâ koydukları gibi duruyordu. Nevfel (r.a.) durumu Rasûlullah'a (s.a.v.) bildirince, Rasûlullah (s.a.v.):

«— Eğer ölçmeseydiniz, yaşadığınız müddetçe ondan yiyebilirdiniz,» buyurdu.[305]

Hz. Âişe'nin Yanında Bulunan Bir Öğünlük Arpanın, Hz. Peygamberin Vefatından Sonra Bile Bereketini Göstermesi:

Hz. Âişe (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) Allah'ın rahmetine kavuştuğu zaman, bir öğünlük arpadan başka herhangi bir canlının yiyebileceği birşey yoktu. Uzun müddet ondan yedim. Ne zaman ki onu ölçtüm, bitti.[306]

---

303 İbn-ü Sa'd 8/157
304 Müsned-ü Ahmed b. Hanbel; Müslim, Bidâye 6/104
305 Müstedrek 3/246; Beyhakî; Bidâye 6/119
306 Buharî; Müslim, Tirmizî, Tergîb 5/165

Câbir'in (r.a.) Babasının Miras Olarak Bıraktığı Hurmanın Rasûlullah'ın (s.a.v.) Duâsı İle Bereketlenmesi:

Câbir (r.a.) anlatıyor: Babam borç bırakarak vefat etmişti. Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek:

«— Babam borçlu olarak öldü. Şimdi ise benim hurmadan başka onun borcunu ödeyeceğim bir şeyi yok. Ancak, bahçenin seneler sonra toplanacak hurmaları bile bu borcu kapatmaz. Alacaklıların bana kötü söylememeleri için benimle gel,» dedi. Hurma sergilerinden birinin civarından yürüdü, duâ etti, biraz bekledi[307] sonra da oturarak:

«— Alacaklılara onu dağıtınız!» buyurdu. Hurmaları alacaklılara dağıttı, fakat dağıttığı kadarı da geride duruyordu.[308]

Yine **Câbir** (r.a.)'dan gelen başka bir rivayette de şöyle denilmektedir: ...Rasûlullah (s.a.v.) hurma sergisinin kenarına oturdu:

«— Arkadaşını çağır!» dedi. Azîz ve celîl olan Allah babamın emanetini ödeyinceye kadar Hz. Peygamber hurmaları ölçmeye devam etti. Vallahi ben kardeşlerime hurma ile dönmesem bile Allah'ın babamın borçlarını ödemesini istiyordum. Öyle oldu ki, azîz ve celîl olan Allah serginin tamamını bıraktı. Rasûlullah'ın (s.a.v.) kenarında oturduğu sergiye şöyle bir baktım sanki tek hurma bile eksilmemişti.[309]

Hendek'in Kazılması Esnasında Hurmanın Bereketlenmesi:

Said b. Mina'dan: Numan'ın kız kardeşi olan **Beşîr b. Sa'd'ın** kızı anlattı: **Revâha'nın** (r.a.) kızı **Amre** beni çağırarak, eteğime bir avuç hurma koydu:

«— Kızım! Bunu babana ve dayın Abdullah b. Revâha'ya (r. anhüma) götür) yesinler,» dedi. Aldım, götürdüm. Dayımla babamı ararken Rasûlullah'a (s.a.v.) rastladım:

«— Kızım, gel! Bu yanındaki nedir?» dedi.

«— Ya Rasûlâllah! Bu hurmadır. Annem beni, bunları babam **Beşir b. Sa'd**'la dayım **Abdullah b. Revâha'nın** yemeleri için gönderdi,» dedim.

«— Getir onu!» dedi. Hurmayı Rasûlullah'ın (s.a.v.) avucuna döktüm. İki avucu dolmamıştı. Hz. Peygamber bir yaygı isteyerek yere serdi, hurmayı üzerine attı, sonra hurmaları yaygının üzerine sererek yanındakilerden birine:

---

307 **İbn-ü Sa'd**'da Hz. Peygamberin duâ edip sonra oturduğu kaydedilmektedir.
308 **Buharî, Delâilün-Nübüvve, Bidâye 6/116**
309 **İbn-ü Sa'd 3/563; Ebû Nûaym, Delâil, sh. 156**

«— Hendekte çalışanları çağır! Gelip yemeklerini yesinler,» buyurdu. Hendekte çalışanlar orada toplandı. Onlar yiyor, hurma artıyordu. Çalışanların hepsi yedikleri halde hâlâ hurmaları eteğim almıyordu.[310]

Bir başka rivayette de şu farklılık vardır: ...Rasûlullah (s.a.v.) bir yaygı isteyerek onu yere serdi. Sonra duâ etti. Bunun üzerine yaygıdaki hurmalar arttı...[311]

Tebük Gazvesinde Yedi Hurmanın Bereketlenmesi:

İrbâd (r.a.) anlatıyor: Savaşta ve barışta Rasûlullah'ın (s.a.v.) kapısından ayrılmazdım. Biz Tebük'de iken bir gece bir iş için kapıdan ayrıldım. Döndüğümde Hz. Peygamber ve yanındakiler akşam yemeklerini yemişlerdi.

«— Gece neredeydin?» diye sordu, anlattım. O sırada **Cüal b. Süraka ve Abdullah b. Ma'kıl El Müzenî** (r. anhüma) çıkageldiler. Üçümüz de açtık. Rasûlullah (s.a.v.) hemen **Ümmü Seleme'nin** (r.a.) evine girdi. Bizim için yiyecek bir şeyler istedi. Fakat bulamadı, **Bilâl'e** (r.a.) seslenerek:

«— Yiyecek birşey var mı?» diye sordu. Bilâl dağarcıklarını silkeledi, yedi tane hurma bulabildi. Rasûlullah (s.a.v.) onları bir tabağa koydu, ellerini üzerine tutarak besmele çekti. Sonra da:

«— Besmele ile yeyiniz,» buyurdu. Hurmaları yemeye başladık. Ben elli dört hurma saydım. Hepsini teker teker sayıyor, çekirdeklerini de diğer elime koyuyordum. Arkadaşlarım da benim gibi yapıyorlardı. Onlar da ellişer tane hurma yemişlerdi. Karnımızı doyurduktan sonra baktık ki yedi tane hurma, olduğu gibi duruyor! Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bilâl! Onları dağarcığına koy,» dedi. Ertesi gün yine onları bir çanağa koyarak:

«— Besmele ile yeyiniz,» buyurdu. On kişi idik, doyuncaya kadar yedik. Sofradan ayrıldığımızda bir de baktık ki, yedi hurma aynen duruyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber:

«— Eğer, azîz ve celîl olan Rabbimden utanmasaydım. Medine'ye dönünceye kadar bu hurmadan yemenizi isterdim,» buyurdu. Rasûlullah (s.a.v.) Medine'ye döndüğü zaman, Medine'li bir çocukla karşılaştı. Hurmaları ona verdi, o da yiyerek gitti.[312]

---

310 **Ebû Nûaym, Delâil, sh. 180; Bidâye 6/116**
311 **İbn-ü İshak**
312 **İbn-ü Asâkir, Bidâye 6/118**

Rasûlullah (s.a.v.)'ın Ebû Hûreyre'ye (r.a.) Verdiği Hurmaların Bereketlenmesi:

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: Müslüman olduktan sonra, o zamana kadar hiç karşılaşmadığım üç önemli hadise ile karşılaştım. Biri kendisinden hiç ayrılmak istemediğim Rasûlullah'ın (s.a.v.) vefatı Biri Osman (r.a.)'ın şehid edilmesi, diğeri de azık torbası meselesi!

«— Ebû Hûreyre! Azık torbası meselesi nedir?» dediler. Ebû Hûreyre (r.a.) şunları anlattı: Rasûlullah'la (s.a.v.) bir seferde idik:

«— Ebû Hûreyre! Yiyecek bir şeyin var mı?» diye sordu.

«— Evet, torbamda hurma var,» dedim.

«— Getir!» dedi. Hurmayı çıkararak kendisine götürdüm. Hurmaya dokundu, duâ etti, sonra da:

«— On kişi çağır!» buyurdu. On kişi çağırdım. Doyuncaya kadar yediler. Sonra bütün ordu gelip karnını doyuruncaya kadar, onar onar herkesi çağırdım. Fakat torbamda hâlâ hurma vardı. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Ebû Hûreyre! Eğer ondan yemek istersen, elini içine sok, fakat hepsini boşaltma,» buyurdu. Bunun üzerine ben o hurmaları Rasûlullah'ın (s.a.v.) hayatı süresince yedim, Ebû Bekir (r.a.) devrinde yedim, Ömer (r.a.) devrinde yedim, Osman (r.a.) devrinde yedim. Fakat Hz. Osman (r.a.) şehit edildikten sonra elimde olanlar ve o azık torbam yağma edildi. Ondan ne kadar yediğimi söyleyeyim mi? İki yüz veskden[313] fazla idi.[314]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Duâsı İle Enes'in (r.a.) Meyvelerinin Bereketlenmesi:

Enes b. Malik (r.a.) anlatıyor: Annem beni Rasûlullah'a (s.a.v.) götürerek:

«— Ya Rasûlâllah! Küçük hizmetçin. Ona hayır duâ et,» dedi. Hz. Peygamber de:

«— Allah'ım ona çok mal ve evlât ver! Ömrünü uzun et! Günahlarını affet!» diye duâ etti. Ben kendi zürriyetimden doksansekiz kişiyi defnettim.[315] Senede iki defa mahsul aldım. Hayattan usanıncaya kadar yaşadım. Şimdi de -dördüncüsünü- günahlarımın affını umuyorum.[316]

---

313 Bir Vesk: Yaklaşık olarak 832 gramdır.
314 Beyhakî, Bidâye 6/117; Ebû Nûaym, sh. 155; Tirmizî
315 Başka bir rivayette de «yüziki» denilmektedir.
316 İbn-ü Sa'd 7/19

Bu konuda başka bir rivayet de şöyledir: Ümmü Süleym Hz. Peygambere:

«— Ya Rasûlâllah! Enes'e duâ et,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.) da:

«— Allah'ım, onun servetini ve neslini çoğalt. Onları Enes için hayırlı kıl!» diye duâ etti. Ben, torunlarım hariç zürriyetimden yüzyirmibeş kişi defnettim. Arazim yılda iki defa mahsul veriyordu. Benim dışımda arazisinden yılda iki mahsul alan başka kimse yoktu.[317]

---

317 Ebû Nûaym, Kenz. 7/9

YAĞ VE SÜTÜN BEREKETLENMESİ

Ümmü Malik El Behziyye El Ensarî'nin Yağının Bereketlenmesi :

Câbir'den : Ümmü Malik El Behziyye (r.a.) bir tulum yağını Rasûlullah'a (s.a.v.) hediye etmişti. Çocukları katık istediklerinde Rasûlullah'a (s.a.v.) hediye ettiği tuluma doğru yönelince baktı ki, içinde daha yağ var. Ümmü Malik tulumu sıkıncaya kadar yağı ekmek katığı olarak kullandı. Ümmü Malik (r.a.) Rasûlullah'a (s.a.v.) geldi. Rasûlullah (s.a.v.) ona :

«— Sıktın mı?» dedi. O da :

«— Evet,» deyince Hz. Peygamber :

«— Eğer onu sıkmasaydın, daha uzun müddet faydalanırdın,» buyurdu.[318]

Başka bir rivayette de şöyle denilmektedir : Ümmü Malik El Ensarî (r.a.) Hz. Peygambere bir tulum yağ getirmişti. Hz. Peygamber Bilâl'e kabı boşaltmasını emretti. Sonra da kabı Ümmü Malik'e gönderdi. Ümmü Malik (r.a.) dönünce baktı ki kap dolu! Bunun üzerine Ümmü Malik (r.a.) tekrar Hz. Peygambere geldi ve :

«— Beni üzen bir şey oldu, ya Rasûlâllah!»[319] dedi. Hz. Peygamber :

«— Ne o, Ümmü Malik?» diye sordu. Ümmü Malik (r.a.) da :

«— Hediyemi niçin reddettiniz?» dedi. Hz. Peygamber hemen Bilâl'i (r.a.) çağırarak durumu sordu. Bilâl (r.a.) :

«— Seni hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben onu bitinceye kadar boşalttım,» diye cevap verdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber :

«— Tebrik ederim Ümmü Malik! Allah sana onun sevabını hemen vermiş,» buyurdu, sonra da ona her namazdan sonra on defa sübhanellah, on defa elhamdülillah, on defa da Allahü ekber demesini tavsiye etti.[320]

---

318 **Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Bidâye 6/104**

319 **Ümmü Mâlik,** kendisini münafık olarak bildiren bir âyetin nâzil olmasından korkmuştu.

320 **Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 8/309; Ebû Nûaym, Delâil,** sh. 204; **İsâbe 4/494; Müsned-ü Ahmed b. Hanbel.**

Ümmü Evs El Behziyye'nin Yağının Bereketlenmesi:

Ümmü Evs (r.a.) kendisi için yağ eritip bir tuluğa doldurdu. Sonra da onu Hz. Peygambere hediye etti. Hz. Peygamber yağı kabul ederek duâ etti ve yağ kabını **Ümmü Evs**'e iade etti. **Ümmü Evs** (r.a.) baktı ki kap dolu duruyor. Hz. Peygamberin, hediyesini kabul etmediğini zannetti ve bir feryat koparak geldi. Hz. Peygamber:

«— Durumu ona anlatın,» buyurdu. **Ümmü Evs** (r.a.) kaptaki yağı Hz. Peygamber devrinde, **Hz. Ebû Bekir** (r.a.) devrinde, **Ömer** (r.a.) devrinde, **Osman** (r.a.) devrinde ve **Hz. Ali** ile **Hz. Muâviye** arasındaki savaş patlak verinceye kadar kullandı.[321]

Ümmü Süleym'in Yağının Bereketlenmesi:

Enes (r.a.) annesinden naklediyor: **Ümmü Süleym**'in bir koyunu vardı. Ondan elde ettiği yağla bir tulum doldurmuştu. Sonra bunu **Rebîbe** ile Hz. Peygambere göndererek:

«— **Rebîbe!** Bu kabı al, Rasûlullah'a (s.a.v.) götür katık yapar,» dedi. **Rebîbe** Hz. Peygambere geldi:

«— Ya Rasûlâllah! Bu bir tuluk yağı size **Ümmü Süleym** gönderdi,» dedi. Hz. Peygamber:

«— Kabı boşaltınız!» buyurdu. Kap boşaltılarak **Rebîbe**'ye verildi. **Rebîbe** kabı geri götürdüğünde **Ümmü Süleym** evde yoktu. **Rebîbe** kabı çadırın direğine astı. **Ümmü Süleym** gelince kabın dolu ve damlamakta olduğunu gördü:

«— **Rebîbe!** Ben bu tuluğu Rasûlullah'a (s.a.v.) götürmeni emretmedim mi?» dedi. **Rebîbe:**

«— Götürdüm. Eğer inanmazsan benimle gel, Rasûlullah (s.a.v.)'e sor,» dedi. **Ümmü Süleym, Rebîbe** ile Hz. Peygambere gelerek:

«— Ya Rasûlâllah! Ben **Rebîbe** ile size bir tuluk yağ göndermiştim,» dedi. Hz. Peygamber:

«— Dediğinizi yaptı; getirdi,» buyurdu. Bunun üzerine **Ümmü Süleym** (r.a.):

«— Seni hak ile ve hak din üzere gönderen Allah'a yemin ederim ki, tuluk yağla dolu olarak duruyor ve yağ damlıyordu,» dedi. Hz. Peygamber:

«— **Ümmü Süleym!** Senin, peygamberini doyurduğun gibi Allah'ın da seni doyurmasına hayret mi ediyorsun? Ye ve başkaları-

---

321 **Taberânî, İbn-ü Mendeh, İbn-ü Seken, İsâbe 4/431; Mecme'uz-Zevaid 8/310; Beyhakî, Bidâye 6/104**

na da yedir!» buyurdu. Ümmü Süleym derhal eve gelerek yağı bir kaç kaba taksim etti. Bir veya iki ay bu yağı katık olarak kullandılar.[322]

Ümmü Şerîk'in Yağının Bereketlenmesi:

Ümmü Şerîk'in içindeki yağı Hz. Peygambere hediye ettiği bir yağ tuluğu vardı. Bir gün çocukları yağ istediler. Fakat yağ yoktu. Buna rağmen Ümmü Şerîk kalkarak kaba bakmaya gitti. Bir de ne görsün tuluktan yağ akıyordu! Hemen çocukları için biraz yağ çıkardı. O yağı bir müddet yediler. Bilâhare ne kadar kaldığına bakarak yağı boşalttı. Bunun üzerine yağ bitti. Rasûlullah'a (s.a.v.) gelerek durumu anlattı. Hz. Peygamber:

«— Onu boşalttın mı? Eğer boşaltmasaydın onu bir müddet daha yerdiniz,» buyurdu.[323]

Başka bir rivayette de şöyle denilmektedir: Ümmü Şerîk'in bir yağ kabı vardı. Gelip gidene ondan ödünç verirdi. Bir defasında ona bir adam gelmişti, içinde hiçbir şey kalmadı diye tuluğu şişirerek güneşe astı. Bir de baktı ki, kabın içi yağ dolu! Bu sebeble:

«— Ümmü Şerîk'in yağ kabı Allah'ın mucizelerinden biridir,» denirdi.[324]

Hamza b. Amr El-Eslemî'nin Yağının Bereketlenmesi:

Hamza b. Amr (r.a.)'dan: Rasûlullah'ın (s.a.v.) ashabı her gece sıra ile birbirlerinde yemek yerlerdi.[325] Bir akşam sıra bana gelmişti. Ashabın yemeğini yaptım fakat yağ kabının ağzını bağlamadan bırakmıştım. Yemeği kabın yanına getirdim. Sallanınca yağ döküldü.

«— Rasûlullah'ın yemeği benim elimle mi döküldü!» diye üzüldüm Hz. Peygamber:

«— Onu bana getir!» dedi.

«— Ya Rasûlâllah! Gücüm yetmez!» dedim. Arkama döndüm bir de baktım ki yağ kabından şıp şıp! diye ses geliyor.

«— Sus! Zaten içinde olan döküldü,» diyerek bakmak için geldiğimde kap kıvrımlarına kadar dolu idi. Alıp hemen Rasûlullah'a (s.a v.) geldim. Durumu bildirdim:

---

322 Ebû Ya'lâ, Bidâye 6/103; Mecme'uz-Zevaid 8/309; Ebû Nûaym Delâil sh. 204; İsâbe 4/320; Taberânî, Ebû Ya'lâ ve Ebû Nûaym eserlerinde Ümmü Süleym'in gönderdiği kimsenin Zeyneb olduğunu zikretmektedirler.

323 İbn-ü Sa'd 8/157

324 İbn-ü Sa'd 8/157

325 Sıra ile yemeğe davet edilenler ashabın fakirleri idi.

«— Eğer bıraksaydın, ağzına kadar dolar, sonra ağzı bağlanırdı,» buyurdu.[326]

Başka bir rivayette ise şu farklılık vardır: ...Hz. Peygamber:

«— Eğer bıraksaydın bir vadi dolusu yağ akardı,» buyurdu.

Ebû Bekir b. Muhammed b. Hamza b. Amr El-Eslemî'nin babası, dedesinden naklediyor: Rasûlullah (s.a.v.) **Tebük** seferine çıktığında ben yağ işlerine bakıyordum. Yağ kabına baktım içinde az bir şey vardı. Rasûlullah (s.a.v.) için bir yemek hazırlayarak yağ kabını güneşe koydum ve uyudum. Yağ damlalarının şıpırtısı ile uyanarak kalktım. Hemen iki elimle ağzından tuttum. Rasûlullah (s.a.v.) beni gördü:

«— Eğer bıraksaydın vadi dolusu yağ akardı,» buyurdu.[327]

Rasûlullah'ın (s.a.v.) Habbab b. Eret'in (r.a.) Koyununu Sağması İle Sütün Bereketlenmesi:

Habbab b. Eret'in (r.a.) kızı anlatıyor: Babam bir gazveye çıkarken bize sadece bir koyun bıraktı:

«— Eğer onu sağmak isterseniz suffe ashabına götürün,» demişti. Koyunu götürdük, baktık Rasûlullah (s.a.v.) oturuyordu. Koyunu tuttu, arkasına geçerek:

«— En büyük kabınızı getirin!» buyurdu. Gittim, içinde hamur yoğurduğumuz leğenden başka birşey bulamadım. Onu getirdim. Hz. Peygamber leğeni dolduruncaya kadar koyunu sağdı:

«— Gidin, için ve komşularınıza da verin. Bir daha sağmak isterseniz bana getirin,» buyurdu. Biz tekrar Hz. Peygambere götürüp götürmemekte tereddüt ediyorduk. Babam gelinceye kadar onu otlattık. Babam gelince onu tutup sağdı. Bu sefer normal sütü çıktı. Bunun üzerine annem:

«— Koyunumuzu mahvettin!» dedi. Babam:

«— O da ne?» deyince annem:

«— Onun sütü bu leğeni doldururdu,» dedi. Babam:

«— Onu kim sağıyordu?» diye sordu. Annem:

«— Rasûlullah!» cevabını verdi. Babam:

«— İnandırdın! Vallahi onun elleri benimkinden kat kat daha bereketlidir,» dedi.[328]

---

326 Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 8/310
327 Ebû Nûaym, Delâil, sh. 155
328 İbn-ü Sa'd, 8/291

ETLERİN BEREKETLENMESİ

Mes'ud b. Halid'in Etinin Bereketlenmesi:

Rasûlullah'a (s.a.v.) bir koyun gönderdim, sonra da bir iş için kendim gittim. Hz. Peygamber koyunun yarısını bize geri göndermiş. Ben tekrar hanımım **Ümmü Hunas'a** döndüm. Baktım yanında et vardı:

«— Ümmü Hunas! Bu et ne?» diye sordum:

«— Onu, kendisine koyun verdiğin dostun gönderdi,» diye cevap verdi.

«— Öyleyse niye onu çocuklarına yedirmiyorsun?» dedim.

«— Hepsine yedirdim, bu onlardan artan,» dedi.

Halbuki onlar iki veya üç koyun kesiyorlardı da yine yetmiyordu.[329]

Halid b. Abdül Uzza'nın Etinin Bereketlenmesi:

Halid, Rasûlullah'a bir koyun kesmişti. Kendisinin çok kalabalık bir ailesi vardı. Koyundan Rasûlullah (s.a.v.) ve ashabından bazıları yediler. Hz. Peygamber artanı da **Halid'e** verdi. Onlar bu etten yediler fakat yine de arttı.[330]

---

329 **Taberânî, Mecme'uz-Zevaid** 8/310

330 **Ya'kub b. Süfyan, Halid b. Abdül Uzza** nüshasından, **Müsned-ü Hasan b. Süfyan; Nesâî, İsâbe** 1/409

UMULMADIK YERDEN RIZIK GELMESİ

Seleme b. Nüfeyl anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.)'a:

«— Ey Allah'ın elçisi, sana semâdan yemek geldi mi?» diye sormuştum.

«— Evet,» buyurdu.

«— O yemekten artan birşey oldu mu?» dedim.

«— Evet,» buyurdu.

«— Artan ne oldu?» dedim.

«— Semâya kaldırıldı,» buyurdu.[331]

Seleme diğer bir rivayette şunları anlatıyor: «Rasûlullah'ın yanında oturuyorduk. Bir adam geldi ve Rasûl-i Ekrem'e:

«— Ey Allah'ın Nebîsi! Semâdan sana yemek geldi mi?» diye sordu. Peygamber:

«— Evet, bir tencereyle geldi,» buyurdu.

Adam:

«— Ondan birşey arttı mı?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Evet,» buyurdu. Adam:

«— Peki, o ne oldu?» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Semâya kaldırıldı. Ve bana, aranızda fazla kalmayacağım vahyolundu. Siz de benden sonra çok kalmayacaksınız. Bir müddet sonra da, daha ne zamana kadar yaşayacağız? diyeceksiniz. Sonra bölünecek ve birbirinizi yok edeceksiniz. Kıyâmetin zuhuruna yakın iki acı hadise olacak. Daha sonra zelzele seneleri başlayacak,» buyurdu.[332]

Câbir b. Abdullah (r.a.) anlatıyor:

Bir gün Rasûlullah (s.a.v.)'a açlıktan şikâyet etmiştik. O da:

«— Yakında Allah sizi rızıklandırır,» buyurdu.

Ço kgeçmeden bir sefer anında sahile vardık. O sırada denizin kabardığını, büyük dalgaların kıyıya koca bir hayvan attığını gördük. Hemen hayvanın yanına gelip ateş yaktık. Etinden pişirerek karnımızı doyurduk. **Cabir**, devamla şunları anlatıyor: Ben ve beş

---

331 **Hâkim, 4/447**
332 **El-İsâbe, 2/68**

arkadaşım hayvanın gözündeki yağları boşalttık ve içine girdik. Hayvanın gözü öylesine büyüktü ki, bizi kimse görmüyordu. Kılçıklarından birini iki ucundan yere dayıyarak köprüvari kavislendirdik, sonra kafiledeki develerden en büyüğüne, içimizdeki en iri arkadaşımızı bindirdik. Başını hiç eğmeden altından geçti.[333]

Başka bir rivayette **Câbir** (r.a.) der ki:

Rasûlullah (s.a.v.) **Ebû Ubeyde** (r.a.) kumandasında sahil tarafına 300 kişilik bir müfreze döndermişti. Ben de aralarındaydım. Yolda yiyeceğimiz bitti. **Ebû Ubeyde**, herkesin yanında kalan yiyeceğin bir araya toplanmasını emretti. Ancak iki dağarcık hurma toplanabilmişti. O hurma bitinceye kadar bize her gün birer tane dağıtıldı. **Câbir** (r.a.) kendisine:

«— Bir hurma sizin hepinize yetiyor muydu? diyenlere:

«— Bitince ona da hasret kaldık,» cevabını veriyordu.

Sonra denize ulaştık. Bir de baktık ki, sahilde tıpkı bir tepeyi andırır koca bir balık vardı. Askerler bu balıktan 18 gün yediler. **Ebû Ubeyde** balığın iki kılçığının birleştirilip yere dikilmesini, içimizden birinin deveye binerek kavislenen kılçığın altından geçmesini emretti. Arkadaşımız, başı kılçığa değmeden kavisin altından geçmişti.[334]

Diğer bir rivayette, **Câbir** şunları anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) **Ebû Ubeyde** (r.a.)'yı 300 kişinin başına geçirerek, bizi **Kureyş**'e ait bir kafileyi takibe yolladı. Yolda çok acıktık Öyle ki, ağaç yapraklarını yemeye mecbur olduğumuzdan o günkü orduya yaprak yiyen ordu manasına **«Ceyşül Habat»** dendi. Bunun üzerine **Kays b. Sa'd** aralıklarla üç defa üçer deve kesti. **Ebû Ubeyde** (r.a.) daha fazla kesmesine müsaade etmedi. Sahile ulaştığımızda denizin dışarıya büyük bir anber balığı attığını gördük O balıktan 15 gün yedik ve yağıyla yağlandık[335] Bu sayede kendimize geldik...[336]

Bir diğer rivayette **Câbir** (r.a.) şöyle anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) **Ebû Ubeyde** komutasında bizi **Kureyş** kabileseni takibe gönderdi. Yanımıza yiyecek olarak sadece bir dağarcık hurma verdi, verecek başka birşey bulamamıştı. **Ebû Ubeyde** (r.a.) bize günde birer hurma dağıtıyordu. Kendisine bir hurma ile nasıl idare ettikleri sorulunca şunları anlattı:

---

333 **Müslim, 2/418**
334 **Buharî, Müslim, Bidâye, 4/276**
335 O zaman vücutları yağlamak adettir. Efendimiz Hazretleri (Zeytin yağını yeyin ve onunla yağlanın) buyurmuşlardı. Müt.
336 **Bidâye, 4/276; Delâil, 214**

Bebeklerin emzik emişi gibi hurmayı ağzımızda emiyorduk. Sonra üstüne su içiyorduk. O gün akşama kadar bizi idare ediyordu. Sopalarla ağaç yapraklarını döküyor, sonra ıslatarak yiyorduk. Sahile vardığımızda karşımızda büyük bir kum yığınına benzer birşey vardı. Yaklaştığımızda bunun anber denilen çok büyük bir balık olduğunu gördük. **Ebû Ubeyde** (r.a.) önce bunun murdar olduğunu söylediyse de sonra:

«— Hayır! Biz Rasûlullah'ın elçileriyiz ve Allah yolundayız. Muzdar kaldınız, yiyiniz,» dedi. 300 kişiydik. bir ay kaldık, bir hayli kilo almıştık. Balığın gözünün yağını küplere dolduruyor, ondan öküz kadar büyük parçalar koparıyorduk. **Ebû Ubeyde** (r.a.) bir defasında içimizden 15 kişiyi balığın göz yuvasına oturttu. Bir kılçığını dikti ve büyük bir deveyle altından geçti. Döneceğimiz zaman kalan etinden haşlayarak yanımıza aldık. **Medine**'ye gelip hadiseyi Rasûlullah'a anlattığımızda:

«— O, Allah'ın sizlere lûtfettiği bir rızıktır. Etinden varsa bize de yedirin,» buyurdu. Biz de Rasûlullah'a getirdik ve yediler.[337]

Ebû Hûreyre (r.a.) anlatıyor: Ensardan fakir bir adam sefere çıkmıştı. Evinde yemek için hiç birşey yoktu. Hanımı kendi kendine şöyle düşündü:

«— Fırını yakar, el değirmenimi de döndürecek olursam, dumanı gören ve değirmen sesini duyan komşuların, yiyeceğimizin olduğunu, muhtaç olmadığımızı sanırlar!» Sonra kalkıp tandırı yaktı, değirmeni döndürmeye başladı. Kocası gelince, değirmenin sesini dışardan duydu. Kapıyı açınca:

«— Ne çekiyorsun?» diye sordu. Kadın maksadını anlattı. Beraberce içeri girdiklerinde, değirmen kendi kendine dönerek un öğüttüğünü evdeki bütün kapların un ile dolduğunu gördüler. Kadın tandırı açtı, o da ekmekle dopdoluydu. Adam, gelip hadiseyi Rasûlullah'a (s.a.v.) anlattığında Rasûl-i Ekrem:

«— Değirmeni ne yaptın?» diye sordu. Adam:

«— Durdurup kaldırdım,» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Eğer bıraksaydın, ömrünüzün (veya ömrümün) sonuna kadar dönerdi,» buyurdu.[338]

Hz. Ebû Bekir (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.)'la Mekke'den çıkmıştık. Arap kabilelerinden birine rastladık. Rasûl-i Ekrem tenha bir köşede tek bir ev gördü, o tarafa yöneldi. Evde sadece bir kadın vardı. Kadın bizi görünce:

---

337 **Bidâye, 4/276; İbn-i Sa'd, 3/411, Kenz. 8/52**

338 **Bidâye, 6/119; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; Mecme'uz-Zevaid, 10/256; Bezzâr, Taberânî, Beyhakî**

«— Ey Allah'ın kulları! Ben yapayalnızım. Misafir olmak diliyorsanız, kabilenin büyüğüne gidin,» dedi. Rasûl-i Ekrem bunu cevapsız bıraktı. Vakit akşam üzeriydi. O sırada oğlu bir sürü keçi getirdi. Kadın oğluna seslendi:

«— Yavrum, şu keçiyi ve bıçağı şu iki adama götür, kesip yemelerini ve bize de göndermelerini söyle!» Çocuk gelince Rasûlullah (s.a.v.):

«— Bu bıçağı götür, bir kap getir! buyurdu Çocuk:

«— Vakit akşam! Keçide süt yok ki!» dedi. Rasûlullah (s.a.v.):

«— Sen git, dediğimi yap!» buyurdu. Bunun üzerine çocuk gitti kap getirdi. Rasûlullah, keçinin memesini sıvazladı. Kap doluncaya kadar sağdı. Sonra çocuğa:

«— Bunu al, annene götür!» buyurdu. Annesi doyana kadar sütü içti. Sonra çocuk gelince Rasûlullah:

«— Bu keçiyi al, başka birini getir!» buyurdu. Çocuk keçiyi getirince Efendimiz onu da diğeri gibi sağdı ve **Ebû Bekir** (r.a.)'a verdi. Sonra başka bir keçiyi sağdı ve kendisi içti.

Ebû Bekir (r.a.) gecemizi orda geçirdik ve yolumuza devam ettik, diye ekledi: Kadın Rasûl-i Ekrem'e «Mübârek» ismini vermişti. Bir zaman sonra o yoksul kadın, pek çok sürü sahibi oldu. Hatta bir defasında, hayvanlarını Medine'ye satmaya getirdiğinde oğlu beni görüp annesine:

«— Anne, mübârek adamın yanındaki buydu!» diye bağırdı. Annesi ayağa kalkıp:

«— Ey Allah'ın kulu! Yanındaki kimdi?» diye sordu. Ben:

«— Onun kim olduğunu bilmiyor musun?» dedim. Kadın:

«— Hayır!» dedi.

«— O, peygamberdi,» dedim. Kadın:

«— Öyleyse hemen beni O'na götür,» dedi. Kadını Rasûlullah (s.a.v.)'a götürdüm. Peygamberimiz ona yemek yedirip, hediyeler verdi. Kadın da O'na peynir ve bedevî işi bazı eşya verdi. Bunun üzerine Peygamberimiz kadını giydirip kuşandırdı ve bazı şeyler daha verdi. Kadın müslüman oldu.[339]

İbn-i Mes'ud (r.a.) anlatıyor: **Ukbe b. Ebî Muayt**'ın koyunlarını güdüyordum. Rasûl-i Ekrem (s.a.v.) ve **Ebû Bekir** (r.a.) yanıma geldiler ve Rasûlullah (s.a.v.):

«— Delikanlı, süt var mı?» diye sordu

«— Var ama, bana emanettir,» dedim.

---

339 **Beyhakî, Delâil, Kenz. 8/330; İbn-i Asâkir.**

«— Peki, kısır koyun yok mu?» dedi.

«— Var!» dedim, bir koyun getirdim. Peygamberimiz onun memesini sıvazladı, sütünü sağdı, kabdan kendi içti, **Ebû Bekir** (r.a)'a verdi. O'da içti. Sonra koyunun memesine.»

«— Eski haline gel!» dedi, süt kesildi. Bilâhare Efendimizin huzuruna vararak:

«— Bana da Kur'ân öğret» dedim. Başımı okşadı ve:

«— Delikanlı Allah sana merhamet etsin! Sen mutlaka öğrenecek ve âlim olacaksın...» buyurdu.[340]

Habbâb (r.a.) anlatıyor: Peygamber (s.a.v.) bizi bir müfrezeyle yola çıkarmıştı. Yolda susadık. Yanımızda hiç su yoktu. Hemen o anda birimizin devesi çöktü. Gördük ki, memesi su tulumu gibi şişmişti. Sütünden içtik ve susuzluğumuzu giderdik.[341]

Hicretten önce **Medine**'de müslüman olan **Huceyr b. Ebî İhâb** kızı **Mâviyye** (r.a.) anlatıyor:

İslâm'ı yaymak için peygamberimizin Medine'ye yolladığı **Hubeyd** (r.a.) evimde gizleniyordu. Bir defasında, kapı aralığından O'nu insan başı gibi büyük bir salkım üzüm yerken gördüm. Halbuki üzüm mevsimi değildi.[342]

Sâlim b. Ebi-l Câd (r.a.) anlatıyor:

Rasûlullah (s.a.v.) bir iş için iki kişi göndermişti, biri bendim. Kendisine:

«— Ya Rasûlâllah! Azığımız yok,» dedik. Rasûl-i Ekrem:

«— Bana bir tulum getirin,» buyurdu. Getirdik. Emri üzerine şişirdik. Ağzını bağladılar. Sonra:

«— Filân yere gidinceye kadar ağzını açmayın. Allah sizi rızıklandıracak,» buyurdu. Dediği yere varınca tulumun ağzını açtık. İçinde süt ve yağ vardı. Doyuncaya kadar yedik, içtik.[343]

---

340 **İmam-ı Ahmed, Bidâye 6/102**
341 **Mecme'uz-Zevaid 6/210; Taberâni**
342 **El-İsâbe 1/419; İbn-i İshâk, Buharî**
343 **İbn-i Sa'd 1/172**

ASHABA UYKUDA SU VERİLMESİ

Abdullah b. Selâm (r.a.) anlatıyor:

Hz. Osman (r.a.) âsiler tarafından kuşatıldığında, hatırını sormak için gitmiştim. Yanına vardığımda:

«— Hoş geldin kardeşim!» deyip şunları anlattı: «Bu gece Rasûlullah'ı şu kapıda gördüm. Bana:

«— **Osman!** Seni kuşattılar mı?» dedi.

«— Evet,» dedim.

«— Seni susuz mu bıraktılar?» buyurdu.

«— Evet!» dedim. Hemen içinde su olan bir kova uzattı. Kanıncaya kadar içtim. Baktım cübbesi üzerimde. Bana:

«— İstersen onlara karşı zafere ulaştırılırsın. İstersen iftarı yanımızda açarsın,» buyurdu. Ben iftarı onun yanında açmayı tercih ettim.»

Aynı gün **Hz. Osman** şehid edildi.[344]

---

344 **İbn-ü Ebiddünya, Bidâye 7/182; Bak. Müslümanlık,** c: **5,** suların bereketlenmesi.

ASHABA UMULMADIK YERDEN SERVET GELMESİ

Dubâa binti Zübeyr (r.a)'dan: —Dubâa Mikdad (r.a.)'nın karısı idi— İki üç gün sonra halk defi hacet için şehir dışına gidiyordu. Develer gibi büyük abdest yapıyorlardı. Bir gün Mikdad da def-i hacet için çıkmış **Hacebe'ye (Garkad da bir yer)** kadar varmıştı. Defi hacet, için bir harabeye girip çömeldiğinde, büyük bir erkek fare yuvasından bir dinar çıkarmış. Arkasından bir dinar, bir dinar daha derken onyedi dinara tamamlamış. **Mikdad** da bunları alıp Hz. Peygambere getirdi. Olanları anlattı. Rasûlullah:

«— Elini farenin deliğine soktun mu?» diye sordu. **Mikdad:**

«— Seni hak din ile gönderene yemin ederim ki, hayır,» dedi. Bunun üzerine Rasûlullah:

«— Bu maldan dolayı sana zekât düşmez. Malının bereketini gör,» buyurdu. Bu paralar o kadar bereketlendi ki, daha hepsi harcanıp bitmeden Mikdad'ın evinde gümüş kaplar gördüm.[345]

Saib b. Akra'dan: Ömer (r.a.) beni **Medâin'e** idareci olarak gönderdi. Ben **Medâin'de Kîsrâ'nın** köşkünde otururken, baktım ki, heykel parmağı ile bir yeri gösteriyor. Heykelin parmağı ile işaret ettiği yerde hazine olduğu kalbime doğdu. O yeri kazdım, büyük bir hazine buldum. **Ömer'e** bir mektup yazıp durumu anlattım. Bunun, Allah'ın bana verdiği bir ganîmet (fey') olduğunu, diğer müslümanların bunda hakları olmadığını bildirdim. Ömer bana «**Sen bir idarecisin, müslümanların idarecilerinden birisin. Bulduğunu müslümanlar arasında paylaştır,**» diye talimat yazdı.[346]

Şa'bi'den: Saib Mihrican'ın fethinde bulundu. **Hürmüzân'ın** köşküne girdiğinde, içerde alçıdan bir geyik heykelinin ön ayağını uzattığını gördü: «Allah'a yemin ederim ki, bu bir şeye işaret ediyor,» dedi. Evde geyik heykelinin işaret ettiği yere baktığında, **Hürmüzân'ın** eştiği bir çukurda bir küp dolusu mücevher buldu.[347]

---

345 Delâil 165
346 Hatib Kenz. 3/305
347 İsâbe 2/8; İbn-i Ebî Şeybe

Abdurrahman b. Yezid b. Câbir'den: **Ebû Ümâme**'nin azatlı cariyesi bana şunları anlattı: **Ebû Ümâme** sadaka vermeyi severdi. Biriktirdiği malı da, sadaka vermek için biriktirirdi. Hiçbir dilenciyi boş çevirmezdi. Bir soğan, bir hurma veya yediği herhangi bir şeyi dilenciye verirdi. Bir gün bir dilenci geldi. Yanında da yiyecek hiç birşey yoktu. Sadece üç dinarı vardı. **Ebû Ümâme** dilenciye bir dinar verdi. Sonra bir dilenci daha geldi. Ona da bir dinar verdi. Daha sonra bir dilenci daha geldi. Ona da bir dinar verdi. Bunun üzerine ben kızdım.

«— Niçin bize birşey bırakmadın?» dedim. **Ebû Ümâme** kuşluk uykusuna yatmıştı. Öğle ezanı okununca kendisini uyandırdım. Abdest alıp mescide gitti. **Ebû Ümâme** oruçlu idi. Bu sebeple ona acıdım. Ödünç bir şeyler bulup, ona akşam yemeği hazırladım. Bir de evde kandil yaktım. Yatağını hazırlamak için içeri gittiğimde bir de ne göreyim, altın var. Saydım, tam üçyüz dinar. Kendi kendime:

«— Geçimi için gerekli tedbiri aldıktan sonra dilediği hayrı yapıyor,» dedim. **Ebû Ümâme** yatsı namazından sonra eve geldi. Sofrayı ve yanan kandili görünce gülümsedi ve:

«— Bu, onda olandan daha hayırlı,» dedi. **Ebû Ümâme** akşam yemeğini yiyinceye kadar yanında ayakta durdum. Yemekten sonra:

«— Allah hayrını versin. Evin ihtiyacı olan parayı bana haber vermeden yatağın yanına açıkta bırakmışsın. Onları kaldırdım,» dedim.

«— Ne parası? Ben birşey bırakmadım,» dedi.

Yatağı kaldırdığımda, parayı görünce sevindi ve fevkalâde hayret etti.

Bunun üzerine ben de, hıristiyanlık alâmeti olan kuşağımı kestim (parçaladım). Müslüman oldum.

İbn-i Câbir der ki: Ben **Ebû Ümâme**'nin cariyesinin **Humus** mescidinde kadınlara, Kur'ân, sünnet ve dini hükümleri öğrettiğine; onları dinde derin anlayış sahibi yapmak için çalıştığına şahit oldum.[348]

---

348 **Hılye**, 10/129

ASHABIN MAL VE SERVETLERİNİN BEREKETLENMESİ

Selman (r.a.)'dan: ...Azat olmam için biraz daha borcum kalmıştı. Rasûlullah'a bir tavuk yumurtası büyüklüğünde bir altın getirilmiş.

«— Selman-ı Farisi'nin hür olması için ne kadar borcu kaldı?» buyurmuş ve beni çağırtmış. Yanına geldiğimde:

«— Bunu al, borcunu öde, Selman,» buyurdu:

«— Bu, benim borcumun ne kadarını karşılar ki, ya Rasûlâllah!» dedim.

«— Bunu al, Allah, bunu senin borcuna yetirecektir,» buyurdu. Alacaklarıma vermek için yumurta büyüklüğündeki bu altın parçasını tarttığımda, kudret ve iradesiyle yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, tam kırk ukıye geldi. Böylece borcumu verip kendimi kölelikten kurtardım.

Selman'dan gelen bir diğer rivayette şu ilâve vardır:

«— Bu benim borcumun ne kadarını karşılar ki, ya Rasûlâllah?» dedim. Rasûlullah altını alıp dilinin üzerinde çevirdi ve:

«— Bunu al, onlara olan kırk ukıye borcunu öde,» buyurdu.[349]

Urvet'ül-Bârıkî'den: Rasûlullah bir celep ile karşılaştı. Ona bir dinar verdi. Celebe:

«— Bu para ile bana bir koyun satın al,» buyurdu.

Celep çarşıya giderek bir dinara iki koyun satın aldı. Yolda birisiyle karşılaştı. Koyunun birisini bir dinara sattı. Rasûlullah'a bir koyun bir de bir dinar getirdi. Bunu gören Rasûlullah:

«— Allah senin alış-verişini bereketli kılsın,» buyurdu.

Celep der ki: Kûfe'nin Kunâse mahallesinden evime doğru hareket ediyor, daha evime gelmeden kırkbin dinar kazanmış oluyordum.[350]

---

349 Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Mecme'uz-Zevaid 9/336; Taberâni; İbn-i İshak, İbn-i Sa'd 4/75

350 Delâil 165; İsâbe 2/476; Buharî, Abdürrezzâk, Kenz. 7/63; İbn-i Ebî Şeybe.

Bir başka rivayette şu ilâve vardır: ...Rasûlullah, celebe, alışverişinin bereketli olması için hayır duâda bulundu. Bu zât, toprak bile alıp satsa mutlaka kâr ederdi.[351]

Ebû Ukayl'den: Dedem **Abdullah b. Hişâm** beni çarşıya götürür, yiyecek maddeleri satın alırdı. **İbn-i Zübeyr** ile **İbn-i Ömer** dedemle karşılaştıklarında:

«— Alış-verişlerine bizi de ortak et. Rasûlullah, senin alış-verişinin bereketli olması için duâ etti,» derlerdi. Dedem de onları alışverişine ortak ederdi. Çok kere, bir deve yükü kazancı olurdu. Bunu alır evine gönderirdi.[352]

Ağrıların Geçmesi ve Hastalıkların İyi Olması:

Abdullah b. Üneys (r.a.)'dan: Yahudi **Müstenir b. Rizam** bastonu ile yüzüme vurdu. Yüzümdeki kemiğe kadar zedeledi. Ben hemen Rasûlullah'a gittim. Yaranın üzerini açtı ve yaraya nefes etti. O yaradan dolayı daha ciddî bir durumla karşılaşmadım.[353]

Muhalled b. Ukbe b. Abdurrahman b. Şurahbil, dedesi **Abdurrahman'dan**: O da babası **Şurahbil'den** naklediyor: Avucumda bir ur peydâh olmuştu. Rasûlullah'a geldim:

«— Ya Rasûlâllah, bu ur gittikçe şişiyor. Kılıcın kabzasını hayvanımın gemini tutmaya mani oluyor,» dedim. Allah'ın Rasûlü:

«— Yaklaş,» buyurdu. Yaklaştım. Urun üzerini açtı. Avcuma nefes etti. Elini urun üzerine koyarak ovmaya başladı. Elini kaldırdığı zaman, urdan eser kalmamıştı.[354]

Ebyad b. Hammal el-**Me'ribî'den**: Yüzümün derisi soyuluyordu. Neredeyse burnum kaybolmak üzereydi. Durumu gören Rasûlullah bana hayır duâda bulundu. Yüzümü sıvazladı. O günden sonra yüzümdeki yaralar ve izleri tamamen kayboldu.[355]

Rafî b. Hadic (r.a.)'dan: Bir gün Rasûlullah'ın yanına girdim. Yanlarında, içinden et kokusu gelen bir kazan, ocağın üzerindeydi. Yağlı bir parça hoşuma gitti. Bir lokma aldım ve yedim. Bundan dolayı bir sene karnım ağrıdı. Bir sene sonra durumu Rasûlullah'a arzettiğimde:

«— O parçada yedi kişinin gözü kalmıştı,» buyurdu. Karnımı ovdu. Kustum. Ağzımdan çıkanlar yemyeşildi. Onu hak din ile gönderene yemin ederim ki, o andan itibaren bir daha karnım ağrımadı.[356]

---

351 **Kenz. 7/63; İbn-i Ebî Şeybe**
352 **Buharî, Bidâye 6/166**
353 **Taberânî, Mecme'uz-Zevaid 8/298**
354 **Taberânî, Mecme'uz-Zevaid 8/298**
355 **Delâil, 223; İbn-i Sa'd 5/524**
356 **Delâil 223.**

Ali (k.v.)'den: Rahatsızdım, kendime; Allah'ım, eğer ecelim yaklaştıysa bir an önce beni kurtar. Şayet ecelim yakın değilse beni iyileştir. Eğer bu benim için imtihansa bana sabır ver,» dediğim sırada Rasûlullah yanıma geldi.

«— Neler söylüyordun?» diye sordu. Söylediklerimi tekrar ettim. Ayağı ile bana vurdu.

«— Allah'ım ona şifa ver,» diye duâ etti. Bundan sonra, herhangi bir yerimde ağrı, sızı hissetmedim.[357]

Hanzala b. Hızyem b. Hanife (r.a.)'dan: Dedem Hanife ile birlikte Rasûlullah'a gitmiştim. Dedem:

«— Ya Rasûlâllah, sakallı ve sakalsız torunlarım var. Bu da en küçükleri,» dedi. Rasûlullah beni kendisine yaklaştırdı ve başımı okşadı.

«— Allah sana hayırlı şifalar versin,» buyurdu.

Zeyyâl der ki: **Hanzala**'ya yüzü şişmiş bir adam veya memesi şişmiş bir koyun getiriyorlardı. **Hanzala**:

«— Allah'ın adıyla, -elini başına koyarak- Rasûlullah'ın elini koyduğu yerin hürmetine,» diyor, sonra gelenin şişen yerini sıvazlıyor, şişkinlik geçiyordu. Ben bunları gözlerimle gördüm.[358]

Abdullah b. Kurd'dan: **Halid b. Velid** ile birlikte giderken devem yorgunluktan dolayı durmuştu, hareket etmiyordu. Deveyi terketmek istedim. Allah'a duâ ve niyazda bulundum. Devem canlandı. Ben de deveme bindim.[359]

---

357 **Delâil, 161; Bidâye 6/295; Buhari, Bak. Müslümanlık 1/59; Abdullah b. Atik.**

358 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/408; Müsned-i Ahmed b. Hanbel; İbn-i Sa'd 7/72; İsâbe 1259.**

359 **Taberâni; Mecme'uz-Zevaid 10/185.**

ZEHİRİN TESİRİNİN KAYBOLMASI

Eb'us-Sefer'den: **Halid b. Velid** (r.a.) **Hire**'de, yabancıların (Arap olmayanların) ileri gelenlerinden birine misafir oldu. Kendisine:

«— Zehirlenmemeye dikkat et. Yabancılar sana zehir içirebilirler,» dediler. **Halid** (r.a.):

«— Bana zehir getirin bakalım,» dedi. Zehir getirdiler. Zehiri eline aldı ve «Bismillah...» diyerek içti. Zehirin **Halid**'e herhangi bir zararı dokunmadı.[360]

Zilcevşen'id-Dabâbî (r.a.) ve diğer sahabeden:

«— **İbn-i Bukayla**'nın[361] yanında, belinde torbası olan hizmetçisi var,» dediler. Bunun üzerine **Halid** (r.a.) hizmetçinin belindeki torbayı aldı. Torbadakini avucuna döktü ve:

«— Bu nedir **Amr**?» diye sordu. **Amr**:

«— Bu -Allah korusun- çok tesirli bir zehirdir,» dedi. **Halid** (r.a.):

«— Peki bunu niçin yanında taşıyorsun?» diye sordu. **Amr**:

«— Halihazır davranışlarınızın aksine bir hareketinizden korkuyorum. Böyle bir durumda hayatıma kıymak için bunu yanımda taşıyorum. İstemediğim bir şeyi kavmim arasına ve kasabama sokmaktansa, ölümü tercih ederim,» dedi. Bunun üzerine **Halid** (r.a.):

«— Kimse eceli gelmedikç;e ölmez,» dedi ve devamla:

«— Bismillahirrahmanirrahîm[362] isimlerin en hayırlısı yerin ve göğün Rabbinin ismidir. Onun ismi sayesinde hiçbir şeyin zararı dokunmaz,» dedi. Yanındakiler zehiri içmesine mani olmak için eline vurdular. Halid (r.a.) elindekini düşürmelerine engel oldu. Zehiri içti. Durumu gören **Amr**:

---

360 **Ebû Ya'lâ, Mecme'uz-Zevaid** 9/350; **Taberâni; Delâil** 159; **İsâbe** 1/414; **İbn-i Sa'd.**

361 **İbn-i Bukayla, Amr b. Abdülmesih**'dir. **Hire**'nin ileri gelen hıristiyanlarından biridir.

362 «Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla.»

«— Ey Araplar, Allah'a yemin ederim ki, ashab aranızda bulunduğu müddetçe dilediğinize kavuşacaksınız,» dedi. Bundan sonra Hirelilere dönerek :

«— Bugünkü kadar. Arapların geleceğinin parlak olacağını gösteren ayan-beyan bir hadise görmedim,» dedi.[363]

363 Tarih-ü İbn-i Cerir 2/567

SICAĞIN VE SOĞUĞUN TESİRİNİN KAYBOLMASI

Abdurrahman b. Ebû Leylâ'dan :

Hz. Ali (r.a.) kışın bir etek, uzunca bir gömlek, hafif kumaşlardan yapılmış elbise ile dışarı çıkar dolaşırdı. Yazın da kalın hırkalar ve kalın kumaşlardan yapılmış elbiseler giyerek dolaşırdı. Müslümanlar bana :

«— Durumu babana söylesen de, O **Hz.** Ali'ye açsa. Çünkü akşamları biraraya gelip konuşuyorlar,» dediler. Ben de babama :

«— Müslümanlar mü'minlerin emîri **Hz. Ali** (r.a) de hoşlarına gitmeyen şeyler görmüşler,» dedim. Babam :

«— Nedir?» diye sordu. Ben de :

«— Şiddetli sıcakta kalın hırka ve kalın kumaşlardan yapılmış elbiseler giyerek dolaşıyor. Bunların içinde sıkılmıyor. Şiddetli soğuklarda da hafif kumaşlardan yapılmış elbiseler; bir etek ve bir rida (uzun gömlek) ile dışarda dolaşıyor. Soğuğa aldırmıyor. Kendini soğuktan korumuyor. Bu hususta birşey duydun mu? Müslümanlar beni sıkıştırıyorlar, geceleri konuşmaları sırasında baban bunu emir'ül mü'minine sorsun, diyorlar,» dedim. Babam da gece konuşurlarken **Hz. Ali** (r.a.)'ya :

«— Ey mü'minlerin emîri, halk sende kusur bulmuş,» dedi. **Hz. Ali** (r.a.) :

«— Neymiş?» diye sordu. Babam :

«— Şiddetli sıcakta, kalın hırkalar ve kalın kumaşlardan yapılmış elbiselerle dışarda dolaşıyormuşsun. Şiddetli soğuklarda da ince kumaşlardan yapılmış elbiseler, bir etek ve bir rida ile dolaşıyormuşsun. Sıcağa da, soğuğa da aldırmıyormuşsun. Soğuktan kendini korumuyormuşsun,» dedi. **Hz. Ali** (r.a.)'da :

«— **Ebû Leylâ,** sen **Hayber'de** bizimle beraber değil miydin?» diye sordu. Babam :

«— Olmaz olur muyum? Tabi beraberdim,» dedi. Bunun üzerine **Hz. Ali** (r.a.) şunları anlattı :

«— Rasûlullah **Ebû Bekir'i Hayber** kalesi üzerine göndermişti. **Ebû Bekir** ordusu ile kale üzerine yüklendi. **Hayber'i** almayı başa-

ramadı, geri döndü. Sonra **Ömer**'i gönderdi. Ömer de kaleyi fethetmeyi başaramadı. O da geri döndü. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.) : Bugün sancağı Allah ve Rasûlü'nün sevdiği bir kimseye vereceğim. Allah onun eliyle fethi gerçekleştirecek. O **Hayber**'i fethetmeden dönmeyecek, buyurmuş. Bana adam gönderip beni istetti. Kendisine geldim. O sırada gözüm ağrıyor, hiç birşey göremiyordum. Gözüme tükürdü ve: Allah'ım, onu sıcaktan ve soğuktan koru, buyurdu. İşte o zamandan beri bana ne sıcaktan ne de soğuktan bir zarar gelmiyor.»[364]

Abdurrahman (r.a.)'dan gelen bir başka rivayette şu farklılık vardır: ...Rasûlullah avuçlarına tükürüp gözlerine sürdü ve: Allah'ım, sıcağın ve soğuğun tesirinden onu koru, diye duâ etti. Onu hak din ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, hayatımın son günlerine kadar soğuk ve sıcaktan herhangi bir zarar görmedim.[365]

Süveyd b. Gafle (r.a.)'dan: Mevsim kıştı. **Ali** (r.a.) ile karşılaşmıştık. Üzerinde bir etek bir de rida vardı. Kendisine:

«— Bizim iklimimiz sizinkine benzemez. Bizimki soğuktur. Havanın böyle olduğuna aldanma,» dedik. **Hz. Ali** (k.v.) :

«— Ben soğuğa alışığım. Rasûlullah beni Hayber kalesi üzerine göndermek istediğinde, gözlerim ağrıyor, demiştim. Rasûlullah gözlerime tükürdü. Bundan sonra sıcaktan da, soğuktan da müteessir olmadım. Ayrıca gözlerim de ağrımadı.[366]

Câbir (r.a.)'dan: **Bilâl** (r.a.) şunları anlattı. Soğuk bir gün sabah ezanını okudum. Kimse gelmedi. Biraz sonra bir ezan daha okudum. Yine kimse gelmedi. İkinci ezandan sonra Rasûlullah:

«— Cemaat niçin gelmiyor ya Bilâl?» diye sordu. Ben:

«— Anam, babam kurban olsun sana. Müslümanlar soğuktan dışarı çıkamıyorlar,» dedim. Rasûlullah:

«— Allah'ım, soğuğu tesirsiz hale getir,» diye duâ etti. O gün kuşluk vakti onların yelpaze ile serinlemeye çalıştıklarını hatırlıyorum.[367]

---

364 **İbn-i Ebî Şeybe; Müsned-i Ahmed, İbn-i Mâce Bezzâr; İbn-i Cerîr; Taberâni Müstedrek, Beyhakî, Müntehab 5/44**
365 **Delâil 166; Mecme'uz-Zevaid 9/122; Taberâni**
366 **Mecme'uz-Zevaid 9/124; Bezzâr**
367 **Delâil 166; Bidâye; 6/166; İbn-i Kesîr.**

AÇLIĞIN TESİRİNİN KAYBOLMASI

İmran b. Husayn (r.a.)'dan:

Rasûlullah'ın yanında oturuyordum. **Hz. Fâtıma** (r.a.) geldi. Rasûlullah'ın karşısında durdu. Hz. Peygamber:

«— Yaklaş ya Fâtıma,» buyurdu. Hz. Fâtıma biraz yaklaştı. Rasûlullah:

«— Daha yaklaş ya Fâtıma,» buyurdu. Hz. Fâtıma biraz daha yaklaştı Hz. Peygamber:

«— Biraz daha yaklaş, ya Fâtıma,» buyurdu. Hz. Fâtıma biraz daha yaklaştı. Tam önünde durdu. Ben Hz. Fâtıma'nın yüzünden kanın çekildiğini, yüzünün sapsarı olduğunu gördüm. Rasûlullah parmaklarının arasını açarak elini Hz. Fâtıma'nın göğsü üzerine koydu. Başını kaldırdı:

«— Ey açları doyuran, ihtiyaçları gideren, takdiri değiştiren Allah'ım, Muhammed'in kızı **Fâtıma'yı** acıktırma» diye duâ etti. Hz. Fâtıma'nın yüzündeki sarılığın kaybolduğunu, benzine kan geldiğini gördüm. Bu hadiseden sonra Fâtıma'ya durumunu sordum:

«— Bundan sonra hiç acıkmadım, ey **İmran,**» dedi.[368]

---

368 Taberânî; Mecme'uz-Zevaid 9/204; Delâil 166

RASÛLULLAH'IN DUÂSIYLA İHTİYARLIĞIN TESİRLERİNİN AZALMASI

Ebû Zeyd el-Ensârî (r.a.)'dan: Allah'ın Rasûlü bana:

«— Yanıma gel!» buyurdu. Yanına vardığımda eli ile başımı okşadı. Sonra da:

«— Allah'ım bunu güzelleştir. Bunun güzelliğini devam ettir,» diye duâ etti.

Ebû Zeyd el-Ensârî (r.a.) yüz küsür yaşını geçtiği halde, sakalında birkaç tel beyazlamıştı. Daima güler yüzlü idi. Ruhunu teslim edinceye kadar surat astığını gören olmamıştır.[369]

Ebû Nüheyk'den: **Ebû Zeyd** (r.a.) bana şunları anlattı. Allah'ın Rasûlü benden su istedi. Kendisine bir bardak su getirdim. Bardağın kenarında bir tel saç varmış, hemen onu aldım. Bunun üzerine Rasûlullah:

«— Allah'ım onu güzelleştir,» diye duâ etti. Ben, **Ebû Zeyd**'i doksandört yaşında iken gördüğümde sakalında bir tel beyaz bile yoktu.[370]

Eb'ul-Alâ'dan: «**Katâde b. Milhan** (r.a)'ın vefat ettiği yerde, yanında idim. Evin arkasında iken bir adam geldi. Adamı **Katâde**'nin yüzünde gördüm.» Rasûlullah onun yüzünü okşamıştı. Bu hadiseye şahit olmadan önce, Katâde'nin yüzünde yağ olduğunu zannediyordum.[371]

Hayyan b. Umeyr'den: Rasûlullah **Katâde b. Milhan** (r.a.)'ın yüzünü okşadı. Sonra tekbir getirdi. Katâde'nin her yeri yıprandığı halde yüzü terütaze duruyordu. Vefat ettiği sırada yanında idim. Oraya gelen bir kadının aksini aynada görüldüğü şekilde Katâde'nin yüzünde gördüm.[372]

Nâbigat'ül-Ca'dî (r.a.)'dan: Rasûlullah'a şu şiiri okudum, beğendi: «Şerefimiz ve üzerinde bulunduğumuz topraklar bizi gök-

---

369 Müsned-i Ahmed, Bidâye 6/166; İsâbe 4/78.
370 Müsned-i Ahmed; İbn-i Hıbban, Müstedrek.
371 Müsned-i Ahmed, Bidâye 6/166
372 İbn-i Şahin; İsâbe 3/225

lere yükseltti. Fakat biz bunun da üstünde bir mazhariyyet istiyoruz.» Bunun üzerine Rasûlullah:

«— Daha neye mazhariyyet, Ebû Leylâ?» diye sordu. Ben de:

«— Cennete,» dedim.

«— Olursun, inşallah,» buyurdu. Ben şiiri okumaya devam ettim: «Bulandırılmasına, bozulmasına mâni olacak engelleri olmayan hilmde hayır yoktur. İşler çıkmaza girdiği zaman hilmi, tevazuu olmayan cehalette de hayır yoktur.» Bunun üzerine Rasûlullah:

«— Güzel söyledin. Allah dişlerini dökmesin,» buyurdu.

Ya'lâ der ki: Yüz küsür yaşında iken Nabîga'yı gördüğümde, bir tek dişi dahi dökülmemişti.[373]

Bir diğer rivayette şu ilâve vardır: ...Allah'ın Rasûlü:

«— Güzel söyledin, Allah ağzını dişsiz bırakmasın,» diye duâ etti Ben dişlerini gördüğümde, dolu taneleri gibiydi. Ne araları açılmıştı, ne de herhangi biri düşmüştü.[374]

---

373 **Delâil 164; Beyhakî, Bezzâr, Bidâye 6/168**

BÜYÜK ÜZÜNTÜNÜN TESİRİNİN KAYBOLMASI

Ümmü **İshak** (r.a.)'dan: Kardeşimle birlikte Medine'ye, Rasûlullah'a hicret ediyordum. Bir yere geldiğimizde kardeşim bana:

«— **Ümmü İshak**, sen burada otur, Mekke'de paramı unutmuşum,» dedi. Ben de:

«— Sana bir fâsık'ın (kocasını kastediyor) birşey yapmasından korkarım,» dedim.

«— Herhangi birşey olmaz, inşaallah,» dedi. Orada birkaç gün bekledim. Yanıma, tanıdığım, fakat ismini hatırlayamadığım bir adam geldi.

«— **Ümmü İshak**, niçin burada oturuyorsun?» diye sordu. Ben de:

«— Kardeşimi bekliyorum,» dedim.

«— Artık senin kardeşin yok. Kocan onu öldürdü,» dedi. Kalktım. Medine'ye geldim. Rasûlullah'ın yanına vardığımda abdest alıyordu. Tam önünde durdum ve:

«— Ya Rasûlâllah, İshak kardeşimi öldürdü,» dedim. Kendisine her bakışımda abdestini şaşırıyordu. Sonra, bir avuç su alıp yüzüme serpti.

Hadisin ravilerinden Beşşar b. Abdülmelik ninesinden şunları naklediyor: Başıma bir belâ geldiğinde, gözümde yaş görlüdüğü halde, yanağıma akmazdı.[375]

---

374 Delâil Dârekutnî, İsâbe 3/539
375 Delâil 168; Tarih'ul-Buharî; İsâbe 1/32, 4/430.

ÜBEY B. KÂ'B'IN DUÂSIYLA MÜSLÜMANLARIN YAĞMURDA ISLANMAMASI

İbn-i Abbas (r.a.)'dan: **Ömer b. Hattab** (r.a.):

«— Bizi kavmimizin bulunduğu yerlere götürün,» dedi. Yola çıktık. Ben topluluğun gerisinde **Übey b. Kâ'b** ile beraberdim. Bir bulut geldi. **Übey**:

«— Allah'ım, yağmak üzere olan yağmurun sıkıntısını bizden uzaklaştır,» diye duâ etti. Önümüzden gidenlere yetiştiğimizde bir de ne görelim, neleri var, neleri yok ıslanmış durumu gören **Ömer** (r.a.):

«— Bizim başımıza gelenler sizin başınıza gelmedi mi?» dedi. Ben de:

«— **Ebû Münzir** (**Übey**) Allha'dan yağmurun zararının bizden uzaklaştırması için duâ etti,» dedim. **Hz. Ömer** de:

«— Sizinle beraber bize de duâ etmediniz mi?» dedi.[376]

AĞAÇ DALININ KILIÇ OLMASI

Zeyd b. Eslem ve diğerlerinden:

Bedir savaşında **Ukkâşe b. Mihsan** (r.a.)'ın kılıcı kırılmıştı. Rasûlullah kendisine bir çubuk verdi. **Ukkâşe** (r.a.)'nın elindeki bu çubuk saf çelikten, sağlam ve keskin bir kılıç haline geldi.[377]

---

376 **İbn-i Ebiddünyâ; Müntehab 5/132**
377 **İbn-i Sa'd 1/188**

DUÂ İLE İÇKİNİN SİRKEYE DÖNÜŞMESİ

Hayseme'den: Elinde bir küp şarap ile bir adam **Halid b. Velid** (r.a.)'ın yanına geldi. **Halid** (r.a.):

«— Allah'ım, bu küptekini bala dönüştür,» diye duâ etti. Küpteki içki bala dönüştü.[378]

Hayseme'den gelen bir diğer rivayet de şöyledir:

Elinde bir küp içki ile bir adam **Halid** (r.a.)'ın yanına geldi. **Halid** (r.a.):

«— Küpteki nedir?» diye sordu. Adam:

«— Sirke,» diye cevap verdi. **Halid** (r.a.)'da:

«— Allah ondakini sirkeye dönüştürsün,» diye duâ etti. Bir de baktılar ki, küpteki şarap sirke olmuş.[379]

Bir başka rivayet de şöyledir: Yanında bir küp şarap ile bir adam **Halid b. Velid** (r.a.)'a geldi. **Halid** (r.a.) adama:

«— Bu küpteki nedir?» diye sordu. Adam:

«— Bal,» diye cevap verdi. Bunun üzerine **Halid** (r.a.):

«— Allah'ım onu sirkeye dönüştür,» diye duâ etti. Adam arkadaşlarının yanına döndüğünde:

«— Size öyle bir şarap getirdim ki, Araplar böylesini içmemiştir,» dedi. Sonra küpün kapağını açtı. Bir de ne görsün, küpteki sirke haline gelmiş. Adam:

«— Vallahi **Halid** (r.a.)'ın duâsıyla küpteki şarap bu hale geldi,» dedi.[380]

---

378 **İbn-i Ebiddünya**
379 **İbn-i Ebiddünya**
380 **İbn-i Ebiddünya**

RASÛLULLAH'IN ÖĞRETTİĞİ DUÂ İLE ESİRİN HAPİSTEN KURTULMASI

Muhammed b. İshak'dan: Malik'ül-Eşcaî Hz. Peygambere gelerek:

«— Oğlum **Avf** esir edildi,» dedi. Rasûlullah da:

«— Ona haber gönder: Rasûlullah, lahavle velâ kuvvete illâ billah[381] duâsını çok çok yapmanı emrediyor, de,» buyurdu. **Avf'a** haber gönderilip, Rasûlullah'ın sözleri nakledildi.

Rasûlullah'ın gönderdiği haberi alan **Avf** (r.a.) yere kapanıp lâ havle velâ kuvvete illâ billah, demeye başladı. Kendisini sırımla bağlamışlardı. Üzerindeki sırımlar kendiliğinden yere düştü. Bağlı olduğu yerden dışarı çıkan Avf (r.a.) onların develerinden birisini gördü. Ona binip sürdü. Yolda kendisini esir edenlerin sürülerini gördü. Sürüye seslendi. Develer biribiri peşinden Avf (r.a.)'ın arkasından geldiler. Beklemedikleri bir anda, ansızın kapıda oğullarının sesini duyan babası:

«— Kâ'be'nin Rabbine yemin olsun ki, **Avf!**» dedi. Annesi de:

«— Vay ciğerim,» dedi. **Avf** (r.a.) kendisini bağladıkları sırımın yaptığı yaralardan dolayı acı çekiyordu. Babası ile hizmetçi kapıya koştu. O sırada Avf develeri avluya doldurmuştu.

Avf (r.a.) başından geçenleri ve develeri getirişini babasına anlattı. Babası da, Rasûlullah'a giderek Avf (r.a.)'ın başından geçenleri, develeri getirişini anlattı. Rasûlullah da:

«— Onları dilediğin gibi kullan. Kendi develerine ne yapıyorsan onlara da onu yap,» buyurdu. Bunun üzerine şu âyet nâzil oldu: **«Allah'dan korkana Allah bir çıkış yolu gösterir, Ona ummadığı yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse, Allah ona kâfidir.»**[382]

Bir diğer rivayette şu ilâve vardır:

Avf (r.a)'ın babası Rasûlullah'a geliyor, oğlunun durumundan, içinde bulunduğu halden, ihtiyaçlarından yakınıyordu. Rasûlullah da ona sabırlı olmasını tavsiye ediyor ve şöyle diyordu:

«— Allah sana mutlaka bir çıkış yolu gösterecektir.»[383]

---

381 «Kötülükten kurtuluş, iyiliğe kavuşma ancak Allah'ın lûtfuyladır.»
382 **Talak 3; Tefsir-ü Adem b. Ebî İyâs, Tergîb 3/105; İbn-i Ebî Hâtem, Tefsir-i İbn-i Kesîr 4/380;**
383 **Tefsir-i Taberî 28/98**

HZ. PEYGAMBER VE ASHABININ EMİRLERİNİ DİNLEMEYENLERİN BAŞLARINA GELENLER

Abbâs b. Sehl b. Sa'd es-Sâidî'den:

'Allah'ın Rasûlü Hıcr'a[384] gelip konakladığında müslümanlar oradaki kuyudan su almak istediler. Suya giderlerken, Rasûlullah müslümanlara:

«— Kuyunun suyundan içmeyin. O sudan namaz için abdest almayın. O su ile yaptığınız hamurları da develere yedirin. Oa hamurdan yemeyin. Hiçbiriniz gece arkadaşsız dışarı çıkmasın,» diye talimat verdi. **Benî Sâîde** kabilesinden iki kişi hariç bütün müslümanlar Rasûlullah'ın emirlerine uydular. Bu iki kişiden birisi def-i hacet için arkadaşlarından ayrılmıştı. Diğeri de devesini aramaya çıkmıştı. Def-i hacet için gideni cin çarpmıştı, zor nefes alıyordu. Devesini aramaya gidense, şiddetli rüzgâra yakalanmış, rüzgâr onu **Tay** dağlarına atmıştı. Durum Rasûlullah'a haber verildi. Allah'ın Rasûlü:

«— Ben sizi, arkadaşsız dışarı çıkmaktan men etmedim mi?» buyurdu. Cin çarpana duâ etti. O iyileşti. Devesini aramaya gidense, **Tebük**'de Rasûlullah'a yetişebildi.[385]

İbn-i Ömer (r.a.)'dan: **Cehcâh** el-Gıfârî minberde hutbe okumakta olan **Osman** (r.a)'a isyan etti. **Hz. Osman**'ın elindeki asayı alarak dizine vurdu. **Osman** (r.a.)'nın dizi yaralandı. Asa kırıldı. 'Aradan bir sene geçmeden Allah **Cehcâh**'ın elinde bir siğil peydâ etti. **Cehcâh** bu yüzden öldü.[386]

Bu konuda bir diğer rivayet de şöyledir: **Cehcâh b. Said el-Gıfârî Hz.** Osman'a isyan etti. Hattâ **Hz.** Osman'ın elindeki deyneği alarak onun dizine vurdu, deyneği kırdı. Bunun üzerine oradaki müslümanlar Cehcâh'a bağırdılar. Hz. Osman minberden inerek evine girdi. Allah Cehcâh'ın dizinde bir para peydâ etti. Aradan bir sene geçmeden, bu yara sebebiyle Cehcâh öldü.[387]

---

384 **Hıcr Salih** (a.s.)'ın kavmi olan **Semûd** kavminin yaşadığı yerin adıdır.
385 **İbn-i İshâk, Bidâye 5/11; Delâil 190**
386 **Delâil 211; İsâbe 1/253; İbn'üs-Seken**
387 **İbn'üs-Seken**

Abdülmelik b. Umeyr'den: Müslümanlardan birisi **Sa'd b. Ebî Vakkas'a** gelerek:

«— **Sa'd Kadisiye** önlerinde bomboş duracak. Biz de, Allah zafer ihsan edinceye kadar savaşacağız. Döndüğümüzde birçok kadın dul kalmış olacak. Sa'd ise karılarının koynunda rahat rahat yatacak,» dedi. Sa'd bunu duyunca, ellerini kaldırdı:

«— Allah'ım, onun dilini ve elini bana uzatmasına dilediğin şekilde mani ol,» diye duâ etti.

Kadişiye savaşında bu adama bir ok isabet etti. İsabet eden okla dili ve eli koptu. Orada öldü.[388]

Kabisa b. **Câbir'den** gelen rivayette şu ilâve vardır: **Kadişiye** savaşında bulunan amcamın oğlu anlattı: ...Adam, **Sa'd'e**:

«— Allah'ın zafer nasib ettiğini görmedin mi?» Bunu duyan Sa'd:

«— Onun dili ve eli tutulsun,» diye bedduâ etti. Bunun üzerine ağzına bir ok isabet etti. Dili tutuldu. Savaşırken de eli kesildi. Daha sonra **Sa'd** (r.a.):

«— Beni şehrin girişine götürün,» dedi. Onu şehrin dışına götürdüler. Orada sırtı açıldığında sırtında bir çok yara olduğu gözüktü. Orduya durumu anlatıldı. Askerler **Sa'd'ı** mazur gördüler. Şunu bilin ki, **Sa'd** asla korkak değildi.[389]

Kays b. Ebû Hâzım'dan: **Sa'd** (r.a.) **Hz' Ali'ye** söven birisine bedduâ etti... Allah'a yemin ederim ki, daha oradan dağılmadan, **Ali**, **(r.a.)**'ya söveni, üzerinde taşıyan hayvan onu tepesi üzerine şu taşlara çarptı. Adamın kafası parçalandı ve öldü.[390]

Said b. Müseyyib (r.a.)'dan: ...Bir hecin deve insanları yararak gelip **Hz. Ali'ye** sövenin yanında durdu. Ona vurup, yere yıktı. Üzerine çöktü. Döşü ile yer arasında onu sıkıştırarak parça parça etti. Ben müslümanların **Sa'd** (r.a.)'a koşarak:

«— Duân kabul oldu,» dediklerine şahit oldum.[391]

İbn-i Şevzeb'den: **İbn-i Ömer** (r.a.) **Ziyad b. Ebih'in** Hicaza valî olmak istediğini duydu. Onun idaresi altında bulunmak hoşuna gitmedi. Ve:

«— Allah'ım, yarattıklarından dilediklerine savaşta keffaret olarak şehadet nasib edersin. **İbn-i Sümeyye'yi** de savaşsız ölüme

---

388 **Delâil 207**
389 **Taberâni; Mecme'uz-Zevaid** 9/154; Bk. **Müslümanlık** 3/1069-1070
390 Bk. **Müslümanlık** 3/1069-1070
391 **Delâil 206**

mahkûm et,» diye duâ etti. Ziyâd'ın baş parmağında taun peydâ oldu. Aradan bir hafta geçmeden Ziyâd öldü.[392]

İbn-i Vail (Vâil) b. Alkame'den : Kerbelâ'da bulundum. Bir adam kalkarak :

«— Aranızda Hüseyin var mı?» diye sordu. Müslümanlar :

«— Var,» dediler. Adam :

«— Ateşe atılacağın müjdesini veriyorum,» dedi. Hz. Hüseyin (r.a.)'da :

«— Ben merhametli Rabbime, şefaat edecek olan ve kendisine itaa tedilen peygamberime kavuşacağım müjdesini aldım,» dedi. Müslümanlar o adama :

«— Sen kimsin?» dediler. Adam :

«— Ben İbn-i Cüveyr'e (Cüveyze)'yim,» diye cevap verdi. Hz. Hüseyin (r.a.) :

«— Allah'ım onu ateşe at,» diye duâ etti. Çok geçmeden adamın bindiği hayvan ürktü. Ayağı üzengide asılı kaldı. Allah'a yemin ederim ki, adam parça parça oldu. Hayvanın üzerinde sadece bir tek ayağı kaldı..[393]

Kelbî'den : Hz. Hüseyin su içerken bir adam ok attı. Ok yüzüne isabet ettiği için Hüseyin (r.a.)'ın avurtları felç oldu. Bunun üzerine Hz. Hüseyin (r.a.) :

«— Ahllah seni suya kandırmasın,» diye bedduâ etti. Bu duâdan sonra adam çatlayıncaya kadar su içti.[394]

Hacib b. Ubeydullah b. Ziyad'dan : Hz. Hüseyin'i şehid ettiği sırada Ubeydullah b. Ziyad'ın peşinden ben de köşke girdim. Köşk alevler içinde yanıyor, alevler Ubeydullah'ın yüzüne vuruyordu. İşte şöyle kollarıyla alevden yüzünü korumaya çalışıyordu. Bana :

«— Sen de gördün mü?» denildi.

«—Evet, o sırada bana da, kollarımla yüzümü kapamamı söylüyordu,» dedim.[395]

Süfyan'dan : Babaannemin ninesi şunları anlattı. Cu'f kabilesinden iki kişi Hz. Hüseyin'i şehid edenler arasında imiş. Bunlardan birisinin s...nin çok uzun olduğunu, hattâ b...ine doladığını söylerler. Diğeri de su kabına ağzını dayar, hepsini içtiği halde suya kanmazmış.

---

392 İbn-i Asâkir, Müntehab 5/231
393 Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/193
394 Taberâni, Mecmeu'z-Zevaid 9/193
395 Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/196

Ben bunlardan birisinin oğlunu gördüm. Deli denecek kadar aptaldı.[396]

A'meş'den : Bir adam Hz. **Hüseyin**'in kabrine pisledi. Bu adam ve bütün aile efradı aptallaştı, delirdi, alaca hastalığına yakalandı ve fakirleşti.[397]

---

396 Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/197
397 Mecme'uz-Zevaid 9/197

EHL-İ BEYT'DEN OLANLARIN ŞEHADETİYLE NİZAM-I ÂLEMDE OLAN DEĞİŞİKLİKLER

Rebia b. Kuseyt'dan: Hicretin 41. senesi **Amr b. Âs** ile bareber dönüyorduk. Yağmur şeklinde taptaze kan yağdı. Yağan kanın altına tepsi tutsaydım, tepsi dolardı. Müslümanlar, bu yağan kanın, insanların birbirlerinin kanını akıttığına işaret olduğunu tahmin ettiler. Bu sırada **Amr b. Âs** kalktı, lâyıkı veçhile Allah'ı övdükten sonra:

«— Ey insanlar, Allah ile aranızı düzeltin. (Allah'ın hoşuna gitmeyeceği şeyleri yapmaktan sakının). Siz buna riâyet ettiğiniz müddetçe, şu iki dağ birbirine bile çarpsa, size bir zarar gelmez,» dedi.[398]

Zührî'den: **Abdülmelik** bana:

«— **Hz. Hüseyin'in** şehid edildiği günün alâmetlerini bana söylersen senin büyük bir âlim olduğuna hükmedeceğim,» dedi. Ben de:

«— **Beytül** makdis'de kaldırılan her taşın altından taptaze kan çıktı,» dedim. Bu cevabım üzerine **Abdülmelik** bana:

«— İkimiz de bu hadisi biliyormuşuz, demek,» dedi.[399]

Zührî'den: **Hz. Hüseyin'in** şehid edildiği gün **Şam'da**, kaldırılan her taşın altında kan vardı.[400]

Ümmü Hakîm (r.a.)'dan: **Hz. Hüseyin** şehid edildiğinde ben küçücük bir çocuktum. O zaman semâ, kan gibi günlerce kıpkırmızı oldu.[401]

Ebû Kubeyl'den: **Hz. Hüseyin** şehid edildiği zaman güneş tutuldu. O kadar ki, gün ortasında yıldızlar gözüktü. Biz havaya bakarak gece oldu zannetmiştik.[402]

---

398 **İbn-i Asâkir, Kenz. 4/291**
399 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/196**
400 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/196**
401 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/197**
402 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/197; Bidâye 8/201**

CİNLERİN ASHABIN ŞEHİD OLMALARINA AĞLAMASI

Mâlik b. Dinar'dan: **Ömer b. Hattab** (r.a.) şehid edildiği zaman **Tebâle** taraflarından bir ses işitildi.

«Herkes İslâm için ağlasın. Henüz daha başlangıçta iken İslâm için helâk çanları çalıyor. Dünya ve dünyadaki bütün iyilikler müslümanlara yüz çevirmiştir. Allah'ın vadine yakînen inanmış olanlar bile dünyayı kendilerinden bıktırmıştır,» diye gelen sesin tarafına baktılar. Birşey göremediler.[403]

Âişe (r.a.)'dan: Bir gece, ortalıkta kimseyi göremediğim halde **Ömer** (r.a.)'ın şehadetine ağlayan bir ses işittim. Şöyle diyordu: «Allah mü'minlerin emîrini hayırla mükâfatlandırsın. Şu parçalanmış toprakları Allah'ın kudreti bereketlendirsin (birleştirsin). Yürüyerek veya deve kuşuna binerek senin dün yaptıklarına ulaşmak isteyenler geride kalırlar. Çok büyük işleri başlattın. Neticesini görmeden ruhunu teslim ettin.»[404]

Süleym b. Yesâr'dan: Cinler **Ömer** (r.a.)'ın şehid edilmesine şöyle diyerek ağladılar: «Selâm sana, mü'minlerin emîri. Bu parçalanmak üzere olan ülkeyi Allah'ın kudreti birleştirsin. Çok büyük işlere başladın. Neticesini görmeden ruhunu teslim ettin. Koşarak veya deve kuşuna binerek senin dün yaptıklarına ulaşmak isteyenler geride kalırlar. Medine'de ortalığın kapkaranlık oluşu, ağaçların gövdeleriyle beraber sallanması oradaki şehidin matemine iştirak için mi?»[405]

Hz. Âişe (r.a.)'dan: Cinler **Hz. Ömer** (r.a.)'ın şehid edilmesine: «Cennetlerde seni Rabbim selâmla karşılasın. Sana, yırtılmayan, eskimeyen Firdevs elbiselerinden giydirsin,» diyerek ağladılar.[406]

Ümmü Seleme'den: Cinlerin **Hz. Hüseyin'in** şehid edilmesine ağladıklarını işittim.[407]

---

403 **Müstedrek 3/94; Delâil 210; Mecme'uz-Zevaid 9/79**

404 **İbn-i Sa'd 3/374**

405 **İbn-i Sa'd 3/374**

406 **Delâil 210**

407 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/199**

Ümmü Seleme'den: Bu gece müstesna, Rasûlullah'ın ruhunu teslim ettiğinden bu yana cinlerin ağlamasını duymamıştım. Bu gece cinlerin ağladığını duyunca oğlum **Hüseyin** (r.a.)'ın şehid edildiğini hissettim. Cariyeme:

«— Dışarı çık, olup bitenleri öğren bakalım,» dedim. Cariyem, **Hüseyin'in** şehid edildiği haberini getirdi. Bu sırada cinlerden bir kadın şöyle diyerek ağlıyordu: «Ey gözüm, ben yorgunum, ecelin **Ubeydullah b. Ziyâd ve Yezîd b. Muaviye**'ye götürdüğü şehidlere sen ağla. Benden sonra şehidlere kimler ağlayacak?»[408]

Meymune (r.a.)'dan: Cinlerin **Hz.** **Hüseyin'in** şehid edilmesine ağladığını işittim.[409]

---

408 **Taberânî, Mecme'uz-Zevaid 9/199**
409 **Taberânî, Mecme'uz-Zevaid 9/199**

ASHABIN RASÛLULLAH'I RÜYALARINDA GÖRMELERİ

Ebû Musâ el-Eş'arî (r.a.)'dan: Rüyamda birçok caddeler gördüm. Biri müstesna hepsi kayboldu. O caddeyi takip ederek gittim. Bir dağın eteğine vardım. Bir de baktım ki, Rasûlullah dağın tepesinde. Yanında da Ebû Bekir (r.a.) var. Ömer (r.a.)'a gel diye işaret ediyor. Uyandım. «İnnâ lillahi ve innâ ileyhi Râciûn,»[410] dedim. Bu rüyanın mü'minlerin emîri Ömer'in ruhunu teslim edeceğine işaret olduğunu anladım. Enes (r.a.):

«— Bu rüyayı Ömer'e yazmayacak mısın?» dedi. Ben de:

«— Öleceğini kendisine duyurmak istemem,» dedim.[411]

Kesîr b. Salt'dan: Hz. Osman (r.a.) şehid olacağı gün uyumuştu. Uyandı:

«— Keşke insanlar, Osman fitneyi temenni etti deselerdi, size gerçeği söylerdim,» dedi. Biz de:

«— Allah iyiliğini versin. Biz seninle konuşuyoruz. Biz başkalarının dediğini diyemeyiz,» dedik. Hz. Osman:

«— Biraz önce rüyamda Rasûlullah'ı gördüm. Bana, bu cuma günü bizimle beraber olacaksın,» buyurdu,» dedi.[412]

İbn-i Ömer (r.a.)'dan: Hz. Osman sabah kalkınca:

«— Bu gece rüyamda Rasûlullah'ı gördüm. Osman bizim yanımızda orucunu aç, buyurdu,» dedi. Hz. Osman (r.a.) o gün oruçlu idi. O gün şehid edildi.[413]

Hz. Osman (r.a.)'ın azatlısı Ebû Said'den: Hz. Osman (r.a.) yirmi köle azat etti. Şalvar istedi, giydi. —Şimdiye kadar, ne cahiliyet döneminde ne de müslüman olduktan sonra şalvar giymişti.— Şunları anlattı:

«— Dün gece rüyamda, Rasûlullah'ı, Ebû Bekir'i ve Ömer'i gördüm. Buna, sabret, yarın gece bizim yanımızda orucunu açacaksın, dediler.»

---

410 «Biz Allah içiniz ve ancak O'na döneceğiz.» (Bakara: 156)
411 İbn-i Sa'd 3/332
412 Müstedrek 3/99; İbn-i Sa'd 3/75; Ebû Ya'lâ Mecme'uz-Zevaid 2/232
413 Müstedrek 3/103, Zehebî, Ebû Ya'lâ, Bezzâr, Mecme'uz-Zevaid 7/232.

Bunları söyledikten sonra bir mushaf istedi. Kur'ân'ı önüne açıp okumaya başladı. Önünde Kur'ân okurken şehid edildi.[414]

Hz. Hasan veya **Hz. Hüseyin'den**:

Babam **Ali** (r.a.) şunları anlattı: Bu gece rüyamda sevgilim, dostum Allah'ın Rasûlüyle karşılaştım. Kendisinin rahmeti rahmana kavuşmasından sonra Iraklılardan çektiklerimi anlattım. Bana yakında onlardan kurtulacağımı va'd etti,» dedi.

Bu rüyayı gördükten üç gün sonra babam şehid edildi.[415]

Ebû Salih'den: **Ali** (r.a.) şunları anlattı: Rüyamda Hz. Peygamberi gördüm. Ümmetinin beni yalancı saymasından bana eziyet etmesinden kendisine yakındım. Ağladım. Hz. Peygamber bana:

«— Ali ağlama, dön de bak,» buyurdu. Dönüp baktım, bir de ne göreyim: İki kişi bağlanmış. Başları üzerine kayalar yuvarlanıyor. Islatılıyor, tekrar üzerlerine kayalar yuvarlanıyor,» dedi.

Her sabah mutadım olduğu üzere erkence **Hz. Ali'nin** yanına gitmek üzere yola çıktım. **Cezzariyn'e**[416] geldiğimde halk ile karşılaştım.

«— Mü'minlerin emîri Ali (r.a.) şehid edildi,» dediler.[417]

Felfelet'ül-Cufî'den; **Hasan b. Ali** (r.a.)'den şunları dinledim: Rüyamda Rasûlullah'ı Arştan tutunmuş olarak gördüm. **Ebû Bekir'i** iki eliyle Rasûlullah'ın eteğinden tutmuş vaziyette gördüm. **Ömer'i** iki eliyle **Ebû Bekir'in** eteğinden tutmuş gördüm. **Osman'ı** iki eliyle **Ömer'in** eteğinden tutmuş vaziyette gördüm. Ayrıca gökten yere bardaktan boşanırcasına dökülen kan gördüm.

Hz. Hasan bunları anlattıktan sonra yanında bulunan **Şiadan** bir gurup:

«— Ali'yi görmedin mi?» dediler. **Hz. Hasan**:

«— Ben hepinizden çok babamın, iki eliyle Rasûlullah'ın eteğinden yapıştığını görmeyi isterdim. Fakat benim gördüğüm rüya...» dedi.[418]

Hz. Hasan (r.a.) şöyle bir konuşma yaptı:

«— Ey insanlar, dün gece rüyamda hayret verici bazı şeyler gördüm. Yüce Rabbimizi Arş'ın üzerinde gördüm. Rasûlullah geldi, Arş'ın ayaklarından birisinin yanında durdu. Peşinden **Ebû Bekir** geldi, elini Rasûlullah'ın omuzuna koydu. Sonra **Ömer** geldi elini **Ebû Bekir'in** omuzuna kcydu. Sonra **Osman** geldi. Eliyle işaret ederek:

---

414 **İbn-i Sa'd 3/74; Mecme'uz-Zevaid 7/232; Bidâye**
415 **Adenî.**
416 Bir mevki adı.
417 **Ebû Ya'lâ, Müntehab 5/61**
418 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid 9/96**

«— Rabbim, kullarına beni öldürmelerinin sebeplerini sor,» dedi. Gökten yere iki olukla kan aktı. **Ali** (k.v.)'ye :

«— **Hasan** neler diyor, duymuyor musun?» dediler.

«— Gördüklerini anlatıyor,» diye mukabele etti.[419]

Bir diğer rivayette şu ilâve vardır : **Hasan** (r.a.) der ki : Gördüğüm bir rüyadan sonra savaşmayacağım, artık... **Osman**'ı gördüm, elini **Ömer**'in omuzuna koymuştu. Civarlarında kan gördüm.

«— Bu kan **Osman**'ın kanıdır. Allah bunun hesabını soracak,» denildi.[420]

İbn-i Abbas (r..a)'dan : Rüyamda Rasûlullah'ı bir öğle vakti saçları dağınık yüzü, gözü toz içinde, elinde bir sürahi ile gördüm.

«— Bu sürahideki nedir?» diye sordum.

«— Hüseyin'in ve arkadaşlarının kanı. Şehid olduğu günden beri bu kanı topluyordum,» buyurdu. Bir de öğrendik ki, **Hz. Hüseyin** o gün şehid edilmiş.[421]

---

419 **Ebû Ya'lâ, Mecme'uz-Zevaid 9/96**
420 **Ebû Ya'lâ, Mecme'uz-Zevaid 9/96**
421 **Tarih'ül-Hatib 1/142; İstiab 1/381**

BİR KISIM ASHABIN DİĞERLERİNİ RÜYALARINDA GÖRMELERİ

Abbâs b. Abdülmuttalib (r.a.)'dan: **Ömer b. Hattab** (r.a.)'ın komşusu idim. Müslümanlar arasında **Ömer**'den daha faziletlisini görmedim. Geceleri namazla geçirirdi. Gündüzleri oruç tutar, ihtiyaç sahiplerinin hizmetine koşardı. **Ömer** (r.a.) rahmet-i rahmana kavuşunca, rüyamda onu bana göstermesi için Allah'a niyazda bulundum. Niyazım kabul olundu. **Ömer**'i rüyamda giyimli kuşamlı bir vaziyette Medine çarşısından gelirken gördüm. Selâm verdim. Selâmımı aldı.

«— Nasılsın?» diye sordum.

«— İyiyim,» dedi.

«— Gittiğin yeri nasıl buldun?» dedim.

«— Şimdi hesabım bitti. Yeminle söylüyorum, eğer merhametli bir Rabbimiz olmasaydı, halim perişandı,» dedi.[422]

Hz. Abbâs (r.a.)'dan: **Ömer** (r.a.) benim dostumdu. Hakkın rahmetine kavuşmasından sonra, bir sene müddetle Allah'dan onu rüyamda bana göstermesini istedim. İkinci senenin başında, rüyamda **Ömer**'i alnından akan terleri silerken gördüm.

«— Ey mü'minlerin emîri, Rabbin sana nasıl muamele etti?» diye sordum.

«— Şimdi hesaptan kurtuldum. Eğer şefkatli, merhametli Rabbimle karşılaşmamış olsaydım, halim perişandı,» diye cevap verdi.[423]

İbn-i Abbâs (r.a.)'dan: Bir sene müddetle **Ömer**'i rüyamda bana göstermesi için niyazda bulundum. Niyazım kabul olundu. Onu rüyamda gördüm.

«— Ne ile karşılaştın?» diye sordum.

«— Şefkatli, merhametli Rabbimle karşılaştım. Eğer Rabbimin merhameti olmasa halim perişandı,» diye cevap verdi.[424]

İbn-i Ömer (r.a.)'dan Babam **Ömer**'in âhiretteki halini öğrenmekten daha çok hiçbir şey beni sevindiremezdi. Rüyamda bir köşk gördüm.

---

422 Hılye 1/54
423 İbn-i Sa'd 3/375
424 İbn-i Sa'd 3/375

«— Bu köşk kimin?» diye sordum.

«— Ömer b. Hattab (r.a.)'ın,» dediler.

«— Ömer (r.a.) köşkten çıktı. Sanki banyo yapmış da giyinmiş bir hali vardı.

«— Durumun nasıl?» diye sordum.

«— İyi. Eğer affedici Rabbimle karşılaşmamış olsaydım, halim haraptı. Sizden ayrılalı kaç sene oldu?» dedi.

«— Oniki sene,» dedim. Ömer (r.a.) :

«— Şimdi hesaptan kurtuldum,» dedi.[425]

Salim b. Abdullah'dan : Ensardan birisinden şunları dinledim. Ömer (r.a.)'ı rüyamda bana göstermesi için Allah'a duâ ettim. On sene sonra gördüğüm rüyada, Ömer (r.a.) alnından akan terleri silerken :

«— Ey mü'minlerin emîri, durumun nasıl?» diye sordum.

«— Hesaptan şimdi kurtuldum. Eğer Rabbimin merhameti olmasaydı, mahvolmuştum,» dedi.[426]

Abdurrahman b. Avf (r.a)'dan : Hacdan dönerken, Mekke ile Medine arasındaki Sükya köyünde uykuya yatmıştım. Ansızın rüyamda Ömer'i gördüm. Yürümeye başladı. Yanımda yatmakta olan karım Ümmü Gülsüm bt. Ukbe'nin dizine vurarak uyandırdı. Sonra dönüp gitti. Müslümanlar onu aramaya koyuldular. Ben de elbiseyi istedim. Giyindim, müslümanlarla beraber onu aramaya koyuldum. Onun yanına ilk varan bendim. Yanına varmıştım ama, iyice de yorulmuştum. Kendisine :

«— Ey mü'minlerin emîri, müslümanları zora koştun. Sana yetişen herkesi yordun. Beni de yordun,» dedim. Bana :

«— Benim süratli gittiğimi zannetmeyin. Abdurrahman'ı kudret ve iradesiyle yaşatan Allah'a yemin ederim ki, insanlardan önde olmam amellerim sebebiyledir,» dedi.[427]

Abdullah b. Selâm (r.a.)'dan **Selman** (r.a.) bana :

«— Kardeşim, hangimiz önce ölürse, sağ kalan öleni rüyasında görmeye çalışsın,» dedi. Ben de :

«— Bu olur mu?» dedim.

«— Evet, mü'minin ruhu serbesttir. Yeryüzünde dilediği yere gider. Kâfirin ruhu ise hapistedir,» dedi.

Selman (r.a.) hakkın rahmetine kavuştu. Bir gün öğle vakti sedirde kuşluk uykusuna yatmıştım. Uuykuya dalmıştım ki, rüya görmeye başladım Selman (r.a.) geldi.

---

425 Hılye 1/54
426 İbn-i Sa'd 3/376
427 İbn-i Sa'd 3/376

«— Esselâmü aleyke ve rahmetullahi ve berekatühü,» dedi. Ben de:

«— Esselâmü aleyke ve rahmetullah **Ebû Abdullah**. Vardığın yeri nasıl buldun?» diye sordum.

«— İyi. Tevekkülü elden bırakma. Ne güzel şeymiş tevekkül. Tevekkülü elden bırakma Ne güzel şeymiş tevekkül. Tevekkülü elden bırakma. Ne güzel şeymiş tevekkül,» dedi.[428]

Mugîre b. Abdurrahman'dan:

Selman (r.a.) hakkın rahmetine kavuştu. **Abdullah b. Selâm** onu rüyasında gördü.

«— **Nasılsın, Ebû Abdullah?**» diye sordu. **Selman:**

«— İyiyim,» dedi. **Abdullah:**

«— Amellerin hangisinin efdal olduğunu gördün?» diye sordu. **Selman:**

«— Tevekkülün hayret verecek derecede efdal bir amel olduğunu gördüm,» dedi.[429]

Avf b. Malik'den: Rüyamda deriden bir çadır, yemyeşil bir otlak gördüm. Çadırın etrafında yatarak geviş getiren ve dışkı çıkaran koyun sürüsü vardı.

«— Bu çadır, kimin?» diye sordum.

«— **Abdurrahman b. Avf'ın,**» denildi. Bekledik, **Abdurrahman** çadırdan çıktı. Bana:

«— Ya Avf, bunlar, Allah'ın bize Kur'ân'da vermeyi va'd ettiği şeylerdir. Bu müstesna yere teşrif edersen, gözünün görmediği, kulağının duymadığı aklına hayaline gelmeyen şeyler göreceksin. Şanı her şeyden münezzeh ve yüce olan Allah bunları Ebûdderdâ'ya hazırlamıştır. Çünkü Ebûdderdâ dünya sıkıntılarını sadaka ve kurbanla defederdi.[430]

Vakıdî hocalarından naklediyor: **Abdullah b. Amr b. Harâm** şunları anlattı: **Uhud** savaşından önce rüyamda **Mübeşşir b. Abdülmünzir** (r.a.)'ı gördüm. Bana:

«— Birkaç gün sonra sen de bizim yanımıza geleceksin,» dedi.

«— Sen neredesin?» diye sordum.

«— Cennette, dilediğimiz şekilde serbestçe dolaşıyoruz,» dedi.

«— Sen Bedir'de şehid olmamış mıydın?» dedim.

«— Evet şehid olmuştum. Sonra diriltildim,» dedi.

Gördüğüm rüyayı Rasûlullah'a anlattım. Allah'ın Rasûlü:

«— **Ebû Câbir,** asıl budur şehidlik,» buyurdu.[431]

---

428 **İbn-i Sa'd** 4/93
429 **Hılye** 1/205; **İbn-i Sa'd** 4/93
430 **Hılye** 1/210
431 **Müstedrek** 3/204

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

ESHABIN İLÂHÎ YARDIMA MAZHARİYETLERİNİN SEBEPLERİ

"...O peygambere inanıp ona saygı gösteren, ona yardım eden, onunla birlikte gönderilen nûra tâbi olanlar, işte onlar muratlarına erenlerin ta kendileridir." (A'râf: 156)

"Ey îman edenler, Allah'ın emirlerine muhalefetten sakının. Ona yak laşmak için vesileler arayın. Onun yolunda cihad edin ki, murada eresiniz." (Mâide: 38)

G İ R İ Ş

İlâhî yardıma mazhariyyet ilâhî imtihanın kazanılmasına bağlıdır. Allah kullarını imtihan etmeden, fedakârlıklarını, feragatlarını, güçlüklere, belâlara tahammüllerini denemeden onlara nîmetlerini ihsan etmez. İhsan-ı ilâhîye, lûtfu ilâhiye mazhar olanlar Cenab-ı Hakkın rızasını kazananlardır.

Allah, «İslâm'ın ifade ettiği tam bir teslimiyetle kendisine bağlananlara; emirleri karşısında **«duyduk ve itaat ediyoruz,»** diyenlere; iyiliği emredip, kötülükten insanları men edenlere; helâli helâl, haramı da haram olarak kabul edip, icaplarını yerine getirenlere; Allah'ı ve Rasûlünü kendisine, evlâd'ü iyaline tercih edenlere; Kur'-ân-ı Kerîm'in mucibince amel edenlere; tereddüde düştükleri hususlarda Allah'a ve Rasûlüne müracaat edenlere; Allah yolunda omuz omuza çarpışanlara; Allah'ın emirlerine muhalefetten sakınanlara; Allah'a yaklaşmak için vesileler arayanlara; ellerinden gelen gayreti gösterdikten sonra Allah'a samimiyetle güvenip bağlananlara; kadere rıza gösterenlere, takdir-i ilâhinin dışına çıkılmayacağına inananlara; kendilerini küçük görmeyenlere, hadiseler karşısında üzülmeyenlere; itidali elden bırakmayanlara, gösterişten uzak olanlara; dünyaya esir olmaktan kendilerini koruyanlara; düşmanın çokluğuna aldırmayanlara; Kur'ân'ı ve Allah'ı zikri dillerinden düşürmeyenlere; hayırda yarış edenlere; istikbâl endişesiyle altın ve gümüş biriktirmeyenlere; rızkın Allah'ın takdirinde olduğunu bilip, istikbâl endişesi duymayanlara; İslâm'ı kendileri için en büyük şeref kabul edenlere; hadiselerden ibret alabilenlere; bâtılı tepeleyip hakkı bayraklaştıranlara sayısız mükâfaatlar, ilâhî yardımlar, sonsuz lûtuflar va'detmiştir. Rasûlullah ve ashabı Allah'ın bu lûtuflarına mazhar olmuştur. Onlardaki salabet-i diniyye, İslâmî kemâl kendilerine ihsan olunan nîmetlerin kemâlini mucip olmuştur.

SIKINTI VE ZORLUKLARA TAHAMMÜL

Abdurrahman b. Avf (r.a.) anlatıyor:

İslâm'ın ilk tebliğ edildiği günlerde birçok sıkıntı ve zorluklarla karşılaşıldı. Biz bütün başarıları bu zorlukları yenerek gerçekleştirdik:

Hz. Peygamber (s.a.v.)'le beraber Mekke'den hicret ettik. Bu hicret bize zafer ve şeref kazandırdı. Rasûlullah (s.a.v.)'la beraber **Bedir** harbine çıkışımızı Cenab-ı Allah şöyle bildirdi: **Mü'minlerden bazıları savaşmak istemiyorlar. Apaçık hakikatler karşısında seninle münakaşa ediyorlar. Sanki göz göre göre ölüme götürülüyorlar. Hani Allah size iki taifeden[1] birinin sizin olacağını vaad etmişti de, siz silâhsız olan grubun sizin olmasını istemiştiniz. Halbuki Allah (c.c.) emir ve hükümleri ile Hak dini yerleştirip kâfirlerin kökünü kesmek istemiştir.»[2]** Silâhsız guruptan kasıt **Kureyş**'tir. Allah bu savaşta bize zafer ve şeref kazandırdı. Biz bütün başarılara sıkıntı çekerek ulaştık.[3]

Muhammed b. İshak b. Yesar anlatıyor:

Halid b. Velid Yemame savaşını kazanmış, henüz oradan dönmemişti. **Hz. Ebû Bekir** ona şu mektubu yazdı.

«Rasûlullah'ın halifesi **Ebû Bekir Abdullah**'dan **Halid** ve **Velid** ve beraberindeki ensara, muhacirlere ve samimiyetle bunlara tabi olanlara!

Selâmün aleyküm;

Kendisinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah'a ben de hamdederim. Hamdü senâ; vadini yerine getiren, kuluna yardım eden, dostunu şerefli, düşmanını zelîl kılan, düşman ordularını hezimete uğratan Allah'a mahsustur. Kendinden başka hiçbir ilâh olmayan Allah, şöyle buyurur:

«Sizden îman edip amel-i salih işleyenlere Allah şunları va'd etti: Kendilerinden öncekileri hakîm kıldığı gibi onları da yeryüzü-

---

1 İki Taifenin biri **Ebû Süfyan**'ın idaresindeki **Şamd**'an dönen kervan, diğeri müslümanlarla savaşmak için **Bedir**'e gelen **Kureyş** ordusu.

2 **Enfal** sûresi: 5-7.

3 **Bezzâr, Mecme'uz-Zevaid** 7/27.

ne hakim kılacak. Kendileri için seçip beğendiği dinlerini güçlendirecek. Korkularını emniyete çevirecek. Onlar bana ibadet ederler, bana hiçbir şeyi ortak koşmazlar. Kimler bundan sonra küfre girerse, işte onlar fâsıkların tâ kendileridir.»[4]

Bu, sözünden dönmeyen Allah'ın vadidir. Bu asla şüphe götürmeyen Allah kelâmıdır. Allah mü'minlere cihadı farz kılarak şöyle buyurdu :

«Savaş size farz kılındı. Hoşunuza gitmeyen bazı şeyler hakkınızda hayırlı olabilir. Koşunuza giden bazı şeyler de hakkınızda hayırlı olmayabilir. Bunları Allah bilir, siz bilemezsiniz.»[5]

Allah kitabını tamamladı. Allah'ın size olan vadini gerçekleştirmesini isteyin. Onun emirlerine itaat edin. Her ne kadar bu uğurda güçlük, sıkıntı ve meşakkatlere katlanmanız, mallarınızı, canlarınızı fedâ etmeniz de gerekse, itaat edin. Zira bunlar Allah'ın vereceği mükâfat karşısında basit kalır. O halde kolay da, zor'da olsa Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla savaşın... **Halid** ve **Velid'e Irak'a** hareketini, yeni bir emrim gelinceye kadar da oradan ayrılmamasını emretmiştim. Halid'le beraber gidin. Ordudan ayrılmayın. Zira Allah bu yoldan niyeti iyi olanın hayırda gözü olanın mükâfatlarını çoğaltır. Irak'ı fethettiğinizde benden bir emir gelinceye kadar orada bekleyin. En büyük dayanağımız Allah'dır. Dünya ve âhiretle ilgili işlerinize çok dikkat edin. Allah'ın selâmı rahmet ve bereketi üzerinize olsun.[6]

---

4 **Nûr,** 55
5 **Bakara,** 216
6 **Süneni Beyhakî,** 9/179

ASHABIN RASÛLULLAH'IN (S.A.V.) EMRİNE KAYITSIZ ŞARTSIZ İTAATLERİ

Utbe b. Abdüs-Sülemi (r.a.) anlatıyor:

Rasûlü Ekrem (s.a.v.) ashabına:

«— Savaşa hazırlanın!» deyince ashab:

«— Peki ya Rasûlâllah, biz **Benî İsrâil'in Hz. Musâ'ya**: Sen ve rabbin gidin savaşın, biz burada oturacağız,[7] dedikleri gibi demeyeceğiz. Fakat sen ve rabbin savaşa çıkın, biz de sizinle beraberiz, deriz,»[8] dediler.

Başka bir rivayette **Sa'd b. Ubade** (r.a.) Rasûlü Ekrem'e: «Kuvvet ve iradesiyle yaşadığım Allah'a yemin ederim ki, eğer atlarımızı denize sürmemizi emretsen denize süreriz! Eğer **Berk'il Gımad'a** kadar gitmemizi emretsen oraya kadar at koştururuz!» dedi.

Alkame b. Vakkas el'Leysî'den:

Sa'd b. Muaz (r.a.) Rasûlü Ekrem'e:

«— Seni peygamberlikle şereflendiren ve sana kitabı indiren Allah'a yemin ederim ki, **Bedir'e** hiç gitmedim. Orası hakkında bilgim de yok. Değil **Bedir'e, Yemen'de** bulunan **Berk el-Gımad'a** kadar da gitsen elbet seninle beraber gideriz. Biz, Hz. Musâ'ya: Sen ve Rabbin gidin savaşın biz burada oturacağız, diyen yahudiler gibi değiliz. Sen ve Rabbin gidin, savaşın biz de sizinle beraber savaşacağız. Olur ki, sen bir şeye karar verirsin de, Allah başka birşey emreder. Sen Allah'ın emrettiğine bak ve o yolda yürü. İstediğinle anlaşma yap. dilediğinle anlaşmayı boz. İstediğinle savaş, dilediğinle barış. Mallarımızdan istediğin kadarını al,» dedi. Sa'd'ın bu sözü üzerine şu âyet nâzil oldu: **«Nitekim Hak uğruna savaşa gitmek için Rabbin seni evinden çıkardığı zaman mü'minlerden bir gurup bundan hoşlanmıyordu.»**[9]

---

7 **Mâide, 24**
8 **Mecme'uz-Zevaid, 6/75**
9 **Enfal, 5**

ASHABIN ALLAH'A TEVEKKÜLÜ VE EHL-İ BÂTILI YALANLAMALARI

Abdullah b. Avf b. Ahmed'den: Müsâfir b. Avf bin Ahmed, Hz. Ali (r.a.)'nın Enbar'dan Nehrevanlılar üzerine gitmek üzere olduğu sırada:

«— Ey mü'minlerin emiri, bu saatte yola çıkma. Akşam karanlık bastırdıktan üç saat sonra yola çık,» dedi. Hz. Ali (r.a.) da:

«— Niçin?» diye sordu. Müsâfir:

«— Eğer bu saatte yola çıkarsan, sen ve ordun büyük belâ ve zararlara marûz kalırsınız. Benim söylediğim saatte yola çıkarsan, zafer kazanırsın, galip gelirsin. Arzularına nâil olursun,» dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (r.a.):

«— Muhammed (s.a.v.)'in müneccimi yoktu. Ondan sonra bizim de olmayacak. Şu kısrağımın karnında ne olduğunu biliyor musun?» dedi. Müsâfir:

«— Tahminle bilebilirim,» dedi. Hz. Ali (r.a.)

«— Senin şu sözünü kim tasdik edecek? Kur'ân bunu yalanlıyor. Allah: **«Kıyâmetin ne zaman kopacağını Allah bilir. Yağmuru o yağdırır. Rahimlerde olanı o bilir. Hiç kimse yarın ne kazanacağını bilmez. Hiç kimse nerede öleceğini bilmez. Her şeyi bilen, her şeyden haberi olan yalnız Allah'dır,**[10] buyuruyor.

Hz. Muhammed (s.a.v.) senin gibi gaibi bildiğini iddia etmezdi. Sefere çıkanın felâkete uğrayacağı anı bildiğini mi imâ etmek istiyorsun?» dedi. Müsâfir:

«— Evet,» diye cevap verdi. Hz. Ali:

«— Sana kim inanır, zarar ve ziyanı Allah'ın men edeceğine inanmıyorsun. Sana uyan kimsenin, işinde Allah'a değil de sana güvenmesi gerekir. Sen, sefere çıkanın zarardan kurtulacağı saati tâyin ettiğini iddia ediyorsun. Bu sözüne inanan kimsenin Allah'a şirk koşan müşrikler gibi olmayacağından emin olamam. Allah'ım hayrı ve şerri halk eden sensin,» dedi. Müneccime:

---

10 **Lokman: 34**

«— Söylediklerinin aksine, uğursuz dediğin bu saatte yola çıkıyoruz,» dedikten sonra orduya dönerek:

«— Ey insanlar! İlm-i nücumu öğrenmeyin. Ancak kara ve denizde gecenin karanlıklarında yolunuzu bulmak için gerekli olan yıldızları öğrenin. Müneccimler kâfirler gibidir. Kâfir ise cehennemdedir,» dedi. Tekrar müneccime döndü:

«— Eğer yıldızlara bakıp, bunlarla insanları aldattığını duyarsam, canım sağ oldukça ömrünün sonuna kadar seni hapis eder. ganimetten hisseni keserim,» dedi. Sonra müneccimin yola çıkma dediği saatte yola çıktı, **Nehravana** ulaştı. Savaşarak onları hezimete uğrattı. Askerlere hitaben:

«— Eğer müneccimin söylediği saatte hareket edip de, zafer kazansaydık, bazıları: Müneccimin dediği saatte yola çıktılar da zafer kazandılar, diyeceklerdi. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) müneccimi yoktu, ondan sonra bizim de olamaz. Allah (c.c.) bize Kisra ve Kayser'in[11] ülkelerini ve diğer ülkelerin fethini nasip etti. Ey insanlar! Allah'a (c.c.) dayanın ve ona güvenin ki, başkasına muhtaç olmayasınız.»[12]

---

11 **Kisra**: Eski İran şahlarının, **Kayser** de Bizans İmparatorlarının ünvanıdır.
12 **Kenz.** 5/235

ASHABIN İSLÂMDAN BAŞKA BİR ŞEYDEN ŞEREF UMMAMALARI

Tarık b. Şihab anlatıyor: Hz. Ömer Şam'a geldi. Beraberimizde Ebû Ubeyde b. Cerrah (r.a.) vardı. Bataklık bir yere gelince, Ömer (r.a.) devesinden indi. Ayakkabılarını çıkarıp omuzuna attı. Devesinin yularını çekerek bataklığa daldı. Ebû Ubeyde:

«— Ey mü'minlerin emiri! Sen de mi böyle yapıyorsun? Ayakkabılarını çakırıp omuzuna atıyorsun, devenin yularını çekip bataklığa dalıyorsun! Şamlı'ların seni böyle görmesi hoş olmaz,» deyince Hz. Ömer (r.a.):

«— Eyvah! **Bu sözü senden birisi söyleseydi ümmeti Muhammed'e ibret olacak bir şekilde onu cezalandırırdım. Biz zillet içinde bir kavimdik. Allah (c.c.) bizi İslâm ile şereflendirdi. Onun bizi şereflendirmeye vesile kıldığı şeyin dışında herhangi bir şeyden nasıl şeref umarız. Böyle yapmaya kalkarsak Allah bizi zelîl eder,»** dedi.[13]

Târık b. Şihab'dan gelen bir başka rivayet de şöyledir: Hz. Ömer (r.a.) Şam'a geldiğinde üzerinde etek, sarık ve ayakkabılar vardı. Devesinin yularını tutup suya dalarken kendisini İslâm ordusu karşılamıştı. Orada bulunan Ebû Ubeyde:

«— Ey mü'minlerin emiri ordu ve Şam patriklerinin seni bu halde görmeleri hoş olmaz,» deyince, Hz. Ömer (r.a.):

«— Biz Allah'ın İslâm'la şereflendirdiği bir milletiz. Asla bunun dışında herhangi bir şeyden şeref ummayız,» dedi.[14]

Târık'dan gelen diğer bir rivayet de şöyledir: Ebû Ubeyde b. Cerrah (r.a.) Hz. Ömer (r.a.)'e:

«— Ey mü'minlerin emiri Şamlılara göre hiç hoş karşılanmayan bazı şeyler yaptın. Ayakkabılarını çıkardın, deveni çekerek bataklığa daldın,» deyince; Hz. Ömer (r.a.) eliyle Ebû Ubeyde (r.a.)'nın göğsüne vurdu ve:

«— Eyvah keşke bunu senden başka birisi söylese idi Ebû Ubeyde. Siz insanların en zayıf ve hakiri idiniz. Allah sizi İslâm ile şereflendirdi. İslâm'dan başka bir şeyden şeref umduğunuz zaman Allah sizi zelîl kılar,» dedi.[15]

---

13 **Hakim, 1/61**
14 **Hakim, 1/62**
15 **Hılye, 1/47; İbn-i Mübarek, Beyhakî; Kenz. 4/400**

Kays anlatıyor:

Hz. Ömer (r.a.) devesinin üzerinde Şam'a gitmek üzereyken kendisini Şam'lılar karşıladı.

«— Ey mü'minlerin emîri keşke bir kadanaya binseydin. Seni halkın büyükleri ve ileri gelenleri karşılıyor,» dediler. Bunu duyan **Ömer** (r.a.):

«— Sizin davranışlarınızı İslâm'a uygun bulmuyorum. —Eliyle semâyı işaret ederek— Herşey oradandır. Çekilin devemin yolundan,» dedi.[16]

Şam'lı Ebu'l Galiye anlatıyor:

Hz. Ömer (r.a.) esmer devesi üzerinde **İliya** (**Kudüs**) yolundan **Cabiye**'ye geldi. Çıplak, saçsız başını güneş parlatıyor, ayakları üzengisiz, havutun iki tarafında sallanıyordu. Kaba yünden yapılmış devesinin çulunu konakladığı yerde yatak yapıyordu. Hurma lifiyle doldurulmuş havutun arkalığını da konakladığı yerde yastık yapıyordu. Üzerinde beyaz pamuklu kumaştan yapılmış, hafif çizgili yanı yırtık bir gömlek vardı.

Hz. Ömer (r.a.):

«— Bana buranın başkanını çağırın, dedi.» Hemen O'na **Celümes**'i çağırdılar. **Hz. Ömer** (r.a.) arkadaşlarına:

«— Bana idareten bir elbise getirin, gömleğimi yıkayın ve dikin,» dedi. Kendisine keten bir gömlek getirilince **Hz. Ömer** (r.a.):

«— Bu nedir?» diye sordu. Yanındakiler:

«— Ketendir,» dediler.

Hz. Ömer (r.a.):

«— Keten nedir?» deyince, onlar keteni izah ettiler.

Hz. Ömer gömleğini çıkardı. Gömleğini yıkadılar, söküğünü dikip getirdiler. **Hz. Ömer** idareten giydiği gömleği çıkardı ,kendi gömleğini giydi. **Selümes Hz. Ömer** (r.a.)'e:

«— Sen Arapların kralısın, bu ülkede krallar deveye binmez. Daha iyi bir elbise giyip bir kadanaya binersen Rumların gözünde daha büyürsün,» dedi. Bunun üzerine **Hz. Ömer**:

«— Biz Allah'ın İslâm ile yücelttiği bir kavimiz. Bunun yerine başka bir şeyden medet ummayız,» dedi.

Bu sırada eğersiz, üzerinde kadife çul bulunan bir kadana getirdiler. Ona bindi ve hemen:

«— Tutun tutun! Daha önce insanların böyle gurur veren bir kadanaya bindiklerini görmemiştim,» dedi. Bunun üzerine devesi getirildi. **Hz. Ömer** devesine bindi.[17]

---

16 **Hılye, 1/47**
17 **İbn-i Ebîddünya, Bidâye, 7/60**

ASHABIN ZİMMİLERE DE İYİ DAVRANMAYI TAVSİYESİ

Abd b. Hanzala anlatıyor: Orduda **Selmân-ı Farisî** ile beraberdik. İçimizden biri **Meryem** sûresini okuyunca, orada bulunan bir yahudi **Hz.Meryem'e** ve oğlu **İsâ** (a.s.)'ya söğdü. O'nu ağzı, yüzü kan içinde kalıncaya kadar dövdük. Bunun üzerine bizi **Selmân** (r.a.)'a şikâyet etti. Bu yahudinin daha önce hiçbir şikâyeti vaki değildi. Zulme uğrayanlar Selmân'dan başkasına şikâyet etmezlerdi. **Selmân** (r.a.) bizim yanımıza gelip:

«— Bu adamı neden dövdünüz?» dedi. Biz de:

«— Meryem sûresini okuyorduk, bu adam Meryem (r.a.) ve oğlu İsâ (a.s.)'ya söğdü,» dedik. Selmân:

«— Hatırlatmakta hiçbir fayda ummadığınız bir hususu düşmanlarınızın yanında niçin okuyorsunuz? Siz Allah (c.c.)'ın şu sözünü işitmediniz mi? **Allahtan başkasına tapanlara sövmeyiniz ki, onlar da hınç ve inatla Allah'a sövmesinler.»**[18] Selmân devamla:

«— Ey Araplar! Siz İslâm'dan önce bâtıl dinlere inanmaz mıydınız? Kötülüklerin en çok işlendiği yer, sizin diyarınız değil miydi? Üstelik çok fakir ve yoksul değil miydiniz? Allah sizleri İslâm'la şereflendirdi ve sizi nîmetlere garketti. Şimdi de İslâm adına insanları ezmek mi istiyorsunuz? Allah'a yemin ederim ki, ya bu nîmetlerin kadrini bilerek başkalarına eziyetten vazgeçersiniz, yahut da Allah onları elinizden alır, başkalarına verir. Sonra **Selmân** (r.a.) bize şu öğüdü verdi:

«— Nafile namazlarınızı akşamla yatsı arasında kılın. Yatsıdan sonra erken yatın ki, ibadet ve zikirlerinizi aksatmayasınız. Zira erken yatmayan erken kalkamaz.»[19]

---

18 **El-En'am,** 108
19 **Hılye,** 1/201

ASHABIN ALLAH'IN EMRİNE UYMAYANLARIN HALİNDEN İBRET ALMALARI

Cübeyr b. Nüfeyr (r.a.) anlatıyor: **Kıbrıs** fethedildiği zaman alınan esirler, harbe iştirak edenler arasında taksim edilince birbirlerine bakıp ağlaştılar. Esirlerin ağladığını gören **Ebûdderdâ** (r.a.) yı da tek başına oturmuş ağlarken gördüm. Kendisine:

«— Allah'ın İslâm'ı ve müslümanları yücelttiği bir günde seni ağlatan nedir? dedim **Ebûdderdâ** (r.a.):

«— Yazıklar olsun, sana **Cübeyr!** Baksana, Allah'ın emrine uymayanlar ne kadar zelîl oluyor. Bunlar da güçlü, kuvvetli, saltanat sahibi bir milletken Allah'ın emrine itaat etmediler de gördüğün bu hale düştüler, köleliğe lâyık oldular. Esarete düşen bir millet Allah'ın nîmet ve lûtuflarından mahrûm kalır.»[20]

---

20 **Hılye, 1/216; İbn-i Cerir, Tarih, 3/318**

ASHABIN ALLAH'A SAMİMİYETLE BAĞLANMALARI VE AHİRET ARZULARI

İbn-i Ebî Meryem (r.a.) anlatıyor: **Ömer b. Hattab** (r.a.) **Muaz'**-ın yanına uğrayarak ona:

«— Bu ümmeti ayakta tutan şey nedir?» deyince **Muaz** (r.a.):

«— Üç şeydir. Bunlar aynı zamanda kurtarıcıdırlar; yaratılışa uygun olan ihlâs, ki Allah insanları bu meziyet üzere yaratmıştır. Dinin esası olan namaz, insanları kötülükten koruyan itaattır,» dedi. **Hz. Ömer** (r.a.):

«— Doğru söylüyorsun,» dedi.

Hz. Ömer (r..a) ayrılınca **Muaz** (r.a.) yanındakilere, **Hz. Ömer** hakkında:

«— Senin devrin senden sonra geleceklerin devirlerinden daha hayırlıdır, senden sonra gelenler ihtilâfa düşecekler,» dedi. Bu olaydan bir müddet sonra **Hz. Ömer** vefat etti.[21]

Ebû Abdetül-Anberî anlatıyor:

Müslümanlar Medâin şehrini alınca ganîmetleri topladılar. Adamın birisi bir misk kutusu getirip ganîmetleri toplayan görevliye verince, yanındakiler:

«— Ganîmetler içinde bu kadar basit birşey görmedik, yoksa bir kısmını aldınız mı?» dediler. Adam:

«— Vallahi Allah korkusu olmasaydı bunu getirmezdim,» deyince bunun büyük bir zât olduğunu anlayarak:

«— Sen kimsin?» dediler. Adam:

«— Vallahi beni översiniz diye ne size, ne de sizden başkasına kendimi tanıtmayacağım, Allah'a hamdeder ve onun vereceği mükâfata razı olurum,» dedi, ayrıldı. Onun kim olduğunu öğrenmek için peşinden birisini gönderdiler. Gidip o adamın arkadaşlarına sorduğunda, onun **Âmir**[22] **b. Abdi Kays** olduğu anlaşıldı.[23]

---

21 **İbn-i Cerîr, Kenz. 8/226**
22 Tabiinden büyük bir zât.
23 **İbn-i Cerîr, Tarih, 3/128**

Sa'd (r.a.) anlatıyor: Vallahi Kâdisiye'deki bu ordu kendisine güvenilen, emanete hiyânet etmeyen bir ordudur. Bedir'e katılanların özel bir üstünlüğü olmasaydı, bunlar Bedir'e katılanlar kadar faziletli derdim. Bedir ehlinden bazılarının ganîmet hususunda kusurları olmuştur. Bunların öyle bir şeyini ne duydum ne yapacaklarını sanıyorum.

Diğer bir rivayette **Câbir** (r.a.) şöyle anlatıyor: Kendisinden başka Tanrı olmayan Allah'a yemin ederim ki, **Kâdisiye**, de savaşanlardan hiçbirisinin âhiretle beraber dünyayı da istediklerini görmedik. Üç kişiyi itham etmiştik, onlar da sandığımızdan aksine çok emin ve takva sahibi kimselermiş. Onlar: **Tuleyha b. Huveylid, Âmr b. Madîkerb** ve **Kays Mekşuh**'dur.»[24]

Kays el-İclî anlatıyor: **Hz. Ömer**'e **Kisrâ**'nın kılıcı, kemer ve mücevheratı getirildiğinde:

«— Bunları getiren millet kendisine güvenilir bir millettir,» dedi. Bunun üzerine **Hz. Ali, Hz. Ömer'e**:

«— Sen dürüst olduğun için halk da dürüst davranıyor,» diye mukabele etti.[25]

---

24 **İbn-i Cerîr Tarihi, 3/128**
25 **Tarih-i İbn-i Cerîr, 3/128**

ASHABIN KUR'ÂN OKUYARAK VE ZİKİR YAPARAK ALLAH'DAN YARDIM İSTEMELERİ

Zeyd bin Eslem anlatıyor: **Hz. Ömer** Mısır fethinin geciktiğini görünce **Âmr b. Âs'a** şu mektubu yazdı:

«Yıllardan beri savaştığınız halde hâlâ, Mısır'ı fethedemeyişinize şaşıyorum. Bunun sebebi, düşmanlarınız gibi, sizin de dünyaya meyledip, sünnetten ayrılışınız olsa gerek. Allah ancak, niyeti doğru olanlara yardım eder. Sana her biri bin kişiye bedel dört kumandan gönderiyorum.[26] Ancak bunlar da diğerleri gibi doğru yoldan saparlarsa. Bu mektubumu alınca orduya bir konuşma yap, onları sabır ve samimiyetle düşmana karşı savaşmaya teşvik et. Bu dört kumandanı en öne geçir ve orduna, düşmana karşı yekvücut halinde hücuma geçmelerini emret. Bu taarruz Cuma namazı vaktinde olsun, zira bu vakitte Allah'ın rahmeti iner, duâlar kabul olur. Askerlerin düşmanlarına karşı duâ ederek Allah'dan yardım istesinler.»

Hz. Ömer'in mektubu gelince, **Âmr b. Âs** askerleri toplayıp mektubu onlara okudu. Sonra gelen dört kumandanı çağırarak ön safa geçirdi. Askerlere abdest alıp iki rek'at namaz kılmalarını, duâ ederek Allah'dan yardım istemelerini emretti. Bunun üzerine Allah da onlara fethi müyesser kıldı.

Diğer bir rivayette **Abd b. Cafer** ve **Ayyaş b. Abbas** şöyle anlatıyorlar: **Âmr b. Âs**, Mısır'ın fethi gecikince **Hz. Ömer'e** mektup yazarak yardım istedi. Hz. Ömer yardım olarak her bin kişiye bir kumandan tâyin ederek dörtbin asker daha gönderdi. Kendilerine bir de mektup verdi:

«Sana dörtbin asker gönderiyorum. Başlarında, herbiri bin kişiye bedel dört de kumandan gönderiyorum: **Zübeyr b. Avvam, Mikdat b. Esved b. Âmr, Übâde b. Samit, Mesleme b. Muhalled.** Böylece kuvvetiniz onikibin oluyor. Onikibin kişilik orduya sahip olanlar az oldukları için yenildiklerini söyleyemezler.»[27]

---

26 Cahiliye çağında dahi araplar büyük kumandanlarına «bin kişiye bedel manasında» «Elfi» derlerdi.

27 **Kenz.** 3/151

Iyad el-Eş'arî anlatıyor: **Yermûk** savaşında bulundum. Orduya beş kişi kumanda ediyordu: **Ebû Ubeyde, Yezîd b. Ebî Süfyan, Şurahbil b. Hasene, Halid b. El-Velîd** ve **Iyâd b. Ganm el-Fihrî** (r.a.):

Ebû Bekir (r.a.) savaşa başlarken orduya **Ebû Ubeyde**'nin kumanda etmesini söylemişti...

Halife **Ebû Bekir**'e çok tehlikeli bir durumda olduğumuzu, bize yardım göndermesini, yazdık... Gelen cevapta şöyle deniyordu:

«Mektubunuzu aldım. Benden yardım istiyorsunuz. Ordusu her yerde hazır bulunan en büyük yardımcı, Allah'dan yardım istemenizi size tavsiye ediyorum. **Hz. Muhammed** de (s.a.v.) **Bedir** savaşında sizden daha az oldukları halde zaferi böyle kazanmıştı.

Başka bir rivayette râvî **Iyâd** şunları anlatıyor:

Ebû Bekir (r.a.) mektubunda: «...Mektubumu alınca bana başvurmaksızın hemen savaşın.»

Mektubunu alınca savaştık, düşmanı bozguna uğrattık ve dört fersah[28] geri püskürttük. Birçok ganîmet elde ettik. Bunları nasıl bölüşeceğimizi istişâre ettik. Sonunda **Iyâd**, herkese on baş hayvanın verilmesini tavsiye etti.

O sırada **Ebû Ubeyde**, benimle kim yarışacak diyerek at yarışı teklif etti. Bir genç:

«— Eğer kızmazsan, ben yarışırım,» dedi. Yarıştı ve yarışı kazandı.

Çıplak atın üzerinde, gencin arkasında **Ebû Ubeyde** (r.a.)'nın saçlarının dalgalandığını görüyordum.[29]

Muhammed, Talha ve **Ziyâd** (r.a.) anlatıyorlar:

Kumandan **Sa'd**, öğle namazını kılınca, **Hz. Ömer**'in bizzat orduda bulunmasını istediği, güzel Kur'ân okuyan bir gence, **Enfâl** sûresindeki cihad âyetlerini okumasını emretti. Ordudaki müslümanlar okurken âyetleri öğreniyorlardı. Bütün bölüklere teker teker okudu. Dinleyenler huzur ve sükûna kavuştular, kalpleri coştu, gözleri doldu.[30]

İbrahim b. El-Haris et-Teymî (r.a.) anlatıyor: Rasûlullah (s.a.v.) bizi bir müfrezede savaşa uğurlarken, sabah, akşam: **«Bizim sizi boş yere yarattığımızı mı sanıyorsunuz...»**[31] âyetini okumamızı em-

---

28 **Fersah**, 12.000 adım, takriben üç mildir.
29 **Kenz.** 3/145, **Mecme'uz-Zevaid** 6/213; **İbn-i Kesîr**, 1/400
30 **Taberî**, 3/47
31 **Mü'minun**, 115

retti. Biz de okuduk, hiç zâyiat vermeden bu sayede zafere ve ganîmetlere kavuştuk.[32]

Muhammed, Talha ve Ziyâd (r.a.) anlatıyorlar:

Sa'd, orduya şu emri verdi:

«Öğle namazını kılıncaya kadar hiç birşey yapmayın, yerlerinizden ayrılmayın. Namazı kılınca ben tekbir getireceğim, siz de tekbir getireceksiniz ve hazırlanacaksınız. Maneviyatınızı arttırmak için size lûtfolunan tekbîr, sizden önce hiçbir ümmete nasip olmamıştı. İkinci tekbîrimi duyunca siz de tekbîr alarak silâhlarınızı hazırlayacaksınız. Sonra üçüncü tekbîrim duyulunca tekbîr alarak atlarınızı hücuma hazırlayın. Dördüncü tekbrimin akabinde (lâ havle velâ kuvvete illâ billâh)[33] diyerek topluca düşmana saldırın.[34]

32 **Kenz. 3/47; Ebû Nûaym; İbn Mendeh.**

33 **«Zarar ve ziyandan dönmek, başarı elde etmek, yalnız Allah'ın yardımıyla kabildir.»**

34 **Taberî, 3/47**

HALİD B. VELİD'İN HZ. PEYGAMBERİN SAÇLARINI UĞUR SAYMASI

Cafer b. Abdullah b. el-Hakem anlatıyor: **Halid b. el-Velid** (r.a.) **Yermûk** savaşında sarığını kaybetti. Askerlere:

«— Onu arayın!» diye emretti. Aradılar, bulamadılar. Aramaları için tekrar emredince bu sefer buldular. Baktılar ki eski bir sarık imiş. Bunun üzerine **Halid** şunları anlattı:

«— Rasûlullah (s.a.v.) saçını kesmişti. Ashab saçlarını aldılar, ben de alnının saçından aldım, bu sarığın içine koydum. Bunu yanıma alarak girdiğim bütün savaşları kazandım.»[35]

---

35 **Taberâni; Mecme'uz-Zevaid** 9/349; **Müstedrek** 3/299; **Delâil** 159; **Kenz.** 7/31

ASHABIN HAYIRDA YARIŞ ETMELERİ

Şakik anlatıyor: Sabahın erken saatlerinde Kadisiye'de düşmana karşı hücuma geçmiştik. Öğle vakti olunca namaz için geri çekildik, müezzin vurulmuştu. Herkes ezânı kendi okumak isteyince askerler birbirlerine düştüler, az kaldı birbirlerine kılıç çekeceklerdi. Bu sırada Sa'd (r.a.) aralarında kura çekti. Ezânı kurada kazanan biri okudu.[36]

---

36 Taberî Tarih-i, 3/70.

ASHABIN GÖSTERİŞE VE DÜNYA SÜSÜNE ÖNEM VERMEMELERİ

Numan b. Mukarrin (r.a.) kumandasında İsfahan fethinde geçen bir olayı, **Ma'kıl b. Yesar** şöyle anlatıyor: **İsfehan'a** yaklaştık, düşmanla aramızda nehir vardı. **Numan** (r.a.) elçi olarak **Muğıre b. Şu'be'yi** (r.a.) gönderdi. Kralları, **(Zül Hacibeyn)** adamlarıyla istişare ederek şöyle diyor: «Ne diyorsunuz? Gelen elçinin karşısına harp kıyafetiyle mi, yoksa kral kıyafeti ve azametiyle mi çıkayım.» Tacını giyerek, bütün süs ve azametiyle tahtına oturdu. Kralın muhafızları, etrafında ipek elbise giymiş, kulaklarında küpe, kollarında bilezik iki saf halinde durdular. Bu sırada **Mugîre b. Şu'be** (r.a.) elinde mızrak ve kalkanıyla, kollarından tutan iki kişi ile muhafızların arasından, onlara değer vermediğini ifade için, yere serilmiş halıları mızrağıyla delerek kralın huzuruna geldi.

Kral **Zül Hacibeyn, Muğîre'ye**:

«— Siz, ey araplar! Sizi açlık ve sefalet yollara düşürmüş... Size bir miktar yardım yapalım da, dönün yerlerinize gidin,» deyince, **Muğîre**, Allah'a hamd-ü senâ ettikten sonra:

«— Biz araplar cahiliyede cife ve leş yerdik. Herkes bizi küçümserdi, biz kimseye birşey diyemezdik. Allah içimizden, asil bir aileden en doğru sözlümüz olan birini peygamber gönderdi. O, bize bu ülkeleri fethedeceğimizi müjdeledi. Bize va'dettiklerinin hepsi gerçekleşti. Görüyorum ki, burada kıymetli eşyalar ve güzel silâhlar var. Askerlerimizin bunları almadan döneceklerini sanmıyorum,» dedi.[37]

Aynı hadiseyi **Muhammed, Amr, Talha ve Ziyad**, şöyle anlatıyorlar: **Sa'd** Kadisiye'de **Muğîre** ve birkaç arkadaşını çağırarak:

«— Sizi elçi olarak düşman karargâhına göndermek istiyorum, ne dersiniz?» dedi. Onlar:

«— Emirlerini alır, Onlara götürürüz. Eğer senin talimatın dışında tekliflere muhatab olursak, aramızda istişareyle, müslümanların menfaatine en uygun düşeni yaparız,» dediler. **Sa'd** bu cevabı takdir ederek:

---

37 **Hakîm,** 3/293; **Mecme'uz-Zevaid,** 6/217

«— İşte diplomatlık budur! Haydi, hazırlanın ve gidin,» deyince; **Rib'î b. Âmir:**

«— Acemlerin kendilerine has birtakım görüş ve değer ölçüleri var. Eğer toplu halde gidilirse, kendilerine önem verdiğimizi sanırlar Bir kişiden fazla gönderme,» dedi. Orda bulunanların hepsi bu görüşü benimsediler. **Rib'î:**

«— Dilerseniz beni gönderin,» teklifinde bulundu. **Sa'd** da O'nu gönderdi. **Rib'î** ordugâhta bulunan **İran** başkomutanı **Rüstem**'in yanına gitmek için çıktı. **İran** muhafızlarının bulunduğu bir köprüye geldiğinde, askerler kendisini bırakmadılar ve durumu **Rüstem**'e bildirdiler. O'da **İran** devlet adamlarıyla istişare etti ve onlara:

«— Ne diyorsunuz? Kendimizi gösterelim mi?» diye sordu. Topluca ikinci görüşü benimsediler. Mücevherleri çıkardılar, kıymetli halıları serdiler, minderleri yaydılar, eksik birşey bırakmadılar. **Rüstem**'e altun bir taht hazırlandı. **Rüstem** en kıymetli elbiseleri içinde, altun tellerle dokunmuş bir minder üzerine kuruldu.

Rib'î; boyu kısa, yelesi uzun bir at üstünde parlak kılıcı, adî bir bez parçasına sarılmış, kabzası -deve boynunda yer alan sarı bir sinirden yapılan- mızrağı, öküz derisinden yuvarlak kırmızı bir deri geçirilmiş kalkanı, yay ve okları beraberinde olduğu halde **Rüstem**'e yaklaştı. Halıları çiğnememesi için, atından inmesi emredildi. O, pervasız bir tavırla **Rüstem**'in yanına kadar atını sürdü. Ancak orda atından indi. Ortasından delerek yularını geçirip birleştirdiği iki yastığa atını bağladı. Buna mani olamadılar. Bütün bunları, kendisini küçümseyen düşmanlarını küçük düşürmek için yapmıştı.

Rib'î'nin üzerinde, kımıldadıkça parıldayan göl sularını andırır bir zırh vardı. Sırtındaki deve çulundan yaptığı abasını, hurma lifinden yapılmış sicimle tâ belinden bağlamıştı. Dört bölük uzun saçları yaban keçisinin boynuzları gibi yukarı doğru dikilmişti, etrafını devesinin yuları ile bağlamıştı.

«— Silâhını bırak,» diyen muhafızlara:

«— Ben size gelmedim ki, sizin emrinizle silâhımı bırakayım. Siz beni davet ettiniz, ya istediğim gibi gireceğim, yahut dönüp gideceğim,» dedi. Bunu **Rüstem**'e haber verince:

«— Bırakın gelsin. Nasıl olsa bir kişidir,» dedi. **Rib'î** kısa adımlarla ucu sivri olan mızrağıyla minderleri, halıları delerek vakarla Rüstem'e doğru ilerledi. Yerde serili kıymetli yaygılardan delinmeyen birşey kalmamıştı. «**Rüstem**»e yaklaşınca muhafızlar etrafını çevirdiler, mızrağını halının üzerine, dikti, yere oturdu. Kendisine:

«— Niçin yere oturdun,» diyenlere:

«— Bu sizin çok değer verdiğiniz şeylerin üzerine oturmayı caiz görmeyiz,» dedi. **Rüstem**:

«— Ülkemize sizi getiren sebep nedir?» diye sordu. O da:

«— Bizi buraya Allah gönderdi. Allah bizi buraya, kula kul olanların Allah'a kulluk yapmalarını sağlamak, sıkıntılı dünyadan, geniş hayata çıkarmak, bâtıl dinlerin zulmünden İslâm'ın adâletine kavuşturmak için gönderdi...» dedi.[38] **Rüstem** adamlarına:

«— Yazıklar olsun bize! Elbiselere bakmayın. Fakat görüş, söz ve gidişata bakın, araplar giymeye ve yemeye önem vermezler amma asâletlerini muhafaza ederler, ne sizin gibi giyinirler, ne de sizin gibi düşünürler,» dedi.

Rib'î silâhını küçümseyerek kendisiyle alay etmek isteyenlere:

«— Size silâhımı göstereyim mi?» dedi. Hemen eski paçavradan yapma kınından kılıcını çekti. Sanki o bir ateş parçası idi. Görenler:

«— Aman kınına koy,» dediler. Kılıcını kınına koydu, sonra kalkanını yere attı. Onlar kalkanlarını **Rib'î**'nin kalkanına vurdular. Onlarınki parçalandı. **Rib'î**'ninkine birşey olmadı. **Rib'î**:

«— Ey İranlılar, siz yiyeceklerinize, içeceklerinize ve elbiselerinize ne kadar önem veriyorsanız, biz de onları o kadar basit görüyoruz,» dedi. Sonra düşünmeleri için mühlet verip ordugâha döndü.

Ertesi gün İranlılar başkumandan **Sa'd**'a haber salarak **Rib'î**'yi tekrar göndermesini istediler. **Sa'd** bu defa da **Huzeyfe b. Mihsan**'ı gönderdi. Bu da Rib'î'nin kıyafetine benzer bir kıyafetle gitti. Özel olarak krallık makamının girişine serilmiş yaygılara yaklaşınca:

«— Atından in!» dediler. **Huzeyfe**:

«— Kendi işim için gelmedim ki, Kralınıza sorun, O'nun mu ihtiyacı var, yoksa benim mi? Eğer benim ihtiyacım olduğunu söylerse yalan söylemiş olur, ben de döner giderim. Şayet o beni davet etmişse yanına dilediğim şekilde girerim,» dedi. Durumu **Rüstem**'e bildirince:

«— Bırakın gelsin,» dedi. Tahtının üzerine kurulan **Rüstem**, atıyla gelen **Huzeyfe**'ye:

«— Atından in!» dedi. **Huzeyfe**:

«— Hayır inemem,» dedi. **Rüstem** inmemekte ısrar eden **Huzeyfe**'ye sordu:

«— Niçin dünkü gelen gelmedi de sen geldin?»

«— Çünkü kumandanımız duruma göre, aramızda adaletli davranmak ister, bugün sıra bende idi,» diye cevap verdi. **Rüstem**:

---

38 Bak. 1/326 Metin.

«— Sizi getiren sebep nedir?» dedi. **Huzeyfe**:

«— Allah bize dinini lûtfetti ve mucîzelerini gösterdi. Ona inandık, daha önce onu inkâr ediyorduk. Sonra bize, insanları üç şeyden birine davet etmenizi emretti. Hangisine râzı olur cevap verirlerse onu kabul ederiz: İslâm'ı kabul ederseniz, döner gideriz. Cizye verir himayemize girersiniz, gerektiğinde düşmana karşı sizi koruruz. Savaşmayı kabul edersiniz...» deyince **Rüstem**:

«— Veyahut da bir süre andlaşma yaparız,» dedi. Bunun üzerine **Huzeyfe**:

«— Evet, dünden itibaren üç gün,» dedi. **Rüstem** üç gün mühletten başka hiçbir şey koparamayınca **Huzeyfe**'yi geri gönderdi. Adamlarına dönerek şöyle dedi:

«— Size ne oluyor! Benim gördüğümü görmüyor musunuz? Dünkü elçileri gelerek ülkemizde bizi bastırdı, çok değer verdiğimiz kıymetli şeylerimizi hakîr gördü, ipek yastıklarımızı delerek atını bağladı, hem de çok serbest idi, her şeyimizi onlara iletti, aynı zamanda çok da akıllı idi. Bugün bu adam geldi. Serbestçe karşımıza dikildi, ülkemizde bizden daha serbest davranıyor.« **Rüstem**'in bu sözleri yanındakileri öfkelendirdi. Onlar da Rüstem'i kızdırıcı şeyler konuştular. Ertesi gün yine İslâm ordusuna haber göndererek tekrar elçi göndermelerini istediler. Bu sefer de **Sa'd** onlara **Mugîre b. Şube**'yi gönderdi.[39]

Ebû Osman Nehdî şöyle anlatıyor:

Mugîre İranlılara giderken köprüyü geçince O'nu alıkoydular. **Rüstem**'in huzuruna girmesi için izin istediler. Müslümanlara karşı azametli görünmek için kıymetli elbiselerini değiştirmemişlerdi. Başlarında taş, üzerlerinde altın sırma ile dokunmuş elbiseler vardı. Saraya gelen elçilerin üzerinde yürümesi için bir ok atımı mesafeyi halı ile döşemişlerdi. Muğîre saçları dört bölüğe ayrılmış şekilde yürüyerek geldi ve Rüstem'in yanına minderinin üzerine oturdu ve yaslandı. Muhafızlar Muğîre'nin üzerine atlayıp hırpalayarak onu yere indirdiler. Muğîre:

«— Efsanelerinizi duyardık, sizden ahmak hiçbir millet görmüyorum. Biz araplarda eşitlik vardır. Savaştan alınan köleler hariç birbirimizi köle yapmayız. Sanıyordum ki, siz de bizim gibi birbirinize eşit davranıyorsunuz. Halbuki böyle yapacağınıza birbirinize taptığınızı söyleseniz daha iyi olurdu. Biz böyle yapmayız. Sizde de böyle devam etmeyecektir. Ben size kendiliğimden gelmedim, siz beni davet ettiniz. Bugün anladım ki, işiniz karışıktır. Mutlaka mağ-

---

39 **İbn-i Cerîr Tarihi, 3/33**

lûp olacaksınız. Bu akılla bu gidişatla saltanat devam etmez,» dedi. Bunu duyan muhafızlar:

«— Vallahi Arab doğru konuşuyor,» dediler. Bunun üzerine -Orada bulunan- kumandanlar:

«— Vallahi öyle bir söz söyledi ki hizmetçilerimiz ona meylediyorlar. Atalarımızı Allah kahretsin! Ne kadar ahmaklarmış ki, bu ümmeti küçümsemişler...» dediler.[40]

---

40 **İbn-i Cerîr Tarihi, 3/36**

ASHABIN SAVAŞTA DÜŞMANIN ÇOKLUĞUNA VE KUVVETİNE ALDIRMAMASI

Ebû Hûreyre anlatıyor: Mu'te harbine katılmıştım. Müşrikler bize yaklaşınca hiç kimsenin karşı koyamayacağı hazırlıklardan silâh. at, ipek elbise ve altın gibi göz kamaştıran şeyler gördük. Bunun üzerine **Sabit b. Akram** (r.a.) :

«— Ya **Ebû Hûreyre**, galiba sen düşmanın kuvvetini çok fazla görüyorsun!» dedi.

«— Evet!» dedim. **Sabit**:

«— Sen bizimle **Bedir** savaşında bulunmadın. Biz düşmanı sayı çokluğuyla yenmedik,» dedi.[41]

Abdullah b. Amr (r.a.) anlatıyor:

Hz. Ebû Bekir (r.a.) **Amr b. Âs'a** şu mektubu yazdı:

«— Allah'ın selâmı üzerine olsun. Mektubunu aldım. Rumların çok asker topladığını yazıyorsun. Rasûlullah ile birlikte savaşırken, Allah bize kuvvet ve askerlerimizin çokluğuyla yardım etmedi. Bir keresinde sadece iki atımız vardı. Develere de nöbetleşe biniyorduk. Uhud savaşında yalnız bir atımız vardı. Ona da Rasûlullah biniyor, düşmana karşı bize yardım ve maneviyat veriyordu.

Amr! Unutma ki, Allah'a en itaatli kimse, günahlardan en çok kaçınandır. Öyleyse Allah'a itaat et, arkadaşlarına da itaat etmelerini emret.»[42]

Übâde ve **Halid** (r.a.) anlatıyorlar:

Bir adam **Yermûk** savaşında **Halid b. Velid'e**:

«— Rumlar ne kadar çok! Müslümanlar ne kadar az!» deyince Halid:

«—Bilâkis, müslümanlar çok, rumlar pek az! Allah'ın yardım ettiği asker çok, yardımını kestiği asker azdır. İnsan sayısına bakılmaz. İsterdim ki, atım EŞKAR'ın ayağı iyileşseydi de düşman katkat fazla olsaydı,» diye mukabele etti. Çok yürümekten Halid'in atının tırnakları kırılmıştı.

---

41 **Bidâye**, 4/244; **İsâbe**, 1/190

42 **Kenz.** 3/135; **Mecme'uz-Zevaid**, 6/117

ASHAB KARŞISINDA DÜŞMANIN SÖYLEDİKLERİ

Zührî anlatıyor: **Hz. Ebû Bekir** (r.a.) halife olduğunda birtakım arap kabileleri İslâm'dan yüz çevirmişlerdi. **Ebû Bekir** (r.a.) bunlarla savaşmak üzere yola çıktı. **Bak'î** taraflarındaki **Nak'** denen yere varınca, Medine'nin zarara uğramasından korkarak geri döndü. Orduya Allah'ın kılıcı **Halid b. Velîd**'i kumandan tâyin etti. Savaş için topladığı askerleri O'nun emrine verdi. O'na, **Mudar** tarafına yönelmesini, İslâm'dan yüz çevirenlerle muharebesini sonra Yemâme'ye dönüp **Müseylimet-ül Kezzab**'la savaşmasını emretti.

Halid, hemen harekete geçti. **Tulâyha-t-ül Kezzab-il Esedî** ile savaşarak onları yendi. **Üyeyne b. Hısn b. Huzeyfe el-Fezârî** de Tuleyhâ'ya uymuştu. **Tuleyhâ**, ordusunun bozguna uğradığını görünce:

«— Ne oluyor? Neden bozuluyorsunuz?» diye çıkıştı. Askerlerinden biri:

«— Bozulmamızını sebebini sana anlatayım: Bizden herkes, arkadaşının kendinden önce ölmesini arzu ediyor. Halbuki, karşımızdakilerin hepsi, arkadaşından önce ölmeye can atıyor,» diye cevap verdi.

Tuleyhâ, çok zorlu bir savaşçıydı. Nitekim bu savaşta da müslümanlardan **Ukkâşe b. Mihsan ve İbn-i Akram**'ı şehid etti. Hakk'ın karşısındaki bu mağlûbiyetinden sonra atından indi, savaşı terkederek Şam'a gitti. **Hz. Ömer** (r.a.)'ın halifeliği zamanında, umre kasdıyla Kâ'be'ye giderken halifeyle karşılaştı ve tekrar müslüman oldu. Hattâ **Kâdisiye** savaşında da acemlere karşı İslâm ordusunda kahramanca savaşmıştı.[43]

Amr b. Âs anlatıyor: Benim kumandamda İslâm Ordusu yola çıkmış, **İskenderiye**'de konaklamıştık. **İskenderiye** valisi:

«— Bana içinizden birini gönderin, onunla konuşacağım,» diye haber salmıştı. Bunun üzerine ben:

«— O'nunla ben konuşacağım,» dedim. Yanıma bir tercüman alarak yanına gittim. O'nun da yanında bir tercümanı vardı. Karşılıklı iki kürsî kuruldu. Vali:

---

43 **Beyhakî, 8/175**

«— Siz kimsiniz?» dedi.

«— Araplarız! Çalı-çırpıdan başka birşey bitmeyen çöl ehliyiz. **Beytullah**'ın sakinleriyiz. Arazimiz az, geçimimiz çok dardı. Yoksulluktan murdar, ölü hayvanları yerdik. Biribirimize saldırırdık, çok sıkıntılı bir hayatımız vardı. Nihayet, aramızdan birisi çıktı. Bizler gibi, orta halli bir aileye mensup olup, bizden daha zengin de değildi. Allah'ın elçisi olduğunu söyleyerek, bilmediğimiz şeyleri emrediyor, atalarımızdan itibaren yapageldiğimiz şeylerden bizi men ediyordu. O'na kızdık, kendisini yalanladık, sözlerine itibar etmedik O'na bizden başkaları (Medine'liler) gelerek: Seni biz takdir edeceğiz, sana biz iman edeceğiz, sana biz tâbi olacağız, düşmanlarına karşı seninle beraber savaşacağız, dediler. Bunun üzerine onların diyarına hicret etti. Kendisine karşı çıktık, savaştık, bizi perişan ederek, hezimete uğrattı. Sonra komşu memleketlere yönelip, onlarla savaştı, yendi ve idaresine aldı. Eğer, geride kalan askerlerimiz sizin bu kadar servet ve saadet içinde yaşadığınızı bilseler, hepsi buralara gelirler, size ortak olurlar,» dedim. Bunun üzerine vali güldü ve şöyle dedi:

«— Peygamberiniz çok doğru söylemiş. Bize de peygamberler, sizinkinin getirdikleri gibi hak din getirmişlerdi. O din üzerinde yürüyorduk ki, aramızdan hevâ ve heveslerine uyan krallar zuhur etti. Peygamberlerin emirlerini terk ettiler. Bizi keyflerine göre idare ettiler. Eğer siz, peygamberinizin emirlerine itaat ederseniz, hiç bir düşman kuvveti sizi mağlûp edemez. Şayet, bizler gibi peygamberinizin emirlerini terk ederseniz, hevâ-ü nefsinize uyarsanız, O yardımını üzerinizden kaldırır, sizle bizi başbaşa bırakır. Bizden daha çok ve kuvvetli olmadığınızı da takdir edersiniz.» **Amr b. Âs**:

«— Böylesine mertçe konuşan birini görmedim,» dedi.[44]

Ebû İshâk anlatıyor: Rasûlullah'ın ashabı karşısında düşman, uzun süre dayanamıyordu. Meselâ **Herakliyüs**, **Antakya**'da, yenilerek dönen rum askerlerine hitaben yaptığı konuşmada:

«— Yazıklar olsun size! Söyleyin bana savaştığınız kimseler de sizler gibi insan değil mi?» demişti. Onlar:

«— Evet!» dediler. Bunun üzerine O:

«— Peki, siz mi çoksunuz? Onlar mı dediler. Onlar:

«— Bilâkis, bütün cephelerde biz onlardan daha çoğuz,» diye mukabele ettiler.

---

44 **Taberâni, Mecme'uz-Zevaid, 6/218, 8/238**

«— Öyleyse niçin yeniliyorsunuz?» diye sorunca, ileri gelenlerden yaşlı bir adam:

«— Onlar, geceleri ibadet, gündüzleri oruçla geçiriyorlar, sözlerini yerine getiriyorlar, iyiliği emredip, kötülükten sakındırıyorlar, biribirine karşı insaflı davranıyorlar. Biz ise şarap içiyoruz, zinâ ediyoruz, haram yiyoruz, sözlerimize sadık kalmıyoruz. Gaspediyoruz, zulmediyoruz. Kötülükleri emredip, Allah'ın rızasını kazandıracak iyilikleri yasaklıyoruz. Yeryüzünde fesat çıkarıyoruz. Hâl böyleyken yenilmemek mümkün mü?» dedi.[45] **Herakliyus:**

«— Doğruyu söyledin,» dedi.

Gassan'lı Yahya b. Yahya'nın kavminden iki kişi şunları anlatıyorlar: İslâm Ordusu Ürdün'e gelmişti. Aramızda Şam'ın yakında kuşatılacağını konuştuk. Savaştan önce gidip alış-veriş yapmak istiyorduk ki, o sırada Şam patriği bizi istemiş. Yanına gelince bize:

«— Siz arap mısınız?» dedi.

«— Evet,» diye cevap verdik.

«— Hıristiyan mısınız?» dedi.

«— Evet,» dedik. Bunun üzerine patrik:

«— O halde sizden biriniz müslümanların arasına girsin, durumlarını ve ne yapmak istediklerini öğrensin bize bildirsin. Biriniz de burada kalarak eşyanızı beklesin,» dedi. Arkadaşım gitti bir müddet sonra gelerek şunları anlattı: «Öyle kimselerin yanından geliyorum ki, zayıf vücutlu olup, asîl atlara biniyorlar. Gecelerini ibadetle geçiriyorlar. Gündüzleri at üzerinde kahraman kesiliyorlar. Oklarını düzeltip yontuyor, mızraklarını doğrultuyorlar. Eğri ağaçları da doğrultup mızrak yapıyorlar. Yanındakine birşey söylesen okudukları Kur'ân'dan ve yaptıkları zikirden dolayı söylediklerin anlaşılmaz.» Daha sonra patrik arkadaşlarına dönerek:

«— Size öyle bir manevî kuvvetle gelmişler ki, onlara asla gücünüz yetmez.[46]

Urve anlatıyor:

İki ordu birbirine yaklaşınca **Kubuklar Kuda'a** araplarından **İbn-i Hüzarif'e:**

«— Müslümanların yanına git, aralarında bir gün kal, durumlarını bize bildir,» dedi. O da tanınmayacak bir şekilde müslümanların yanına giderek aralarında bir gün kalıp geldikten sonra **Kubuklar** O'na:

«— Ne haber?» deyince, adam:

«— Müslümanlar geceleri âbid, gündüzleri at üzerinde kahraman-

---

45 **Müsned-i İmam Ahmed, Bidâye, 7/15; İbn-i Asâkir, 1/143**
46 **Bidâye, 7/15; İbn-i Asâkir, 1/143**

dırlar. Aralarında adaleti yerine getirmek için krallarının oğlu dahi hırsızlık yapsa elini keserler, zinâ etse recmederler,»[47] dedi.

Bunu dinleyen **Kubuklar:**

«— Eğer söylediklerin doğru ise, bunlarla karşılaşmaktansa bizim için yerin altı üstünden daha hayırlıdır. Umarım ki, Allah onlarla bizi karşılaştırmaz! Ne onlara karşı bize yardım etsin, ne de bize karşı onlara!» dedi.[48]

İbn-i Rufeyl anlatıyor: **Kadisiye** savaşında **Rüstem, Necef**'e gelince oradan İslâm Ordusuna bir casus gönderdi. Adam müslümanların arasına kendilerinden biriymiş gibi girdi. Onların her namazda misvak kullandıklarını ve namazdan sonra dağılarak herkesin yerlerini aldıklarını gördü. Hemen döndü. Müslümanların durumunu ve yaşayışlarını anlattı. **Rüstem:**

«— Yedikleri nedir?» diye sorunca adam:

«— Aralarında bir gece kaldım hiç kimsenin birşey yediğini görmedim, sadece akşam olunca, yatarken ve erken kalkınca misvak kullanıyorlar,» dedi.

Rüstem kaleyi geçip **Atîk** denilen yere yaklaştığında müezzin sabah ezanını okuyordu. Müslümanların hareketini görünce İranlılara:

«— Atlarınıza binin,» diye bağırdı. Bunu duyanlar:

«— Niçin?» diye sordular. **Rüstem:**

«— Görmüyor musunuz? Düşmanınıza talimat verildi. Harekete geçtiler,» dedi. Casus:

«— Hayır, onlar namaza hazırlanıyorlar,» dedi.

Rüstem:

«— Şafak vakti gaibden gelen bir sesten **Ömer**'in araplara talimat verdiğini duydum,» dedi.

İslâm Ordusu köprüyü geçince durdular, müezzin ezan okudu. **Sa'd** da namazı kıldırdı. Bu arada **Rüstem:**

«— **Ömer** beni mahvetti!» dedi.[49]

Eb'uz-Zehrâ El-Kuşeyrî anlatıyor:

Herakliyus Kostantiniyye'ye sefere çıkmıştı. Müslümanların elinde esir olan Rus kaçarak **Herakliyus**'un yanına gelince, O'na:

«— Bana müslümanlardan haber ver!» dedi. Adam:

---

47 Taşlayarak öldürdüler.
48 **İbn-i Cerîr Tarihi**, 2/610
49 **İbn-i Cerîr Tarihi**, 3/45

«— Sana onları gözlerinle görüyormuşsun gibi anlatacağım. Onlar, gündüzleri at üzerindedirler, geceleri ibadet ederler. Yollarda kimin nesini yerlerse parasını verirler. Hiçbir yere selâmsız girmezler. Düşmanlarını yeninceye kadar yerlerinden ayrılmazlar.» Bunu duyan **Herakliyus**:

«— Eğer doğru söylüyorsan şu bastığım yerlere kadar onlar sahip olacaklar,» dedi.[50]

İran Şahı **Yezducurd**, kendisine yardım yapması için Çin Kralına bir mektup gönderdi. Çin Kralı gelen elçiye:

«— Biliyorum krallar, düşmanlarına karşı birbirlerine elbette yardım etmelidirler. Yalnız, sizi memleketinizden çıkaran bu milletten bana bahset. Bakıyorum, onların az, sizin çok olduğunuzu söylüyorsun. Böyle az bir kuvvetin, sizin gibi büyük bir kuvveti yenmesi onlarda hayır sizde şerrin olduğuna delâlet eder,» dedi. Elçi:

«— İstediğini sor!» deyince Çin Kralı:

«— Onlar sözlerini yerine getiriyorlar mı?» dedi. Elçi:

«— Evet,» diye cevap verdi. Kral:

«— Savaşa başlamadan önce size ne teklif ediyorlar?» dedi. Elçi:

«— Bizden üç şeyden birini istiyorlar: Ya dinlerine gireceğiz, bunu kabul edersek bize kendilerine yapılan muameleyi yapacaklar. Veya cizye vereceğiz, düşmanımıza karşı koruyacaklar. Bunu da kabul etmezsek savaşacaklar,» dedi. Kral:

«— Kumandanlarına itaatları nasıldır?» dedi. Elçi:

«— Bir milletin mürşidine en itaatlısı gibi,» diye karşılık verdi. Çin Kralı:

«— Neleri haram, neleri helâl sayıyorlar?» dedi. Elçi bunu izah ettikten sonra, Kral:

«— Kendilerine helâl olanı haram, haram olanı helâl kılıyorlar mı?» diye sordu. Elçi:

«— Hayır,» dedi. Çin Kralı bu cevap üzerine:

«— Bu millet haramı helâl, helâlı haram yapmadıkça asla mağlûp olmaz,» dedi ve bana kıyafetlerinden bahset dedi.

Bunu da izah ettikten sonra, Kral:

«— Binekleri nasıldır?» dedi. Elçi:

«— Arapların atlarına biniyorlar,» dedi ve atları anlattı. Bunun üzerine Kral:

«— Bu atlar ne güzel bir kaledir,» dedi. Elçi ona develeri ve onların ağır yüklerle uzun mesafeler katettiklerini anlatınca, Kral:

«— Bunlar boynu uzun hayvanların sıfatıdır,» dedi ve **Yezducurd**'e şu mektubu yazdı :

---

50 **İbn-i Cerîr Tarihi, 3/92**

«— «Sana bir ucu Çin'de, bir ucu Merv'de olan bir ordu göndermeme hiçbir mani yok, bunu da yapmam gerekir. Fakat elçinizin bana anlattığı bu millet dağları yerinden sökmek istese söker. Onlar bu hal üzere yaşarlarsa emir verildiğinde beni dahi yerimden oynatırlar.

O halde onları razı ederek anlaş. Sana dokunmadıkça onlara dokunma.»[51]

BEŞ CİLTLİK KİTABIN BEŞİNCİ VE SON CİLDİNİN SONU

51 Tarih-i İbn-i Cerîr, 3/249

KAYNAKLAR

EL-BİDÂYE VE N-NİHAYE, İBN-İ KESÎR, Eb'ul-Fidâ b. Ömer
BEZL'ÜL-MECHÛD ŞERH'U SÜNEN-İ EBÎ DÂVÛD, Halil Ahmed el-Eyyubî el-Ensârî
CÂMİ-U BEYAN'İL-İLM VE FADLÎH, İBN ABDİLBER, Yusuf b. Abdullah
CÂMİ'UL-BEYÂN FÎ TEFSİR'İL-KUR'AN, TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir
EL-CÂMİ' Lİ-AHKÂM'İL-KUR'AN, KURTUBÎ, Muhammed b. Ahmed
EL-CÂMİ'US-SAHİH, TİRMİZÎ, Ebu İsa, Muhammed b. İsa
CÂMİ'US-SAHİH, BUHÂRİ, Ebu Abdullah, Muhammed b. İsmâil
CEM'UL-FEVÂİD, Muhammed b. Muhammed b. Süleyman el-Fâsî, el-Mağribî
DELÂİL'ÜN-NÜBÜVVE, İSFEHANİ, Ebu Nüaym, Ahmed b. Abdullah
DÜRR'ÜL-MENSÛR FÎ TEFSİR'İL-KUR'AN, CELÂLÜDDİN ES-SÛYUTÎ, Eb'ul-Fadl, Abdurrahman b. Ebî Bekr
EDEB'ÜL-MÜFRED, BUHARÎ, Ebû Abdullah, Muhammed b. İsmâil
ESÂS'ÜL-BELÂGA, ZEMAHŞERÎ, Mahmud b. Ömer
EL-EVCEZ, EZ-ZERKÂNÎ
EL-EZKÂR, NEVEVİ, Ebu Zekerîya, Yahya b. Şeref
FETH'UL-BÂRÎ FÎ ŞERH'İL-BUHARİ, İBN HACER el-Askalanî
FEYD'UL-KADÎR, ŞERH'UL-CÂMİ'İS-SAGÎR, MÛNAVİ Abdûrraûf b. Tacülârifin b. Ali
HILYET'ÜL-EVLİYA VETABAKAT'ÜL-ESFİYA İSFEHANİ EBU NUAYM, Ahmed b. Abdullah
EL-İSÂBE FÎ TEMYİZ'İS-SAHÂBE, İBN HACER el-Askalanî
İRŞAD'ÜS-SÂRÎ FÎ ŞERH'İL-BUHARİ, KASTALLANİ, Ahmed b. Muhammed b. Ebu Bekr
İTHÂF'ÜS-SÂDET'İL-MÜTTEKÎN, ZEBİDÎ, Eb'ul-Feyz Muhammed, Murtaza b. Muhammed
EL-KÂMUS'UL-MUHÎT, FÎRUZÂBADİ, Muhammed b. Tahir
KENZ'ÛL-UMMAL, MÜTTEKÎ el-Hindî, Alaeddin Ali b. Hüsameddin
KİTÂB-U AHBAR'IR-RUSÜL V'EL-MÜLÛK, TABERÎ, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir
KİTÂB'UL-EMVÂL, EBU UBEYD, Kasım b. Sellâm
KİTÂB'UL-ESMA V'ES-SIFÂT, BEYHAKI, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyn
KİTÂB'UL-ESMA V'ES-SIFÂT, BEYHAKÎ, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn
KİTÂB'UL-İSTÎÂB FÎ MA'RİFET'İL-ESHAB, İBN ABDİLBER, Ebu Ömer, Yusuf b. Abdullah
KİTÂB'ÛL-KÜNÂ V'EL-ESMA, DEVLABÎ, Ebu Bişr Muhammed b. Ahmed
KİTÂB'ÜL-MÜSNED'İL-CÂMÎ, DARÎMİ, Abdullah b. Abdurrahman
KİTÂB'ÜN-NİHÂYE FÎ GARÎB'İL-HADİS V'EL-ESER İBN'ÜL-ESİR, Mecdûddin el-Mübârek b. Muhammed
LİSÂN'ÜL-MÎZÂN, İBN HACER el-Askalânî
MA'RİFET-U ULÛM'İL-HADÎS, HÂKİM, en-Nisâburî, Muhammed b. Abdullah b. Muhammed

MECME'UZ-ZEVÂİD VE MENBE'UL-FEVÂİD, İBN HACER el-Heysemî, Nureddin Eb'ul-Hasen Ali b. Ebu Bekr
EL-MİNHÂC Fİ ŞERH-İ MÜSLİM B. EL-HACCÂC, NEVEVÎ Yahya b. Eşref
MİŞKAT'ÜL-MESÂBÎH, HATÎB ET-TİRMİZÎ, Muhammed b. Abdullah
MÎZÂN'ÜL-İ'TİDÂL Fİ TERACİM'İR-RİCAL, ZEHEBİ Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed
EL-MUĞNÎ AN HAML'İL-ESFAR Fİ TAHRİC MÂ FİL-İNCİL MİN'EL-AHBÂR, IRAKİ Abdurrahîm b. Hüseyin
MUVATTA' MÂLİK, Ebu Abdullah, Mâlik b. Enes
MÜNTEHAB-Ü KENZ'İL-UMMÂL, MÜTTEKÎ EL-HİNDÎ, Alaeddin Ali b. Hüsameddin
MÜSNED-Û AHMET B. HANBEL, Ebu Abdullah, Ahmed b. Muhammed b. Hanbel
MÜSNED, ŞAFİÎ, Muhammed b. İdris
MÜSNED, TAYÂLİSÎ, Ebu Dâvûd, Süleyman b. Dâvûd
EL-MÜSTEDREK ALÂ'S-SAHIHAYN, HAKİM en-Nisaburî, Muhammed b. Abdullah b. Muhammed
NASB'UR-RÂYE Lİ-EHADİS'İL-HİDÂYE, ZEYLEÎ, Abdullah b. İbrahim
NESÎM'ÜR-RİYÂD, HAFÂCÎ, Ahmed b. Muhammed
ER-RAVD'UL-ÜNÜF V'EL-MEŞRA'UR-RİVA Fİ TEFSİR-İ MÂ YEŞTEMİLÜ ALEYHİ HADÎS' ÜS-SÎRE V'AHTEVÂ, Es-Sûheylî, el-Has'amî, Abdurrahman b. Abdullah
RİYÂD'UN-NADIRE Fİ FEDÂİL'İL-AŞERE, TABERÎ Muhıbbûddîn Eb'ul-Abbâs Ahmed b. Abdullah
RİYÂD'US-SÂLİHÎYN, NEVEVÎ, Ebu Zekeriya Yahya b. Şeref
SAHİH-U MÜSLİM, Eb'ul-Hüseyn Müslim b. el-Haccac
ES-SAHİH'UL-MÜSNED, EBU AVÂNE, Yakub b. İshak b. İbrahim en-Nisabûrî
SIFAT'ÜS-SAFVE, İBN-ÜL-CEVZÎ, Abdurrahman b. Ahmed
SÎRET'ÜL-HALEBİYYE, HALEBÎ, Eb'ul-Ferec Ali b. İbrahim
SÎRET'ÜN-NEBEVİYYE, MUHAMMED RESULULLAH, İBN HÎŞÂM Ebu Muhammed Abdülmelik b. Hîşâm
SÜNEN-Ü DÂREKUTNÎ, Eb'ul-Hasan Ali b. Ömer
SÜNEN-İ EBÎ DÂVÛD, Süleyman b. el-Cârud b. Eşas es-Sicistanî
SÜNEN-Ü İBN MACE, Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf
SÜNEN'ÜL-KÜBRÂ, BEYHAKÎ, Ebu Bekr Ahmed b. el-Hüseyn
SÜNEN-Ü NESÂÎ, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb
ŞEMÂİL, TİRMİZÎ, Ebu İsâ, Muhammed b. İsâ
ŞERH-U MEÂN'İL-ÂSAR, ET-TAHAVİ
ŞERH'US-SÎRET'İN-NEBEVİYYE, EBU ZER el-Haşenî
EŞ-SİFÂ Bİ-TA'RÎFİ HUKUK'IL-MUSTAFÂ, KADI İYAD Iyâd b. Musa
TABAKÂT'ÜL-KEBÎR, İBN SA'D, Muhammed b. Sa'd
TARÎH-U BAĞDÂD, HATÎB el-Bağdâdî, Ebu Bekr Ahmed b. Ali
TARÎH'UL-KEBÎR, BUHARÎ, Ebu Abdullah, Muhammed b. İsmâil
ET-TARÎH'US-SAGÎR, BUHARÎ, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmâil
TAKRÎB'ÜT-TEHZÎB, İBN HACER el-Askalânî, Eb'ul-fadl Ahmed b. Ali
TEFSİR'UL-KUR'ÂN, İBN KESÎR, Eb'ul-Fidâ İsmâil b. Ömer
TEHZÎB-Ü TEZHİB'İL-KEMÂL Fİ MA'RİFET'İR-RİCAL, İBN HACER el-Askalânî Eb'ul-Fadl Ahmed b. Ali
TEHZÎB'Ü TÂRİH'İBN ASÂKİR, Abdülkâdir b. Ahmed b. Bedran
TERCEMÂN'ÜS-SÜNNE
ET-TERGÎB V'ET-TERHÎB, MÛNZİRİ, Ebu Muhammed Abdülazîm b. Abdülkavî
TEYSÎR'UL-VÜSÛL, Zebîdî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed ed-Deybâ

TUHFET'ÜZ-ZÂKİRÎN, ŞEVKÂNÎ, Muhammed b. Ali b. Muhammed
UMDET'ÜL-KÂRÎ FÎ ŞERH'İL-BUHÂRÎ, AYNÎ Mahmud b. Ahmed
USÛL'ÜL-GÂBE FÎ MA'RİFET'İS-SAHÂBE, İBN'ÜL-ESÎR İzzûddin, Ali b. Muhammed b Muhammed
VEFÂ'UL-VEFÂ, SEMHUDÎ, Eb'ul-Hasan Ali b. Abdullah
ZÂD'ÜL-MEÂD FÎ HEDY-İ HAYR'İL-İBAD, İBN KAYYİM EL-CEVZÎ, Ebu Abdullah, Muhammed b. Ebu Bekr
ZUHR'UL-MEVÂRİS FÎ'D-DALÂLE ALA EMAKİN' İL-EHADİS, NABULÛSÎ, Abdülganî b. İsmail

İNDEKS

A

B

C

E

L

M

N

O

P

R

S

Ş

T

U

Ü

Z

UMUMÎ FİHRİST

(Beş Cildin Fihristi)

I. CİLDİN FİHRİSTİ

İKİNCİ BÖLÜM

BÎAT

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ALLAH YOLUNDA DAVETTE UĞRANILAN SIKINTILARA GÜÇLÜKLERE TAHAMMÜL

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİCRET

BEŞİNCİ BÖLÜM

YARDIM
(FEDAKÂRLIK)

II. CILDİN FİHRİSTİ

ALTINCI BÖLÜM

SAVAŞ - CİHAD

YEDİNCİ BÖLÜM

DEVLET İDARESİ

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İÇTİMAÎ YARDIMLAŞMA - İNFÂK

III. CILDİN FİHRİSTİ

DOKUZUNCU BÖLÜM

İÇTİMAI MÜNASEBETLER

ONUNCU BÖLÜM

AHLÂK VE İCTİMAÎ HAYAT

IV CILDİN FİHRİSTİ

ONBİRİNCİ BÖLÜM

İMAN

ONİKİNCİ BÖLÜM

NAMAZ CEMAAT VE CAMİ

ONÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İLİM

ONDÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ZİKİR

ONBEŞİNCİ BÖLÜM

DÛA

V. CILDİN FİHRİSTİ

ONALTINCI BÖLÜM

RESÛLÜLLAH'IN VE ESHABININ HUTBELERİ VE KONUŞMALARI

ONYEDİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER VE ESHABININ ÖĞÜTLERİ

ONSEKİZİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER VE ONUN ESHABINA ALLAH'IN GÖNDERDİĞİ MANEVİ YARDIMLAR

ONDOKUZUNCU BÖLÜM

ESHABIN İLÂHİ YARDIMA MAZHARİYETLERİNİN SEBEBİ